הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · יד אפרים

יד אפרים על שלחן ערוך יורה דעה

רבי אפרים זלמן מרגליות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד אפרים על שלחן ערוך יורה דעה

רבי אפרים זלמן מרגליות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-אפרים-על-שלחן-ערוך-יורה-דעה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 5
סימן ג 12
סימן ו 12
סימן ח 12
סימן י 12
סימן יא 13
סימן יד 13
סימן טו 14
סימן טז 15
סימן יח 15
סימן יט 17
סימן כ 17
סימן כג 18
סימן כד 20
סימן כה 21
סימן כז 22
סימן כח 22
סימן ל 22
סימן לא 23
סימן לב 24
סימן לג 25
סימן לה 28
סימן לו 33
סימן לז 35
סימן לח 38
סימן לט 39
סימן מ 42
סימן מא 43
סימן מב 45
סימן מג 49
סימן מד 52
סימן מה 53
סימן מו 53
סימן מז 56
סימן מח 57
סימן מט 58
סימן נ 59
סימן נא 59
סימן נב 63
סימן נג 63
סימן נד 64
סימן נה 64
סימן נו 66
סימן נז 67
סימן נח 69
סימן נט 70
סימן ס 70
סימן סא 71
סימן סד 81
סימן סה 82
סימן סו 82
סימן סח 83
סימן סט 84
סימן ע 95
סימן עא 97
סימן עב 97
סימן עג 99
סימן עה 100
סימן עו 101
סימן עז 109
סימן פד 109
סימן פז 110

סימן פח 117
סימן פט 119
סימן צא 119
סימן צב 121
סימן צד 126
סימן צה 128
סימן צו 135
סימן צז 135
סימן צח 136
סימן צט 137
סימן קא 138
סימן קיב 144
סימן קיג 144
סימן קיד 145
סימן קטו 146
סימן קטז 147
סימן קיז 149
סימן קיח 150
סימן קיט 152
סימן קכ 153
סימן קכא 154
סימן קכב 154
סימן קכג 155
סימן קכד 158
סימן קכה 158
סימן קכו 159
סימן קכז 160
סימן קכח 160
סימן קכט 160
סימן קל 162
סימן קלא 163
סימן קלב 164
סימן קלג 164
סימן קלד 165
סימן קלה 165
סימן קלז 166
סימן קמא 166
סימן קמב 167
סימן קמה 167
סימן קמו 168
סימן קמז 168
סימן קנא 168
סימן קנג 168
סימן קנט 169
סימן קס 169
סימן קסא 170
סימן קסה 172
סימן קע 172
סימן קעז 173
סימן קפא 177
סימן קצז 178
סימן שלז 180

סימן א

אפי' נשים. עי' באשל אברהם בשם שמל"ח. ועי' בשאילות יעב"ץ סי' קנ"ז. אשה שלמדה הלכות שחיטה כשרה לשחוט אף לעצמה וכן אם בדק סכין ונתן לה ועמד ע"ג יכולה לשחוט אבל אין ממנין אותה להיות שוחטת לרבים כלל ע"ש:

אא"כ נטל קבלה. עיין בה"ט ועיין בחוות יאיר סי' קע"ח בכפר שחלה השוחט סמוך ליו"ט ולמדן א' יודע הל' שחיטה ובדיקה רק שמעולם לא שחט ולא בדק אין לו לשחוט רק מחמת שמחת יו"ט יש להתיר לשחוט עופות אצל השוחט החולה אף דאין יוצאין שמחת החג בעופות מ"מ מנהג משתאות החשובים מפרנסים בעופות. (ולפענ"ד נראה דבלא"ה אין זה כי אם בשלמי שמחה אבל שמחת יו"ט בודאי איכא כמבואר בביצה גבי הזמנת יוני שובך דאמרי' אתי למימנע משמחת יו"ט. עיין תוס' בכתובות דף ה' שכתבו דבד' פרקים היו רגילים להרבות בבהמות ולא בעופות עיין שם) וה"ה דשרי לשחוט בהמה רק שאם יארע איזה ספק להסירכא הצריך מיעוך והחולה א"י לטפל טריף כולו ועיין בלק"ה שהעתיק זה. ומ"ש שצריך כפרה עיין בחו"י שכתב שיש לו לקבל איזה תענית לכפרה ואיזה סך לצדקה לפרסומי מלתא שלא הותר אלא בשעת הדחק. ועיין שם בחו"י הובא בלק"ה במי שצריך לתת בשר לעובדי כוכבים יש לנחור ע"י עובד כוכבים כי אין חשש תקלה בזה כמו אם ישחוט הוא בלא קבלה ע"ש:

עד שידע בו. עבה"ט וע' בשו"ת שבות יעקב שהשיג על הל"ק שכתב כיון דע"א נאמן באיסורין אפי' קרוב מכתובות דף כ"ב דהא דהאב נאמן להאכילו בתרומה היינו משום שבידו להאכילו. ודעת הרמב"ם כשידוע שהוא אביו נאמן. ועיין באה"ע סי' ג' מ"מ כתב דבשחיטה כיון דרוב מצויין כו' רק תקנות אחרונים ליטול קבלה וגם הוא מלתא דעל"ג אם הוא בקי או לא אינו משקר וקצת ראיה ממתני' דסנהדרין דף ה' כו' מ"מ יש לו ליטול קבלה מאחר שאינו קרובו ע"ש. ומ"ש בבה"ט בשם חו"י שם לא מיירי מדין זה אלא מדין התרת בכור ע"ש. ובפנים מאירות ח"ב כ' דאם הוא לפנינו ובדקוהו שיודע הל' שחיטה פשיטא דמהימן שהוא מוחזק ג"כ ואין זה אלא גילוי מלתא. וגדולה מזו נראה דאפילו בדקוהו ואינו יודע מהני הקבלה להכשיר כמו בנטל קבלה מאחר ואמרינן דהשתא הוא דאיתרע והיכא שאינו לפנינו וידענו שהיה לו קבלה מאביו פשיטא דיש לסמוך על הרוב מצויין כו'. וכבר יצא להיתר מגדולי הדור כמ"ש בלחם הפנים כו' ע"ש. ועיין בתשובה שבסוף ספר בל"י שהביא השבו"י וכתב שאין זה מלתא דעל"ג דכל שנטל קבלה אין בודקין אחריו. גם השיב על ראייתו מסנהד' ולכן מסיק בנמצא שאין לו חוש הרגשה לא מהני קבלה מאביו דודאי לא בדק שפיר וצריך להגעיל הכלים וכ"ח עכ"פ ישהו

מעל"ע אך אם הב"ד נותנים לו קבלה יכול להיות האב א' מהן ע"ש. ומהפמ"א שהבאתי מבואר דמהני הקבלה שלא להטריף למפרע. ונ"ל להכריע שאם השוחט מומחה לרבים בהרגשה ומוחזק בכשרות טובא מהני הקבל' משא"כ בסתם יש להחמיר והכל לפי ראות עיני המורה:

השתא הוא דאתרע. עיין בה"ט ועיין בשבו"י ח"ב סי' נ"א בנמצא שא"י הלכות שחיטה ונטל קבלה יש להקל בהפ"מ ואם לא נטל יש לאסור הכל למפרע ואפי' בספק יש לאסור וכן מסיק בשו"ת בית יעקב סי"ד כו'. ולענין המנקר שאינו בקי בניקור נ"ל לאסור הכל למפרע כי מחמירים בנקור עי' ס"ס ס"ה ועיין בבל"י שדעתו שאין חילוק בין שחיטה לניקור ועיין בה"ש וע"ש סימן נ"ב שכתב בשוחט שבא לכלל כעס ושחט מתוך הכעס ואח"כ תפס בסימנים והלך לדרכו ושוחט השני הראהו שלא נשחט הוושט וכשחזר הא' ובא ושאלוהו למה ניבל הבהמה והשיב שאינו יודע מזה שהיה סבור שנשחטה כראוי וכשתפס בסימנים היה סבור שהוא הגיד מצואר ולא הוושט הורה שדבר פשוט להעבירו כיון שאין אמתלא לדבריו. ואם היה נותן אמתלא שידע שניבל אלא שלא היה רוצה לתלות החסרון בעצמו ודעתו היה להטריף הבהמה ע"י בדיקת הריאה כדרכן של השוחטים אין ראוי להעבירו. אבל זה שאינו נותן שום אמתלא הוא פשיעה גמורה. וא"ל כיון שהוא בא לכלל כעס בא לכלל טעות שזה ג"כ הוא קצת פשיעה כי כל הכועס כו' ובפרט כפי הנשמע אינו מוחזק בכשרות עפ"י מהדורי מילי ולישנא בישא למיחוש מיבעי אם ריעותא לפנינו עד שיחזור בתשובה גמורה וגם צריך לשלם מה שניבל כיון שנותן לו שכר כמבואר בח"מ סי' ס"ו (ועיין לקמן סי' ב' סעיף י"ב בהג"ה נדפס שם בשם אבן העוזר שהביא תשובה זו בקצרה ויש שם ט"ס שכ' וכאשר לא השיב וצ"ל וכאשר בא השיב) (וצ"ע במ"ש שאם נותן אמתלא שידע אלא שרצה להטריף בבדיקה דא"כ הוא חשוד אממונא כיון שמן הדין צריך לשלם ואע"פ שבשביל זה אין שחיטתו פסולה כמ"ש לקמן סעיף ד' בנגנבו גדייו מ"מ עכ"פ אמתלא אין כאן שהרי משים עצמו רשע בטענה זו ואפשר דס"ל דאמע"ר בכך שי"ל שבאמת היה בדעתו לשלם רק בצינעא או לאשתמוטי עד דה"ל זוזי ובפרט כיון שכן נהגו השוחטים לעשות מעיקרא אדעתא דהכי קבילו עלייהו שלא יצטרך לבייש עצמו שיחזקוהו שאינו יכול לאמן ידיו לשחוט כראוי ועדיין צ"ע לפי מה דקי"ל לקמן סי' כ"ז בנתנבלה בשחיטה אסור למכור ריאה ובני מעיים וא"כ כשהשוחט מעלים מבעל בהמה ענין זה שנתנבלה בשחיטה ואומר לו שנטרפה ימכור המעיים לעובד כוכבים ויעבור על לפני עור וא"כ הרי השוחט מכשיל לישראל שיעבור בלפ"ע ואין כאן אמתלא ?ואמים דבר זה על המנהג שנהגו השוחטים לעשות

כן כמ"ש השבו"י שכן דרכם של השוחטים. ויש לתמוה למה לא מיחו בידם חכמים שהרי בזה מכשיל לישראל בלפ"ע. ונראה שלכך העלימו עין מזה דלמיחש מיבעי שמא מחמת שיתחייב לשלם או משום כיסופא לא יודיע כלל שנתנבלה בשחיטה ולכך הניחו המכשלה הזאת תחת ידם דמוטב דליעבד איסורא זוטא על ידם מלמעבד

או שנגנבו. עיין בה"ט וכתב הרמב"ם בתשובה וא"ו (נקראו בשם פאר הדור) סי' קי"ב ממונה לרבים לשחיטה ובדיקה והוחזק לרבים שהוא גונב בשר ונמצא בידו בפרהסיא אפילו עשה תשובה אין לך חילול השם גדול מזה ולכן לא ישחוט ברבים. ואם ירצה לשחוט בבית של יחיד הרשות בידו ע"ש (ועי' בנ"ב חלק י"ד סי' ל"ז) והביא מח"ב:

ויש מחמירין כו' ו**יודע ליזהר**. עבה"ט וכ' בנ"ב מ"ת סימן א' בשוחט שידיו מרתתים ומרגיש בפגימה דקה וגם אומר ברי לי שלא נכשל בשום דבר במלאכתו בשהייה או דרסה ואין הריתותו מזיק לו יש להעבירו שלא ישחוט אבל מה ששחט למפרע אין לאסור והכלים שהן בעין משחיטת השוחט הנ"ל מותרים להשתמש בהם (וע"ש מ"ש על לחם הפנים שמביא בסמ"ג בשם מהר"א שטיין ובשם מרדכי זקן או שידיו מרתתים כו' ושפך עליו חמה וקצף גדול והוא תמוה שהדבר פשוט שהלחה"פ אין כוונתו שהסמ"ג כתב כן בשם מהר"א כו' רק ר"ל שבגליון הסמ"ג מצא כתוב בשם מהר"א שטיין ומרדכי זקן ר"ל במרדכי ישן מי שידיו כו' והגאון ז"ל הבין דמלת זקן קאי אדבתריה ולכן כתב ששקר העיד בשם מהר"א שטיין שהרי מבואר מדבריו דזקן בן פ' שנים חומרא בעלמא הוא ודברים אלו לא ניתנו לכתוב והם כשגגה היוצאת מלפני השליט שפשוט שמלת זקן קאי אלקמי' ור"ל מרדכי ישן כמוזכר לשון זה הרבה פעמים בפוסקים ואין להאריך ולפ"ז אפשר שהיה הגאון ז"ל מקבל עדותו בזה שידיו מרתתים לאסור בדיעבד משום דרסה אף באומר ברי לי כיון שנמצא כתוב כן בשם מהר"א שטיין ומרדכי ישן ולהחמיר עכ"פ במקום שאין הפסד גדול ולהגעיל הכלים שמועיל להם הגעלה והכלים שאינם בני הגעלה ויש הפ"מ ג"כ אין להתיר רק אחר שהיית מעל"ע וצ"ע). ועיין במאיר נתיבים סי' ע"ו הביא ג"כ תשובות הבית יעקב סי' ק"ה ותמה עליו שדברי המ"כ של הב"י הוא מוזכר במרדכי בשם אלדד הדני וכ' שבאמת הם תמוהים ע"ש כמה חומרות ולא נהגינן הכי אך בדין הזקן ראוי לתקן שעכ"פ משבעים שנה ואילך לא ישחוט שום אדם אף שמרגיש עדיין והוא בכחו משום לא פלוג כיון דרובא דרובא באותן השנים כבר בטל כח ההרגש. גם עד שבעים שנה צריכין מורי הוראות להשגיח על השוחטים הבאים בימים לנסותם לפרקים אם עומדים על חזקתן בהרגשה כי קרוב הוא להתקלקל ואני מעיד שראיתי שוחטים שהיו סבורים שהם מרגישים והיו ידיהם רותתים והראיתי להם

עין בעין ונשבעו שלא הרגישו בעצמם כלל והחזיקו לי טובה ופסקו לשחוט וראוי לגדור פרצה זו עיין שם:

י"א ששחיטתו אסורה. ועיין בפר"ח ות"ש סי' ב' דס"ל דאין לאסור השחיטה כשלא אסרו בפירוש וכתב בתפארת צבי סימן א' בשוחט שנשבע שלא ישחוט בלא קוויט מן החוכר מהקהל ועבר ושחט אין לאסור שחיטתו כמ"ש בפר"ח והסכים עמו הת"ש סימן ב' כיון שלא גזרו הקהל שתהיה השחיטה פסולה רק מצד השבועה בלבד בשביל זה לא נחשד על השחיט' ואין לחשדו בשביל הנאה שהרי הוא שוחטו לאחרים וכשר לשחוט מכאן ואילך וגם אין דינו כעובר על השבועה כיון שמתנצל שהיה סבור שאין קפידא להחוכר בכך כשמודיע לו תיכף ובפרט כיון שבאמת הקצב היה לו קוויט רק השוחט פשע שלא היה מצווה לראותו וליקח ממנו וכוונתו היה לשחוט בלא קוויט אין נ"מ בזה וכעבירה שאין מלקות הוא ומ"מ ראוי לעונש ולקנס ולהעבירו על זמן מה שלא ירד לפני התיבה ולקנסו בממון כפי יכולתו ויקבל עליו תשובה בב"ד בתענית כראוי אבל אין לפוסלו מלשחוט כיון שמן הדין אינו פסול וטפלי תליא ביה ומה שהקהל אינם רוצים להאמינו על להבא יאסרו הקהל מה שישחוט בלא קוויט כנבלה וע"ז אינו חשוד להאכיל נבילות ואין לדחותו כי נראה שלא במרד ובמעל עשר ע"ש: וכתב עוד שם סי' ב' בשוחטי' שכתוב בכתבם שקיבלו על עצמם בחרם ויש להם אמתלא נאמנים כדרך שנתבאר ביו"ד סי' רל"ב סעיף י"ב בהג"ה ובח"מ סי' ע"ג ולא שייך שויה אנפשיה חד"א דהקבלה שלא יהיה שוחט לא ששחיטתו אסורה ומחמת חרם הקהל להעבירו אם העבירו כבר קיימו נדרם ויכולים להחזירו רק אם היה החרם שלא יהיה אצלם שוחט היה אסור לעולם כמ"ש סי' רי"ט ע"ש:

וכתב עוד שם סימן כ' בשוחט שנשבע בפני ב"ד שלא ישתה יי"ש ואם יעבור לא יהיה שוחט עוד ועבר ושתה ושחט אח"כ ויש שהתירו השוחט שהוגד להם שלא שתה אלא במוצאי יו"כ ונחשב כיו"ט והוא הוציא בשבועתו שבת ויו"ט י"ל כמ"ש בא"ח סי' תק"ע דחנוכה ופורים אינם יו"ט ומ"מ אם הנודר אומר שכיון להם נאמן ה"ה מוצאי יוה"כ שבדרשות מהרי"ל מכנהו בלשון יו"ט עי' בא"ח בב"י סי' תרכ"ד וגם רמ"א כתב שהוא קצת יו"ט. אך לפי מ"ש בת"ע שתה גם בשאר הימים ולדעת הרמב"ם הוי כמומר להצריך בדיקת סכין אך רוב הפוסקים חלקו עליו אך מה שאמר שלא אסר על עצמו שתיה כדרך כל הארץ רק שלא ישתכר לא מהימן דא"כ למה הוציא שבתות וי"ט וכי אז רוצה להשתכר תועבה הוא להיות שיכור אף בשבתות וי"ט הנותן בכוס עינו כו' ומחשבתו ניכרת שאסר לעצמו השתיה ואפילו פחות מרביעית לדעת הט"ז דבי"ש אפילו בפחות

מרביעית מברך ברכה אחרונה שכן דרך שתיה ובפרט בנדרים הלך אחר ל' ב"א. אך אשר שחט אחר שאסרו הב"ד שחיטתו כנבלה והוא לא פנה לזה ושחט הו"ל כהאכיל נבלות והוא כחשוד להאכיל נבלות ואין נאמן על השחיטה ואף דהוי רק איסור דרבנן כמ"ש בט"ז סי' רי"ז אך בודאי יש בשחיטה איסורים וחשוד עליהם ומי יקח שוחט כזה כו' ע"ש: ועיין בנו"ב מ"ת סי' ה' שוחט שאסרוהו הקהל לאכול משחיטתו אם נכתב בכתב שאסור כשחיטת עובד כוכבים אפי' אם בודק סכין ונותן לו אסור לאכול משחיטתו אבל אם כתוב סתם שחיטתו אסורה יש להקל ע"י בודק סכין ונותן לו וכדין שחיטת מומר ע"ש וע"ש לענין גזירת רבים בחרם שלא לאכול משחיטתו של זה אם ענין מסופק בהתקנה הולכין להקל שהחרם מדברי קבלה שהוא מדרבנן וספיקו לקולא (ע"ש שחוזר בו ממ"ש בנ"ב ח"א חלק אה"ע סי' ע"ז) לכן אם הסכימו רוב בני עיר ובפרט הלומדים להכשיר השוחטים יכולת בידם להכשירו אם לא האכיל טריפות לישראל ע"ש. ועיין בשבו"י ח"ב סי' נ"ח במה שמקרוב איזה רבנים הנהיגו בקהלתם להכריז שכל בשר שהובא ממדינה כאילו אוכל טריפה ולאסור אפילו הכלים שנתבשל בתוכם הבשר אין זה נכון דיש לחוש לאיבה וראוי לכל ישראל להיות כאיש אחד לענין אכילה ושתיה ולא להבדל ולעשות אגודות ואף שצריך זירוז מאד בענין בדיקת סכין והרגשתו ויש למנות ע"ז אנשים כשרים וידועים כמ"ש בסי' י"ח וכן ראוי לכל רב ומנהיג בעירו ובמדינתו להשגיח על כך. וכך נהגתי במדינות הסרים למשמעתי שבדקתי כל השוחטים ובודקים בהל' שו"ב ובבדיקה והרגשה והשחזת הסכין וזרזתי אותם מאד מאד ע"ז וכולם תקעו כפם בפועל ממש להיות זריזין בבדיקת הסכין גם אם יהיה בישובם שוחט אחד מומחה או מורה להראות סכינו לפניו פ"א בשבוע גם שלא להכשיר שום בהמה שיש בה ריעותא עד שיצרף אליו שוחט אחד מומחה או מורה. וגם לחקור הדבר כשלוקח בשר אם השוחט ההוא שוחט מומחה וירא ואחר יאכל. ומה יש לו לעשות אם יעבור השוחט במרד ובמעל הקולר תלוי בצואר השוחט ההוא וכל ישראל נקיים ולא יאונה כו'. אבל לאסור דרך כלל הבשר של בני המדינה והכפרים ואפי' הכלי' זה ודאי איבה גדולה כו'. גם מאבותי ורבותי הגאונים כו' לא שמעתי כזה כו' ע"ש. ונראה דזהו בסתם אבל אם ידוע לו שבכפרים ובעיירות אשר סביב יש חשש לפי שאינם בקיאים או שהם קלי הדעת תבא ברכה על המורה הבא לגדור גדר בעירו להרים מכשול מדרך העם וכל זה לא מיירי רק אם בא לאסור מחשש זהירות השחיטה והבדיקה אבל אין בכלל זה שמחמת עזר הבשר שקורין טאקסי כן בהרבה מקומות דלא שייך בזה איבה והוא פשוט:

וכתב בנ"ב סימן א' בתיקון שנעשה ע"י רב העיר בצירוף הקהל שהוכרז בבהכ"נ ששני

השוחטי' לא ישחט אחד לבדו בלא חבירו והוכרז בפירוש שמה שישחט א' לבדו הוא טריפה אסור להם מצד הקבלה שקיבלו על עצמן אבל מותר לבני עיר אחרת ואפילו לבני אותה העיר יש תיקון אפי' למפרע ואף שאין מועיל חרמי ציבור כ"א להבא כמבואר סי' רכ"ח מ"מ כשנשאלין בפתח וחרטה נעקר למפרע ואפי' אם נאמר שזה מיקרי ע"ד רבים כמ"ש הרמ"א שם ומ"מ לדבר מצוה ועם דעתם כ"ע יש להתיר כמבואר שם וכיון שיש מחלוקת בעיר הוי זה לדבר מצוה וגדול השלום ע"ש:

וכתב עוד שם בשוחטים שתקעו כפם להרב שלא יכשירו שום בהמה עד שיניחו חותם לסימן כשר כי הקצבים חשודים בעיניו ועברו על הת"כ אף שראוים לעונש להעביר אותם מכאן ולהבא אם לא יעשו תשובה אבל אין לאסור למפרע כי אין הת"כ בעסק השחיטה ואפילו אם נאמר שהכוונה על הבדיק' וא"כ נאמר שהם חשודים על הבדיקה מ"מ אם נאבדה הריאה מותר במקום הפ"מ וכאן אפילו בהפסד מיעוט שרי כיון שנבדקה רק שאין מאמינין לשוחט מותרת מספיקא. ועוד דבבדיקה כיון שאינו רק מעיד שהריאה כשרה אף חשוד לאותו דבר נאמן בשל אחרים כו' ע"ש. ועי' בשאילת יעב"ץ ח"ב סימן קצ"ו באחד ששחט מבלי רשות וקבל' מהרב אב"ד שבמדינה והוכרז בבהכ"נ בידיעת הרב וצירוף הקהל ששחיטתו אסורהו הכלים שנתבשל בהם הבשר אסורים והוא לא השגיח ושחט אח"כ כל מה ששחט אחר הכרוז הבשר והכלים אסורים עד שיחזרו הב"ד והקהל ויתירו לו לשחוט וקודם לזה אם נתמנה לש"ץ צריך לסלקו ע"ש (ובספרי שו"ת בית אפרים ח"ב בכת"י כתבתי בקצב שנתברר שכמה פעמים מכר לבני העיר טריפות וגם אפשר קרוב שמכר חלב במקום שומן כיון שנכשלו באיסורין כל בני העיר אין להקל להתיר כ"ח בשהיית מעל"ע אף שאא"ז בתשו' סי' ב' מקיל בזה ומ"מ בזה שרוב בני העיר יש להם כלים אסורים שהרגילות לבשל בהם יום יום ונעשו ב"י ע"י החמת חמין שהוא כבישול איסור רק שנתיר ע"י שהיית מעל"ע זה הוי כעושה ספק דרבנן לכתחלה ועיין בספרי שו"ת ב"א הנדפס בחלק או"ח סי' והבאתי משו"ת נ"ב מ"ת סי' נ"א וכתבתי אם ימצא בעה"ב שיש לו הרבה כלים שראוי שיקרא עליהם שם הפסד יש להתיר לו עכ"פ אותם כלים שאין רגילים להשתמש בהם בחמין רק בשבת שאותם כלים עבר עליהם מעל"ע בעת לידת הספק ושם כתבתי עוד וקצרתי כאן):

כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן. עיין בה"ט וכ' בדברי שמואל סי' קכ"ב שוחט ובודק שקבעו לו שכר שוה מן הכשרה ומן הטרפה ונמצא שיש לו ריוח על הבהמה להטריפה שמרויח במכירתה ושחט בהמה והכשיר וחזר בו ונתן אמתלא להטריפה אין להקל ולומר שלכך הטריפה כדי להשתכר קצת אלא סומכין על דבריו האחרונים להטריף כיון

שנתן אמתלא לדבריו וע' לקמן סי' י"ח בבה"ט ס"ק כ"ה העתיק זה בקצרה. כתב בשבו"י ח"א בשוחט ששחט בהמה ובדקה ואמר שכשרה היא והוא עצמו לקח ממנה בשר ואחר יום אמר טריפה היתה שעשה שהייה בשחיטה אי מהימן ליה בלבו אסורה כמבואר בסי' קכ"ז וכן אם נותן אמתלא לדבריו כגון שאומר ששחט עוד כשרה ונתחלפה לו בזו ועכשיו הכירה שאינה זו וכה"ג אבל אם אמר אמתלא שאמר שקר תחלה מחמת איזה טעם וכההיא דש"ס דכתובות אפשר דלא מהני כאן רק לשווי' אנפשיה חד"א אבל לא לאחרים כיון דעבד מעשה בגופא ולקח בשר כמו לבישת בגד נדה וזה גרע מעשה סימן בראש הכבש ואף שי"ל דלחומרא מהני אמתלא כה"ג ז"א דלענין נאמנות העד יותר עדיף היתר מאיסור דהא קי"ל ע"א נאמן להתיר ואינו נאמן לאסור א"כ לענין אמתלא הוא הדין ג"כ ע"ש (וקצת צ"ע כיון שאומר שעשה שהייה א"כ האמתלא מחזקת לחזקת איסור והתם דע"א נאמן להתיר היינו כשאינו בחזקת איסור. ואפשר דס"ל גם כאן כיון שכבר יצאה בהכשר ובהיתר בחזקת היתר עומדת ושוב לא מהימן באמתלא ועיין בתשובה ס"ס א' באורך בדין זה):

הכל לפ"מ שהוא אדם. עבה"ט וכתב בדגול מרבבה דאף להאחרונים דוקא בדלא כהוגן ממש שאסורה מה"ת אבל אם לדברי המכחיש היתה שלא כהוגן משום חומרא כגון בפחות משיעור או שהייה במיעוט בתרא השוחט נאמן וגם יש לחלק באומר שחטתי שלא כהוגן ובין אם מכחישו במה שאומר ששחט בשעה פלונית והעד אומר שלא שחט בהמה זו כי לא זזה כו' השוחט נאמן דעל גוף השחיט' נאמן כשנים ע"ש:

וכתב בתפארת צבי סי' ע"ב באשה שאמרה שהשוחט שחט לה עוף והשוחט מכחישה אם העוף של האשה אין השוחט נאמן להכחישה ואם העוף של אחר אע"ג דהאשה באתה תחלה ואמרה שנשחט בכשרות מ"מ יש להשוחט מיגו שהיה אומר שלא שחט הרוב והיה נאמן כיון שזה שאמר שהוא מסר לה בחזקת כשר אינו כ"א על פיו. ובכה"ג כתב באה"ע לדברי הרמב"ן בעד מפי עד והראשון מכחיש הראשון נאמן. ומזה למדו לפלוני חכם טיהר לי ע"ש ולכן גם עתה נאמן ויש להחמיר ולאסור ע"ש ופשוט דאף אם העוף של האשה הוא אסור למי שמאמין בלבו להשוחט יותר מהאשה כמבואר בסי' קכ"ז:

סימן ג

א"צ כוונה. עיין בה"ט וכתב יש"ש פרק השוחט סי' י"ג אם השוחט כיון להדיא שלא לשחוט שחיטה המכשרת אלא לעשות בנחירה וחניקה לא נקראת שחיטה ואינו בכלל וזבחת ע"ש והביאו המחב"ר:

סימן ו

שא"א להשחיז הסכין. עיין בבה"ט ומהר"ל מפראג בהגהותיו כתב דבחול אסור וכ"ש הנוהגין להדביק אף במקום הפגום שהוא איסור גמור שהעץ נדחה על חוד הסכין ממקום הפגימה בהולכה ובהבאה:

ועי"ל סי' י"ח. (עי' בה"ט) וכ' זבח שמואל סי' שס"ח בסכין שיש סמוך לקתא כשיעור אגודל חלק עבה ודומה לגבו דלא שייך ביה חיתוך כלל מותר לשחוט בו דהיכר חלק הסכין הגס הוא כמו היכר מטלית המבואר בסי' וא"ו וח'. ואפילו אי מסתפקא לן בה כי איכא תרי ספיקא מ"מ לכתחלה טוב לעשות גבול הנראה לעיין בסכין תחלה וסופו לדעת עד היכן מגיע חובת בדיקת הצפורן. ומה שרשום על הבית יד של הסכין תיבת כשר אין מעלה ומוריד כלל. והעתיק זה בלה"ק הנדפס בפ"ע ובהלק"ט הנדפס עם הש"ע נשמט זה:

סימן ח

שנאמר ושחטתם בזה מנין י"ד. עיין בה"ט וכתב מח"ב דבת"ש כ' דדברי בה"י בשם הגאון מהר"י נכון שכיון שא"י הרמז נראה שאינו שוקד על לימודו והמחבר כתב דכיון שיודע עיקר הדין אינו מקפיד לדעת הרמז והגאון מהר"ז אפשר דלהטיל אימה קעביד להעבירו ולא מן הדין וכ"ש אי טען הכי שסבור שאין קפידא ברמזים אם בקי בעקרי הדינים אין להעבירו:

סימן י

מפני שהוא מתקן. עי' בה"ט. וכתב בשאילת יעב"ץ סי' קנ"ח במ"ש בלחם הפנים בשקנה סכין מתליין שדן בו ד"נ ונתן לתקנו לסכין של שחיטה שהוא נטהר ע"י טבילה וכתב מרורות ע"ז כי מאי איכפת לן בטומאה וטהרה ובשר שנטמא במת עצמו נמי שרי אפילו לכהני דידן למיכל מיניה רק על החרב עצמו נחלקו ר"ת ור"ח כהן בפ"ז דנזיר כו' אבל יש לחוש לפי שהוא איסורי הנאה שכן בהרוגי ב"ד שנו חכמים סייף שנהרג

בו נקבר עמו ובייחוד אם דן בו ישראל אע"ג דשלא כדין הרגו יש לחוש לדונו כסכין של ע"א דאסור לשחוט בו מסוכנת ע"ש וכבר תמהו בזה בבל"י ובכו"פ ובמחבר הביא דברי יעב"ץ והביא ד' הרמב"ם בפ' ט"ו דסנהדרין וכ' דאם לא נהרגו בו רק נכרים ואינו טעון קבורה ורשאי לעשותו סכין וקרוב לומר דאף אם נהרג בו ישראל שרי דהעובדי כוכבים לא נצטוו בזה ועיין ביד אלי' סי' ל"ה בל' הרמב"ם פ"ט דמלכים בדין ב"נ הבא על הבהמה ע"ש:

סימן יא

וב' נרות חשובי' אבוקה. עבה"ט וכ' במשנת דר"ע בסופו דף צ"ב דמותר לשחוט לכתחלה בלילה נגד ב' נרות שאינם קלועים או דבוקים ע"ש ועיין במ"ש אא"ז בש"ח ות"ש שצריך שיהיה שלהבתן נוגע להדדי ע"ש ועיין בס' בני חייא שהשיג על ראיית הפר"ח שכ' שאין ראיה מהא דירח כג' לענין שחיטה דהא כשהאדם קורא בספר אין יכול לראות לאור הלבנה כמו אצל הנר וגבי מזיקים שאני דכיון שאור כולל הוא ודומה קצת ליום אינם נראים ע"ש. ועי' מ"ש אא"ז בת"ש בזה שהחוש יעיד שאין אור הלבנה כאור האבוקה בקירוב מקום עכ"ל. ועיין בבר"י ומח"ב שהסכים לזה לאסור לכתחלה לאור הלבנה ע"ש: וכתב בשבו"י ח"ב סי' ס"א בא' ששחט בלילה ונכבה הנר באמצע שחיטה אע"ג דבלילה בלא נר שחיטתו כשרה. דזה גרע דעל ידי כביית הנר מבעית ועושה שהייה וטרפה ע"ש. ועיין מה שנדפס מאבן העוזר שהעתיק זה והלשון מגומגם ע"ש:

סימן יד

ויש בה אבר א' אסור. עבה"ט וכתב בנ"ב מ"ת סי' נ"ד ע"ד המל"מ מ"ש המרדכי סוף חולין בשם רבינו משולם דדבר המעורב בתחלת ברייתו לא בטל ומזה תמה על מ"ש האחרונים בסימן י"ד דבאבר היוצא החלב בטל בששים דז"א שהוא מעורב מתחלת ברייתו וכתב הוא ז"ל דע"כ לא מהני ביטול דאל"כ למה פסקו האיבעיא לחומרא דרוב ודאי יש כאן והו"ל ספיקא דרבנן לקולא כמו נתערב מב"מ ונשפך והוא ז"ל השיב דגם הם סוברים ברוב לא מהני מתחלת ברייתו רק לענין ששים דבטעמא תליא מילתא והיכא שידוע דאיכא ס' שרי כיון שאין כאן טעם איסור משא"כ היכא שיש ספק אם יש ס' הו"ל ספיקא דאוריית' וא"כ לא דמי לנשפך דמדאורייתא ברובא בטיל משא"כ כאן דלא בטיל בתערובות שמתחלת ברייתו ומ"מ על הש"ך תמוה שהוא כתב שבטל ברוב כו' ע"ש ודפח"ח ומ"מ יש לי תמוה שלענ"ד יפה כתב המ"ל דאף ס' לא מהני דבשלמא אם באנו

לאסור מחמת נ"ט אנו דנין ס' לבטל הטעם משא"כ כאן דלא בתורת טעמא אתינן עלה דהא מב"מ הוא רק לפי שאין הביטול מועיל בדבר שהוא מתחלת ברייתו והוא כאילו הממש של האיסור כאן בלא ביטול מה מועיל ס' לממשו של איסור והוא דומה למב"מ למ"ד דלא בטיל אפילו באלף לא בטיל והא דמהני ס' בא"מ היינו משום דממשו בלא הטעם בטל ברובא ואין איסור רק מחמת הטעם וכיון שיש ס' אין כאן נ"ט וכמבואר ברשב"א חולין דף צ"ח אבל היכא דאין בו דין ביטול כלל אין להתיר אפילו איכא ס' בין במב"מ בין בא"מ ואע"פ שאין מרגיש טעמו כיון שהוא עומד בעיני בלא ביטול וכמו בבלע איסור אף שאין כאן הרגשת הטעם הוא אסור וזה אף בא"מ שהועיל התערובת בס' להפיג ממנו טעם האיסור ומכ"ש במב"מ שלא פג טעמו ממנו כלל וביטול אין כאן ומה יועיל לו ס' והא דאמרי' בחולין דף צ"ח למילף מזרוע בשלה לענין ס' אע"ג דהתם מב"מ הוא כבר כתבו התוס' שם דודאי התם בטל ברובא רק אסמכוה אקרא עכ"ל אבל עיקר דין ס' אין לו מקום רק בא"מ כשהממש יש עליו דין ביטול מהני ס' לבטל הטעם אבל כשאין דין ביטול כלל אף ס' לא מהני וצ"ע:

סימן טו

עד תחלת ליל שמיני. עבה"ט וכתב בנ"ב מ"ת סי' ז' לענין עגל שנולד ביום א' שעה קודם הלילה מוכח בכמה דוכתי דתנן ז' ימים א"צ מעל"ע וכדעת התב"ש בזה ואם כן מותר לשחטו במוצאי שבת אך לכתחלה אין לעשות מעשה שהרי דעת הפ"מ דבעינן מעל"ע דוקא ויש להחמיר לכתחלה ומ"מ מי שמורה להקל לא הפסיד וגם כיון דהנך ז' ימים הם מדרבנן דמדאורייתא רוב ולדות אינם נפלים ע"ש וכן בס' בית שמואל אחרון כ' סימן י"א והסכים לזה שא"צ מעל"ע ומבואר מדבריו שכן המנהג ועיין בספרי ב"א על טריפות בקונטרס התשו' שהארכתי בענין זה והבאתי שם דברי הרמב"ם שנראה מדבריו שהוא דאורייתא אלא שהוא ספק נפל ואין לוקים על הספק אבל ספיקא דאורייתא מיהא איכא והארכתי בדברי הש"ס והפוסקי' שם לענין אם לסמוך על דברי מסל"ת שהם בני ח' ימים ע"ש וע"ש בשו"ת בגדי כהונה מ"ש ליישב דברי הש"ך דלא כלו חדשיו לא מהני ח' ימים שזה נגד התוספות בשבת ע"ש:

כתב בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' נ"ו בעגלים שאינם בן ח' ימים שנוהגים היתר לשוחטם תוך ח' ימים לקחת הקבה שלהם להעמיד גבינות והמוכר אינו רוצה להמתין עד שיהיה העגל בן ח' ימים אלא מוכרו מיד כשנולד ואם לא יקנוהו היהודים יקנוהו הנכרים וכתב שאם אפשר לפייס שימתין יש לעשות כן ואם אינו רוצה אז יש לשחוט אותה עם כשרות

ודאות ואם לאו לא יברך על השחיטה שלא יבואו להתיר הבשר לאכילה אלא ינחור אותם ועי' בסימן קי"ט ע"ש. וכתב בתפארת צבי סימן ס"ז בעגלים שיש ספק אם הם בני ח' ואם יש לסמוך על היתר קרניים ושיניים כו' ושם בסימן ס"ח כ' ג"כ בזה ע"ש ועיין בספרי שו"ת ב"א סימן ג' שכתבתי דכשנתברר שבמקומות האלו אין הסימנים מובהקים ושכיח שימצא קרניי' ושינים אף קודם ח' ימים המיקל בזה עתיד ליתן את הדין ע"ש. ולענין לסמוך על אומד הדעת יש להקל לעת הצורך מפי שוחט מומחה ובקי בטבע גידול העגלים במקום אשר הוא חונה שם וברור לו שא"א שלא יהיה בן ז' ימים ובלבד שיהיה מוחזק ביראת שמים שלא יקל ראשו באומדנא כל דהו ע"ש:

ואומר שהם בני ח' ימים. עבה"ט ועי' בספרי שו"ת ב"א בקונטרס התשובה סימן ג' ושם הבאתי דברי הש"ך בנה"כ שכתב שאין ס"ס דאת"ל לא כלו שמא יש לו ח' ימים דמה בכך שיש לו ח' ימים הא לא כלו ונפל הוא כו' ובשטר המלך הלכות יום טוב הקשה ע"ז מדברי התוס' בשבת ד"ה מימהל ע"ש ועי' בספרי ועיין בשו"ת בגדי כהונה חלק יורה דעה סימן א' בענין זה:

סימן טז

דניידי ממקום קביעותן. עבה"ט ועיין בנ"ב מ"ת שכתב לתרץ מה שהקשה לו מא"ח סימן תצ"ז בסימן שנים כו' דלמה לא פסק דנכבשינהו ע"ש:

סימן יח

בתוך פגימת הצפורן. עבה"ט ומ"ש בשם ד"ש סי' ד' הוא ט"ס וצ"ל סי' רי"ש וע"ש שכתב שאין פקפוק לבדוק סכין זו של שחיטה באצבע אגודל אע"פ שהוא העב והכבד שבאצבעות והרשות נתונה לבדוק באותו יד ואצבע שמרגיש בה ביותר כפי הכרתו בעצמו ובחוש משישו ומעשה בכל יום שכמה שוחטים בודקים באצבע אמה או קמיצה כ"א כפי הרגשתו אף שלא ראינו מי שבודק באגודל אפשר שימצא איש שמרגיש בו יותר משאר אצבעות והרופאי' במשישות הדופק יוכיחו יש מהם מי שאינו ממשש באגודל משום וריד הדופק בו ויש מי שממשש ומרגיש בו ביותר. ועיין מ"ש אא"ז בת"ש שמה שכתב לה"פ לבדוק באמה דוקא אין לחוש לזה ואין נוהגין כן וכ' בשו"ת אבקת רוכל בשוחט שלא הרגיש בפגימה אוגרת שאין להעבירו בשביל זה כיון שיש לתלות שמחמת ביעתותא שציוו אותו לבדוק בפני רבים וגדולים אבל אם נתברר שאין לו הרגש כלל וכן בכל דוכתי דמעבירין אותו מדינא מטריפין הכל למפרע אבל אם אומר ברי לי ששחטתי

בלא פגימה ע"ש. ונראה שטריפה למפרע עד שעה שנבדק בה לפני חכם וראה שהוא בר הרגשה אז אומרים דאח"כ איתרע. וכ' במאיר נתיבים ס"ס ל"ה שאין לסמוך על בדיקת טופרא לבד כשנרגש בבשרא אף ששוחט הקנה וכן להיפך כשנרגש בטופרא אף שאינו מרגיש בבשרא אסור אף ששוחט הוושט לבד וחלילה לעשות כן ודלא כמ"ש בס' גן המלך וגם הוא אפשר שלא אמר כן אלא לפלפולא ע"ש:

מפני שהוא רך. עבה"ט וכתב בשבו"י ח"ב סי' נ"ג בשוחט ששחט בסכין בדוק ונמצא פגום ובודאי שלא נגע בעצם המפרקת כי אפי' הסימנים לא נשחטו ובשר המפרקת שלם בכל הצדדים והעלה מדברי הטור וב"י בח"מ סי' ש"ו בשם הרשב"א דהרשב"א דפוטר מלשלם מיירי שהסכין של בעל הבהמה שאז אם בעור נפגמה אין הטבח פושע אם לא שלא בדק קודם השחיטה משא"כ בשהסכין של השוחט שאז פשע שלא היה לו סכין טוב שלא יפגום בעור הבהמה ומזה מיירי הטור ואין כאן מחלוקת ע"ש וכ' בשבו"י סי' נ"ג באם ידעינן שנגע הסכין במפרקת אם יש עוד ספק להקל כגון שאין פגימה גדולה כחגירת הצפורן ה"ל ס"ס שמא בעצם ואת"ל בעור שמא לא מיקרי פגימה עד שתחגור בו צפורן וזו שלא נפגם כ"כ יש להכשיר. גם בא מעשה לידי ששוחט אמר ששמע קול הסכין כשנגע במפרקת כמו שקורין בל' אשכנז קר"ק שנראה וניכר עי"ז שמשם בא הפגימה והכשרתי כי כה"ג כ"ע מודו דאמרינן בעצם נפגם כיון שיש רגלים לדבר ע"ש וכתב במקום שמואל סי' ל"ג בסכין שנמצא פגום אחר השחיטה פגימה שאין חוגרת הצפורן ובדקו המפרקת ונמצא חתך גדול במפרקת בעומק העצם יש להכשיר דתלינן במפרקת כדמשמע מתוס' דחולין דף י' ומרדכי והרא"ש והב"י במ"ש ליישב דברי הטור בשם בעה"ע וכן דעת שאר פוסקים וכ"כ בשחיטות מהר"א מפרא"ג שנמצא פגימה גדולה על הסכין וציוה הג' מ' גבריאל ז"ל לראות אחר המפרקת ומצאו חתך והכשיר ודוקא חתך בעצם עצמו אבל בלובן שסיבב העצם שהוא רך לא תלינן דשם איפגם הסכין עכ"ל. ומכ"ש בזה בנ"ד שלא היתה חוגרת הצפורן ע"ש.

ובספרי ב"א חלק שני בכת"י כתבתי בשוחט שבדק הסכין אחר שחיטת בהמה א' ונמצא הסכין פגום פגם גדול והשוחט אמר שאחר שחיטה הרגיש ביד ששחט עם הסכין בכח בעצם המפרקת שלא בדרך הולכה והבאה והשבתי שאם נמצא חתך בעצם המפרקת שאז יש רגלים לדבר שחתך שם וכיון שהיה בכח שלא בדרך הולכה והבאה יש לתלות בזה ולסמוך על שבו"י ח"ב בשמע קול קר"ק כו'. וגם בלא"ה דעת ריב"ץ להכשיר בנמצא חתך ואם לא נמצא חתך מחמת הנגיעה בכח לבד אין להכשיר. ועי' בשו"ת זקן אהרן סי' כ"ד במי שבדק הסכין ושחט תרנגול ואחר ששחט כראוי נשמטו אגפי תרנגול

שהיה קצוותיה חתוכות והכה בכח בסכין בשעת פרכוס וכ' שאין ספק שהכה בחודו שהכנפיים שנכרתו הנוצות מהם ונשארו עצמות הקשות הכה בסכין מכל צדדים וידוע שפרכוס התרנגול חזק מאד שאם יגע בו יד האדם מכאיב כמכת ברזל והסכין שהי' חודו למטה כלפי השחיט' והתרנגול וכנפיו למטה והרי הוא כנפל בחודו ע"ג קרקע קשה ותולין להקל שעי"ז נפגמה וכשר:

וא"צ לנדותו. עבה"ט ועי' בתשובת נחלת שבעה סי' ט"ו בשוחט שהורה בבהמה שהית' מנענעת בראשה ונמצא מסמוס קצת בתוך המוח והראה השוחט שכשר שהקרום קיים כיון שהוא דבר הצריך שאלת חכם ולראות אם המוח מקיף החסרון ויש לחוש שמא אנשים שהיו שמה מאחר שאינם בני תורה אומרים בדדמי שהיה מקיף ואפשר שאם היה בא לפני המורה היה מטריף ואף אם באמת כשר מ"מ אין למחול הנדוי ועי"ש שכ' ומ"ש שחכמים מחלו כבודם בבדיקת הסכין היינו לצד השוחטים שמאמינים אותם על השחיטה והבדיקה אבל אסור השוחט ליתן הסכין לבדוק למי שאינו שוחט שלהם לא מחלו חכמים כבודם רק להממונים מפיהם על השחיטה:

כמו מן הכשרות. עבה"ט וכ' בשו"ת עין משפט סי' א' בישראל שמושכר לעובד כוכבים למכור לו כשרות וטרפות והישראל נוטל שכרו הריאות של הבהמות למוכרה והדמים לעצמו בכה"ג אסור שהרי בשכר טרחו קונה הריאות מרויח בדמי גופן ולא דמי לנזדמנו לו אף שמוסר לו הבהמות מחיים בזה שמטפל בהם לשוחטן ולהפשיטן מ"מ אין לישראל קנין בהם וברשות העובד כוכבים נמצאת טריפה ולעובד כוכבים נזדמנו וכשישראל לוקחם הוי כלוקח להרויח אלא ימכור הבשר והריאות על כיס העובד כוכבים ויקח שכרו מכל דמי המכירה ואפי' מדמי הריאות גופא יכול ליקח כל שאין מייחד לו הריאות וכה"ג שרי דשכר סחורה של איסור אכילה מותר ע"ש:

סימן יט

ובלבד שיהא סמוך לשחיטה. עבה"ט ועיין בשאגת אריה שהשיג על הש"ך וכן הפר"ח השיג ועיין בת"ש שאין הכרע בפלוגתא זו ועיין בתפארת צבי סי' ג' האריך בזה ליישב דברי הש"ך ע"ש:

סימן כ

ונשחט עמו טריפה. עיין בה"ט וכתב בפמ"א ח"א ס"ס א' באחד ששחט עגל התחיל סמוך לראש ממש מן הקנה ושחט באלכסון ובאותו אלכסון שחט גם לוושט והביאו את

הראש פתוח לשנים כיון שראוי שחתיכת הוושט שהיה מונח בו היה ארוך יותר מכדי תפיסת יד בריווח יש להכשיר ע"ש ועיין בתשובת שבס"ס בל"י שהביא הפמ"א והשיב עליו. ודעתו דתורבץ אינו אלא מקום הדבוק בלחיים ממש ואם נרא' לעינים משהו יותר שרי ע"ש ועיין בח"ש. וכ' בשבו"י ח"א סי' מ"ח שוחט שהוא איטר יד ובאימון ידיו לשחוט אינו שוחט באמצע צואר ממש רק מן הצדדים דהיינו באלכסון ומ"מ הוא חותך הסימנים ולא פגע ונגע במפרקת ואיזה אנשים מרננים עליו שראוי להעבירו והשיב דאף לדעת התוס' המחמירין בשוחט מן הצדדים היינו בחתך גם המפרקת כו' משא"כ בזה שמצדד אצדודי לשחוט באלכסון ואינו חותך רק הסימנים גם התוס' מודים דמותר לשחוט לכתחלה ואפילו את"ל שלכתחלה אין לעשות כן מ"מ אין מעבירין אותו בשביל כך ע"ש:

סימן כג

והוי שהייה במשהו וטרפה. עבה"ט וכתב בשבו"י ח"ב סי' נ"ד בנמצא קש תחוב בין הוושט והקנה מבחוץ יש להטריף דהא דנקט הרמ"א גבי מונח בוושט דיבר בהוה שכן הדרך להמצא ע"י אכילה וע"ש שכתב בתרנגולת שהיה חוט יוצא מפיו ומשכו בחוט והרגישו שהוא יוצא לחוץ כיצד ישחוט אותה והשיב שיש לשחוט לקנה לבדו אף דלכתחל' יש לשחוט שני הסימנים כאן הוא כדיעבד דאם ישחוט הוושט אתי לידי שיהוי כשיחתוך החוט ואחר שחיטה יראה מהיכן זה בא ויבוקש הדבר ונמצא שחוט זה הוא משוך דרך הוושט להזפק ומשם להקורקבן ושם היה קשר החוטין שאכלה התרנגולת ולא נמצא בה ריעותא והכשירה. וכ' בדב"ש סי' רל"ו השוחט עוף ונמצא בוושט עלה של עשב רך ודק נחתך לשנים יש להחמיר בו משום שהייה כו' וכמ"ש הש"ך ע"ש. ועבבה"ט מ"ש בשם הבעה"ג סי' פ"ו ט"ס וצ"ל צ"ו ומ"ש כי בהכשר כלים צידד להקל ליתא שכ' שאותן כלים יש להכשירם אבל אם נעשה תערובות יותר שבאותן כלים חזרו ונשתמשו כלים אחרים א"צ הכשר ע"ש וע' מ"ש בשם הב"י בחתך באצבע האוחז וכ"כ בפמ"א ח"ב בסי' מ"ב באחד ששחט עוף וחבירו היה מחזיק עוף בשעת שחיט' וחתך גם באצבע יש להכשיר כדאמרי' בחולין דף ל"ב בשחט פרה וחתך דלעת עמה כשרה ואף שי"ל דוקא לדידהו דבעי שיעור שהייה משא"כ לדידן אסור כמו בנמצא גמי דלא דמי לגמי שנמצא באורך הצואר ואינו מתוח וחידוד הסכין שוהה לחתכו יותר מחתיכת הסימן משא"כ באצבע של יד אדם המחזיק בכח די"ל שחתך בוושט ובאצבע בפעם א' וחתך שניהם בשוה ולכך התרתי ע"ש וכ' בזכרון יוסף סי' א' בשוחט ששחט עגל על כסא המיוחד

לשחיט' שקורין שראגין והרגיש בשעת שחיטה שנגע בעץ השראגין עם הסכין בתוך השחיטה אבל אמר ברי לי שלא שהיתי כלל וגם לא נזדעזעתי בנגיעתו וגם לא חתכתי בעץ כ"א נגיעה בעלמא וליתר שאת בדקתי בעץ ולא היה שום חתך ומתוך מהירות השחיטה לא ידע אם הוא קודם גמר השחיטה או לאחריו והשיב דאע"ג דבעה"ג סי' ס"ו כ' דלא דייניגן ספק שהייה כשאר ספיקות השחיטה כו' וגם לפמ"ש בחינוך ב"י סי' כ"ד הדין דנדחף ראש הסכין בכותל או קרקע קשה השחיטה פסולה וא"כ י"ל הבו דלא לוסיף עלה דדוקא נדחף בשעת השחיטה ולא בספק מ"מ המנהג בין השוחטים להטריף אם לא נתברר בבירור גמור שלא שחט אחרי הדחיפה ואין מחלקין בין נגיעה קלה ועוד כיון שלא כוון לגמור השחיטה רגילות הוא מכח מהירות שלא להפסיק השחיט' רק לבצע מעשהו ולא מיקרי ספק אם שחט אחרי הדחיפה ומ"מ העלה דכשר כיון שספק אם חחך או לא חתך רק נגע בלי חיתוך ושהייה וספיקא לקולא. ומכ"ש בנ"ד דאיכא ס"ס וגם יש היתר לפי שאומר ברי ואף על גב דבנמצא גמי מטריפין משום דשם טועה וסבר ששהה בחתיכת הסימן ואינו כן רק ששוהה בחתיכת הגמי וכן בחותך אצבע שמחמת בהילתו טועה והחוש מעיד שבודאי הגביה הסכין קצת וכן נוכל לומר בנגעו בראש הסכין בכותל או בקרקע קשה משא"כ בנידון זה נוכל לומר כיון שיודע הלכות שחיטה ואומר ברי לי שלא שהיתי אמרי' ודאי לא חתך בעץ והשחיטה כשרה ע"ש:

יכנו על ראשו להמיתו. עבה"ט וע' בתו"מ בשם שמ"ח ומ"ש בבה"ט בשם דבר שמואל סי' ל"ז ט"ס וצ"ל רל"ז והביאו בלה"ק ועיין בבית יעקב סי' קל"ח וכ' בשבו"י ח"ב סימן נ"ד בשוחט ששחט תרנגול ושחט כל הקנה ונתן העוף מידו בחזקת כשר וכשהביאו לביתו היה חי עדיין ורץ כדרכו וצוה לאחד מבני ביתו לחתוך הוושט לשנים כדי שתמות וחתך בסכין פגום אם יש לאסור משום שהיי' ועיקור במיעוט בתרא או לא. והש"ך בסי' כ"ג ס"ק י"ג משיג על הר"ץ בזה ונ"ל להכריע דודאי לכתחלה אסור לעשות כן ובדיעבד אע"ג דמדברי הש"ך משמע לאסור בדיעבד לא נ"ל כלל דכל שסילק השוחט ידו מן השחיטה לגמרי אחר ששחט הרוב ונקרא עליו שם הכשר שחיטה אם אח"כ העוף שוהה למות אין לפסול בדיעבד אם גמר מיתתה בסכין פגום כיון שכבר יצאה מיד השוחט בהכשר שחיטה אין להטריף תו משום שהייה ובא מעשה כזה לידי בחולה אחד ששחטו לו עוף ושחטו הוושט והקנה הי' שלם והי' חי כבראשונה וצויתי שיניחה לילך עד שתמות מעצמה אולי תהיה כופר נפש של החולה וכל זמן שחיה התרנגולת גם החולה הי' חי עד שבא אחד וקצץ ראשו מיד נעשה החולה גוסס וכל זמן שפרכס התרנגולת לא יצאה נשמתו ע"ש. וכ' במאיר נתיבים סי' י"ז בענין עוף אינדיק שהרוצה

להקל שאם ברור להשוחט שכבר נשחט סימן אחד לגמרי ולא התחיל השני מותר להתיז ראשו בקרדום ואין חשש שהייה מיעוט בתרא כ"א בנשחט רוב סימנים טעות הוא בידו וכמפורש להדיא בסמ"ק סימן קצ"ו ולכן חלילה להקל בכך:

וא"י אם ניקב הוושט. עבה"ט וכ' בשבו"י ח"ב סי' ס"ה בשוחט שהתחיל לשחוט בהמה ושחט מקצת העור ושהה ושחט אח"כ במקום אחר והמקום שחתך בו מתחלה כבסו אותו היטב ובדקו וראה שלא נחתך כל העור אם לא יצא דם יש להקל בפשיטות אלא אפילו יצא דם יש להקל כמ"ש בפר"ח ס"ס כ"ג דלא דמי למריטת הנוצות שעור של עוף הוא דק משא"כ בעור הבהמה אפשר לעמוד על הבדיקה ומ"מ אין ראוי לכל שוחט לעשות כן רק ישאל למורה או בצירוף שאר שוחטים מומחים:

סימן כד

ואם לאו יש לחוש ולאסור שתיהן. עבה"ט וכתב בשבו"י ח"ג סי' ס' שוחט ששחט בשתי ידיו בהולכה ובהבאה אין בו משום דרסה:

ויש מי שפוסל גם בזה. עבה"ט וע' בשבו"י מ"ש שם בדברי הש"ע ס"ס י"ד בהג"ה והביא שם התוספות דביצה דמשמע דכיון דד' סימנים אכשר רחמנא אין מקום לאיבעיא דר' אושעיא רק לכתחלה אסור לעשות כן דהוי כשוחט בלילה ע"ש:

מ"מ ואין לשנות. עבה"ט וכ' בשבו"י ח"א סי' מ"ו במ"ש הט"ז סי' כ"ד ס"ק י"ז בטבעת שנמצא על הסכין להכשיר משום ס"ס אע"ג דהט"ז גופיה ס"ל דבאתחזק איסורה לא מהני ס"ס מ"מ סמיך בהאי דינא להקל מטעם דמסיק דכדאי האגור והב"י כו' ואף שבש"ך משמע כהמחמירין מ"מ כיון שבנה"כ לא השיג עליו כו' ועיין בעבה"ג סי' קכ"ב מבואר שנוטה להחמיר ואין מוכרח והמיקל כט"ז בזה לא הפסיד ע"ש ועיין בשבו"י ח"ב סי' נ"ה שנהג בטבעת שלם שנמצא על הסכין להטריף ובנמצא על הארץ יש להכשיר בהפ"מ או לעני בדבר חשוב או לכבוד שבת ולכבוד אורחים ואם נחתך הטבעת באמצע והוא תלוי בקנה או אפי' מונח או תלוי באמצע על הסכין או על הארץ אין להחמיר. וקבלתי משוחט מומחה שאם תרצה ליזהר שלא יבא לידך ספק כזה בטבעת מגרגרת שהוא דבר מצוי באווזים ישחט שחיטה כקולמוס בשיפוע דאז בדוק ומנוסה שלא ימצא שום טבעת בשחיטתם ע"כ שמעתי עכ"ל ועיין לקמן מ"ש מתשובה שאילת יעב"ץ ח"ב. וכתב בשבו"י ח"ב סי' נ"ו בשוחט ששחט ודחק באצבעו על הקנה עד שנתמעך ושמע חוזק שבירת הקנה שבגרגרת הנה לא יפה עושים השוחטים שנהגו כן ודוחקים על הסימנים בין האצבעות ויש לחוש שמא יקפוץ אחד מהקני' וע"י עוקץ הקנים ינקוב

הוושט ויש למחות בידם. מ"מ בדיעבד לא מחזקינן איסורא דפסיקת הקנה ברובא ברוחב ובאורך אפי' לא נשתייר רק משהו למעלה ומשהו למטה כשר וכ"ש כשהעור שלם דאין לחוש כשאין ריעותא אחרת לפנינו ועיין לקמן סי' נ"ח דסימנים קשים הם אצל נפילה שאינם מתמעכים. וראיתי שוחטים מומחים כששוחטים אין מותחים הראש מן הגוף רק מחזיקים הראש סמוך להגוף שעל ידי זה הסימנים מחותכים שפיר ואין עושים שמוטה ע"ש. וכתב בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' קל"ז בשוחט ששחט אווזא ומצא חתיכת טבעת מהגרגרת על הסכין נדחק על פניו יש להתיר דרמ"א והנמשכים להחמיר לא אמרו אלא בטבעת שלימה דאיכא לספוקי ולמתלי בדחיפ' דקמי שחיטה אבל בכה"ג שחתך הגרגרת והטבעת בקועה באמצע לרחבה לשנים וזה ניכר להדיא שהיה כך לפי שהיתה רצועה דקה שלימה בעיגול שנחתכה מרוחב הטבעת קרוב לחוליא הרי בלי ספק דלאחר שחיטה גרם שא"א לעקונה שתשחט וביחוד החתיכה ישרה כזו דליכא לספוקי בדחיפה קמי שחיטה כחששת האחרוני' ז"ל דלאו כל אפיא שווין בזה ושווין בזה להתיר וכל המחמיר בזה אחר הבדיקה שאינה טבעת שלימה ברוחב כ"א רצועה דקה אינו אלא מן המתמיהין כו' וכך לי תחובה בסכין או דבוקה בפניו ונפלה לארץ הכל אחת הוא בכמו ענין זה דיש הוכחה גמורה שנשחטה הטבעת כולה וזה דבר שא"א אם לא היתי' תקועה בגרגרת וק"ו מדינו של בעל הט"ז ז"ל כו' וע"כ לא נסתפק אלא בחתוך מקצתה אבל לא בכולה דודאי שחוט' הוא ע"ש:

סימן כה

ונהגו לבדוק בדרך זה. וכ' בדב"ש סי' רמ"ד שוחט ששחט עוף ברבר ולאחר שבדק בסימנים כהוגן בעוד העוף מפרכס הוציא השפוי עם קצת הקנה דרך פיו שבודאי הסימן שמוט או עקור אם השוחט מומחה ומוחזק בכשרות מעיד מטענת ברי לי שאחר גמר שחיטה בדק בסימנים בין לדין שחיטת הרוב ובין לדין העיקור בתקופת אצבע אגודל על שיפוי כובע כנהוג בזה גם מהרי"ק מודה דתלינן העיקור על אחר הפרכוס ובפרט כשרואין שמפרכס טובא דאלים חיליה להוציא בלעו מפיו ולפלוט הסימן מן החוצה מלמטה למעל' שלא כדרך רוב השחוטי' שנופלים מאליהם למט' במקום חתך השחיטה ע"ש וע"ש בסי' רמ"ו על דברי הט"ז בזה וע' בלה"ק כתב זה בקצרה:

סימן כז

עד שתמות הבהמה. עבה"ט וכ' בשבו"י ח"א סי' נו"ן להוכיח דלא כט"ז ואחיו ז"ל בס"ס כ"ז בנשבר המפרקת לפנינו עם רוב בשר אע"פ שהחוט קיים ומ"מ בתרנגולת שעצם מפרקת נמצא עקום ומעוקם ועב ונראה וניכר שנשבר המפרקת עם הבשר וחזר ונקשר היטב זא"ז יחדו וחוט השדרה בלי ריעותא כלל אפשר להקל בהפ"מ כיון שחזר ונקשר אם איתא דנשבר המפרקת ורוב בשר לא הוה חזר לכשרותא לחיותא וכמ"ש בתשו' אחי הט"ז ז"ל ג"כ סברא זו וע"כ דלא נשבר המפרקת ורוב בשר עמה רק שעדיין היה מעורה רוב בשר אף שנשבר קצת המפרקת עם מעט בשר חזר ונקשר ונעשה עב כ"כ עד שכח המדומה חושב וסובר שנשבר לגמרי עס רוב בשר ולא נחזיקנו בטריפה כולי האי ואולי ע"ש. וממ"ש בסוף כולי האי ואולי נראה דאכתי רפי' בידיה אם יש להתיר בזה בהפ"מ אך במפתחות התשובות כתב להתיר ע"ש. ועיין בשבו"י ח"ג סי' ס"ג ושם הביא תשובת הח"צ סימן כ"ח בזה שגם הוא אסר בנשבר המפרקת ורוב בשר וחוט קיים אך שמפקפק מחמת דברי התוס' וכ' שכבר כתב בח"א בישוב דברי התוס' ע"ש:

סימן כח

וכיוצא בו חייבים לכסות. עבה"ט ועיין בשו"ת נ"ש סימן מ"ז וסי' נו"ן ונ"ג ובבית יעקב סי' פ"ו וצ"ו והביאו בלה"ק ע"ש:

ולא בשחיקת מתכת אם אינם שרופין. עבה"ט ועי' בשבו"י ח"ג סי' נ"ז על דברי הרמב"ם בשחיקת כלי מתכות אין מכסין חוץ משחיקת זהב ומייתי מקרא דאיוב ומקרא מן התורה ובש"ס לא מייתי רק קרא דאיוב ע"ש שכתב ליישב זה גם כתב שכלי מתכות אם נשרף עד לעפר מכסין בו ע"ש:

סימן ל

שהוא שליש טפח טרפה. עבה"ט ועי' במח"ב הביא ג"כ הרבה מתירין ועי' בשו"ת שבו"י ח"ב סימן כ"ה בתרנגולים ואווזים העליתי בספרי א"י ובסולת למנחה כדעת המקילין וכן נדפס בלה"ק שם וכן ראיתי בבית מוח"ז ובניו ונכדיו הגאונים להתיר. אך ראיתי בשו"ת חב"י מסברא דנפשיה שיש ליזהר לכתחלה שלא לקנות אווזות כאלו ועפ"ז נהגו כן איזה מורים להורות כן. והוא חומרא בלא טעם דא"כ גם בבני יונה מצינו כן ואמרינן בש"ס לעולם לא אסר לן יונה וכן באו"ה כלל נ"ו כ' וכן תורים ובני יונה לא מצינן במינו של איסור ואם איתא לדעת המחמירין נמצא במינו של איסור ואין לנו להוסיף עוד

סימן טמא דלא מצינו בש"ס בסימני עופות טמאים עכ"ל וראייתו תמוה דמה ענין סימן טמא לכאן אנן מצד חסרון הגלגולת אתיין עלה. ומה שנמצא במינו של איסור ז"א דלא קאמר אלא באותן שאין בהם טריפות מי"ח טריפות והני כיון שיש חסרון בגלגולתם הם טריפות שבמקר' וע"י קלקול היצירה נתהוה בהם טריפות זה מתולדה כמו אם יש חסרון באבר אחר מתולדה שנטרף בו ועי' מ"ש לעיל על דברי הנ"ב בזה. וכתב בנ"ב סי' ה' באווזות שנמצא נקב בעצם גלגלותם וניכר שהיא מתולדה א' אם הנקב קטן שאין לספק בו שיהיה בו לפ"ע שיעור סלע בבהמה אני מכשיר אבל אם כבר הוא גדול שיש לספק בו מצד חסרון הגלגולת אני שולחו למורה אחר שמכשירו וכשאין שם מורה אחר שמזדקק להכשירו אם אז בהפ"מ גם אני מכשירו כיון שהוא מתחלת ברייתו י"ל שטריפות ניקב עצם הגלגולת היינו ניקב בכח. גם יש לצרף לזה שי"ל העור סותם הנקב אף דלש"ך סי' מ"ו ביש שיעור לחסרונו אינו סותם מ"מ חזי לאצטרופי בכה"ג ע"ש ועיין מ"ש בספרי בית אפרים סי' כ"ג להשיב על מ"ש בספר חידושי הרז"ה על דברי אא"ז ת"ש שהעלה לאיסור ובק"ה סי' מ"ח ושם בסי' ל"ט סי' ך"ו:

וכתב מח"ב בשם שולחן גבוה אף שיש איזה נגע בראשו כמה שוחטים מטריפים אפילו עצם הגלגולת שלם וטועים הם אלא יוציא החטיט' או הקליפה שיש בראשו נגעו ואם העצם שתחתיו שלם כשרה ואם לאו טריפה מספק ניקב קרום של מוח. ואם קודם שבדק אם העצם שלם אם לאו נאבד הראש כשר משום ס"ס:

סימן לא

אם לא במקום הפסד מרובה. עבה"ט ועיין בפנים מאירות סי' נ"ד מ"ש ליישב קו' הב"י על רי"ו שכתב שם בשם ר"ת דחסרון גלגולת עם קרום העליון במ"ש שדבריו תמוהים שבמה שהבין מדברי הג"א הוא ר"ת הלכות גדולות כותב דמה שסיים ה"ג הוא ר"ת הלכות גדולות שכותב וטוב להחמיר כדברי ר"ת וזה תמוה מאד שהרי בה"ג קדם כמה דורות לרי"ף ורש"י ומכ"ש לר"ת אך הוא מלת הג"א אע"פ שה"א אחרונה חסירה על זה צריך לרשום הציון לבסוף וכן נמצא כמה פעמים וכבר הרגיש בזה במח"ב ע"ש: ועיין בספרי שו"ת בית אפרים בעיר אחת אירע שהשוחט פתח הגלגולת של בהמה גסה והוציא המוח מתוכה וראה בתוך הגלגולת יוצא מן עצם הגלגולת פנימה עצם חד וארוך ופעמים כאורך שעורה ויותר בולט לצד המוח ועוקצו חד ורחב קצת בתחתיתו כחצי אצבע ובעליונו הוא מיצר והולך ושוב נמצא כן פעמים הרבה והעליתי שאין להצריך בדיקה אח"ז אם לא כשאין הפסד כלל שיכול למכור הטרפות כמו הכשירות משא"כ

כשיש הפסד בטריפות שע"י הבדיקה אח"ז ממנעי ולא שחטי וחיישי' לפסידא ודוחקא דציבורא. ואם אירע שבדק ומצא הריעותא אין להחמיר ולומר שאין אנו בקיאין בבדיק' ושפיר בדקינן במראית העין ובמישוש כיון שהוא דבר ידוע שהוא מכוון כפי העוקצים ואף אם לא יכול לכוין המקום כנגדו בתחתון מ"מ יוכל לסמוך על בדיקה והסתכלות יפה בתחתון וקליפת העליון לא צריך אחר שכבר פשטה ההוראה דבניקב העליון לבד כשר בהפ"מ יש לסמוך עכ"פ שלא להצריך בדיקת העליון. אך אם ע"י עיון בתחתון נמצא בו נקב יש להטריף ואפילו נאבד קרום של מוח קודם בדיקה יש להטריף מספק שרגילות הוא שיהא ממלא כל הקדירה ויש לחוש כיון שהעצם ארוך כשעורה הגיע לתחתון וניקב בו ואף שבזה יש לצדד קצת אין לעשות מעשה להקל בזה:

ואם לאו טריפה. עבה"ט ועיין אשל אברהם שכתב שהרדב"ז כהט"ז וליתא דהרדב"ז לא מיירי מזה כמבואר למעיין בפר"ח דקאי אם ספק שהיו המים מגולים והפר"ח חולק ומחמיר. וכ' מח"ב שראוי לחוש שלא לעשות מעשה בזה. וכתב בנ"ב סי' ל"ב חצי כבש שנמלח עם עוד ב' כבשים וחצי כבש הנשאר נשתלח למקום אחר עם הראש ונמצא בו מים ואלו שנמלחו כאן נתערבו הבשר יחדיו וגם נמלחו יחד עם אווזים והמורה רצה לגבב קולות מטעם ספק טריפות של מים בראש שמא היה המוח מקיפו ולא נהירא כי מאחר שכל הפוסקים מטריפים והרמ"א והש"ך ומהר"מ לובלין והפר"ח והת"ש כ"א אוסר מטעמו ועכ"פ אין שום אחד מתיר חלילה להקל כו'. וגם א"ל רואי' שא"מ כאלו אינו לעשות ספק דרבנן כיון דבשעת שנודע הספק במקום אחר היה בפ"ע בלא התערובות. וגם במליחה קשה לומר כן דשמא לא נגע החצי כבש הטריפה רק בהעופות לבד. ולדינא הבשר והעופות והכלים שנתבשלו בהם אסורים ע"ש ומשמע שם אף שהיה הפ"מ וכבוד יו"ט החמיר ובדין הט"ז באם היה המוח שלם ונמצא בגלגולת הביא מח"ב כמה אחרונים כהט"ז ולא כהפר"ח וכן עשו מעשה ועי' בבית יהודה דף קי"ד ועיין בשו"ת פרי האדמה ח"ג דף מ"ג:

סימן לב

העצם המחובר לגוף. עי' בה"ט ועי' מ"ש בשו"ת ב"ח החדשות סי' י"ד בענין זה:

חוששין למקום הקשרים. עי' ב"ח הנ"ל מ"ש בזה:

סימן לג

בכל שהוא נבלה. עיין בה"ט וכתב בשבו"י ח"ג ענין נ"ט בוושט הדבוק בלחיים שיש שם מכות ופצעים אפילו אם יהיו בכלל תורבץ הוושט מ"מ כיון שבשר לחי התחתון הוי שלם ובריא הוי כסתימה דמעיקרא וכשר. אך בנ"ב סי' ט' כתב אם ניקב הוושט סמוך לראש ששם דבוק בבשר יש להטריף ולא אמרי' שהבשר סותם שהרי שני העורות דבוקים הרבה ואפ"ה אמרי' דזה שלא כנגד זה טריפה משום דגמדה ליה וה"נ י"ל דלפעמים גמדה ליה ואינו נשאר דבוק במקומו ואפשר דבמקום התורבץ גם הנ"ב מודה דמהני סתימה. וכתב הנ"ב מה"ת באמצע סי' כ"ג בעופות שנקרו בעוף אחד עור הראש ממול העורף יש להשגיח אולי נכנס בעומק מן הצדדין ושמא הגיע לוושט אבל אם אין ריעותא בבשר שמן הצדדין בעומק אין כאן חשש נחירת הוושט כלל:

ופנימי אדום טרפה. עבה"ט וכתב בנ"ב מה"ת סי' ט"ו באווז לעוטה שנמצא בעור הפנימי ק"ד וכנגדו בעור החיצון לא היה שינוי רק נמצא במקום אחר בעור החיצון שנהפך ללבן והוא לקותא במקצת כמ"ש בת"ש ג"כ והו"ל כניקב זה שלא כנגד זה וטריפה. אך לכתחלה א"צ לחפש בעור החיצון אחר לובן ודי להחמיר כשרואה לובן. וע"ש שכתב אם מראה שבפנימי עובר ע"י הדחה ומיעוך ברוק זה מורה שאין האדמימות לקותא כ"כ לומר שסופה לקלקל ולנקוב ויש להכשיר עיין שם:

אין לו בדיקה מבחוץ. עב"הט ועי' בנ"ב סימן ח' דשקיל וטרי בדברי רש"י שפי' ק"ד אין בו מבפנים. ובקו' הש"ך ס"ק כ"א דל"ל טעמא דוושט אין לו בדיקה ת"ל מחשש שמא נתרפא וע"ש שכ' לחלק דבזמן מועט שבלע הקוץ לא חיישינן שמא נתרפא ע"ש:

בודק הקנה מבחוץ. עב"הט ועי' בשו"ת פ"מ סי' א' וז"ל. ראשון אבאר בדין תורבץ הוושט ראיתי רבים נבוכים במדינה זו באותן אווזות המלעיטי' אותן וכשבודקין חתיכת הוושט הנשאר לצד הראש ונראה שם שחין וחטטין סמוך ונראה למקום בית הבליעה ורבים רוצים לומר שזה למעלה מתורבץ הוושט והלחיים סותמין הנקב שם והוי סתימה דמעיקרא וכ"א נותן שיעור לעצמו ורבים נכשלים בזה וכתבתי בפנים דינו והעליתי דכל מה שלמטה מן החיך הוא בכלל תורבץ הוושט ומקום החיך מקומו ידוע שאין לו אלא עור אחד ובהיר ונמוך מעט ועי' בפנים: *ב) לפעמים כשמוציאין הוושט מן האווזא בכח נקלף מקצת עור מן החיצון ע"י משמוש הידים ועור הפנימי נקוב במקום הזה שנקלף. ויש לפקפק בזה דהא צריך בדיקה אם לא ניקב מעבר אל עבר. וכל היכא דא"א לבדוק טריפה וזה דבר מצוי מאוד ורבים מכשירים ואין פוצה פה בדבר הזה ומה מאוד אני חוכך להחמיר בדבר שרוב הגאונים החמירו ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם בדבר זה

ודעת המיקל הוא דעת יחיד: *ג) לפעמים נמצא השחין בוושט במקום בית השחיטה ונראה שנשחט בתוך אותו השחין ובעור הפנימי ניכר שנחתך לשנים ונחלק השחין חלק א' לצד הראש וחלק א' לצד הגוף ובזה יש לחוש שמא במקום נקב שחט ומצינו בש"ס חששא זה אליבא דכ"ע דחוששין שמא במקום נקב קשחיט גבי בר אווזא דמסמס קועיה דמא: *ד) לפעמים נמצא כשמפרידין ב' עורות זה מזה ונמצא בין ב' עורות אבעבועות קטנות ודקות מאוד כמו גרגרי חרדל ולבנים ואין בהם ליחה דינו דנראה לאחר שגוררין אם אין ריעותא בעור שתחתיו יש להכשיר: *ה) לפעמים השני עורות לבנים בתכלית הליבון ואינו נוטה קצת לאדמומית ויש לפקפק בזה דכבר פסק בזה בש"ע טריפה אם שניהם לבנים ויש שרוצים לומר שע"י השמנונית נתהפך ללובן. ואני אומר מי מפיס דבר זה דלמא מחמת חולי לקיתת הלעטה נתהפכו. וכתבתי בפנים שיש לצדד להתיר: *ו) באותן אווזות שמלעיטין מצויה הוראה זו שנימוק הכבד והיה לדם והרמ"א והב"ח מטריפין והיה ראוי לחוש לדבריהם הואיל ויצא מפומייהו דהנך רבוותא. ואף שהט"ז השיג עליהם מ"מ כתבתי בפנים שאין דברי הט"ז ברורים וראוי להחמיר עכ"פ לעצמו: *ז) לפעמים כשקולפין ומפרידין השני עורות נמצא הדם נצרר בין שני עורות וכשגוררין הדם נמצא חסרון קצת מהעור זה וגם מעור זה אכן בצד החוץ שני עורות שלימים ואינו ניכר שום ריעותא בעולם מה דינו של וושט זה (ע"ש בגוף התשובה דמכשיר בכה"ג אם לא שנשאר רושם כעין נקודה לבנה כדלקמן סעיף י"ד): *ח) הא דנהגו הנשים ונעשה להם כהיתר לשרות הוושט במים יום או לילה קודם שמביאים ליד המורה כדי שיהיה קל לקלוף הב' עורות זה מזה ולכאורה לאו שפיר למיעבד כי האי מלתא דהא צריך לבדוק אחר ק"ד. וכבר השכימו האחרונים לאסור באם נמלח והודח באין הפ"מ גבי מחט שנמצא בעובי בית הכוסות וה"נ דכוותיה: *ט) לפעמים עור החיצון נצרר בדם ובא זה על ידי שהכל ממשמשים תמיד בוושט לרחוץ העיגולי' היבישים לתוך הוושט ועור פנימי הוא שלם בלי שום ריעותא בעולם מה דינו אם יש לאסור. כמו בר אווזא דמסמס קועיה דמא דנוהגין לאסור אף במדינה זו: *י) עוד יש לפקפק לפעמים נמצא שעור הפנימי רובו ככולו לקוי בשחין ולפעמים הוא ממש כניקב ואף שעור החיצון הוא שלם בלי ריעותא מ"מ הא מצינו שכתב הרא"ש לאסור בשניהם אדומים או לבנים כיון דעור אחד לקוי אינו מתקיים ע"י שני וכתב הב"ח דה"ה דרובו ככולו כמו בכל התורה א"כ ק"ו כאן דאין לך לקוי גדול מזה שנראה כל העור כניקב שיש להטריף אף שעור החיצון הוא שלם בלי ריעותא: *יא) אם נקבו זה שלא כנגד זה אם שניהם מרוח אחת אף אם הנקבים רחוקים זה מזה ויפה הסכימו הפוסקים לאסור א"כ לפעמים כשעור הפנימי

לקוי וניקב ובעור החיצון נמצא ק"ד ופשיטא היכי שדם נצרר בעור החיצון אף שלא כנגד הנקב יש לצדד לאסור ועיין בפנים מה שכתבתי באורך כמה דינים: *יב) לפעמים רואים בוושט כשקולפין אותו נשאר בעור החיצון כמין צלקת ולפעמים נמצא כמו גידים לבנים וקשים הם יותר מבשר הוושט. ונראה לעין כל שהיה קרע רק שהבריא ונתרפא הוי כקרום שעלה מחמת מכה בוושט שאינו חשוב קרום: *יג) יש לצדד להתיר היכא שניקב עור אחד וניכר שנתרפא ונגד אותו מקום לא ניכר שום ריעותא ובעור החיצון נמצא נקב שלא כנגד מקום זה. בזה י"ל דחשוב קרום אף שעלה מחמת מכה כיון שעור החיצון מגין עליו והוא שלם ונוח שם עפ"י הרוב ובפנים הארכתי בזה: *יד) יש לדקדק היטב אף לאחר שגוררין השחין אם נשאר נקודה בעור הוי כאלו ניקב נקב מפולש שכ"ז שניכר רושם זה ונראין לעין שהנקודה ההיא לבנה יותר מעור הוושט וניכר שנתרפא ורבים אין משגיחין בזה וחושבין שהנקודה ההוא לית בה ריעותא וטועים הם כי זה ניכר שבא מחמת מכה ונתרפא. ונ"מ אם נמצא כזה בעור החיצון הוי כניקב מעבר אל עבר: *טו) לפעמים ניקבו שניהם ונתרפא ועלה בהם קרום ומצד החיצון דבוק בזה המקום שומן ונראה דלא הוי סתימה ולא דמי לשומן הקורקבן דחשיב סתימה דנדבק שם בחוזק אבל האי שומן עשוי כאן כמו קרטין. ועוד דאפשר דזה השומן נקלף ממפרקת ונדבק בוושט וכשם שאין בשר המפרקת מציל לנקיבת הוושט דלהוי סתימה א"כ ה"ה בההיא שומן וזה פשוט וברור בס"ד עכ"ל. ועיין בפמ"א ח"ב סי' י"ג באווזות שמלעיטין ושכיח למצוא ק"ד בין שני קרומי הוושט כבר הארכתי בח"א שאין כאן בית מיחוש להט"ז שמקיל אפילו שלטה המכה בעור החיצון כו'. וגדולה מזו אמרתי מאחר שנהגו כהט"ז א"צ לקלוף העורות. והא דנהיגי לקלוף שמעתי מזקני הדור שעשו פשרה ולא הקילו רק בניקב הפנימי ולא שלטה בחיצון אבל שלטה בעור החיצון ג"כ היו מטריפי' ולכך היו קולפין לידע אם שלטה המכה בעור החיצון אבל עכשיו שמקילין כדעת הט"ז א"כ טירחא בכדי הוא אלא העיקר אם אין ק"ד בחון יש להכשיר ע"ש. וכ"כ בס"ס ק"ג שלפי דעת הגאונים שכ' חוט השני שהיו מחמירין מאוד והסכימו להכשיר היכא שניקב עור א' ולא שלט החולי בעור השני ואם שלט החולי בעור חיצון היו מטריפים ולכך היו מקלפין. ושמעתי שכך היו נוהגים בעיר פרעסבורג אבל לפי שראיתי בפרוסטיץ וסביבותיו להקל כדעת הט"ז א"כ למה לנו לקלוף כו' וע"ש שכתב שהרבה מכשולים באים מהלעטה וכבר צווח הב"ח ככרוכיא לבטל זה מקרב ישראל וכל מורי הוראות א"א לצאת כעמר נקי מהוראה זו וכ"כ בפמ"א ח"א סימן א' ע"ש. וע"ש סי' ק"ג בוושט שהיה בו ריעות' והובא למורה ולא היה בביתו ובנתיים בא חתול ואכל הוושט ובני ביתו

של המורה אמרו שראו שהריעותא לא אכלה בפנים רק היה מעט על העור הפנימי יש להתיר שיש לנו עמודי עולם שנסמוך עליהם אף באין הפ"מ כיון שלא ניקב מב' צדדין אף שלא בדקו אחר ק"ד ונאבד. ועיין בבאר הגולה סי' מ"ח בשם הגאון מהר"י מענדל ז"ל ע"ש:

בסופו במקום דאיכא ריעותא. עיין בה"ט וכ' בשבו"י ח"ג סימן ס' כמין כפתור נמצא סמוך לשדרה ונמצא בו מאכל שבולת שועל יש לאסור דחיישינן לנקיבת הוושט ואין אנו בקיאין בבדיקה. ופשוט דאף באווזא שאינה לעוטה הדין כן:

ניקב. עבה"ט וכ' בגינת וורדים כלל א' סי' כ"ז דהא דקיי"ל ניקב המעי ההולך מזפק לקורקבן טרפה כמ"ש הרמ"א ס"ס ל"ג גם כל מה שנמתח ומתקצר בתחתיותו של זפק כשאוחזין לצד מטה במעי נידן כמעי עצמו לאסור בו הנקב כמו במעי היוצא מן הוושט זפק לפי פי' הריב"א ע"ש. ובדין ק"ד שם תשובת מהר"י פראג להכשיר כשניקב הזפק סמוך למעי בתחתיותו בכיס. והמחבר סי' כ"ה חזר לחזק דבריו להטריף בכה"ג ע"ש:

סימן לה

ריאה שניקבה. ועי' בספרי בית אפרים סי' כ' שכתבתי לברר דברי אא"ז בת"ש ר"ס ל"ה דכל טריפות דריאה מטעם נקובה הם לדידן רק הרמב"ם סובר דחסר סוג בפני עצמו וראיותיו ברורים ומחוורות כשמלה חדשה:

או ששנתה מקומה. עבה"ט כתב בזכרון יוסף סי' ב' בעז בת שתים או שילדה ב"פ ואח"כ נשחטה ונמצאת העינוניתא הפוך שהיה החריץ כנגד הלב בדין הגבינות שנעשו מחלבה ע"ש ובספרי בית אפרים סי' ל"ה כתבתי בזה:

ויוצא ממנה כשנופחין הריאה טריפה. עבה"ט ועי' בשו"ת פרי תבואה סי' ת"ג גבינות שנעשו מבהמה שנמצא הוורא חוץ לכיס:

בגדיים וטלאים. עבה"ט ועי' בשבו"י ח"ב סי' ס' בהא דש"ע ס"ב בהג"ה אם נמצא חתיכה חסר מן הוורדא כשר דלפעמים נמצא כן בגדיים וטלאים שהקשו לו דודאי מסתמא גם בבהמות גדולות כן הוא שהרי לא נשתנה וכ' שי"ל דכשגדלי' נתגדל הוורדא ונעשה שלם. וגם י"ל דודאי ידוע מנהג הרועים כשמרגישין כחישות לא יניחום לגדל כו' ועיין בש"ך שמפקפק על קולא זו. ואין להקל כי אם בשעת הדחק והפ"מ. ועי' מ"ש שם בסי' ס"ה לענין טחול בעגלים ועי' בספרי בית אפרים בזה:

נתוספו האונות כו'. ועי' בשבו"י ח"ג סי' ק"ג בשני בליטות בריאה מקמא דאונא העליונה כשר עיין בספרי בית אפרים סי' ל"ה עמ"ש:

כטרפא דאסא כשירה. עבה"ט ועי' בנ"ב סי' י"א בדין פיצול באונא עליונה באמצע חריץ וגומא תחתיו והבאתי בספרי ב"א סי' ל"ה ס"ק סמ"ך ע"ש:

אבל למטה מחציה טריפה. עבה"ט וכתב בפמ"א ח"ב סי' קנ"ד אונא של ימין שנמצאת בה יתרת למטה מחציו כו' עי' בספרי בית אפרים סימן ל"ה ס"ק:

נקרא גבשושית וכשירה. עי' בה"ט ועי' בספרי שו"ת ב"א סי' כ"ו בפיצול מגבה וגומא תחתיו ויש עוד ריעות' שם מצטרף להיות תר"ל וטריפה ואין להכשיר רק באונות שנתפצלו ברחבן או בעוביין ושרש אחד להם בענין שאין ע"ז שם פיצול רק נחלק כמ"ש בספרי ולעיל סי' או ביתרת באונא עליונה במקום שכשר משום שדרכה להתפצל ואין זה בכלל ריעותא כלל אבל פיצול מתוך גומא ודאי הוי ריעותא ולא משום חשש יתרת אלא משום קלקול ושינוי בריאה ולכן בהצטרף אליו עוד ריעותא טריפה:

וסופו להתפרק וטריפה. עבה"ט ועי' בספרי ב"א על טריפות הריאה בקו' התשובות סי' מ"ו והבאתי בשם דודי מו' הגאון מו"ה סענדיר בארוכ' ועבה שצימקה מקצתה ועי"ז נתקטנה מהאמצעית דלכאורה הו"ל תר"ל ומ"מ יש להקל בהפ"מ דבנ"ד אין נופל שום חילוק כלל כו' ע"ש מלתא בטעמא. ובספרי שו"ת ב"א ח"ש בכת"י כתבתי שאם יש לה בועא עם ריעותא דחליף אף במקומות שנהגו היתר בבועא של מ"ז עם עוד ריעותא יש להטריף בזה אף בהפ"מ ועיין מ"ש שם למנהג המקומות המכשירין חילוף כה"ג בהפ"מ עיין שם:

הוה ליה חסרה וטרפה. עבה"ט וכתב במאיר נתיבי' סי' מ"א שבריאה אחת היה נחלק לשנים בין שהוא באורך או בעוביו אין לחשבו לפיצול כל שהריאה יראה לעינים שדומה לתמונת נחלק. ושוב כתב שהיה יתיר כיס ואף שהורדא אינה מגעת לכיס הזה ובזה הרמ"א מכשיר ואף דלא משמע כן מהר"ץ מ"מ הוי להקל בהפ"מ. אפס שי"ל שזה החלק הדומה לנחלק הוא מן הורדא מחמת שקצת נראה שבצד ההוא אין הורדא בשלימות עיגול הראוי לה וקצת יש להסתפק שהיה מונח בצד אותו הכיס היתר כי כן היה כשנפחו הריאה מתדבקים המקומות הללו קצת ואף שאין לאותו חלק תואר ורדא מ"מ כשיש חלק חסר מן הוורדא ויש להחלק כיס בפ"ע יש להחמיר מחמת ג' ריעותות כמבואר בתשובה סימן ל"ה סעיף ל"ו מ"מ כאן שאף בלא צירוף החלק יש ורדא גמורא אין כאן ריעותא דחסר וגם לא ריעותא דיתיר מחמת שאין באותו חלק שום תואר ורד ויש להכשיר בהפ"מ ובאותו ריאה היה ג"כ יתרת הכשר סמוך להפיצול אין כאן תר"ל שהריעותות אינם סמוכות שמפסיק ביניהם בשר הריאה חזק ובריא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ע"כ. ולפענ"ד לא נהירא לומר שדומה לתמונת נחלק אם יש מקום

לדונו לתתיכה חסירה מורדא שהחכם עיניו בראשו להבחין ביניהם אם הוא זה או זה ואין מקום ליפול בו ספק כלל והתם שהחתיכה במקום נראה שאין לה שייכות לשם ואם אינו ענין לכאן תנהו ענין להשלים הורדא אבל כשעין רואה שהוא חלק מכאן לא חזי לאצטרופי לורדא ואם לא היה בורד תואר זולת החלק פשיטא שלא היינו מצטרכין כלל וגם בגוף הדבר שכתב כל שנראה לעין שדומה לנחלק אין לחשבו לפיצול הוא תמוה דמאין נדע הדבר שזה נחלק ולא פיצול ואמנם בגוף ענין פיצול ונחלק לדעת על בוריו מבואר באר היטב בספרי ב"א על טריפות סימן ל"ה ובספרי שו"ת בית אפרים חלק יו"ד סי'. ועי' בשו"ת פרי תבואה סימן ל' בענין פיצול מקמא בשורש יפה שכ' לאסור וע"ש בסי' ע' ומ"ש על דבריו בס' שו"ת ב"א ושם בררתי הכל יפה בעזה"י:

שאין לה חתיכה דאוני טרפה. עבה"ט ועי' בשו"ת ב"א סימן ז' דבהא דמטרפינן פיצול מקמא אין נחלק בין שורש חזק או לא וכמ"ש בספרי ב"א על טריפות סי' ל"ה מתשובת דודי מ"ו הגאון מהר"ם זצ"ל. ומ"ש אא"ז בת"ש בנחלק להכשיר. הייו כששני החלקים שוים או חלק העליון קצר. ובזה כתב לחלק בין שורש אחד כאצבע ע"ש. וע"ש שכתבתי דכל שאינו ניכר מענינו ע"י שהוא פיצול כגון שיש לו גומא או אף בלא גומא לפעמים ניכר שנתפצל כגון בארוכה ועבה ונתפצל הדד מקמא. וכיוצא. אז טריפה בכל גווני אפילו יש שורש חזק לפנינו שהרי מתחלה היה מחובר לגמרי והתחיל להתפצל ולמה לא נחוש שיתפצל עוד יותר (ולא דמי ליתרת שהוא בולט מתוך הריאה והולך וגדל שזה שרשו חזק אפילו אם אינו עב. מ"מ כיון שדרך גידולו הוא משורש יפה מארבע רוחותיו. וזהו שכתבנו שהיתרת יש לה שורש חזק. משא"כ פיצול שאין לתת עליו שם שורש כלל. ובא וראיך דוגמתו באילנות שענף היוצא מן הדד אף דק על דק ותלוי ועומד מלמטה אם לא תגע בו ביד לפשחו לא יפסוק לעולם ויהיה מתגדל והולך אבל אם הענף נפשח קצת מן הדק ותלוי למטה אף שמחובר עדיין הרבה מ"מ בקל יוכל להפשח שם מעט מעט עד שיפשח ויפול לגמרי. וכן הדבר הזה בבעל חי פשיטא שאין נדמות דבר שגדל מטבע בין דבר שיפול בו מקרה שע"י יתחיל להתפצל וקרוב שיהיה מתפצל והולך. ואפילו אם נאמר שיקרה לפעמים שיתפצל בטבע. מאן מפיס. וגם אפילו אם נאמר שמתפצל בטבע ג"כ י"ל שאח"כ יתפצל ממילא בדרך פירוק ולפי שהרבה אינם מבינים החילוק היטב אמרתי לבארו יפה):

אבל כשאין ניכר שהוא פיצול ומספקא לן אם הוא פיצול או יתרת טפי יש לנו לתלות ביתרת דהא להמכשירין יתרת מקמא אורחיה הוא ע"ש. וע"ש בספרי סי' ל"ח בענל שנמצא בו פיצול מקמא בגומא. וגם היה הפיצול כמו תואר ורדא קצת. דפשיטא שיש

להטריף אפילו למהר"מ במח"ב דמכשיר פיצול מקמא למאן דמכשיר יתרת מקמא. מ"מ מודה הכא להטריף ואפילו אם נמצא מגבה כה"ג יש מקום להטריף שרגלים לדבר שאין זה פיצול כיון שקצת תואר ורדא עליו א"כ טפי י"ל שהיא יתרת והגומא הוא חסרון בחוץ ע"ש. ובסימן יו"ד באמצע שם כתבתי עוד באורך בענין זה ושם העליתי סיומ' דפסקא היכי שנתפצלה ונחלקה האונא לשנים אף שלא התחיל חילוק ופיצול זה מראשו ממש מ"מ אם אחר הנפיחה פיצול זה מחובר ומהודק יחד ונראה כאחת אע"ג דבפיצול וגומא תחתיו כתב אא"ז להטריף אף אם כשנופחין אותה היא מונחת בגומא. והרי כתב דמלשון הש"ך ופר"ח לא משמע הכי רק מלשון הרמ"א משמע כן ולכן בכה"ג שאין כאן גומא רק שהוא חלוק מ"מ קורא אני עליהם יעמדו יחדיו תמיד מחוברים ולא יתפרדו ויש להקל בהפ"מ ובתנאי שאין שם כיס לפיצול. ואם נמצא כיס לפיצול זה כאשר הוא שכיח לפעמים כשנמצא ריעותא זו דפיצול נמצא אצלו כיס שנראה שהיה מונח בתוכו בחיי הבהמה ואף בשעת נפיחת הריאה אינו בכיס בכה"ג יש להטריף שהרי נראה לעין שלא גדל כא' עם האונא שריא תלויה למטה. ומה שהכיס מחזיקו אין זה מועיל ובפרט דהא קמן שלפעמים הוא יוצא ממנו ואין להכשיר אף בהפ"מ כ"א כשהם מתאימות ואין כיס להפיצול כלל. ואם אינם מתאימות שגם אחר הנפיחה הצד התחתון הקצר מהעליון אינו מתהדק אל העליון והוא תלוי למטה ונראה לעין שהוא פיצול ולא יתרת כגון בארוכה ועבה שהתחתון נדמה לו כהר שבצד קמא או בשאר אונות שלולי התחתון אין כאן תואר אונא כראוי ונראה לעין שזה התחתון משלימו וכשהופכין אותה התחתון מכוין למלאות חסרון העליון ונופל אל מקום התחלת הפיצול טריפה כדין כל פיצול מקמא עם גומא ולזה הסכימו כמה גדולים בחכמה ומנין ואם איזה שוחטים נהגו היתר בזה עפ"י שטעו בפירוש דברי אא"ז בשמ"ח בדין נחלק. מנהג בטעות הוא וצריך לבטלו. וע"ש לענין השוחט בשביל שהוציא טריפה פעם א' אין מעבירין אותו. אף שזה עבר ושנה שנמצא אחריו יתרת מקמא שאעפ"י שכשר מ"מ הא קמן שנתפצל ולא בדק כל הצורך. ומ"מ לפי דברי השואל הוא מוחזק בירא שמים אין להעבירו רק על חודש או שתים שיהיה מומחה עע"ג בבדיקת סכין והוצאת הריאה ואחר כך יקבל עליו בפני הבית דין שלא ישוב לכסלה וינהוג כדת הבודקים החרדים על דבר ה' ויחזור לכשרותו וחלילה להנותו בדברים כי נראה שהמכשלה הזאת בלי דעת כו' ע"ש:

דרכה להיות עבה וארוכה כו'. ועיין בספרי שו"ת ב"א סי' יו"ד כתבתי דמ"ש אא"ז בת"ש סי' ל"ה דהיכא דניכר החסר ע"י סימן ארוכה ועבה צריך להסמיכה לאונא יהיה קצת יותר מט"ד י"ל דאם הם שוים טריפה אפילו בהפ"מ אע"ג דבסעיף כ"ו מכשיר בשוים

בהפ"מ היינו באונות פרודות אבל בזה שחסר לפנינו ואין היכר רק ע"י סימן גרע ע"ש. וע"ש עוד סי' י"ב בריאה שהיתה חלקה בצד ימין בלי שום חיתוך אונות רק היתה ניכרת ע"י סדקים גמורים ההולך וסובב דרך שיפולי מעל"ע עד שתרא' משני עבריו באורך אונא הראוי להיות אך האונא האמצעית הנראית ע"י סדק הוא גדולה וארוכה ועבה כי היכר של ארוכה היה ניכר כהיכר המבואר ברמ"א שהיתה ארוכה ועבה מאונא האמצעית גם היתה גבוה יותר משל שמאל אך היתה קטנה יותר מאונא האמצעית אך היה באמצע אמצעית עוד סדק פחות מט"ד ונראה גם כן משני עבריו בשיפולי יש להכשיר בהפ"מ עיין שם:

דבגדיים וטלאים. ועיין בספרי שו"ת ב"א סי' י"ג שנמצא חסר כל העיגול והקולשות מן הורדא והחתיכ' חסירי' נמצאת באומא השמאלי' בין אונא לאומא אך לא היתה מקמא רק על חודי האומא כמו סדרים והיה לחתיכה כיס בפ"ע בגיד שפה כדרך שאר כל הכיסים וכשנפחוה היתה יורדת לכיסה יפה יפה בנטיה לצד קמא לכיסה והיה נראה בה החריץ שהחריץ בה הגיד שפה יש להטריף כיון שרואין שזה חתיכת הורדא וכדמוכח מתוך הכיס אין מקום הורדא כ"א מקמא וכשעומדת בדרי הו"ל כשינתא מקומה ודוקא כשנמצא במקום שהיה רגילות שימצא ואין זה שינוי מקום כמ"ש הש"ך. ועי' מ"ש שם ביאור דברי הש"ך סוף ס"ק י"ח במ"ש ועוד בהנשאר יש תואר ע"ש. ועיין עוד שם סימן י"ד ריאה שהורדא חסר ממנה כל ראשה ולא נשאר רק שורש בעובי אצבע ושאר הוורדא החסירה נמצאת דבוקה באונא ארוכה ועבה ולא היה כל החסר דבוק במקום אחד רק חלוק לשנים עיין בשמ"ח בנחלק לג' יש להטריף אף אם השורש העומד במקומו הוא גדול כט"ד וכיון שא"צ לצרף החתיכה להשלים השיעור לא איכפת לן בחלוק לב' רק דוקא לג'. אבל אם כאן רק כעובי אצבע שהוא פחות מפרק אגודל בינוני שמשערין בו כט"ד אף בנחלק לשנים אין להתיר כמ"ש בספרי ב"א על טריפות סי' ל"ה ס"ק כ"ב וכ"ש שנחלק לג' ויש להטריף מתרי טעמי כו' ע"ש ושם הארכתי לבאר דברי הרמ"א ומח"ב וט"ז וש"ך בענין שינתה תוארה ויש שורש כאצבע בביאור יפה כיד ה' הטובה עלי וכתבתי שם תוכחת מוסר לזחוחי לב התוקעים עצמם לדבר הלכה וינעמו לאוזן שומעת המלאה לה דעת ויראת ה' ע"ש:

ויש נוהגין להטריף. עבה"ט ועיין בשו"ת פרי תבואה סי' ל"ח בהיכר אונא ע"י סדק ויש חסרון:

סימן לו

אלא שצריכה בדיקה. עבה"ט. ועיין בספרי שו"ת ב"א סי' ט"ו שהיה על הריאה נגלד מקרום העליון מעט ונמצא בדופן מכה היינו שהיה שבר בצלע ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו רק שהשבר לא מכוון נגד הגלד רק רחוק ממנו כמו ג' או ד' אצבעות וגם אחר נפיחת הריאה היה רחוק כנ"ל וכאשר בדקו בנפיחה כדינה ראה השוחט שהיה על מקום הגלד כמין קרום ואמר שזה הקרום שקורין השוחטים שלופריק שמבואר שצריך להסיר הקרום ולבדוק אח"כ בנפיחה ועשה כן וקלף מעט מעט בנחת ונמצא יפה אחר בדיקה רק במקום אחד שבנו של השוחט פרק בחזק' ועשה נקב בצפרנו. והמורה חשש שמא בחייה היה נפוחה יותר והיה הגלד מכוון נגד השבר וגם הקרום הו"ל תר"ל אך השוחט אומר שזה שקורין שלופריק והעיד שאין מחזיקין זה לריעותא ולכן בהיות שהיה הפ"מ ולכבוד יו"ט הכשיר. והשבתי דהחשש הראשון אינו חשש דלא מחזקי' ריעותא. אך מחמת הקרום יש לחוש ומה שאמר השוחט שהוא שלופריק אין לסמוך עליו בזה דשלופריק הוא ענינו כמו דבר לח ונמס כמים כמבואר בהגהת הר"ץ כאן. ועיין בספרי סעיף ק"ס: (אמת שכל השוחטי' מרגלא בפומייהו השלופריק הוא קרום הניכר וידוע להם שמכנין אותו שלופריק. אך משגה היא בידם לפי שלא עמדו על הענין ופתרו המלה כרצונם. ובאמת המלה זו אשכנזית שקורין כן לדבר המתנועע שאין לו חיזוק במקום אחד וכעין סחי וכיחה שאין מתחזק על מקום אחד ומחליק מכאן לכאן. ומזה בלשוננו במדינה זו כשרוצין לומר על איזה דבר שהוא מרופה בידינו אומרים שלאבריק בבית הדגוש' כידוע שבערבוב הלשונות משנין הברת המלה מדגש לרפה או להיפוך וכן בנקודת המלה. ולפי ששמעתי שרובם ככולם פותרין מלת שלופריק על קרום והם מטעי' את מוריהם בדבר זה שסבורים המה שכך מקובל בידם כתבתי זאת להודיע להם שורש פתרון המלה הזאת): אבל קרום הנאחז בסבך בקרום הריאה וצריך לקלפו נראה מענינו שהיא סרכא ממקום למקום ועם הנגלד הו"ל תר"ל ואף שנקלף בנחת צ"ע אם מהני לענין ממקום למקום אף שהט"ז מיקל בתלויה מבועא ואזלא ע"י מיעוך מ"מ י"ל ממקום למקום גרע. דכמה פוסקים מאחרונים אוסרים. אבל יש צדדים להקל גם בזה ומכל שכן אם הקליפה בנחת היה עד שעבר מע"פ הנגלד והפירוק היה קצת רחוק ממקום הזה והואיל שיצא בהיתר יצא ובפרט בהפ"מ ולכבוד יו"ט ע"ש. ועיין בספרי ס"ס ל"ח ס"ק מ"ט וסי' ל"ט ס"ק ק"צ שאף בשלופריק אין להקל אם לא נבדק ע"ש דמשמע קצת מלשונות של הספרי בדיקות שם דריעות' מיהא הוי ובצירוף עוד ריעותא הו"ל תרתי לריעותא. וצ"ע:

ועלה בו קרום ונסתם טריפה. עיין בה"ט ועיין בשו"ת פ"י סי' יו"ד וסי"א בענין נשבר הקרום מחמת נפיחה וביארתי היטב בספרי ב"א:

ולא ניקבה כשירה. עבה"ט ועי' בתשובות ב"ח החדשות סל"א בענין מורנא בריאה ומבואר יפה בספרי ב"א סי' ל"ו ע"ש:

צמקה כו' כגון ששחטו אחרת לפניה כו'. ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' כ"ו באמצע התשוב' שצריך להזהיר להשוחטי' בדבר ההוא ורגיל שהרבה ב"א באים אל השוחט אוחזים העופות בידיהם ועומדים סמוך לו ממש טפחו של זה בצד טפחו של זה ובפרט בעי"כ בשחיטות כפרות שמרבים העם להביא. ואין זה נכון דיש בזה משום צב"ח דיש סוברים צב"ח דאורייתא ואיסורא דרבנן אליבא דכ"ע ואין לך צב"ח גדול מזה. וא"ל דעופות לאו בני הרגשה נינהו שהרי מבואר דלפעמים צמקה הריאה שלהם מחמת שחיטה אחרת בפניה כדאיתא בש"ע ובה"ג הביאו בת"ש כו' וגם י"ל שאין לעשות זה כיון שיכול לבא מחמת כן לידי צמוק ואפילו להרשב"א שכתב שאין לחוש שתצטמק לשעה קלה ומתיר בשחיטה מיד יש לחוש לפי מ"ש בספרי דהרשב"א בי"ש קאמר כו' וגם י"ל דאע"ג דאינה צומקת מיד מ"מ י"ל שעתידה שתצטמק ואין מועיל שחיטה מיד ומכ"ש לפי מ"ש בת"ש מדברי בה"ג דמשמע דבע"ח אפשר שיתקלקל מיד עד לאין מרפא ולכן אף שאין בידי להצריך בדיקה בכה"ג בבהמה וכ"ש בעוף שהבדיקה קשה וכדיעבד דמי. מ"מ יש לנהוג בעופות וכן בבהמות כשקושרין הרבה שוורים בבית המטבחיים שלא יראה האחד בשחיטת חבירו. ובפרט כי שמעתי שהם מרגישים מאד כשהם מובלין לטבח ובבואם לבית המטבחיים תפול עליהם אימתה ופחד. ובזה אין חשש כ"כ דאיהו הוא דקמבעית נפשיה אבל מ"מ צריך ליזהר שלא יראה האחד בשחיטת חבירו משום צב"ח וחשש צימוק אף ששוחטין מיד שיש בזה קצת קולא אליבא דהרשב"א מ"מ צריך ליזהר מטעמא דכתיבנא. אך מה שנוהגים כשהשוחט קרוא אצל בעה"ב לשחוט לצורך סעודת מצוה ולפעמים מזדמן שקובעים מקום לשחיטתו אצל הכלוב מלא עוף ושוחטין מהם כפי הצורך ומשאירים בכלוב המה עופות לאחר זמן וכן בדיר של טלאים נראה שיש לחוש להצריך בדיקה לכתחלה עכ"פ כמ"ש בספרי ב"א על טריפות בסי' ל"ו ולכן יש ליזהר בכל גווני וכמ"ש ע"ש:

וכיוצא בזה כשרה. עיין בה"ט ועיין בתשובת מהר"ם אלשאקר סימן וא"ו בביאור דברי הרמב"ם שכתב שניקב אפילו לחבירו ע"ש:

בסמפונא רבה דריאה כשרה. עבה"ט וכתב בנו"ב מה"ת סי' י"ט בנקב מפולש באונא מעל"ע ולפי הנראה נדמה שהוא בתולדה יש להטריף דמאן מפיס שהוא בתולדה.

ואפילו אם הוא בתולדה אין ההיתר ברור ועי' בנו"ב סימן ה' וסי"ז ע"ש. וע"ש סי' כ"ג באמצע תשובה בסרכא על מקום חסרון ככ"ף כפופה שהתחיל בצד אחד להתרפאות. והחסרון עלה בנפיחה בענין שאין בו חשש אטום אבל מ"מ נראה החסרון יש להטריף אף לרש"ל דהא איכא תר"ל. ואם עלה בנפיחה היטב עד שלא נראה חסרון מקמיה כלל והיתה שוה לשאר הריאה פשיטא דכשר ואין כאן ריעותא כלל דכשהיא נפוחה משערינן אבל דוקא כשנתמלא גם מבפנים ולא היה גם מבפנים תחת העור שום חלל ומקום ריקן כלל. אבל אם נתמלא רק מבחוץ ומבפנים נשאר חלל ריקן תחת העור זה טרפה בודאי ע"י הסרכא ולא מצד תר"ל אנו צריכים להטריף שאפילו לא היה החלל הזה נחשב ריעותא היה טרפה. לא מבעיא אם הסרכא דבוקה למקום אחר שטרפה שהמיעוך ומשמוש שאנו נוהגין קולא יתירה ואף שאנו נוהגים להקל הטעם משום שאם היה סרכא גמורה היתה מחזקת יותר. וכ"ז כשהבשר תחת הסרכא שלם אבל אם כלה הבשר אין להסירכא במה להתחזק כי אין לה שום חיזוק בפנים ואינה דבוקה רק בעור לכן היא מתנתקת ע"י מיעוך אף שאינה הפשטת ליחה רק סירכא גמור' והרי היא טרפה מצד הסרכא. אלא אפילו היתה הסרכא תלויה יש להטריף כמו תלוים מבועה שג"כ לדעתי הטעם הואיל ומתחת הבועה כלה הבשר לכך לא היה להסרכא יניקה וחיזוק מבפנים ולכך לא נתאחזה במקום אחר (ר"ל דהבועא מעידה עליה בנקב ומה שלא נתאחזה מפני שאין לה מקום בשר ליניק משם) עכ"ל ועי' בתשובת ב"ח סי' ק"ל שכתב בחסרון בריאה ונשבר הצלע כנגדו ונתרפא דהוי לקותא בתר לקות' ע"ש. ובספרי ב"א בדיני תר"ל כתבתי מזה ובקונטרס התשוב' שם העתקתי מה שהשיב דודי מ"ו הגאון ז"ל לכבוד א"א הה"ג בענין נגלד וא"א הרב ז"ל הביא מתשובת הב"ח והוא ז"ל כתב שדברי הב"ח בזה תמוהים ומנהגי להכשיר:

סימן לז

אם אינן סמוכות. עבה"ט ועיין בשו"ת ב"י בשלחופית מלא מ"ז שעומד ע"ג הריאה בולט לחוץ:

יוצאה מן הבועה טרפה. עבה"ט וכתב בשו"ת פ"י סי' י"ג בריאה שהיה תלויה ממנה רירין ודלדולין ושלחופית היתה תלויה ברירין אין לדון בזה דין בועא בשיפולי דכאן מקומה שלה הוא הרירין ואם תטול הרירין עם השלחופית תשאר הריאה שלימה ובועא בשיפולי גופא חומרא יתרה הוא. וגם אין בזה משום תלויה מבועא שאין זה אלא אם הבועא בריאה עצמה כדמייתי מהעלתה צמחים. אבל בועה תלויה מסירכא תלויה לא

שמענו. ועוד נראה כיון דקי"ל סמיכי במ"ז כשר ה"ה בזה ומ"ז לא נקרא בועא אלא שלחופית ואף אם היה במקצת מוגלא כחודה של מחט בתר רובא אזלינן ולא מיקרי בועא אלא ברוב מוגלא. והסברא גם כן נותנת כיון שהיה בזה לחות כ"כ אם באה ע"י נקב היתה נסרכת למקום אחר כמ"ש הב"י ולכן יש להכשיר ע"ש ועיין בספרי ב"א סי' ל"ט ס"ק יו"ד קט"ו ובזר זהב ס"ס ל"ט ומבואר שם ג"כ דבכה"ג שאין כאן רק רירין ודלדולין והבועא של מ"ז כשר ודוקא בסרכה עבה או שהכפתור גדול ועב מלא מוגלא יע"ש:

משמעת קול טרפה. עבה"ט ומ"ש מדברי הט"ז נתמלא כל סביבות אותה מראה דם (כתבתי בספרי שהוא ט"ס וצ"ל כל סביבותיו מראה דם כו') ובספרי שו"ת ב"א חלק שני בכת"י כתבתי בסירכא מתוך בועה בולטת למטה מחציו בין אונא לאומא עם חלון ולא נתכסה הבועא והמים שבתוך הבועא היו מלוחים והסרכא עברה על ידי מיעוך כראוי ונבדקה בפושרין ולא בצבצה עיין בספרי בדיני תר"ל סעיף וא"ו ומשם תראה שיש להקל בענין כזה במקום הפ"מ וצ"ג דוקא כיון שהבוע' אינה של מ"ז. ואפילו הוא ממ"ז במקום שנהגו להחמיר בתלויה אפילו ממ"ז. אבל במקום שנהגו להקל בתלויה ממ"ז יש להקל בזה במקום הפסד קצת. ומ"ש בספרי שם סעיף ה' במים עכורים יש להחמיר ולאסור קאי על אונא ועוברת ע"י מעוך וגם כמדומ' לי שיש חסרון בדפוס והשמטה וכצ"ל ואם הבועא של מים עכורים במקום שנהגו להחמיר בבועא ר"ל מים עכורים יש להחמיר ולאסור. ועי' בספרי שיש עמודי עולם הב"ת והמג"ש המתירין בלמטה מחציו אף בלא מעוך וכ"ש במעוך ואף שמשמעות הדברי' בספרי שלא סמכתי להקל בדסריכא אונא לאומא וחלון מ"מ לפי הסברא שכתבתי שם שאין הריעותא מתנגד ומיעוך שייך אף בזה ולכן התרתי בהפ"מ ולכבוד שבת. אבל לדברי מי שהציע שאלה שלא היה מיעוך רק ניתוק מצד א' כיון שאביו של הש"ך והש"ך מחמירין מי יערב לבו להקל ע"ש. ועי' בספרי שו"ת ב"א סי' י"ט על דבר סירכא תלויה דקה שנמצא בריאה על אונה עליונה ומיעכו את הסירכא מעל הריאה וקנחו את הדם שעל הריאה אחר המיעוך ויצא אח"כ דם ואעפ"כ לא בצבץ בבדיקה והיה הפ"מ ושעת הדחק שנטרפו כמה בהמות דבר פשוט הוא שהוא טרפה גמורה והמתירה בר נדוי הוא והכלים אסורים ואפילו לא חזר ויצא דם אחר הקינוח ולעין נראה שהוא שלם ויפה אחר הסרת הסירכא ואין מבצבץ בבדיקה טרפה היא שאם אין נקב דם זה מנין ואפילו בלא סירכא אם נמצא טיפי דמים על הריאה וכשמקנחין חוזרין ויוצאין ד' טיפי דמים על הריאה אין ספק שהוא טרפה אעפ"י שבודקין במקום הזה ואינו מבצבץ ואפילו לעשות ספק שהוא מזעת זיעה אדומה אין לעשות מזה והבל הבלים הוא בפרט אחר שחיטה פשיטא שלא יצא טיפי דם אם

היו הקרומין שלימים והוא דבר פשוט בכל תפוצות ישראל לאסור כשמוצאין הריאה שהיא מוציאה דם וק"ו אם יש סרכא ג"כ כפי השאל' הנ"ל ומוציאה דם וחוזרת ומוציאה שאין הבדיקה שאין מבצבץ מועיל להתירה ע"ש אך אם לא השגיחו מיד על הריאה ונמצא דם עליה ויש לתלות במשמוש ידים יש מקום להכשיר כאשר כתבתי בספרי ב"א סימן א' ובק"ה שם ע"ש. וזימנא חדא איקלענא להההיא אתרא והגידו לי השוחטים שיש להם צער גדול שמצוי שם באונא עליונה שימצא סרכא תלויה דקה אדומה קצת וכשממעכין אותה מעל הריאה יוצא דם על הריאה ויש הפסד הרבה. ואמרו לי שבוודאי ברור להם שהסרכא דבוקה מבפנים רק מחמת שהמקום צר ודחוק והסרכא דקה מאד היא מתנתקת ממקום חיבורה ונשארת דבוקה בריאה וצויתי שאם יארע כזאת יביאו לפני קודם המיעוך וכן עשו והצצתי וראיתי שלפי שהסירכא עומדת שם על מקום שהסמפון הוא סמוך לקרום ממש והקרום דק הוא מאד שאין לה מקום להאחז בבשר ומחמת שהסירכ' דקה היא השוחטים לפי רגילותם במהירות ממעכין אותה ביד ואף שהולכת בקל מ"מ מחמת חלישת הקרום נעשה בו נקב דק ע"י חטיפה זו שחוטפין הסרכא דקה משם יוצא הדם וצויתי לחתוך כל האונא העליונה והנחתי אותה בספל של מים פושרין והייתי ממעך וממשמש בה בנחת כדי לרככה הרב' והייתי עוסק בזה כמו רבע שעה ואח"כ הוצאתיו משם וצויתי להבודק מומחה שימעך הסרכא לא כמנהגו במהירות וחפזון רק במתינות הרבה ומחמת הריכוך הלכה משם בקלות ולא נשאר בה שום רושם ולא יצא הדם ממנה כלל ואח"כ נפחו את האונא עליונה דרך הסמפון שלה ונבדקה בפושרין כראוי ולא בצבצה כלל והכשרתיו. אז אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שהפושרים הם מועילים לרכך הסרכא וכמ"ש אא"ז בת"ש סימן ל"ט ס"ק ט"ו והבדיקה היא שיניחה בפושרין כדי שיתרכך קצת כמ"ש הר"ן בטעם הפושרין כו' והיינו שהר"ן גבי ריאה הסמוכה לדופן כ' ואם תשאל לכולהו פירושי כו' שעל ידי שרייתה בפושרין תקרע ויתגלה הנקב כו' ומזה למד הט"ז שהיה סובר שצריך להניח הריאה בפושרים ולשרותה בהם. ואע"ג שבחבורי תמהתי על הט"ז ואא"ז ושאר פוסקים שעיקר כוונת הר"ן שלא יצטרך להסיר הסירכא בסכינא דחליש פומיה שמא יקלקל ויטריף שלא כדין ולכן מניחי' בפושרי' שתתרכך ותפסק מאליה ואז נדע אם יש נקב או לא ע"ש בסי' ל"ט. ?מ"מ דברי הר"ן מלמד אותנו שעל ידי שרייה בפושרין הסרכ' מתפרקת יותר בקלות מן הריאה וכתבתי זה למען ישמעו וילמדו השוחטים מומחים שאם יארע זה לא ימהרו יחישו במשמושם במקום כזה דאף דרייקי עליו רוקא בשעת המיעוך מ"מ אין ממתינן לה בכדי שתפעל פעולת הריכוך וגם שהרוק מתפשט לצדדין ומוטב לעשות

כמ"ש. ואם אין שם בקי לנפוח האונא העליונה לבד כראוי לו אין להם לחתוך רק יניחו כל הריאה בכלי גדול מלא מים בענין שיהיה המים צפים על מקום הסרכ' וימשמשו שם בנחת הרבה זמן מה שלפי אומד הדעת נתרככה הריאה. וטוב שלא יסירנה משם ע"י מיעוך עד שיוציאנה מהמים שלולי מחמת המים לא יהיה ניכר כשתצא טיפת דם ואם תעלה בידם שתסור הסרכא מכל וכל ולא יצא דם ויבדוק אח"כ בנפיחה בפושרין ולא יבצבץ יש להכשיר כמ"ש ואין לעשות כ"א שוחט מומחה וירא ה' מרבים ובהקבץ כל הבקיאים בדבר לפי שצריך ליזהר מאד בענין הפושרין ובחמימי לא משום דכווצי כו' וגם בענין בדיקת הנפיחה שתהיה כראוי והואיל ובא מעשה לידי לא אמנע טוב להודיע על שער בת רבים כי התורה חסה על ממון ישראל:

נוהגין לאסור. עבה"ט ועי' שו"ת אהל יעקב סי' י"ב בבועא שנמצאת בין התחוכי' הספרדי' נוהגים שהחתוכים אינם נקראים שיפולי ובמתא פיס מקילין יותר ואומרים דוקא שפולי אומא ואין להכריע בדבר זה והכל תלוי במנהג שנהגו מקדם להכשיר אין להטריף ע"ש ועי' בספרי מבואר הכל יפה:

טינרא הניכרת מעבר לעבר. עבה"ט ועיין בשו"ת חב"י סי' למ"ד באווזא שנמצא בריאה שלה בועא מעל"ע והבאתי בספרי ב"א סי' ל"ז ע"ש:

חוץ מהריאה כשיר". עבה"ט ועי' בחות יאיר סי' ע"ו. דקין שנסרכו זה לזה יש להתיר דאין סרכא אלא בריאה ומכ"ש בזה דאף בתה"ד לא אסר אלא לנסרכא לדופן או למקום אחר וכן במרה וכה"ג דהוי סרוכה שלא כסדרן משא"כ דקין שנסרכו להדדי כסרכא כסדרן דיינין ליה ועי' בספרי ב"א סי' ל"ט מן ס"ק קצ"ו והלאה:

סימן לח

או שהיא ירוקה. עבה"ט ועיין בנ"ב סי' יו"ד בדין מראות הריאה שלא חשבו בש"ס והארכתי בזה בספרי ב"א סימן ל"ח ס"ק נ"ח ע"ש:

והכי נהוג. עבה"ט ועי' בנ"ב סימן י"ג בדין שינוי מראה בבשר שכתב דאם גם מקצת הבשר לקוי אף שלא שלט רק במקצת האבר והשינוי מראה בכל האבר טרפ' והבאתי בספרי ל"ח ס"ק נ"ח ובש"ה שם סי' ק"א ושם הבאתי שהגאון ז"ל תבריה לגזיזיה בכתיבת ידו בגליון היו"ד שלו וחזר והודה לדברי אא"ז הת"ש שמחמיר בשינוי מראה לבד כשיש לחוש שהוא בשר שהרופא גורדו שהרי הוא כבשר המת ואין לומר שאין כאן לקותא בבשר רק שינוי מראה לבד וע"ש ועיין בנ"ב שם דשינוי מראה באבעבוע ובפרט מראה שחור ודאי יש להטריף אך רק גבוה מעט אין נחשב לקותא בבשר אם לא היה משונה

יותר משאר בשר להיות רך או נימוח קצת ע"ש. ואם האשה מכתשת שמורה שאמר שהיה שם בועא והיא מכחישתו אין נאמן לאסור אעפ"י שבאה להורות לפניו שאז הוא נאמן כמבואר בסימן קפ"ה היינו על מה שאומרת בשמו אבל כשיש הכחשה בגוף הדבר לא עדיף מע"א דעלמא. וע"ש שכתב שמחמת השינוי מראה לחוד ג"כ אין מקום להכשיר רק בהפ"מ דהא יש לחוש שהשינוי מחמת שנפלה לאור אף שלא ידענו כמ"ש הש"ך סי' נ"ב ומ"מ כיון שכבר הותר וגם נתערבו כלים יש להתיר ע"ש סי' י"ד:

סימן לט

סרוחה היתה. עבה"ט ועי' בספרי שו"ת ב"א סימן ט"ז פרה שנשחטה ונמצא בה סרכא שאוסרים החלב שתוך ג' ימי' הנך ג' ימים חשבי' להו מעל"ע כיון שהענין טבעי שאין פי המכה נגלד אלא במשך זמן של ג' ימים וא"א לתת הדבר לשיעורין שבזו נגלד במשך נו"ן שעות ולזו במשך ע"ב שעות. וע"ש שכתבתי לחלק בין הך דהכא ליולדת לענין תענית יוה"כ שאין מונין מעל"ע כמ"ש בא"ח סי' תרי"ז והבאתי שם מכמה מקומות הדומים לזה ע"ש ועי' בספרי סימן כ"ג בחלב שנחלבה מבהמה שנטרפה מסרכא עם בועא וגם היה קמט בריאה והחלב שנחלבה יום א' לפני השחיטה נתערב בתוך חלב שנחלב מארבע בהמות כשרות ונשתמש מחלב התערובות הנ"ל בכלים שונים לכתחלה אין להורות היתר ובפרט שלפי הנראה אין בזה הפ"מ והחלב ימכור לעובד כוכבים והכלים שאפשר להגעילם יגעול ואם יש הפ"מ מחמת הכלים שא"א להגעילם ושימשו בהם בחמים של כ"ר עכ"פ ישהה אותם מעל"ע. ואם כבר יצא בהיתר יש לסמוך על מ"ש בפ"מ סי' פ"א להתיר בהפ"מ בלא נודע ע"ש:

וי"א להכשירה. (בש"ע עם הבה"ט נדפס ויש להכשיר כו' והוא ט"ס) ופשוט דבכסדרן למטה מחציין אין חילוק בין בהמה לחיה וגדיים וטלאים ועגלי' הרכים בכולם יש להתיר בכה"ג ועי' בהר הכרמל סי' א' ועיין בספרי שו"ת ב"א סי' יו"ד הארכתי לברר לשואל פי דברי הרמ"א ודברי הט"ז והש"ך שם ואא"ז בת"ש והמשבצות שם הכל בביאור יפה וסוף דבר שחלילה לזוז מהמנהג שאין להתיר כי אם למטה מחציין אבל אם הוא למעלה מחציין אף בלא פילוש טרפה וכן צריך לנהוג אף במקום שאין שם מנהג קבוע מקדם אם לא כשהוא מקובל מרבותיו מה קרום שקורין טילא שכתב ז"ל:

מיהו אם הוורדא כו'. ועי' בספרי שו"ת ב"א סי' ג' הא דמכשרי' בוורדא שנדבקה בשורש שלה דוקא שיודע בבירור שלא נדבק רק השורש לבד אבל כשאינו ברור שהוא השורש לבד יש להחמיר ע"ש וע"ש עוד סי' ט' שכתב שר"ל שאם דבוקה כולה טריפ' רק

אם אין הדבקות בכל תחתית הוורדא רק בשורשה מקום שהיא תחלת צמחה במקום חיבורה באונה והיינו אם דבוק בשולי הכיס בסופו דהיינו השפול שלו המסויים במקום חיבור הוורדא בין חיתוך האונא לאומה ושיעור משך הדבוק נלע"ד להקל מתחלת מקום חיבורם עד המקום שהיא מתחלת להתעגל ולהתלבש בצורת וורדא שעד המקום ההוא חל עליה שם שורש הוורדא ששם מקום גידולה ורביתה בכך להיות דבוק השורש עם הכיס ע"ש:

סירכא. עי' בהר הכרמל סי' ב' שכתב שם באמצעית גדולה מארוכה ועבה וסרכא דבוקה יוצאת ממנה לשומן הלב ועברה ע"י מיעוך במקום שאין מנהג להטריף יש להכשיר בהפ"מ ואין נלענ"ד בזה שהמעוך קולא גדולה הוא וא"כ י"ל דהוי תר"ל דתולין לומר שגם גדלות האמצעית אינו בטבע רק חולי גרם לה שנתנפחה ונתגדלה וכן אם הסירכא הוא מארוכה ועבה י"ל דחולי גרם לה שנתקטנה והסרכא דבוקה מורה ע"ז ומכ"ש לפמ"ש הט"ז והש"ך בשם רש"ל גופיה דבריעותא כ"ד יש להטריף חלופים אלו ומ"ש לומר דקיל ריעותא זו דסרכא ע"י מיעוך מרעותא אחרת לפי דסרכא מצויה תמיד כו' ובמחכ"ת דברים אלו מוקצים מן הדעת כמבואר באחרונים ומ"ש לפקפק על מ"ש הב"ח לסייע דין תר"ל מ"ש ריש נדה והוא כתב לחלק בין דברים ההוים כו'.

מטנרי כשרה. עבה"ט ועי' בספרי שו"ת ב"א סי' י"א דהסרכא הדבוקה היוצאת ממראה אדומ' טריפה משום תר"ל ואין מועיל מיעוך אף אם ע"י הנפיחה חוזר למראה ריאה:

ואינו עולה בנפיחה כו' טרפה. עבה"ט ועי' בנ"ב סימן י"ב מ"ש על דברי אא"ז הת"ש לענין אם הסיר הסרכ' ועדיין מקמיט והארכתי בזה ס"ק ל"ד קל"ו קל"ז ובקונטרס התשובות ע"ש ועיין בשמש צדקה סי' מ"ה סירכא בריאה ממקום למקום באומא או באונא:

אלא ריר בעלמא. עבה"ט ועיין בספרי שו"ת ב"א סימן כ"ד במה שנוהגים קצת לנפוח הריאה קודם הסרת הסרכא לראות אם תעלה בנפיחה לע"ד אין צורך שאם הסרכא תעלה בנפיחה ע"כ שהקרום נקוב וא"כ פשיטא שתבצבץ אחר הסרת הסירכא וא"ל דאחר הסרה לא יכירנו עוד מקומו של עמידת הסירכא ממש מחמת שבמיעוך שנוהגי' בו קולטין הרבה. ז"א כיון שעכ"פ צריך לבודקה במיעוך ועל המיעוך סומכין ובדיקת הבצבוץ הוא לחומרא כמ"ש הט"ז בהכי סגי וגם דלעולם עמידת הסרכא מקומה ניכר וידוע להבודק ויוכל לכוין לעיין על אותו מקום היטב אם מבצבץ במקום הזה ולכן אין צריך רק במקום שנהגו יחזיקו במנהגם ע"ש:

בין סרכא לסרכא. עבה"ט וכ' בפמ"א ח"ב סימן קנ"א בריאה שהיה בה ב' בועות וסרכא מבועא לבועא ע"ש ועי' בספרי ב"א ועי' בשו"ת פרי תבואה סי' ל"ט בענין תר"ל ועי' במאמר מרדכי סימן כ' וכ"א בענין סרכא מטינרי:

ע"י מיעוך. ועי' שו"ת פ"י סי' י"א בענין מיעוך בסרכות עגלים הרכים ובארתי יפה בספרי ב"א:

הראשון נאמן. עבה"ט ועי' בספרי שו"ת ב"א סי' י"ב בשוחט שהכניס ידו לפנים לבדוק והרגיש סירכא בדופן ופירק אותה ממקום חיבורה לדופן והניחה שם עד שיבדקנה במיעוך כנהוג ואח"כ הכניס הארביטארר את ידו להוציא הריאה וחיפשו אחר הסירכא ולא מצאוה כלל ובדקו בפושרין כל שטח האונא שבמקום ההוא ולא בצבץ כלל. ולפי מ"ש השואל אין הארביטאריר חשוד להעביר סירכא רק שזה המוני בער ולא ידע בהמ' היתה עמו בהכנסת ידו איך היה החזק הוא הרפה וא"כ לא היתה עוברת מן הריאה ע"י הכנסת ידו אפילו בחוזק שהרי כבר היא חתוכה מן הדופן ולא היתה הסירכא מעכבת עליו שנאמר שהכנסת ידו גרמה אם לא שבמתכוין ביקש לעקור וזה אינו חשוד על זה ע"כ שבנגיעה דרך העברת ידו אזדה לה. או הראשון העבירה בהוצאת ידו וכמיעוך דיינינן לה ואע"ג דבסירכא שלא כסדרן וספק אם עבר ע"י מיעוך או נתפרקה בחוזק יש להטריף דאיתחזיק איסורא הכא דהיתרא שכיח טפי ואינו ספק השקול ותולין בוודאי שזה נעשה ע"י הוצאת יד הראשון או השני בנגיעת ידו והוא ריר בעלמא שלא מחמת נקב ע"ש:

יש לחוש אפילו בדיעבד. וכתב בשבו"י ח"ג סי' ס"א במקום שהנכרים הקצבים תוחבין ידיהן אחר השחיטה וסוחטין הדם לנפוח הבשר יש לנפוח כל הריאות שלהם ואם אפשר לתקן הדבר ע"י השררה יתקן מה דאפשר כו' ועי' בספרי ב"א סימן קפ"ב ועי' בחב"י סי' ל"ה מי שמצא סירכא שנתמעך בין אצבעותיו והיה כמו ריר בעלמא ורצה לנפוח הריאה ומצא שהנכרי לפי תומו תחב בריאה ההיא וא"א לנפוח:

ע"י מעוך ומשמוש. עבה"ט ועי' בספרי שהכל כמנהג המדינה. וכ' בפמ"א ח"ב סי' פ"ט שיש מקומות בין הספרדים שמנהגם להכשיר בסירכא לתוך הדופן לחתוך בסירכא ולבדוק בנפיחה הוא מנהג בטעות ומכ"ש בסירכא שלא כסדרן בריאה עצמו שלא עלה על לב שום פוסק להתיר יש למחות בידם ואם לא ישמעו אסור לאשכנזים לאכול משחיטתם ובדיקתם וצריך להרחיק אף מכליהם ע"ש ועי' בסי' קצ"ב שכתב בבילגראד שהיה שם קהל ספרדים משנים קדמוניות ונתישבו שם אשכנזים שלא היה להם דעתם לחזור יש להם לתפוס מנהגם אפילו לקולא אך עכשיו שקהל אשכנזים היו עם קדוש

בפני עצמן ינהגו כמנהגם. ואם יזדמן סעודות מצוה צריך בעל הסעודה להודיע שאירע דבר שהם נוהגין לקולא כגון בענין ורדא וכה"ג וכל א' ממקהלות יחזיקו במנהגם בין לקולא או לחומרא והם ממש שני ב"ד בעיר אחת דלא חיישינן משום לא תתגודדו ע"ש וכ' בשבו"י ח"ב סי' סמ"ך בסירכא עוברת ע"י משמוש וקודם הנפיחה נתקרע או נאבדה היה נראה להכשיר ובפרט בהפ"מ וכ"כ חב"י ח"ב סי' מ"ב וכן נ"ל במ"ש הט"ז דהבדיקה אינה אלא לחומרא ומ"מ אין להקל אלא כשנתמעך הסירכא בין אצבעותיו ע"י משמוש בנחת כמ"ש הרא"ש ואז הבדיקה חומרא. אכן במקומות שמקילין וממעכין בחוזק קצת וגם בק"ק פרא"ג שהבודקים ממעכין בסירכא ובריאה עד שהסירכא נקלף מהריא' לגמרי כי סירכא גמורה נקלף מהריא' לגמרי כי סירכא גמורה אינה נקלפת כו' והעלימו חכמי הדור עיניהם וא"כ אם תמעך קצת ע"כ שמעשה הנפיחה עיקר. ואם ניקול בנקרעת או נאבדה באונס הו"ל תרי קולי דסתרי אהדדי וחלילה להקל בזה וכן בנמצא עצם על הריאה צריך נפיחה מדינא ואין להקל בלא נפיחה אליבא דכ"ע ע"ש ועי' בת"ש סי' ל"ו שכתב ג"כ להטריף בנאבדה בלא נפיחה. ובספרי בית אפרים העליתי שדבריו הם מחוורים כשמלה ע"ש וכתב עוד שם בעצם שנמצא על הריא' וראינו שהיא מצלעות. הנה אף שבט"ז אוסר בפירוש ושחיטת אחרוני' מתירים וכן הסברא נותנת כיון שמונח שם תמיד לא חיישינן לנקיבת שאר אברים גם הריאה אולי היתה עדיין תחובה בה שהבהמה בחייה נפוחה ודובקת עצמה בצלעות. ודוקא שהריאה תחתיה יפה בלי ריעותא ועלתה בנפיחה. ומ"מ אין להתיר כי אם בבהמ' גדולה של ישראל שהוא הפ"מ ועי' בספרי בית אפרים סי' ל"ט ס"ק ו':

סימן מ

כיחה וניעה. עבה"ט בשם הח"צ ובפמ"א ח"א סי' ק"ג השיג על היתר זה די"ל דלהמסמס עד שנעשה כבשר שהרופא גורדו והריבה שפתח' התרנגולת סברה שהוא תלתלי בשר וזרקתו לחתול ומ"מ לדינ' הסכים לח"צ שאין להחזיק ריעותא שאע"פ שבדקה אחר הלב למצא ולא מצאה אם אפשר לתלות בנפילה תלינן שתולין במצוי ואמרי' כיון שאין רושם מסמוס או נימוק בתרנגולת מסתמא היה לב כשאר נבראים אלא שנפל בחתיכת הבטן ואכלתו החתול שהיה עומד ומצפה לכך וע"ש סי' כ"ד ועי' בתשובת בני חיי ועיין בכו"פ בזה ומ"ש הבאי' אחריו וע"ש סימן כ"ד ובתשובות מוהר"מ מלובלין ועי' בשאילת יעב"ץ סי' קכ"א שאף אביו הגאון ז"ל כתב דאפילו אתי סהדי שיקרי נינהו היינו כיון שמתחלה לא נתנו על לבם להשגיח ע"ז וכמלתא דלא רמיא אבל אם מתחלת פתיחת התרנגול' נתן

לבו ע"ז להשגיח אם ימצא לב אפילו חד דנאמן באיסורים נאמן לאסור אלא ודאי דס"ל שודאי לא אירע ולא יארע כן לעולם ע"ש וכ' בשבו"י ח"ג סי' מ"ד עצם שנמצא בלב השור אין בו חשש איסור שהוא דבר מצוי בשוורי' ע"ש ועיין באור נעלם בלב חתוך מלמעלה למטה ונמצא מחט מונח על בשר הלב ולא ראו תיכף בשעת פתיחה ויש להסתפק שמא אחר שנפתח נפל שם שהנשים המשמשות היו מחטין בבגדיהן. וכתב שיש לתלות להיתר דמעלמא אתי וגם י"ל ס"ס כו' ע"ש אך ראיתי בנידון השאלה שהיה חודה תחוב קצת רק שראה שהמחט היתה מאירה ונקייה וגם אין רושם בבשר שהמחט אוכלת שם ואעפ"כ התיר. ולפענ"ד קשה להתיר בזה שהיא תחובה קצת שאין דרך כי יפול הנופל שיתחוב בבשר אפי' קצת וא"כ אין כאן מצוי להתיר ומה שהיתה המחט מאירה אין ראיה די"ל דסמוך לשחיטה בלעתו וצ"ע וע"ש שבעל האווזות מכר לבעה"ב ומשרתת של הבעה"ב אמרה שמצאה כן והמוכר חושש שנעשה במתכיין להכעיס אין להחמיר כמבואר בסימן ק"ך ע"ש ועי' סוף סי' מ"ח ואם המשרתת אומרת שנמצא' בענין שהוא אסור מ"מ אסור הוא לבעה"ב הזה ולשאר אדם דמהימנא להו. ואע"ג דבסי' קכ"ז איתא דלכ"ע שרי שהבעלים נאמנים על שלהם היינו כשאין דעת אחרים מכרעת האמת כדברי מי ולכך מעמידין בחזקת היתר שהבעלים נאמנים אבל כשלבם נוטה לדברי העד שאמר אסור לא מהני מה שהבעה"ב אומר מותר. וגם צ"ע אם זה המוכר יש לו דין בעה"ב כיון שכבר מכר ודינו כאחר דלא מהני הכחשתו כשהגיד העד לפני הבעלים ושתקו ונראה שזה תלוי באם המוכר צריך להחזיר הדמים כעובדא דלעיל אז שם הבעלים עליו ודין חזרת הדמים יתבאר אי"ה בסי' קכ"ז וגם גוף הדין בנאמנות של עד אחד יבואר בסי' קכ"ז אי"ה ועי' בפ"מ ס"ס מ"ח בעובדת כוכבים שרחצה בשר על הנהר ובאה ואמרה שמצאה מחט תחובה בחוט פשתן והמחט היתה כחדשה והחוט חדש אין להאמינה וגם שלא היתה משרתת לטבח רק יהודית צוותה לה לרחוץ בשר זה ע"ש:

קורט דם כו'. וכתב בחוט השני סי' ס"ט ק"ד המוזכר בכל מקום היינו ממשות או דם צרור בעובי אבל האדים הבשר לבד אינו מזיק והביא בפ"מ ומ"ב:

סימן מא

במקום חיותו שהוא תלוי. עי' בה"ט ומ"ש בשם שבו"י סי' נ"א ע"ש שכתב שנה אחת רוב בהמות נמצאו שנרקב הכבד ועיין במח"ב הביא תשובות מהר"מ זכות ז"ל אם יש בועות בכבד או טנרא במקום מרה או במקום חיותה יש להכשיר ומה גם דהיא הפ"מ דרבו כמו רבו הכבדי' מלאים בועות ומה שנהגו להטריף בחשבם שזה איסור אין זה מנהג וכ'

שכן הסכים מהר"ש אבוהב וכל רבני ישיבה כו' אך מ"מ גור אריה הלוי מסתפק בטינרי במקום מרה וחיותה ע"ש ועי' בסולת למנחה סוף כלל פ"ט. כ' בתרנגולים (אינדיק) מצוי להיות כמו אבנים קטנים ולבנים תוך הכבד ומרה ואומרים שבא להם על ידי שמתרגזים מאד ונהגו להכשיר ועיין במח"ב שם שהביאו:

דסופו לרקב הכל. עבה"ט בנימוק הכבד ונשתיירו השני זיתים כתבו כל האחרונים להתיר ומח"ב מנה המתירין כי רבים המה והעל' דהכי נקטינן ודלא כהבל"י ע"ש וע"ש שהביא משאילת יעב"ץ סי' נ"ח ח"ב בכבד גדול וגם ונמצא שהוא נפוח כשר דלא גרע מנימוק ודלא כמורה שהטריף ע"ש ועיין ס"ס הביא בבה"ט שיש לעיין בריאה כו' וכתבתי בזה בספרי ב"א ישם הבאתי מדברי הגאון בעל נוב"י בגליון י"ד שלו ועמ"ש שם ועיין בתשובת ב"ח החדשות מבן הב"ח ז"ל להשיב על קושיות חכם אחד שהקשה על הב"ח בענין נימוק הכבד וקושית החכם הוא בשו"ת גאוני בתראי סי' י"ב ועיין בפמ"א שבאווזות המלעיטין מצוי חולי דנימוק הכבד ואע"פ שאין כח לאסור לאחרי' ויש להורות היתר כשנשארו משני זיתים שלימים כמ"ש המ"ב ושאר אחרונים מ"מ בעל נפש ובעל תורה ראוי לו להחמיר על עצמו לחוש לדברי הגאונים המחמירים ע"ש:

מחט שנמצא בכבד. עי' בספר המכריע דף ט"ו שו"ת שמש צדקה סי' מ"א ובחבורי ב"א בקונטרס התשובות באורך בזה בש"ע סעיף יו"ד ועי' בשו"ת נ"ב ס"ס ה' האריך להחמיר ולהטריף בהפ"מ:

בסירכא בצלע כשרה. עבה"ט ועי' בספרי בקונטרס התשובות סי' ל' ול"א הארכתי בדין סירכא מטרפש לבה"כ ונמצא מחט והעליתי דאם תחובה בדופני המסס ובה"כ לאורכן והוא טמונה כולה בתוך עובי הדופן יש להטריף אף אם אין סירכא כנגדה ומכ"ש כשיש סירכא כנגדה ואפילו בהפ"מ. והיכא שאינה תקועה בתוך הדופן רק היא מונחת לארכה בין קמטי ההמסס ואין חוד המחט מול הדופן ויש סירכא מבחוץ במקום שכלה פי המחט קשה בעיני להתיר. אך הואיל והוה דבר הרגיל ושכיח טובא ומתרמי טובא שהוא הפ"מ וכבוד שבת היה נראה לפע"ד להקל אם תעבור הסירכא ע"י מיעוך ומישמוש ממש לא בדרך קליפה בצפורן רק לגלגל בין האצבעות ולמשמש הסירכ' בנחת. (ואף שאפשר שלא קבלו ענין מיעוך רק בריאה שאם סירכא היא כל היום לא תינתק משא"כ בשאר אברים שהיא סירכא ומתנתקת וכמ"ש לענין עגלים. אך נראה דכל שנאמר דהסירכא באברים מלתא היא גם לענין מיעוך דינם כריאה ודיו לבא וכו' ולא דמי לעגלי' שמצד הסברא כן הוא משא"כ בזה שעכ"פ רגלים לדבר הוא שלא באה מחמת נקב כיון שניתקת במשמוש קל והוא ספק גדול להתיר) וכן נראה להקל כשרואין שהבשר בטרפש הכבד

במקום הסירכא היא מקולקל כעין מכה אז תולין הקלקלה במקולקל דהיינו שהסירכ' באה מן הטרפש ובהמסס אין לקות' כו' ע"ש וע"ש שהבאתי שו"ת נ"ב סי' ט"ו וע"ש סי' י"ח. ואם נמצא ק"ד או סירכא שצריך לבדוק שאם בדק בפרש ולא מצא מחט כלל אין לחוש שמא מחמת רוב הפרש נאבד ע"ש ועיין בפמ"א ח"ב סי' קכ"ט על מ"ש בחוט השני להקל בלא בדק בפרש חלילה לנהוג כן שנתברר בהרבה נסיונות שרגיל הרבה. ואם א"א לבדוק בכל חדרי הבטן יש להטריף וכן שמעתי נוהגי' באשכנז ולדעתי מי שאינו נוהג כן מאכיל טריפות ע"ש וכתב בנוב"י סי' ט"ז בסירכא מטרפש לבה"כ וכבר השליכו הכרס או חתכוהו ומלחוה והדיחוה בענין שא"א לחפוש אחר מחט אלא שאשה אומרת שברי לה שלא היה מחט יש להטריף דכיון שלא ידעה עדיין מהסירכא הוי מלתא דלא רמיא כו' ע"ש:

סימן מב

והכבד סותמו. ועי' בשו"ת חינוך ב"י סי' ל"ו בנדבקה המרה בחוזק לבשר שבין הצלעות ונרא' כנקב שם:

נסרכה המרה. עבה"ט וע' לעיל סי' ל"ז ס"ק כ"ג הבאתי דברי החו"י ומ"ש בזה ע"ש ומ"ש באה"ט בשם הצ"צ מרה שבולטת כו' וע' במ"ש דלדידן אין להתיר בכה"ג:

קרקע הכבד. וכתב מח"ב דבש"ע שהזכיר קריעה כן הוא בה"ג ופסיקתא זוטרתי וראב"ן ומח"ב הביא הרבה ראשונים ואחרונים שלא הזכירו קריע' ומשמע דהקריע' לרבותא דאפילו אם אינו מר מבחוץ אם קורעה וטעם מהני משום דאמרי' דנבלע המרירו' וכן ראיתי לרבני עה"ק ירושלים תוב"ב שהיו טועמים הכבד בלי קריעה ואם טעמו טעם מר הכשירו ויש להם על מה שיסמוכו. אך בת"ש כתב שזה טעות לטעום בלא קריעה דמה שמר הכבד מבחוץ אין ראיה שי"ל שקלטה בנגיעה כו' וכ' במח"ב שכיון שמוזכר הקריעה בבה"ג ובש"ע יש לחוש לקרעו ולטועמו ובדיעבד בטעימה מבחוץ סגי וע"ש שאף שלא נמצא הכיס ג"כ כשר ע"י טעימה וע"ש שכתב שלפי עיקר הנוסחא בבה"ג אם יש רושם שהיה כיס ומי מרה וניטלו יש להכשיר ג"כ ע"י קריעה וטעימת הכבד ודלא כמ"ש בשם אוהל מועד ולכתחלה יש לעשות נפיחה כמ"ש הפר"ח ואם לא עשה נפיחה כל שראה אותה שלימה סגי וכל שכן אם נאבדה בלא נפיחה. ואם טעם מקומה ונמצא מר ושוב טעמוהו ולא נמצא תלינן שנתקנח מה שבלע הכבד מן המרה וכשרה כ"כ הפר"ח בשם מהריק"ש ור"ל שטעם במקום המרה ונמצא מר שם אע"ג שטעמו הכבד אח"כ ואין בכבד טעם מרה תלינן שנתקנח מה שבלע הכבד ותסגי מה שבדוכתא

היה מר וזה שכתב טעמו מקומה ושוב טעמוה ודלא כמו שנראה ממעתיקי הדברי' בענין ופשוט שאם טעמו באותו מקום בעצמו שהיה מר בתחלה ועכשיו אינו מר דתלינן שנתקנח בטעימה ראשונה דלא כמשבצות שנתן טעם שהכבד בלע המרירות. וליתא דאין זה כוונת הפר"ח. ולכן אף אם אח"כ חזרו לטעום בכבד ולא נמצא מר יש להכשיר אך להת"ש נראה דלא סגי במרירות מעט ע"ש. ונראה להחמיר באין הפ"מ בכה"ג שהראשונים לא נתנו גבול זה. ואם יש מרה כדינה וטעמו לכבד ויש בו מרירות כ' בפ"מ בשם הפרי תואר דכשירה והוא פשוט ואם הפרידו בני מעים מהכבד והשליכו אותם ואח"כ לא נמצא מרה בהכבד כשירה דתלינן דנשארה עם הבני מעים כמ"ש לעיל בשם השבו"י וכ"כ מוהר"י מפראג בתשובה כת"י. ובאמת שכן מבואר בפר"ח ס"ק ד'. ואם לא היה טעם מר וטעמו הבני מעים והיה מר יש להכשיר כמ"ש בס' שבט יהודה למהר"י ע"ש וכן עיקר דלא כהחולק עליו ואם לא היה טעם מר לא בכבד ולא בבני מעים וצלו הב"מ והיה טעם מר יש להטריף ובתשובת כה"ג הביאו בבני חייא בכבד שהיה מעוך וכתות קצת ולא נמצא מרה בטעימ' הכבד וטעמו הקורקבן והיה מר כלענה יש להכשיר. וכבד של עגל שהיה לו מרה כדינה אלא שהית' לבנה ביותר וקרעו המרה והיה בה מים זכים צלולים ומתוקים כתב במשבצות בסימן זה להטריף מספק. ומח"ב כתב שראה במכתב הגאון מוה' ברוך כ"ץ רפאפארט אב"ד דק"ק פיורדא שבא מעשה לידו והטריף והביא ממהרש"ל דמכשיר בחילופין שלא נזכר בש"ס ואעפ"כ בוורדא גדולה מטריף שאין שמה עליה וה"נ כיון שהיא מתוקה אין שם מרה עליה וכל זה לנוהגים להטריף בחסר הוורדא אך מי שמכשיר שם ה"ה הכא עכ"ל. (והדברי' סתומים שלענ"ד אין זה כלל למאן דמכשיר בוורדא חסר ודעת לנבון נקל וקצרתי). ואם מרה מתוקה וטעמו הכבד והיה מר יש להכשיר ולתלות שהכיס שאב מים כמו בועה כמ"ש בשם מוהריק"ש בנמצא כיס שלא היה מים מרים אצל המרה כשר דלאו מרה היא אלא בועא (והביאו הבא"ט ומש"ש בשם הריב"ש הוא ט"ס וצ"ל הריק"ש) וה"נ דכוותיה ועיין בחינוך ב"י סי' נו"ן. ואם נאבד' הכבד קודם טעימ' כמה אחרונים כתבו דמיעוטא דמיעוטא שטועמים טעם מר בכבד וא"כ אין להכשיר אפילו מהס"ס שכתב הכה"ג ומח"ב כתב שבגלילות שלהם העופות הנמצאים בלא מרה על הרוב מוצאים בכבד טעם מר ועכ"פ מחצה על מחצה ובמקומות כאלו יש להכשיר בנאבד ומטעם ס"ס. ואם אכלו הכבד ולא טעמו טעם מר ושוב נזכרו ובקשו המרה ולא נמצאת יש להטריף כמ"ש בדבר משה בשם מוהר"י דוד ועיין בכרתי שיש לחפש אצל טחול של עוף וסמוך לו ימצאו מרה קטנה ובחנם מטריפים תרנגולות הרבה וע"ש. וע"ש במח"ב שדעתו דאף מהרש"ל מודה דנשים

נאמנות לבדוק על ידי טעימת הכבד לומר מר הוא כיון דליכא טירחא כלל ודלא כשו"ת חינוך ב"י סי' פ"ו (ומ"ש שם דגם רמ"א מודה ליתא דרמ"א בת"ח כלל מ"ו חולק על רש"ל בבדיקו' קטניות ע"ש) שכתב דאף שבני בית ראו כשלא נמצאת המרה והלכו להם והאשה העוסקת אומרת שטעמה טעם מר בכבד יש להאמינה. וכ"כ בזכרון יוסף וכן נראה מדב"ש סי' של"ג. והגאון מוהר"מ בר' בצלאל בס' ויכוח מים חיים כ' דבר שעל הנשים מוטל לעשות והם עצמם יודעות שאנו סומכים עליהם אז ודאי בודקים יפה ואינם חשודות כו' ועיין במח"ב שהעלה כמו שכתבו הפוסקים כשרוצה לטעום צריך לקנח הדם של הכבד ודלא כבאר יעקב וזכרון יוסף. ועיין מ"ש בספרי ב"א סי' ל"ו וע"ש בשם בית דוד אם לא טעמו טעם מר בכבד שהיא טריפה הביצים שהטילה קודם השחיטה שריא דאימור השתא ניטלה המרה. אבל הביצים שנמצאו תוך העוף אפילו המה גמורות שכיוצא בהם נמכרים בשוק אסורים. ובשו"ת חינוך ב"י אוסר כל הביצים שנולדו וגם אם נתערבו באחרות הכל אסור ובבל"י כתב בתערובת להתיר ומח"ב כתב דוקא שלא ניכר רושם כיס ומרה כלל אבל אם ניכר רושם או שנמצא כיס ריק בכה"ג אף שלא טעמו בכבד טעם מר יש להכשיר הביצים שנולדו כבר ושוב הביא דברי הזכרון יוסף שנ"ל ונשא ונתן בדבריו. ובסוף העלה שדעתו מסכמת לבית דוד. והיינו היכא דידענין שהיה מרה וניטלה אחר כך לגמרי דיש ספק אימת ניטלה לגמרי דאפשר שבקרוב ניטלה אז הביצים שילדה אחר ג' ימים יש להכשיר משום ס"ס:

ואם לאו טריפה. עיין בה"ט שכתב בשם עה"ג להכשיר בנאבדה וכ"כ בלה"ק. והמעיין בעה"ג יראה שלא כ"כ אלא שלפי דעת הש"ך יש להכשיר אבל דעת עצמו נראה להטריף ע"ש שכתב שקרוב לארבעים שנה שמורה הלכה ועל הרוב לא מצא טעם מרה. ומצאתי שאא"ז בת"ש השיג על הלה"ק בזה ואוסר בנאבדה ע"ש ועי' בכו"פ מ"ש בזה. אך בשו"ת שבו"י ח"ב סי' ס"ו כ' בעוף שלא נמצא מרה וקודם שטעם נאבדה כבר עמדתי על ספק זה במ"י כלל פ"ח ועי' בתשו' עה"ג סי' י"ז שכ' שעל הרוב אין טעם מר וכן היה לפני הרבה פעמים ולא נטעם טעם מר עד שהאיר ה' את עיני כי פעם אחד נשאלתי על כבד כזה וצויתי להביא לי בני מעים ושומן וראיתי שהמרה דבוקה שם וכן עמדתי על נסיון זה כמה פעמים ולפעמי' המרה קטנה מחמת שמנונית העוף ואינה ניכרת ולפעמים נשפך ממנו המרירות מחמת תלישת המעים מהם ואם על כל זה לא ימצא מרה פסקו הגאונים שיש לטעום הכבד ותליא אפי' במלתא דלא שכיח בכה"ג כמ"ש הרא"ש גבי נשתנו בני מעים תלינן בשינוי הטבעיים אע"פ שאינו מצוי. ומה"ט נראה לי פשוט דאם נאבדו הב"מ ושומן ואח"כ לא נמצא מרה בכבד תלינן שנתלש עם הבני מעים וכל שכן בנאבדה

הכבד שיש להכשיר ושאלה זו נשלח לי ע"י עובד כוכבים אחד שליח שבא בשבת ומותר לסמוך עליו דהוא מלתא דעל"ג וגם לא מרע נאמנות שלו שהולך תמיד בשליחות בשכר. ועי' בספרי סולת למנחה כלל ל"ב מ"ש שם ע"ש. ועי' בכה"ג דמתיר משום ס"ס דשמא הלכה כמ"ד חסרה המרה כשרה וע' בזכרון יוסף סי' ד' ביצים מהתרנגול' שלא נמצא בה מרה וגם לא הים טעם מר בכבד וביצים אלו נתערבו באחרות אין להתיר רק הביצים שנולדו קודם ג' ימים. וע"י תערובו' כדין יבש ביבש וע"ש שכתב דנשים נאמנות על טעימת המרה ודלא כשו"ת חנוך בית יהודה. וע"ש שכ' כשבא לטעום אין צריך להדיח הכבד תחילה לקנחה מדם שעליה כיון שבלחיכה בעלמא סגי ודלא כדמש"א שנדפס אצל הת"ח וע"ש:

נמצאו שני מדות כו'. ועי' בשו"ת חינוך בית יהודה סי' נ' עגל שנמצא לו מרה כדרך ומגבה של כבד כעין כיס מלא מים דומה למרה:

ואם היא אחת ונראית כשתים כו'. ואם היו רוצים לבדוק אי שפכי להדדי ונפלו לארץ ובא חתול ואכלה כתב מח"ב שמעתי שהורו חכמי המערב דכשרה מחמת דלמא שפכי ואת"ל דלא שפכי דלמא הלכה דמכשירים ב' מרות ונראה דהוראה נכונה הוא כו'. וכ"כ בזכרון יוסף בתחלה אע"פ שאחר כך כתב שאין לעשות ספק מהמכשירין כיון דדעת בעלי הש"ע לאסור ע"ש אין דבריו נראין ושפיר עבדו ס"ס כיון דרבוותא קמאי מתירין וכן מבואר בחיבורי הפוסקים בנאבדה הכבד קודם טעימה דשפיר עבדי ס"ס כה"ג דדלמא הלכה כמ"ד חסרה המרה כשרה ע"ש:

נתמלאת גם חברתה מים כשירה. עבה"ט ועיין בכתר כהונה סי' ל"א בעוף שהיה לו כעין ב' מרות ובאחת היה טעם מר ובאחת לא היה טעם מר רק קודם שנפתחו טעמו מבחוץ למקום מרה השניה והיה שם טעם מר יש להטריף אע"ג דפר"ח בשם מהריק"ש מכשיר היכא דליכא בשניה טעם מר היינו היכא דליכא כלל טעם מר אמרינן שהוא בועה ולא מרה אבל בטעמו במקום מרה שניה ונמצא שם טעם מר מסתמא נבלע המרה בכבד והוה ליה שתי מרות וטריפה ע"ש ועיין בכתר כהונה סי' ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה בענין דרוסה ע"ש:

היו ב' מרות כו' להכשיר בבהמות ישראל. ועי' מח"ב דאפי' אינה בהמת ישראל ויש צורך שבת ויו"ט או סעודת מצוה יש להתיר דכדאי המתירים לסמוך בשעת הדחק. ועיין פר"ח מ"ש בשם הרדב"ז. ובת"ש השיג דלא משמע כן סעיף ו' כו'. ובמח"ב כתב ליישב ודעתו כהרדב"ז ע"ש. ונראה שלא להקל כ"א בהפ"מ ושעת הדחק ע"ש:

והצבי אין לו מרה. עבה"ט מ"ש אהא דאילים כו'. וע' סולת למנח' כלל פ"ט בשם תורת האשם דאיל וצבי שני מינים הם כו' ומ"מ שם שלא נמצא בד"מ מ"ש הש"ך בשמו כ' מח"ב שהיא בהשמטת ד"מ שבסוף האורח מישור על נזיר ע"ש. ומ"ש הבה"ט בשם המ"י כלל פ"ט בניטל הכבד כו' וע"ש במ"י שהניח בצ"ע וגם בתפארת למשה נסתפק ובמח"ב כתב דבמינים אלו לא בעינן שנשתייר במקום מרה וכ"כ הכ"מ וכן מוכח מהכו"פ סי' מ"א ע"ש וכן מבואר בת"ש סי' מ"א שכתב דלדינא אותם מינים שאין להם מרה בעינן עכ"פ כזית במקום חיותו כו' ע"ש והביא לעיל בתו"מ וכאן בתו"מ. לא דק במח"כ שכ' על דברי הבה"ט והעתיק בשם הת"ש שכן מוכח מדהשמיענו שהצבי יש לו מרה שלפי דעתו יסתור דברי עצמו בסי' מ"א אך באמת ז"א שזה כ' בת"ש להוכיח דדין מרה יש לו לענין ניקב ושאר טריפות התלוים בה אבל אינו ענין להך דניטל הכבד ע"ש ועי' במח"ב באם נמצא מרה בתור או בן יונה או בצבי אצל הכבד כשאר מינים נראה דכשר. ועיין בתפארת למשה בנמצא בתור ובן יונה וניקבה יש להכשיר והביא דעות הפוסקים סי' ל"ה גבי ורדא. ומח"ב כ' שיש לפקפק דלא דמי לדין ורדא ועי' במנחת יעקב כלל פ"ט שמסתפק בזה אם לא נמצא מרה בצבי בזנבו אם מהני טעימה במקומה. ובחגורת שמואל כ' דלא מהני וכ"ד מח"ב דלא מהני טעימה בדוכתא או בכבד היכא שהמרה אצל הזנב או באוזן:

סימן מג

בראש העב נקב מפולש. עי' בה"ט ועי' בנו"ב סי' ט"ז שנפל טריפות במקולין ע"י טחול אחד שנמצא נקב בסומכיה דהיינו במקום הדק שבצד העב שגם צד העב מן הצד הולך ודק והנקב מקופל עור מכל צד מבפנים כאלו נעשה בתולד' וטחול זה לקח מתערובות ארבעים או חמשים טחולים מבהמות שנשחטו בימים אלו והנה אותן שכבר פירשו מהמקולין ויצאו חוץ לבית המטבחים שייך בהו כל דפריש וכו' רק כמו שמונה או עשרה בהמות שנשארו במקולין דהיינו חלקי האחוריים וגם חלק צד פנים של בהמה אותן שנלקחו משם באחרונה לא שייך בהו רובא דפריש. ואם היינו מכירין הבהמה שהטחול ממנה אין לסמוך על הט"ז והצ"צ כי רבים חולקים והיינו מטריפים בהחלט. והיינו בשור שגם בדברי המקילין לא נזכר רק בעגלים ואולי מודים בשור דלאו היינו רביתייהו (אפשר דהיינו בשור הוא ט"ס וצ"ל ק"ו בשור כו') אך מחמת התערובו' י"ל דחלק אחוריים שאסור בלא ניקור והניקור טורח גדול הוי כמו כבש בעורו דלא מיקרי ראוי להתכבד שהרי כ' הר"ן שצריך שיהיה ר"ל לכל אדם ובזה דלישראל אסור לא הוי

ר"ל. וגם יש לצרף סברת הט"ז דמכשיר דטעמי ההיתר שייך אף בשור וגם שהנה"כ לא אסר רק מספק ויש לסמוך על דעת הפוסקים דחתיכה גדולה או חיה לא מיקרי ראוי להתכבד וגם יש לסמוך על דעת הגאון מוהר"ר העשיל שהביא בבה"ז סי' ק"י בפירש מקצתו הותר כולו וכאן שהותרו חלקי הפנים גם חלקי האחוריים מותרים כיון שיש הפ"מ שהוא ימי עינוים ושעת הדחק שהוא עיו"ט ויש להתיר רק שיש למכור א' לעובד כוכבים כדין יבש ביבש וגם יש לצרף לקולא דעה שהביא הפר"ח שאפילו בצד העב מ"מ בצד הדק שבאותו צד כשר אף שהוא דעה דחויה מ"מ צירוף יש כאן וחלקי צד פנים שלקחו אתמול באחרונה דלא שייך בהו מרובא פריש יש להטריף ע"ש ועיין בפמ"א ח"ב סי' ק"א בנקב בסומכיה ובפנים מקיף עור הטחול ובכל פעם נמצא הנקב בצד הדק של סומכיה וניכר שסביב הנקב הוא עור שהוא מתולדתו יש לסמוך להכשיר כיון דרבים מכשירים אף במקום העב ובנ"ד הרבה פעמים כשאירע לא נמצא רק במקום הדק סביב ש"מ דהכי רביתייהו וכן הכשרתי הלכה למעשה ע"ש. ועיין בנו"ב סי' י"ז בניקב בטחול בעגלים כעובדא דט"ז בגליל דשכיח ונהגו מקדם להקל והוא הפ"מ כי שכיח הרבה אין למורה לשנות ויתיר להם כפי מנהגם ע"ש ועיין בפמ"א שם ובנוב"י שם שכתבו לצרף הסברא דבצד עובי במקום הדק אין לו דין מקום העב לסניף. וכתב בפמ"א שכן משמע מרש"י ובמח"ב דחה זה וכתב דאינו כדאי לסמוך אף לסניף לכתחלה וחלילה ליחס לרש"י דעת זה כו' ובנידון הנו"ב בסי' ט"ז יש שם הרבה סניפין אך מ"ש לצירוף זה אין דעתי נוחה ע"ש. ועיין במח"ב בניקב בטחול בעגלים אם ניכר שמרביתן של העגלים כך הוא ועין רואה שהם גדילים ופרים ורבים ומוכח דהיינו רביתייהו יש להתיר כי רבו המתירין ובהפ"מ כל שיש צד הוכחה קצת דהיינו רביתייהו אף אם יש צד להיפוך יש להקל. וכ' בכו"פ אם ניטל הטחול ע"י שנימוק וכלה לגמרי טריפה עיין בדבריו סי' מ"ד ובתורת יקותיאל כ' להכשיר ובמח"ב הסכים להפלתי ע"ש ועיין בתפארת למשה שכתב אם נבראת כך שאינ' עבה בסומכיה כדינר כשר דלא גרע מנבראת חסירה בלא טחול כלל ומה"ט אמרו בכוליא שהקטינ' בתולדה כשרה ע"ש ומח"ב כ' שנראין דבריו ועיין בת"ו ס"מ מ"ק מ"ה בשם הת"ש ופר"ח להקל בהפ"מ והמח"ב הביא מסולת למנחה שכ' בשם תורת האשם להתיר בלי פקפוק אף שבל"ח כ' שאמר רק להלכה ולכן התיר בהפ"מ עכ"פ דלא כפלתי שצידד להחמיר וע"ש במח"ב בשם חגורת שמואל שאם במקום שאינו דבוק נמצא נקב שהעור סביבו שניכר שנברא כך יש להכשיר אף שאינו הפ"מ והסכים עמו ע"ש. ואם בניקב הזה במקום העב שלא במקום הדבוק יש שיעור מעט וספק אם הוא כדינר זהב עובי ואין הפ"מ יש להחמיר ואם נחתך במקום הזה דעת הפרי תואר

להכשיר דזה פלוגתא דרבוותא והוי ס"ס דלא כמ"ש בפ"מ דהוי ספק חסרון ידיעה מהו סומכיה דז"א ע"ש. ועיין בפלתי שהוכיח מב"ב וסוף חגיגה שעובי דינר זהב הוא שליש אצבע ומח"ב כ' שאין זה הוכחה ע"ש. ועיין במח"ב דהא דנשתייר פחות מחציו כשר המורה ידקדק שיהיה הפחות מעט מזער ובכל טחול בעינן שישאר פחות מחציו בין דשור בין דעגל כמ"ש בת"ש ובפלתי דלא כפר"ח בק"א ואם ניקב במקום הדק שבעב ונשאר חצי או פחות מעט מאותו מקום הדק כשרה עי' במשבצות זהב וכ"כ מח"ב ואם ניקב שני צדדין זה כנגד זה וביניהם נשאר כעובי דינר זהב מבשר הטחול כשרה כמ"ש הת"ש וצריך לשער היטב דבשר שבינתיים הוא פחות מעט מחצי טחול וכן בנקבים זה שלא כנגד זה כו' ע"ש בת"ש. וכ' במח"ב דאם אירע כן זה שלא כנגד זה בשור הגדול דמשערין בפחות מחצי עובי בזה א"צ שיהיה בין הנקבים שיעור הזה ויספיק שיעור קצת כל שנראה דבשר שבין שני הנקבים בריא וכשרה ואם יש בועא בסומכיה במקו' שדבוק לכרם ואין שם בשר כ"א עור הבועא לבד אם יש עובי ד"ז תחת הבועא מצד אחר אף שאינו מצד הכרם כשר וכ"כ מח"ב בשם דבר משה ועיין בספר בית יהודה דף קי"ד טחול שיש בו בועא גדולה מלאה אבק וחול דק ומגולה למעלה ואין שם למטה עובי דינר הורה הרב מוהר"י צרור דכיון שלא נזכר טינרי סתמא כפירושו וכשר והביאו במח"ב. ולדידי צ"ע דבזה שחסרון הבשר פוסל י"ל דגם טינרי פסול שאין סופו לחזור להיות בשר וגם אפשר דחול ואבק דק גרע מטינרי דהטינרי הווייתו ממים והרי זה כנימוס ונימוק לגמרי וצ"ע וע' בשבו"י ח"ב סי' ס"ה בנקב העגול שנמצא בעגלים בטחול ובלה"פ הביא דעת המחמירין והסומך על דברי המקילין לא הפסיד כמ"ש ראיות בשם מ"י וגם כיון שלא נמצא רק בעגלים הרי כשהם גדולים נסתמו הנקבים ונעשין כשאר כל הטחולים וכן הוא ברייתו אך שבחסר מקצת מן הוורד כתב הש"ך לפקפק על קולת הרמ"א בגדיים וטלאים מ"מ נ"ל דאין להחמיר בזה וע' באבן השוהם סי' מ"ז בענין הנקבי' הנמצאי' בטחול:

אם נשאר תחתיו כעובי. עבה"ט וכ' בשבו"י ח"ג סימן מ"ג טחול שנפוח באמצעותה ובחוץ משני צדדי' אין ריעות' ויש להכשיר ומכ"ש אם בצירוף שני הצדדי' כעובי דינרי זהב כשר וכתב בשו"ת פרי תבואה סי' ב' בדין נקב מפולש בטחול בצד העב:

לפיכך אין הנקב. עבה"ט ועי' מח"ב שהביא דעות הרבה ראשונים ואחרוני' והכי נקטינן דנקב טחול של עוף מותר והב"ח כתב דהשומע להרא"ה דמחמיר קדוש יאמר לו וכ' מח"ב שכוונתו שמקדש עצמו במותר לו. ואם נמצא שני טחולים בעוף יש להכשיר אף להרש"ל ודלא כהלה"פ:

סימן מד

או נחתכה אפי' עד מקום חריץ. עבה"ט ובמח"ב האריך והעל' דנקב מ"ח אף בלא חסרון אם הגיע עד הלובן והבשר אינו בריא יש להחמיר אף בהפ"מ ואם הגיע עד הלובן ואין חסרון והבשר בריא וטוב ולא יש כ"א הנקב יש להכשיר בהפ"מ אם לא הגיע הנקב עד הלובן ולא יש חסרון והבשר יש בו ריעותא וגם הריעותא אינו בלובן יש להכשיר וכ"ז שיודע שהנקב מ"ח. אך אם אינו יכול להתברר שהוא מ"ח ואין שום ריעותא בבשר אם אין חסרון אף אם הגיע עד הלובן יש להכשירו ע"ש ועי' מח"ב בשם מהר"ש הלוי בנמצא מחט בכליות ומגיע עד הלובן והמחט ניכר שהוא מעץ א' שלוקח הרועה ומעט ברזל על גבו והוא כעין מחט ונמצא ראש העב מבחוץ לעור הבהמה וראש הדק לפנים והיה תערובות גדול בבהמות ובכליות השיב הלכה רווחת דניקבה הכוליא כשרה. וכ"ת כיון שעבר דרך הוושט כו' הא ליתא דניכר דמחט זה נכנסה מעור הבשר לכליות שכן דרך רועה צאן להכות סמוך לכליות וניכר שראשה עב מבחוץ כו' ע"ש:

והוא שיגיעו. עבה"ט ועי' בפמ"א ח"ב סי' ק"ח שדעתו כהפר"ח וכ"כ שם סי' ק"ך ואא"ז בת"ש חולק על הפר"ח בזה וכ"כ בכנסת יחזקאל סי' ק"ה ע"ש. ועי' בפמ"א שם בענין בועא בכולי' שמראיה כרכומי אף שיש לומר דלדעת הרי"ף והרמב"ם כל שאינם עבים ועכורים בכלל מ"ז הוא מ"מ אין לסמוך להתיר כ"א בלא הגיע למקום חריץ ע"ש ועי' בספרי ב"א על טריפות ס"ק ה' ומ"א שהארכתי בזה:

אלא שנימוחו וטרפה. עבה"ט מ"ש בשם השבו"י וקיצר במובן וע"ש בשבו"י ח"ב סימן ס"ב בהמה שנמצא כוליא א' גדולה מאד ושניה נתקטנה מאד ואין יכולים לעמוד על הבירור אם נעשה כן מתחלת ברייתה וכן אירע בק"ק פראג ודנתי להכשיר דמדהגדיל הראשונה שלא מחמת חולי ודאי מתחלת ברייתה היה כן ולכך נתקטנה גם השניה מתחלת ברייתה והסכימו לזה גדולי הוראה ויצא בהיתר ע"ש ושם כתב בפירוש דברי הש"ך סי' מ"ד ס"ק ט"ו:

וכל שינוי מראה. עבה"ט בשם פר"ח ומח"ב כתב בשם אהל יוסף סי' י"ד כוליא שנשתנ' מראיתה נהגו בשלונקי לשלקיהו אם חזרה למראיתה כשרה כי לפעמים השחרות בכוליא מחמת עייפות ואין זה לקותא וע"ש שדעתו שאין שינוי מראה פוסל אא"כ הגיע עד החריץ כמ"ש רש"ל ודלא כהט"ז. ואם ישראל אמר שראה בהרת שחורה בכוליא ולקחה העובד כוכבים יש להכשיר משום ס"ס ע"ד שכתב הכה"ג בכוליא שהקטינה עיין שם:

כוליא שהאדימה. עי' בתו"מ בשם ת"ש דהאדים הלובן אין לך שינוי מראה גדול מזה וכדבריו מבואר בשו"ת מוהר"י בן מגא"ש סי' ע"ט כיון שהאדים הלובן שמחמת מכה נעשה לקותא כו' ע"ש והביאו מח"ב מתשובת כת"י (שאז לא באו לדפוס עדיין):

סימן מה

בהמה או עוף. עבה"ט ומ"ש בשם כנה"ג כשיש לה שני אם כתב במח"ב להכשיר מכח ס"ס בין בבהמה בין בעוף אף בלא הפ"מ:

לאסור בניקב או נימוק. עבה"ט ועיין בשו"ת פרי האדמה דף מ"ד דבירושלים עה"ק המנהג להטריף בנימוק ע"ש ועיין בתשובת ב"ח סי' קנ"ו בנימוק או ניקב האם יש להחמיר ודוקא בניטל או נחתך אפילו מקצתה די"ל נחתך לחוד וניקב לחוד ואע"ג דבטחול לא קיי"ל הכי. ומ"מ לגבי האם דלא נתברר היתירא יש לחוש באיסור דאורייתא ע"ש ובלה"ק העתיק דברי הב"ח בקיצור ואינו מכוון ע"ש ועי' בנו"ב מ"ת סי' ק"ה בבהמה שבחייה היו מי רגלים יוצאים אין להטריף מחמת טפטוף השתן רק מחמת שנמצא מים בחלל הגוף ויבואר לקמן סי' נ' וע"ש מה שכתבתי בעוף דג"כ טריפ' בניקב כיס השתן. ונפלאתי שהרי הביא שם מתשובת ב"ח ושם מבואר בסי' קמ"ז דעוף אין לו כיס השתן כלל (ובהג"ה בן המחבר הרגיש בו אך לא כתב שכן הוא בתשובת ב"ח) והנראה שלא היה לפניו גוף התשובה רק מה שהעתיק השואל בדבריו ועי' במקום שמואל סי' ק"ח בשלל של ביצים שניקב או נימוק יש להתיר במקום קצת צורך והמחמיר יחמיר לעצמו ע"ש ועיין בדברי אא"ז בת"ש מ"ש בזה ואין לזוז מדבריו שהם סולת נקייה:

סימן מו

ואם הלב טהור סותם כשרה. עבה"ט ועיין בספרי שו"ת ב"א סי' כ"ג במחט שנמצא בדקין והיתה תחובה בשומן שעל הדקין רק שנשאר קצת מהשומן ונסתם פי הנקב. והנה הש"ך כתב דסתימת שומן מהני אף שהמחט תחובה שם אך יש לפרש שלא התחיל לתחוב בשומן כלל. אך נראה שאין זה כוונת הש"ך והוכחתי שאין לחלק בכך ע"ש ולדינא נראה במקום הפסד להקל בזה ולא ניחוש שמא ניקבה לחוץ וחזרה לאחוריה כשרואין השומן שלם מבחוץ ואין שום רושם ניכר אין להחזיק ריעותא:

שכל הלב טהור סותם. עבה"ט ומ"ש בשם ש"א ופר"ח תמה אא"ז בת"ש ע"ז וכתב בכנ"י סימן כ"ה שהגאון מוהר"ד אופנהיים כתב בדין מחט מעל"ע דמעי היוצא מן הקיבה אקשתא כמו ג' אצבעות והיה מכוסה בחלב שע"ג אותו המעי אין זה חלב סותם שהוא

חלב אסור אע"פ שהרמ"א כתב שא"צ להסיר רק הקרום זה העתיק רמ"א מהכל בו ובאמת ט"ס נפל בהכל בו ע"ש. והמחבר השיב לו לתקן דברי חכמים מהרש"ל ורמ"א וב"ח וכל בו ומ"מ לא רצה לסתור דבריו לדינא ועי' בשב יעקב סי' כ"ו ובשבו"י ח"ג סי' ס"ו שהסכימו ג"כ לדברי הגאון מוהר"ד ז"ל ועי' בסוף ספר שכה"ג על א"ח ובמשנה למלך הלכות שגגות ובס"ס אלי' זוטא ועיין לקמן סי' מ"ח ס"ק ב' וסי' מ"ד ועיין בנו"ב מ"ת סי' כ"א שבמקום אחד בדקו כמה בהמות ונמצא נקב בב"מ סמוך ליציאתו מן הקיבה והוא הולך בשפוע והטבחים אמרו שרוב הבהמות כך הם והוא בא מסמפוני הכבד. הנה המקרה לא יתמיד ולא יכיר מקומו וצורתו. וכיון שהנקב הזה על צורה אחת בשיפוע ובמקום אחד סמוך לקיבה ובכמה בהמות פשיטא שהוא הוורד ההולך מבני מעיים לכבד והרופאים אומרים שפעולתו הוא שתהיה הכבד זורקת מרה דרך הוורד הזה לבני מעיים ומשם לקיבה לעכל המזון ואף שהרשב"א הטריף ולא האמין לטבחים שבימיו עדיין לא נודע טובו של וורד זה כו' ולפיכך טבעו של נקב זה הנעש' בתחלת היצי' מעיילנא אית לה לתוך הבני מעיים להכניס שם טיפת מרה אבל מפקנא לית לה ואין טבעו להוציא הריעי חוצה לתוך החלל ולכן כשיש לתלות שניתק הורד הזה בשעת נטילת הכבד כשר אבל אם ודאי ניתק מחיים יש לאסור ופשוט שאין שום חיוב לחפש ולבדוק אחר נקב זה כלל: ועיין בספרי ב"א סי' י"ז בדקין של בהמה שנמצאו בועות קטנות מבפנים וקלפו השומן שעליו (ושומן לאו דוקא דא"כ השומן סותם רק באמה שהוא בראש או בסוף הדקין שאסור כמבואר בסי' ס"ד ושם אינו סותם ג"כ וכמ"ש אא"ז בת"ש ודלא כש"א והפר"ח ע"ש) ולא היה נראה שום ריעותא רק הבשר שלם ויפה יש להכשיר כיון שלא שלט מעל"ע ע"ש ועיין בת"ש שכתב שעתה בזמנינו שכיח טובא בבר אווזות ואפי' באווזות שיש אבעבועות לבנות שעל הדקין מבחוץ הרבה או מעט ויש אסרו בהחלט ויש מתירין ומנהגי להפוך ולראות מבפנים נגד אותן הבועות אם אין שם שינוי מראה כלל כשר ואם יש שינוי קצת יש לחוש לבשר שהוא נתקלקל עד שהרופא גורדו וטרפה עכ"ל. ובס"ס ל"ז כתב שצריך לפתוח הבועא ולבדוק אם הבשר שלם תחתיו כו' ובסי' מ"ו לא הזכיר מענין פתיחת הבועות וכתבתי בשערי תשובה סימן ל"ה דלעיל בסי' ל"ז מירי כשאינו רוצה להטריח ולהפוך על עבר שני ולעיין שם אז יכול לבדוק מצד זה עצמו ע"י פתיחת הבועא וגורר שם המוגלא של הבועא אם נמצא שם בשר שלם ויפה אפילו הקרום דק אין לחוש אבל אם מהפך לצד השני ואין שם בועא ועין רואה ששלם ויפה א"צ פתיחת הבועה כלל והאומר שצריך לנפוח בדקין מחמת נקב טעה שראה מורי הוראות נוהגין לנפוח מחשש סתימת המעיים וסבר שמחשש נקב

הוא (ודבריהם מוקשים כמ"ש בספרי ס"ס ל"ז ע"ש) ובדיקה בראיית העין היטב שאין נקב סגי ע"ש ועיין בספרי ס"ס ל"ז דלאו דוקא בועות דטינרא ומורסא ג"כ דינם כבועא. וע"ש שכתב בבועות הרבה תכופות דאיתרעו כ"כ וכן ביושבת על הביצים מכח חלישתן יש לחוש אם לא בדק אפילו בדיעבד אבל בלא"ה יש להכשיר בדיעבד ובמקום שצריך לבדוק בקש או נוצה אם נסתמו הבדיקה מעכבת אפי' בדיעבד ע"ש:

ולא היה ניכר בה שום ריעותא. עבה"ט וכ' בשבו"י ח"ב סי' ס"ח בתרנגולת מסורס שנמצא המעיים שלו דבוקים בין עור לבשר הש"ך ופר"ח מכשיר וכן נ"ל עיקר וראיה מריעותא בדופן שתולין הקלקלה במקולקל וגם כאן שהמכה של סירוס הוא לפנינו ודאי תלינן מה שנדבק ונסרך המעיים לעור הוא מחמת כאב הסירוס ולא מחמת המעיים שיצאו לחוץ כיון דלא היה לה ריעותא מחיים ע"ש. ועיין בכה"ג דאף אם אין ידוע שבמקום הזה שבא התרנגול שם בקיאים בסירוס אם עברו עליו י"ב חודש אחר הסירוס מותר וכ"כ מח"ב:

יש אוסרים במשהו. עבה"ט ועי' בספרי שו"ת ב"א סימן כ"ו בדין החלחולת שנמצא בה רקבון בכל הקיפה כשיעור ג' או ד' אצבעות בקצה הסמוך לפי הטבעת והשואל נסתפק לפי שטעם חלחולת שניקבה כשרה מחמת סתימת הירכים ואמנם אין דבוקה בכל מקום רק בצד הסמוך לשדרה אבל בצד השני הסמוך לשלחופית אינה נדבקת כלל. וכן בפרה הוא מובדל מהאם שהיא בת רחם שלה וא"כ יש לומר שאינה כשרה אם בנשאר כדי תפיסה או שמא כל מקום שהוא בין הירכיים כשרה היא אף במקום שאינה דבוקה ממש וכתבתי דאם בצד הסמוכה לשלחופית ג"כ בכלל הירכיים מעמידין ואע"ג דעתה אחר שחיטה נדמה שהמקום פרוד קצת הוא מחמת כי יצאה נפשה ואבריה רפים ונכווצו וכמ"ש בת"ש כו'. ולכן נראה שכוונתי על החלחולת עצמה שניטל משם במקום הזה אף בצד הסמוך לשלחופית ולאם כשר כיון שכבר הגיע למקום הדבקות שבין הירכיים רק שצריך לשער כדי תפיסה והבא למדוד צריך לדקדק היטב שהתחלת המקום שמתחלת לבדוק בין הירכיים יש חלחולת שלימה בשיעור כדי תפיסה המבואר בש"ע סי' מ"ו ע"ש ועבה"ט בשם הרדב"ז ועמח"ב בשם הרדב"ז שם שאם המורס' היה חוץ לעור אחוזה ודבוקה בכרכשתא ע"י ריר אינה סותמת אם ניקב העור כולה ע"ש:

ואז הוא טרפה ויש לבדוק. עבה"ט ועי' בחב"י סימן נ"ד אבעבועות שנמצא בבני מעיים ולפעמים בתוכם מוגלא ולקותא תחתם. ועי' בספרי שו"ת ב"א סי' י"ז. ועיין באחרונים שמצוי בהם בועות דהיינו באווזות צריך לבדקן אם תחת הבועות בשר שלם כשר ואם הבשר רע טרפה. ועי' במשבצות לענין בועות שבדקין שחורות כו' ע"ש. ועיין בתשובת

נו"ב שהבאתי בסי' ל"ב שכתב שאין להשליך הדקין בלי בדיקה כי מצוי הוא באווזות ובפרט בקיץ דשכיחי יותר מסירכות הריאה. ובתורת יקותיאל דעתו שאם ראו בועא בדקין ונאבדה יש לחוש להטריפה והביאו מח"ב ולפענ"ד הכל לפי העלין דאי במקום ההוא מצוי הרבה שנטרפים מחמת שבדקו ונמצא בשר רע תחתיו אז בנאבדה יש לחוש אבל אם הרוב נכשרים אחר הבדיקה ומיעוטא שנמצא בשר רע שמטריפים נראה שאין להחמיר כולי האי להטריף אף בנאבדה דהא בשר רע שמטריפין אינו טרפה ודאית רק לפי שאין בקיאים בבשר שהרופא גורדו ולכן אם יש מקום שנהגו להשליך הדקים בלי בדיקה אפשר שכבר בדקו וניסו הרבה שהבועות הנמצאים אינם בועות המטריפות ולפיכך לא חששו להם להצריך לבדוק אחריהם. ומ"ש במשבצות דשכיח טפי מסרכות הריאה גם בסירכות עיקר הטעם דשכיח טובי הנך סרכות שעלולה לטרוף על ידם ומ"מ פשוט דבמקום שאין מנהג כך אין להנהיג כן לכתחלה במקו' שמוצאים רוב כשרות אך במקו' שמוצאים רוב טרפות פשיטא שצריך בדיקה דבועות טריפות שכיחי הוי כמו ריאה שנאבדה בלי בדיקה ומכ"ש בראו בועא ולא בדק שיש לחוש לה אבל במקום דל"ש בועות המטריפי' אף דשכיחי בועות יש להתיר בנאבדה ומכ"ש בלא בדק אחר בועות דהא אפילו בריאה קי"ל דאין צריך בדיקה כמבואר בר"ס ל"ז ואפשר שזו כוונת הט"ז שכתב דלא קי"ל הכי דאין בועא אלא בריאה ר"ל וכיון דקיל מריאה אין צריך בדיקה דהא בריאה גופא קיי"ל דא"צ בדיקה ועיין במשבצות אם תולעים תחובים תוך הדקים במקצת וכנגדו בחוץ בועא או יבלת טריפה ע"ש ועיין בספרי ב"א ס"ס ל"ז מ"ש בזה:

סימן מז

או שהיה המעי יוצא. עבה"ט ועי' לקמן ס"ק ז' ועי' בשבו"י ח"ג סי' ס"ד אווז שנמצא כמו מעי יתר בדקין יש לאסור אם לא שהשומן נכנס ומכסה את היתר אף על פי שבא מחמת הפיטום כשר. וע"ש סי' פ"ב כשיוצא מן הדקים מן הבד העלה להכשיר כפסק הש"ע ע"ש. וכ' בשמש צדקה סי' ל' מי שפתח אווזא והוציא המעיים בחזקה לפי שהיה יוצא מן הדקין כמין יתרת נפוח ועב סתום למעלה ונסרך הרבה מאד לדופן האווזא וגם פיו של היתרת כמעיים סתום ולא נודע בבירור שהיה לו מעבר לשאר דקים ופתחו היתרת ומצאו בתוכה עצם דק וחד כמו קוץ ומחט:

סימן מח

ואין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב. עבה"ט ועי' לעיל סי' מ"ו ס"ק ג' שכתבתי שם תשו' ב"י ושאר תשובות בזה ומש"כ בתרנגולת שצבת בטנה עיין לקמן סי' נ' ולענין תולעים עיין מ"ש בספרי ב"א סי' ל"ו ובקונטרס התשובות שם:

אלא כיון שנקרע רוב עובי. עבה"ט ועי' בחינוך ב"י סי' מ' אשה שעסקה בכרס לנקותו ובהיותה גוררת הפרש ומעבירה בסכין ראתה שהיתה מעברת גם המחט עם הפרש ועי' ברדב"ז ח"ב סי' רכ"ז כרס שנמצא מחט תחוב בו ואין נראית מבפנים ועיין במהר"מ אלשקר בשר החופה את רוב הכרס שנקרע או נקדר. וכ' בשו"ת פ"י סי' י"ב בנקב עגול שנמצא בין הצלעות ליכא למיחש לדרוסה בנקב עגול כדאיתא בזבחי' פ' התערובות. וגם כל מה דאפשר לתלות שהוא מחמת חולי תלינן ואם א"א לתלות בחולי כגון שהבשר שסביב הנקב בריא ואינו ניקב כדרך חולי וגם אין לחוש שמא ניקב בקוץ דנקיבתו דק וא"א לבדוק נקב דק דהא אמרת דהנקב גדול ופעמים רבות בא לפני והגידו לי שהוא מנגיחת קרן והכשרתיו בבדיק' וע"ש מש"כ בפרי תבואה סי' מ' בבליטה בבהמה מנגיחת שוורים:

והכי נהוג. עי' בה"ט וכתב בנוב"י מ"ת סי' ס"ט י"ד שאם יש סירכא שם ואין סירכא ממש כנגד המחט התחוב בביה"כ בפנים אין לאסור אם המחט במקום העב אבל במקום הדק כיון דגם בלא סירכא אין להכשיר כ"א בהפ"מ אם יש סרכא אף אם אין המחט תחוב כנגדה ממש אין להקל אפילו בהפ"מ ואם הוא שעת הדחק ג"כ שהוא סמוך לשבת ויו"ט יש ליישב בדבר ע"ש ועיין במאמר מרדכי סעיף ק"ב במחט התחובה בעור בה"כ ומשם נסרך לחצר הכבד:

שנמצא מחט בחלל הגוף טרפה. וכתב בשבו"י ח"ב סי' ס"ד בה"כ שמחט תחובה בו באורך הדופן והמורה הטריף מיד והשיב שאם היה מונח תוך העור כבריח ואינו ניכר מהיכן בא יש להחמיר שלא במקום הפ"מ אך על הרוב בגסה יש הפ"מ ויש להכשיר אם המחט לא ניכר מעל"ע ואיכא ק"ד מבחוץ או יבלת או נסרך למקום אחר כמ"ש בח"י כלל פ"ט וצ"ע והוא מצ"צ סימן מ"ט ומ"מ נסרכה ממש בעינן אבל נמצא נפוח קצת מצד חוץ ואין שינוי בבשר לריעותא אין להטריף כי זה בא מחמת כאב המחט שנתחב בבשר חי ואין להוסיף על הטריפות אבל יש ק"ד מבחוץ או סירכא וכה"ג מבחוץ ונמצא שם מחט אפילו לא נתחב יש להטריף שמא ניקב והבריא ובהפ"מ יש לסמוך אצ"צ ופר"ח שמקילין גם בזה וע"ש שכתב תוכחת מגולה על המורה שהטריף מיד אף שיש לו על מה לסמוך מ"מ התורה חסה על ממונם של ישראל והיה ראוי להיות מתון בהוראה

וכבר אמרו רז"ל אסור לתלמיד להורות במקום רבו אא"כ רחוק ממנו ג' פרסאות ומכ"ש שרבינו הן הם הספרים שנתפשטו בקרב ישראל ראוי לכל מי שהגיע להוראה שלא יורה שום הוראה בלתי עיון תחלה בספר וכן קבלתי מרבותי נוחי נפש הגאונים ז"ל וביחוד שמעתי כן ממוחז"ל הגאון המפורסם מוהר"ש ז"ל שהיה זקן ויושב בישיבה על כסא הוראה בק"ק פראג זה ארבעים שנה ואעפ"כ לא הורה מבלי עיון בספר תחלה מה"ט וסמך לדבר אז לא אבוש בהביטי כו' ובר מן דן ראוי לעשות כן במקום שאינם בני תורה ולא יחשדו ע"ה שמחמירין עליהם שלא כדין משום חסידות וכה"ג ואינו חושש בהפסד ממונם שהרי הורה כן מבלי עיון בספר וכו' ואין בזה משום גונב דעת הבריות אלא משום והייתם נקיים כו' עיין שם:

אם הוא חריף. ועי' בה"ט. וכתב בנו"ב מ"ת סי' ך' בעובד כוכבים קצב ששחט שוחט יהודי אצלו ומכר הבני מעיים לעובד כוכבים אחד ויהודי אחד ראה שהוציא מהמסס מסמר אחד שהיה מעל"ע אך לא נודע אם היה במקום ששפכי אהדדי והקצב העובד כוכבים שדרכו לסמן הבהמות איזה שוחט תחלה אומר שזה שמכר לעובד כוכבים הוא מבהמה ראשונה יש לאסור הראשונה ולהתיר האחרות ועיין בתשובת חינוך ב"י סי' נ"א ישראל שמכר כרס עם הפרש לעובד כוכבים ובא העובד כוכבים ואמר שמצא מחט תחוב בכרס:

סימן מט

הקורקבן יש לו ב' עורות. ע' בה"ט וכתב בנוב"י סי' י"ח בקורקבן שעור הכיס מבפנים שנרקב לגמרי אין לחוש שמחמת לקותא שבפנים שנרקב גם הבשר שהוא עליו עתיד להתקלקל אלא דינו כאילו נקב זה בלא זה דכשר ע"ש:

דינו כדין מחט שנמצא בהמסס. עי' בה"ט ועי' ש"י ת"ב סי' ס"ד במחט שנמצא בקורקבן בשעת אכילה שאסר הט"ז במקום הפ"מ אבל לכבוד שבת יש להקל דתלינן טפי שבא דרך הוושט כיון שלא ראה בשעת מליחה ריעותא מבחוץ ולא בשעת הדחה מסתמא לא ניקב בחוץ ע"ש וכ' בתשו' מוהר"י לוי אחיו של הט"ז סימן ך"ה במעשה שבשלו תרנגולים ואווזים ונתנו קורקבן לנער לאכול ובנשכו בו צעק וראו והנה מחט תחובה:

תולין להקל. עבה"ט וע' במקום שמואל סי' ע"ט קורקבן שנמצא בו נקב בעור החיצון דהיינו הבשר כולו ולא ידעינן אם ע"י קוץ או ע"י חולי שם מורה להכשיר כפסק הש"ע סימן מ"ט כו'. ומיישב קושית הט"ז דשאני וושט דקוץ בוושט שכיח ועי' בחוט השני סי' ס"ט ובתשובת מוהר"ם לובלין בדיני וושט עיין שם:

סימן נ

כל אלו הנקבים. עי' פר"ח ות"ש במ"ש בשם פני משה בנמצא מים בחלל הגוף וע' בנו"ב מ"ת סי' כ"ה בנמצא מים בחלל הגוף צריך בדיקה באברים הפנימים כו' לכן יש להחמיר אף בהפ"מ ובשו"ת ב"ח סימן קנ"ז בתרנגולת שבטנה צבה כו' והועתק בלה"ק ועיין בשבו"י ח"ב סי' ס"ה שהביא דברי הב"ח וכתב וז"ל במים שנמצא בחלל הגוף בתרנגולת בשו"ת הב"ח סי' קנ"ז פסק להכשיר כשלא נראה ריעותא ויש לתלות בחולי כדרך כל הנפוחים שיש להם מים בין עור לבשר והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים ועי' בספרי ב"א סי' ל"ט ועי' בפר"ח לענין בהמה כה"ג מסיק שאין להתיר רק בהפ"מ מלבד ששמעתי מחכמי הרופאים שיש סכנה מאוכלין כזה שיש לחוש שיבא ג"כ לידי חולי שקורין (וואסיר זוכט) וכה"ג שמעתי מן התרנגולים שרגליהם נפוחים אפילו בעצם התחתון שיש לחוש שיבא לידי חולי פודגרא ר"ל והאוכלים באים לידי חולי זה והדבר מצוי בתרנגולים לכן שומר נפשו ירחק מהם:

סימן נא

מחמת מחט או קוץ טריפה. עבה"ט. וכתב בשב יעקב סי' כ"ה באווזא שנמצא בה שני עגולים של עופרת שקורין (שרויט) לפנים מעצם החזה בחלל הגוף להטריף שמא בשעה שהיה מורה בכלי משחית אותה אווזא בכח כשם שניקב בעצם יש לחוש גם באברים הפנימים אך אם היה שרוטים גדולים כמו קטניות והיה הפ"מ יש להקל ע"י בדיקה של כל האברים שנקיבתן במשהו ולא חיישי' שנתרפאו ע"ש. ועי' בנו"ב מ"ת סי' כ"ה שהבאתי שכתב על הבדיקה כזו שקשה הוא ויש להחמיר אף בהפ"מ וע"י סי' מ"ח מ"ש משו"ת פ"י סי' י"ב בנקב עגול שנמצא בין הצלעות והגידו שהוא מנגיחת קרן והכשיר ועי' בשו"ת בית יעקב סי' י"ג שהביא בלה"ק דמצריך בדיקת אברים הפנימים ע"ש ובשו"ת צ"צ סי' ט' שכתב להתיר מחמת ס"ס שמא ע"י חולי ושמא לא ניקב באברים הפנימים ועי' בשו"ת פרי תבואה סי' יו"ד כתב בידוע ששור נגח הבהמה בקרנו נגד הבני מעיים ונראה במקום הנגיחה בליטה מהעור שנתפח ובולט כעין תפוח גדול ודעת להחמיר כיון שע"י הנגיחה יצא הבליטה הגדולה ואם אין מכה בבשר תפיחה זו מנין ולכן כתב להחמיר דצריך בדיקה באברים הפנימים וחיישינן להפוסקים דשמא נתרפא ע"ש ודבריו לא נהירין דאטו דע"י חוזק הנגיחה בשרה יכאב עליה וגורם לתפיחה באותו מקום וכי בשביל זה נחזיק ריעותא באברים הפנימים ושאני נקב דהא חזינן דהנגיחה גרם דהנקב אתי והרי זה כנמצא מחט בחלל הגוף משא"כ בזה דאין כאן ריעותא שע"י

הנגיחה נעשה נקב דהא קמן שהעור שלם ומכ"ש כשנראה מבפנים שבמקום הזה כנפי אברים הפנימים אין רושם לקותא בצלעות פשיטא שאין לחוש כלל:

כולו טמון בבשר כגון בידך. עבה"ט וכתב בשבו"י ח"ב סימן ס"ז מחט שנמצא בעובי ירך התרנגולת ידוע מחלוקת הפוסקים האחרונים בסי' נ"א ואין להקל בעופות המעופפים. אבל בעופות בייתות כגון אווזים ותרנגולים שדרכן להתחכך בארץ בתוך האשפתות לחמם עצמם אין להחמיר ועי' בסולת למנחה כלל נ"ד ע"ש והסכים לזה מח"ב דלא כבית לחם יהודה ע"ש. וכתב בפמ"א ח"ג סי' י"ד באווזא שהיה מונח במעיה כשלחופית והיה דומה לביצה קרושה וחתכתי השלחופית ומצאתי שהיה כולה מלא נוצות קטנות וגדולות ארוכות וקצרות וכבר דברו בזה הט"ז בסימן נ"א ופר"ח ולה"פ מתירין רק השבו"י מפקפק בדבר ונראה שאין לתלות להקל רק נראה שהאווזות בולעים הנוצות חדים כמו קוץ ונוקבים הבני מעיים ויוצאים לתוך חלל הגוף וע"י הליחה נקרם עליהם עור מלמעלה ומתוך שהרהרתי חפשתי ומצאתי בתוך העור קוץ קטן כחצי זרת ארכו ושמחתי ושוב בא לי שאלה מבני שמצא בתוך בני מעיים של אווזא שקורין (טריפה גידערים) נוצות ארוכות ונוצות קטנות תחתיהם ומרוב גדלם נתקשה ממש כאבן ובראש השני היה מבעט ויוצא כמחט עבה יש להטריף רק אם נמצא בתוך המעיים ולא יצאו לחלל הגוף יש להכשיר כמו במחט שנמצא מונח במעיים אבל בנמצא בחלל הגוף טריפה ע"ש דמשמע דבעובדא דידיה הטריף מחמת הנוצות אע"פ שהשלחופית היה מונח בתוך המעיים ואפשר דאגב שיטפא כ' במעיו ור"ל בחלל ואמנם לדינא נ"ל דאם אירע כה"ג שנמצא שלחופית עם נוצות כמו ביצה קרושה יש להטריף שרגלים לדבר שנתקלקלו המעיים וע"י קרוס מחמת מכה קרם השלחופית על הנוצות ונתדבקו כאחד והכל לפי ראות עיני המורה ועיין בשו"ת חינוך ב"י סימן מ"ד ומ"ה ומ"ו ומ"ז בשם כמה גדולים להטריף בבועות ובתוכם נוצות עם מוגלא אך בשבו"י ח"ב סי' ס"ה כתב בנוצות שנמצאו תוך אווזות פטומות בשומן שלהם דעת גדולי האחרונים להקל ובחב"י סי' מ"ד כתב בשם כמה גדולים להטריף ואף שהמקילין המה רוב מנין ורוב בנין מ"מ צריך המורה טרם יכשיר לעיין היטב איך הם הנוצות אם יש להם היכר שבאו מבחוץ או נתגדל בתוך השומן מחמת רוב שומן ועכ"פ יבדוק הוושט וכל בני המעיים על צד האפשר אם לא יהיה ריעותא שי"ל ניקב ונסתם ולא יסמוך על המתירין רק בהפ"מ ע"ש. ועיין באור נעלם סי' ט"ז בחתיכת לינדן שמאלץ של אווז שנמצא תוך השמן כשיעור אגוז ובתוכו כמין מוגלא ונראין כמין חוטין או שערות מנוצות ובתוכו עצם קטן ובראשו אחד חד וראשו אחד כד ורחב וכפוף קצת ומששתי בעצם הזה וניכר לי קרוב לודאי

שהוא עצם שבסוף הצלעות של האווזות ששם הוא מקום החיבור וגידול הלינדין שמאלץ שבכל הצלעות לא נמצא עצם בזה זולת בצלע האחרונה וא"כ י"ל שמן האווז שנמצא העצם נשבר צלע האחרונה במקום גידול אינר שמאלץ ועמד במקומו ונסתבך בשומן ומה שנראה כמין מוגלא אפשר שבשעת שבירה היה מעורה עדיין במעט בשר שבסוף או בין הצלעות ונראה כמוגלא ואין חוששין שמא בלעה עצם ותלינן בהיתירא וגם מצינו שהעצם בא מבחוץ לפנים שהאווזות השמנות יושבות ואפשר שמכח כובד ישיבתה נכנס דרך עור הבטן מבחוץ לפנים ועמד במקומו ולא נקב מהאברים הפנימיים וא"כ יש כאן ס"ס להתיר ע"ש:

כגון קורט של חלתית. עי' בה"ט מ"ש הש"ך בשם המבי"ט ובשו"ת אבקת רוכל כתב רבינו ב"י להשיב על המבי"ט וכתב שהעיד לפניו שזה העשב נקרא ג"כ חלתית דמי מפיס שאוכלת רק העלין כי דרך הוא שאוכלת כל העשב עד העיקר ונמצא אוכלת העיקר שבו העלין ובו כח החלתית וחריפות וגם אפילו עשב אחר הפועל אותה הפעולה טריפה דלאו דוקא דנקט קורט של חלתית אלא לדוגמא. ולכן כתב הרמב"ם וכיוצא בו וגם אפילו ספק ניקב שכ' הרמב"ם תבדק הוא כדעת בה"ג אבל רש"י סובר דאין בדיקה לבני מעיים וכן דעת הרא"ש וראב"ד ואפילו לבה"ג היינו במקרה אבל כשנמצא בכל יום ד' וה' לקויים ולפעמים רוב הנשחטים או כולם מי יסמוך לבודקם וגם כי בזה"ז אין בקיאים וגם שהם לקויים ונוטים לשחרות וזה הוי כנתמסמס ובשר שהרופא גורדו שבמרדכי כתב בשם ר"ת שאין בקיאין ולכן לקותא זו שמבני מעיים הוי כניקב ואח"ז העיד אחד מהשוחטים שלקותא זו כשממשמשין בו הוא מתמסמס ונמצא המעי נקוב ונתבאר ממה שכתבתי שכל שנמצא לקותא במעיים כמו זה הנמצא בבהמות אלו בין שיהיה מחמת אכילת עשב או סבה אחרת הוי נקב וטרפה אח"ז בראות הקצבים שיש מי שמתיר לא נתקבלו דברי והאכילו מבהמות ההם. ויד ה' היתה בעם וחלו כמה מהאוכלים מהחולי ההוא בעצמו שהיה לבהמות כי היה להם שלשול דם ומתו בעו"ה עשרה נפשות והנשארים הגיעו לנקודת המות וכראות החכם כי כן חזר והודה לדברי והסכמנו לאסור בהמה שנמצא לקותא בבני מעיים כל שהוא וכן פשט המנהג הזה כמה שנים וכתבתי זאת למזכרת לדורות נאם יוסף קארו:

ושוב הביא שהרדב"ז כ' ג"כ דאיכא בהאי מלתא איסורא וסכנתא וכל המאכיל מבהמה זו לישראל הוא שותפו של עמלק ושליחו של ס"מ לפי הנסיון וכן חתם ע"ז מהר"ר ישראל במהו' מאיר ע"ש. ועי' בדברי אא"ז בת"ש נראה שכוון ברוח קדשו למ"ש רבינו הב"י ע"ש. והנה בתשובת המבי"ט ח"א סי' קנ"ו מבואר שראה תשובת ב"י בזה שכתב

לאסור לפי שאוכלת השורש שהוא העורק כו' וחולק דאפי' אוכלת השורש כשר דקורט הוא שנקב וגם כתב כי נמצא ברובו נקודים אדומים בב"מ אבל אין בו לקותא ומסמס אלא בריא כשאר בני מעיים ואינו כבשר שהרופא גורדו ועל מה שהתרעם הב"י עליו שהתיר במקום שאסר הוא השיב שזה נאמר על אותה הבהמה עצמה אבל מה שהמשיך האיסור על כל הבהמות שיראה במעיהן כך מצד אכילת העשב נ"ל שאין זה בכלל חכם שאסר כו' ע"ש ובדין חכם שאסר עיון בשו"ת פנים מאירות חלק א' סי' ו' אי"ה יבואר בסי' רמ"ג באורך הנה המבי"ט ח"ב ס"ק צ"ד כתב שאע"פ שהוכיח שאין עשב זה חלתית עכ"ז הנהיג החכם מהר"י קארו נר"ו ולימד להבודקים להטריף הבהמות שימצא בהם רושם אדום מאכילת עשב ההוא ומפני השלום שתקתי כל אלו השנים כי היתה החומרא בבהמות ישמעאלים ועתה בשנה זו אירע הרמצאן בחודש שבט שהוא זמן העשב ואין מניחין יהודים שישחטו לישמעאלים והיהודי קונים בהמות לשחוט והוא הפסד ממון ישראל חזרתי והוספתי לקח על כל מה שכתבתי כי בגמרא לא הזכיר טריפות כ"א בקורט של חלתית שהוא נוטף מן העץ שקורין חלתית כמו הקומם כו' שניקב הבני מעיים והיינו קורט ולא השורש שהוא עורק כמ"ש החכם נר"ו ובהרות וכתמים אלו אין זה נקב ולא שעתיד לנקוב כי נראה בעין שמקום הכתמים הוא חזק ובריא כמו שאר בני מעיים ואינו נימוק מקום הכתם ולא מותלע שיהיו קרוב לנקב כו' ואפי' בחלתית עצמו כתב הרמב"ם ואם היה תוך ג' ימים ע"ש ומספקא לי אם מ"ש הב"י שהוא סכנת נפשות ושהודה לו המבי"ט היה אחר פסק השני או אחר הראשון ושתק מפני השלום ושוב הוסיף אח"כ שנית ידו להתיר ולא חש להא מלתא דכ' הב"י שכמה נפשות נסתכנו וזה תימה דודאי היה לו לחוש לחומרא דחמירא סכנתא מאיסורא וקצת יש לענ"ד עיקר בזה אם יש חשש לנתמסמס או לא וכל שיש ספק שיהיה הרופא גורדו אסור שגם המבי"ט אינו מתיר כ"א כאשר במקו' הרושם מקומו בריא וחזק כשאר ב"מ ובדברי אא"ז בת"ש מבואר שאם אינו רק מצד אחד יש להתיר במקום הפ"מ כיון שאינו מעל"ע ונראה שיש לגרור הרושם ואם נשאר עוד מהעור שהוא שלם ויפה יש להתיר בהפ"מ ועיין במחזיק ברכה שהביא מ"ש אא"ז בת"ש סי' מ' סעיף ה' שכתב דמאן לימא לן שחילתית לא מינקב מיד כי בא אל קרבה ואינו ניכר ע"י בדיקה וכתב ע"ז דאישתמיטתיה מ"ש הרשב"א בתוה"ק הטעם שכל העומד לינקב כנקוב דמי משמע דאינו ניקב מיד ותמהני דהרשב"א בא לומר דאפילו תימא דאינו נוקב מיד מ"מ הארס שבו מחליש ושדי תיכלא בכולא שסופו לנקב וכ"כ בת"ש שם דהחילתית גורם בטבעו שמחליש הב"מ ומעותדין לנקב והו"ל כהאדים הבשר נגד הב"מ דטרפה אפי' שחטה מיד כמ"ש הרשב"א בתשובה סי'

תקמ"ו וכ"מ ממה שאסר הב"י הבהמות שאוכלים עשב כו' ואא"ז נקט טעמא קמא לפי משמעות לשון רש"י דהטריפות משום שהקורט עושה נקב ממש לזה שאמר שנוקב מיד ושוב כתב שאף שנאמר שאינו נוקב מיד מ"מ כיון שהתחיל החולי לשלוט כו' וזו לפי דעת הרשב"א ומ"מ שפיר השיג על הפר"ח דאפי' במחט כ"ז שאינו נקוב ממש אינו גורם חולי אפ"ה אמרי' כל העומד לנקב כו' וז"א וראייתו ברורה דכל הני חיווי ברייתא קוצי אכלן כו' וקצרתי ועי' פר"ח דבאכלה קורט אפילו שחטוה מיד טרפה וכן הסכים בבל"י ובמח"ב שם:

סימן נב

כנגד כ"מ חיותה. עבה"ט ועי' במטה יוסף דף נ"ח ע"ב במעשה שהכבד נמצא ירוק תחלה ככרתי והיה ניכר שנשפך בתוכה המרה שלא היתה המרה מלאה כדרכה והכשירו מורי' באומר' שנשפך לתוכה המרה כו' ע"ש ומח"ב חולק ע"ז ואוסר:

והכי נהוג. עבה"ט וע' בהרדב"ז סי' רל"א במה שנמצא הלב ירוק ע"ש:

סימן נג

וכן בעוף כו'. ועי' בחב"י סי' נ"ג תרנגולת שלא היה לה בשני אגפיה רק פרק אחד סמוך לגף וגם אותו הפרק לא הי' בגף אחד רק חצי האורך הראוי להיות והכשיר וגם אירע תרנגולת שלא היה לה רק גף אחד וגף השני היה חסר מתחלת ברייתו והכשיר ועוד כתב שהראו לו כבש שנברא חסר ברגליו הפרק התחתון רק במקום הפרק היה חתיכה קטנה במקום הפרק ר"ל מחובר לעצם האמצעי וקבוע בו פרסות והיה הולך עליו כעל רגלים גמורים והכשיר:

מאחרי שרחוק מן הגוף. עי' בה"ט בשם הב"ח ועי' בתשו' הב"ח סי' קמ"ח בגף העוף כו' עיין בלה"ק וע"ש דהאי דמחמיר בעין עוקץ היינו בדליכא הפ"מ. ועי' שם שכתב שיש להחמיר מחמת עוד טעם דאיכא למיתלי באיסור טפי לפי שמעקמין האגפיים של אווז ומניחין אותם על גבה וקרוב הדבר שמחיים נעשה וכו' ומכ"מ נראה דלא ברירא ליה כולי האי ואפילו לפום הך טעמא אפשר להקל באין עוקץ בהפ"מ כיון דיש מכשירין בכהאי גוונא אף בנשבר מחיים וכמ"ש אחר כן ע"ש:

או לאחר שחיטה יש להחמי. עי' בה"ט וכ' במים רבים סי' א' וסימן ב' שני תרנגולים שאחר שחיטה תלאום באונקלאות של ברזל ונמצא כנפיהם שמוטות. וע' בשו"ת משאת משה סימן א' האריך בדין שמוטת הגף ובדיני ס"ס:

סימן נד

כ"ב צלעות גדולות. עיין בה"ט ועיין בשו"ת מטה יוסף דל"ח ע"ב מעשה בא לידי בעוף שהיתה השדרה שלו עקומה כפולה הנקרא קורקבאדו בלע"ז ונשאתי ונתתי עם מו"ח והכשיר אותו באמרו שהרבה פעמים נמצא כן בעופות ושמתחלת ברייתם גדלים כן ונותנים טעם לדבר שלפעמים לא תוכל הביצה להפיל האפרוח הנרקם בתוכו ולכן היא מתעקם כדי שתפיל אותה וקודם זה בא מעשה לידי והורה זקן אחד בודק טוב לפרק החוליות כולם חוליא בתר חוליא בנחת לראות אם חוט השדרה קיים ועשו כן ונמצא שלא היה ריעותא והכשירו עכ"ל ומח"ב בסי' ל"ב הביאו וכ' שנראה דלפי מ"ש מעיקרא א"צ בדיקה זו ע"ש:

אבל אם אירע כך חסירה כשר. עבה"ט ועיין בשו"ת תשואות חן בדין חסר חוליא או יתיר חוליא:

סימן נה

בין בעוף והוא דאיעכל. עי' בה"ט וכתב בשבו"י ח"ב סימן נ"ט בבהמה שהלכה ביושר ולא ניכר ריעותא מחיי' ולא לאחר שחיטה ואחר כן באו ב' אנשים ואמרו שהם רצו ליקח בהמה זו שמכירי' אותה בט"ע רק המוכר אמר להם שצולעת קצת לפי שהירך נפל מהקערה שקורין שיסל אף אם המוכר היה ישראל שאמר כן אינו רק בדדמי שאומר כן מחמת האומד שראה שצולע קצת היה סובר דשף מדוכתיה ובאמת יוכל להיות דלא שף כלל רק אולי נחלש ע"י חולי ברגלי' ושגרונא נקטיה וכיון שאין כאן שמוטה לפנינו אף אם היו ב' עדים מעידים שפעם נשמט הירך כיון דהדר בריא לפנינו ודאי שלא נפסק ולא איעכל ניביה מכ"ש שאינו רק לפי האומד וקאמר בדדמי וכה"ג אמרינן בכתובות דף ט' דאם י"ל מקו' הוא דלא קים לי' אין נאמן לאוסרה וכ"ש שהבהמה היתה מהלכת ביושר וגם אחר הפשיטה לא נראית ריעותא אכן אם נודע לבעל הבהמה מריעותא זו ושמע מהמורה שצריך בדיקה ועבר ולא בדקם מהראוי לקנסו וע"ש בבהמה שנתקלה ברגליה ונעשי' חיגרת ברגלה אחת צריך בדיקה ברגל שחיגרת בו וכמ"ש בסימן ל"ד לענין פסוקת החוט שנודע שנפלה חיישינן והנה אעפ"י שאין חשש זה כיון שלא נפלה רק נתקלה מ"מ רגלים לדבר שנעשית שמוטת ירך ונפסק ניביה ונטרפה הבהמה וכתב במאמר מרדכי חלב מבהמות שהבוקא דאטמא שף מדוכתיה שקורין (שנארביין) וכו'.

לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמא. עי' בה"ט וכתב בשו"ת פ"י סי' ב' בשמוטת רגל מן העוף וידוע שלא נעשה קודם רק או בשעת שחיטה או אחר כן יש להכשיר בבדק

ולא איפסיק ניביה ואפי' נפסק הרוב כיון דלא נתעכל בשעה מועטת שרי ע"ש ובסי' י"ג מ"ש בזה:

דכל יתר כנטול. עבה"ט ועי' בשו"ת מוהר"י הלוי סי' ך"ב אווזא שמצא תחוב בגבה כמו חתיכה לפרק התחתון של הרגל:

והאבר אסור מדרבנן. עי' בה"ט וכתב בשו"ת פ"י כת"י סימן י"ח באבר המדולדל שנתבשל עם העוף או עם אבר הבהמה נראה דאוסר תערובתו מדרבנן כדמוכח בסמ"ג דס"ל דאסור מדרבנן ונ"מ לענין ספיקא משמע לענין תערובת אין חילוק בינו לשאר איסורין דרבנן. ומ"ש שכמה גדולים לאחר בישול לא ציוו רק לחתוך האבר. היינו דבאמת לא יארע לאסור כ"א פעם אחת ביובל וכת' בשבו"י סי' נג בהמה שנשבר ידה בענין שהאבר אסור והבהמה מותרת מותר לגמוע חלבה דלא דמי לאיבעי' דש"ס ע"ש:

אבל אם חזר ונקשר. עיין בה"ט וכתב בנ"ב סימן ך' בעוף שנשבר עצם הקולית סמוך לגוף וחזר ונקשר כקולמס ונמלח עוד עם שני עופות כי לא הרגישו בשבר עד אחר מליחה והדחה כיון דנשבר וחזר ונקשר דהחשש מחמת איעכל ניביה והרמ"א מתיר בהפ"מ ולמאן דמתיר בסי' נ"ו סעיף י' אף בלא הפ"מ מותר ואף למאן דאוסר אינו רק ספק שמא איעכל. ולכן אם נמלח עם מינו ויש רוב נגדו יש להתיר מה שנמלח עמו בקליפה לכ"ע אפילו הוא שמן ואם נתבשל אחר כך בלא קליפה מותר בדיעבד וטוב לקולפן אחר הבישול אם נקל לקלפו ועיין בספרי בקונטרס התשובות סי' י"ד מה שהעליתי בזה. ועי' בשו"ת ב"ח סימן קל"ט עצם הקולית בעוף שנשבר וחזר ונקשר יפה אלא שהשברים מונחים זה על זה ולא היה ריעותא רק כשאכל הבשר מעל העצם נתגלה השבר ונמלחו ביחד בשר ועופות הרבה המחמיר לעצמו קדוש יאמר לו ולאחרים אין להחמיר כלל וכ"ש בהפ"מ או לצורך שבת ויו"ט והמחמיר אל יחמיר אלא לאותה קדירה שנתבשל בה העוף אבל שאר בשר שנמצא אע"פ שאין ס' נגד העוף אין להחמיר דמדינא גם העוף שרי רק הואיל ונפיק מפומיה דמהרי"ק הבו דלא לוסיף עלה להחמיר במליחה שהוא גם כן חומרא ע"ש וע"ש סי' כ"ג בעצם הקולית בעוף שנמצא שבור והשבר נתחבר חיבור יפה אך לא שאש"י והתרנגולת כבר נאכלה הכלים שאינם ב"י מותרים דאף שספק אם נשתנה מראית הבשר הו"ל ספיקא דרבנן ומ"מ יש להגעיל כלי מתכות דהוה ליה כדשיל"מ דהוצאות הגעלה דבר מועט הוא כמ"ש השו"ך סי' ק"ב וכ"ח מותר וכ"כ בבה"ט בשם באר עשק ע"ש וכתב בפמ"א ח"ב סי' ק"ט בעוף שנשבר עצם השוק למעלה מצומת הגידין והבשר והעור היה שלם ולא הכירו בהיותו חי ולאחר שבשלו ואכל קצת ממנו מצאו אותו השבר באלכסון ולא היה נדבק שא"ש י"י יש להכשיר משום ס"ס שמא לא יצא

לחוץ ואת"ל יצא לחוץ ולא היה עור ובשר חופין את רובו שמא הלכה כהרי"ף והרמב"ם דבעצם האמצעי למעלה מצ"ה אין לאסור ובנקשר אף שאין שא"ש י"י אלא שוכבים זא"ז יש לצרף דעה זו להתיר אף באין ה"מ כדעת הש"ך והפ"ח ועיין בח"צ ופר"ח להקל אף בקולית סמוך לגוף ולא נקשר שאשי"י אם אין ריעותא בעור ובשר אבל אין דבריו מוכרחים ופוק חזי מאי עמא דבר ודי לנו להקל אף בעצם אמצעי שלא במקום צ"ה ופעם אחד היינו מסובים בסעודת מילה ונמצא שבר בקולית במקום שעושה טריפה ולא היה שא"ש י"י וחקרנו שלא היה ריעות' בעור ובשר והתרנו התבשיל מפני הפ"מ וסעודת מצוה ע"ש וע"ש סי' ק"ך בתרנגול שנשבר עצם השוק למעלה מחצי עצם ותיכף שלחוהו להמורה בעודו חי והרגיש שיש בו שני עוקצים והעור היה שלם ושחטוה ובדק ומצא ג"כ שהעור שלם מכל צד וכתב דלפי המנהג להטריף בלא חזר ונקשר מטעם דגזרי' שמא יבא להכשיר אם השבירה יצא מחיים ע"ש שכתב שאין טעם האיסור דשמא יצא פ"א דהא לא מחזקינן ריעותא אלא הטעם דשמא יבא להכשיר כו' ולפע"ד תמוה להפסיד ממון של ישראל בשביל גזירה שיבא המורה להכשיר ביצא מחיים ואין לדמות לגזירות חכמים דזמנין דגזרו בכה"ג אלא הטעם כפשוטו דדלמא מיתרמי שיצא כו' ואף דלא מחזקינן ריעותא מחמירים בזה דקצת שכיח דכשנשבר בכח בשעת מעשה יצא לחוץ קצתו וא"כ בנ"ד שתיכף אחר השבירה בדק מיד ומצא העור שלם לא שייך האי טעמא וגם הטעם השני שמא נקלף הבשר אין להחמיר בזה כל כך כשלא היה שהות אחר השבר זמן מה רק תיכף לשבירה שחיטה וקצרתי ונראה להקל אף בהפסד קצת בכה"ג וגם לטעם השני שאין בקיאים אנו בחיפוי בשר גם בזה שרא' מיד שייכי הנך טעמי כו' ולכן גם בזה אין לסתור המנהג ואין להקל רק בהפ"מ או לעני בדבר חשוב דהוי כהפ"מ ע"ש וכ"כ בשמש צדקה סי' ך"ו בעצם הקולית שנשבר וחזר ונקשר וע"ש סי' נ"ה סי' נ' בדין זה שחזר ונקשר אך לא שאשי"י ונמלח עמו הרבה עופות ועי' בשו"ת מטה יוסף סי' ט"ז י"ז י"ח י"ט באורך בענין זה:

סימן נו

נפסקו או ניטלו כנגד. עי' בה"ט ועי' בהרדב"ז ח"ב סי' כ"ו בעוף שנשמט הרגל מן הארכובה סמוך לצ"ה וחי יותר מי"ב חודש:

אפילו אינו רק נפוח. עבה"ט ועי' תשובות ב"ח סי' קל"ג והועתק בלה"ק ועיין בשבו"י ח"ב ס"ס ס"ד שאין לסמוך על בדיקת צ"ה רק כמ"ש הפוסקים בנפוח ונצרר הדם יראה אם אין שם רקבון וריעותא בצ"ה אבל לא לסמוך על בדיקת צ"ה ממש ע"ש. ועי' במטה

יוסף סוף דף ל"ח ע"ב בעוף שהיה הרגלי שלו במקום צ"ה במקום קשירתם ווירדי בלעז גרי"ן. והכשיר מו"ח דתלינן בשעת קשירה וכיון שלא היה נצרר הדם ולא היה נפוח כשר דהב"ח מביא בעה"ע דאפילו נשתנה בשר שתחת העור מכשירין כל שכן כשלא היה השינוי בעור והבשר לא ניכר בו שינוי שיש להכשיר:

ולדידן דאין אנו בקיאין בבדיקת העוף טריפה. עבה"ט ועי' בנ"ב סימן כ"א בבר אווזא שנשבר עצם אמצעי למעלה מאצבע ונקשר ואינו שאשי"י כי עוקץ חד יוצא וזה נמצא אחר אכילה אף שאינו ידוע אם נשתנה מראית הבשר אם לא יש להתיר משום ס"ס שמא אין שם צ"ה ואת"ל יש שם שמא לא נפסקו דא"ל שזה ספק הרגיל שיהיה נפסק הגיד כיון דנתרפא ונקשר אם שיש לו עוקץ שפיר נקרא נשבר וכמבואר בט"ז סי' ס"ה ס"ק י"א ע"ש. ועיין בחו"י סי' קמ"ד בהמה נפוחה כו' והועתק בלה"ק. וע"ש בחו"י שלענין נאמנות העובד כוכבים י"ל דכה"ג דאיתרע חזקת כשרות נאמן. וגם הט"ז סימן קכ"ב מודה לרש"ל ועי' סי' שי"ג גבי בכור וגם כי בעת אמירתו בשלו דיבר ואומדן דעת הוא שאמת אומר מ"מ לענין הכלים יש להגעיל רק שאין לחוש לתערובות וספיקות אחרות במקום הפ"מ ולא דמיא להא דשיגרונא נקטיה בכאן שראה נפוח במקום שעושה טריפה ואתיליד ריעותא מחיים אסור כמ"ש בש"ך סימן נ' רק דבהפ"מ מיקל ועי' בשו"ת בית יהודה סימן יו"ד עור שנמלח עם כמה תרנגולים ונמצא שבור במקום צ"ה:

סימן נז

כגון בעגלים . עיין בה"ט וע' שו"ת ב"ח החדשות סי' י"ט בדין זאב אם יש לו דריסה יש להחמיר לענין אכילה אבל למוכרה לעובד כוכבים שרי משום ס"ס וכמ"ש בתה"ד סי' קע"ח בדוב שקפץ ע"ש ועי' בסי' י"ח תשובת בנו של הב"ח ז"ל שנראה שדעתו נוטה שאין עובד כוכבים נאמן במסל"ת לומר שזאב נכנס לעדר ובפרט שיש אמתלא שהיה רועה הבהמות כו' ע"ש ומ"ש ע"ז בהג"ה ס"ס י"ט לק"מ ע"ש:

כגון שנכנס לדיר שלהם. עבה"ט ותו"מ ועי' במאיר נתיבים סימן ס' שאין להקל לענין חשש דריסה מחמת שדיר הבהמות הוא מוקף גדר רק כמ"ש הדמש"א שיהיה רחב כחצר המשכן דהיינו מאה אמה על חמישים אמה אך אע"פ שבמשכן היה בו בנין מוקף בתוכו מ"מ כאן דלענין הרווחה בעינן שיהיה פנוי לגמרי משא"כ בנידון המעשה שהיו שני חדרים אף שהיו פתוחים זה לזה מ"מ כיון שהיה פתח צר מאד שהיו צריכים לכנס אחד אחד אין לדמות להא דכתובות דף כ"ז דהיה מחבואה אחת כו' כיון שהשואל אומר שהיה דרכה ללון בחדר החיצון שבפנימי היה ריבוי רפש וטיט וגם כיון דאי אפשר

ליכנס כ"א אחד אחד אף שנאמר כשהרגישו נסו להמלט לחדר הפנימי והוי ספק לא על כיון שהדרוסה נמצאת בחדר החיצון מ"מ אין זה אלא כאילו אינה מחזקת אלא אחת דהיינו בעיא דר"י התם והתם טעמא דמי יימר דאיטמי וגם י"ל דבשבויה הקילו וכאן לפי דברי השואל אין לתלות הענין כ"א בזאב וביותר שאומר דהעובד כוכבים מהימן ליה ולכן יש לאסור וע"ש שנראה שמ"מ כיון שהמקום רחב יש להתיר למכור לעובד כוכבים כמ"ש הש"ך בזה:

אבל אם דרס אחרים. עי' בה"ט וכ' בשו"ת ב"ח החדשות סי' כ' במעשה שהיה בדיר ג' אווזות בכלוב ועוד הלכו ובאו בדיר שני אווזות וד' בר אווזות ולמחר מצא הד' בר אווזות קטועי ראש על ידי ברדלס שקורין טחור"ש שהוא מצוי טובא בקראקא ופסקתי שהב' שהלכו בדיר עם הבר אווזות אסורים כיון שבודאי על ביניהם אבל הג' שהם בכלוב שרי כיון שנעשו שני כיתות בחדר אחד אע"ג דעל במקום אחד לגבי כת אחרת הוי כספק על והוי ס"ס ע"ש. וכתב עוד שם בסימן כ"א שוב מעשה שהיו תרנגולים בכלוב וגם חוץ לכלוב הלכו תרנגולים בדיר אנה ואנה למחר מצאו ב' תרנגולי' בכלוב מתים ומאותן שהלכו בדיר אחד מת ולא שמעו קול צווחה בלילה ולא שום פצע וחבורה אף לאחר שנמרטו הנוצות מן המתים לא נמצא רמז מכה ולא בתרנגולים שנשארו חיים ופסקתי דשרי הנשארים בכלוב ושחוץ לכלוב דלא מחזקינן ריעותא שנהרגו ע"י ברדלס אלא תלינן שמתו מחמת חולי ואת"ל ע"י ברדלס מ"מ ספק שמא לא נגע כלל בנשארים וא"כ איכא ס"ס ושרי ע"ש: וכתב בשבו"י ח"ב סימן נ"ד דורס שנכנס לדיר וע' בחינוך ב"י בכלוב מלא עופות ובלילה שמע אחת מקרקרת מאד ומצאו אחת מפרכסת ואח"כ מתה: **ועיין** שם עוד בסי' נ' אווזים שעמדו בכלוב ואחד הוציא ראשו חוץ לכלוב ומצא חתול עומד על צוואר האווז. וע"ש בסי' נ"ז ברועה שאמר שראה כבש נדרס ויצא דם מחוטמו. ועי' בשו"ת ב"ח סימן קכ"ו וקמ"ח והועתק בלה"ק ובתו"מ ע"ש ועי' בתשובה שם סימן קמ"ז שכתב בודאי אילו היה אחד מבעבע דם היינו חוששים לכולם דאותו שמבעבע דם מראה לנו שהיה ברדלס בכלוב ועומדים כולם בספק מאחר שאין להם מקום המלטה מהכלוב ולהר"ן אפילו הרג אחד מהם חוששים לכולם אבל מאחר שאין אחד מהם מבעבע דם תולין להקל משום ס"ס ע"ש:

ולא לזה בלבד חוששין. עבה"ט ועיין במקום שמואל סי' סד בזאב שנכנס לדיר שיש בו הרבה כבשים ונמצא חמשה נדרסים אזי כל העדר אסור שהוחזקו בנדרסים ודלא כט"ז ונה"כ בסימן נ"ז ואין דבריו מכריעין ומה שהביא ראיה מס"ת פשיטא שאין ראי' דהתם

מוחזק הסופר לכתוב בטעות וראיה מתבשיל בפסח שנמצא בו ג' שעורים ע"ש בא"ר ובמק"ח וכמ"ש בספרי שו"ת ב"א חלק אה"ע:

מ"מ מותר למכרו. עבה"ט. וכ' בשבו"י חלק א' סי' נ"ה אווזות הבר במקו' שאין אוכלין ובא עליהם הדורס שאסורים ג"כ משום ספק דרוסה מותר למוכרם בעודם חיים ולא חיישי' שמא ימכור העובד כוכבים לישראל במקום שנהגו היתר באווזות האלו ע"ש:

סימן נח

שהפילוה בבת אחת אפי' בפחות מי"ט. עבה"ט וכתב בנוב"י סימן כ"ב בשור שנפל מעצמו ולא ממקום גבוה כ"א במקום שוה ולא עמד ושהה מעל"ע ושחטוהו מהט"ז סימן נ"ח מבואר דבפחות מיו"ד אפילו לא עמדה כשר ומהש"ך בסי' ל"ב נראה מדבריו דאפי' בדיקת חוט השדרה לא צריך וכן דעת הפר"ח אך ראיתי אחד קדוש מדבר הת"ש בסי' ל"ב הקשה על הש"ך ודעתו שבפחות מיו"ד ואיכא ריעות' שאינה יכולה לילך חיישינן לפסיקת החוט והגאון הזה היה ממש יחיד בדורנו ואמנם מסוגיא דב"ק דף כ"ו. ועכ"פ הסומך על דברי האחרוני' אין לתפוס עליו בכך ע"ש ונראה מדבריו שאם היה המעשה בא לידו היה מטריף כדעת הת"ש אלא שאין לתפוס על מי שהור' כדברי האחרונים וקרוב בעיני שגם המורה להיתר לא היה לפניו ספר הת"ש. וכתבתי זה להוציא מלבם של המצפצפים והמהגים לומר שהת"ש מחמיר ויש שגסים בהוראה ועושים מעשה בסברת כריסם ואף דאית להו זכיה בדרבנן לית להו זכיה בדאורייתא ועתידין ליתן את הדין ותא חזי מה בין חסידי ותקיפי קמאי הגאון בעל נו"ב ז"ל שהיה משיורי כנה"ג בדור שלפנינו ונאמן הוא להעיד בגדלו שהת"ש היה ממש יחיד בדורם ומה יענו אזובי קיר וכבר הערתי בספר קונטרס התשובות ובספרי שו"ת בית אפרים ח"י:

אם עמדה תוך מעל"ע. עבה"ט וכתב במאיר נתיבים סי' נ"ב בהמה שנפלה מן החומה ונחלשה מן הנפילה ולמחרת עמדה מעצמה בלא סיוע ולא עקרה רגליה להלוך כלל ועמדה כמו חצי שעה כבהמה בריאה וחזרה ושכבה עצמה לארץ לא בדרך נפילה אלא בדרך שכיבה ולא עמדה ואחר מעל"ע שחטוה הנה אע"פ שהרי"ו סובר דשהתה מעל"ע א"צ בדיקה ובנה"כ בהג"ה בן המחבר כתב לסייע לדבריו ולכן כ' להקל בהפ"מ ראיותיו הם תמוהים ולכן לא מבעיא שאין להכשיר בלא בדיקה אלא אפילו בבדיקה לא נהירא להכשיר עיין שם:

הלכה והיא צולעה. עבה"ט וכתב בנ"ב מ"ת סימן י"ז בשור שנפל על הארץ וצולע על רגל אחת אין לחוש לפסיקת חוט השדרה ואף בצולעת או גוררת שני רגליה כ' בנ"ב

שהסומך על האחרונים אין לתפוס עליו וע"ש שכתב שאם היהודי לא ראה שנפלה אין לחוש לנפילה אף שהעובד כוכבים המוכר אומר לו כן וי"ל שאמר כן להשביח מקחו שסובר אם יאמר שצולע מחמת נפילה עדיף ומכ"ש אם יאמר אחר הנפילה שכבר יצא מת"י לא מהימן וע"ש שכ' דאין לחוש שמא איפסק ניבי' כשלא נשמט ולא נשבר ואם נשמט ולא איפסק ניביה נ"ל דגם הרמ"א מודה בהפ"מ לסמוך על בקיאות שלנו שלא נתעכלו עיין שם:

סימן נט

העוף שניטלה כו'. ועיין ברדב"ז ח"ב סימן ק"ה תרנגולת שנפל' נוצתה ולא נשאר רק מעט מזעיר בראשה וכנפים:

סימן ס

נתפטמה כל ימיה. עבה"ט וכתב בשו"ת פ"י סי' ד' בעגל שינק מחלב פרה שנדרסה מזאב במקום דיש לחוש לנקיבת הסימנים הנה מצד דרוסה גם הפרה לא היתה טריפה כי התה"ד כתב דאין לזאב דרוסה בגסה וכן פסקתי כמה פעמים הלכה למעשה רק מחמת שהיה כאן חשש נקיבת הסימנים בבהמה טרפה מספק אבל העגל שינק יש להתיר דהא דנתפטמה באיסור היינו דווקא כל ימיה וכיון שינקה ממנה גם קודם שנדרסה וגם אכל אכילות אחרות בנתיים לאו כל ימיה הוא וזוז"ג הוא כדמוכח בע"ז גבי פרה שנתפטמה בכרשיני עבודת כוכבים. ומעשים בכל יום שמוצאים פרות טריפות אע"פ שטריפה מן הבטן כגון יותרת וכיוצא ואין שום מורה שואל אחר העגל וע"כ דסתמא סמכינן שעגל אוכל אכילות אחרות ע"ש. וע"ש שכתב שהישראל נתן הפרה לרועה שתשמין קצת ותהיה ראויה לשחיטה אין בזה משום תקלה דלא חיישינן אלא בספק דרוסה להתירה שצריך שהייה י"ב חודש וגם י"ל דברעי' ליכא תקלה ובפרט שאינה בביתו והוא ספק טריפה וגם הוא ספק גרוע ואין להפסיד ממון של ישראל בפרה כחושה שאם ישחטנה צריך להשליכה לכלבים ולכך אין להחמיר בזה:

ולדידן דלא חיישי' לגלוי. עבה"ט וכתב בשבו"י ח"ב סי' ס"ג בצייד שצד עוף שאינו מצוי בישוב ובקבלה שהוא עוף טהור ונפסק רגלו מן הארכובה ולמטה אף על גב דקי"ל בסי' קט"ז שאין חוששים לנשיכת נחש לפי שאין מצוי בינינו אבל עוף זה אפשר שהוא ממקום דשכיח נחשים וחמירא סכנתא מאיסורא לאסור בספיקא עיין שם:

סימן סא

חייב ליתן לכהן. ואין מברכין על נתינה זו כ"כ הפר"ח בשם תשובת הרשב"א והרמב"ן בהשגות לספר המצות וכ"כ בכה"ג והשיג על אא"ז דמש"א שכתב שמברך להפריש מתנות וע"ש שהביא מדבר אברהם בשם תשובת ראב"י אב"ד וכ"כ בתמים דעים סי' קע"ט ובמח"ב הביא מהרוקח סימן שס"ו שדעתו כהדמש"א ומ"מ כתב דיחידאה הוא ועיין בפרי תואר שכתב בשם תשובת הרשב"א סי' של"ח שאין הכהן מברך שהחיינו:

הלחיים. הוא לחי התחתון הימיני והשמאלי ודלא כתרגום יונתן בן עוזיאל שהוא הלחי התחתון והעליון וליתא ובשו"ת הל' קטנות ח"ב סי' ק"ע הניח הדבר בספק וכתב שלא ראה מעשה במקומו (בירושלים) כי הכל פודין במה שנותנין פרוטות לכהן וכתב במח"ב שבזמנו בארץ ישראל מקיימין המצוה שבמתנות עצמם ונותנים הלחי התחתון והלשון:

אע"ג שמותר לאכול. הפר"ח הביא דברי התוס' בחולין שכתב דאיסורא איכא ומ"מ מסיק לדינא דמותר וכ"כ בפר"ת שם ע"ש והב"ח כתב בדוחק לפרש דברי התוס' דאיסורא איכא אם אינו מפריש מיד ובטורי אבן במגילה דף כ"ח ומח"ב האריכו בזה:

ומצא טריפה פטור. עבה"ט ס"ק ה' ועיין פר"ח ופלתי ואפי' טריפה מחמת חומרת האחרונים פטור כיון שגם הכהן נוהג חומרא זו א"כ לוקח לכלבו וכתיב ונתן לכהן ולא לכלבו וכדאיתא בחולין ובמשבצות זהב כ' דבטרפה דרבנן חייבת ובמח"ב הכריע כהפר"ח ופלתי וגם הביא דברי התורת יקותיאל שנטה לומר דלהרמב"ם וסמ"ג טריפה חייבת וכתב דז"א כיון דבפרק ראשית הגז ובנדה דף נ"א מבואר דפטורה וכן דחולין השוחט הפרה ומצא בה בן ט' חי חייב בשחיטה וחייב בזרוע כו' משמע דטריפה פטורה ומדברי התוס' בפסחים דף ל"ג איכא למידחי כמ"ש איהו גופיה שם אך בפרי תואר כתב דמה שהוא מחומרת אחרונים חייב דרבנן לא גזור לאפקועי זכותא דכהן ע"ש וכבר כתבתי שהפלתי נותן טעם דכיון דהכהן ג"כ צריך לנהוג החומרא א"כ ליתן לכלבו פטור וצ"ע ועיין בפר"ח בשוחט הכשרה ומצא בה בן ט' חי אע"פ שהפריס על גבי קרקע שטעון שחיטה מדבריהם מ"מ פטור ממתנות וכ"כ בכרתי ע"ש:

ואם אין שם חבר. וכתבו הרשב"א והר"ן בחידושיו בתירוץ הב' דקמ"ל דבזמן שאין שם כהן חבר א"צ לעכבם עד שימצא חבר אם ישכור וישלח למקום אחר ע"ש:

וכן אם החבר כו'. וכתבו התוס' בחולין דף ק"ד ע"ב באפי' רוצה לקבל כיון שהוא עשיר ואינו צריך וזה ע"ה עני וצריך שמצוים להחיותו שאם לא יתנו לו יצטרכו ליתן לו חולין וקמ"ל דיכול ליתן כו' ע"ש והביא דבריהם בישו"ש. ועיין שם בפסקי תוספות שכתב או

שהוא עשיר ואינו רוצה לקבל וזה עני הוא ומצוים להחיותו כו'. ונראה חיסור לשון וצריך להיות כמו שהוא בתוספות דאפילו רוצה לקבל כו':

נותנים אותם לכהנת. וכתב ביש"ש דאפילו איכא כהן גמור יכול ליתן לכהנת ואם יש כהן ע"ה והיא אשת חבר טוב ליתן לאשת חבר דאשת חבר כחבר ואם יש כהן חבר שקולים הם וה"ה כהן ע"ה כה"ג ע"ש ועיין מח"ב שהביא דברי הרמב"ם וסמ"ג דחללה אינה אוכלת והכנה"ג הקשה ע"ז דגם כהן חלל אינו אוכל והביא מהפ"ד דרך מצותיך שכתב דמיירי בכהנת שנבעלה בעילת איסור שנקראת חללה לפי שנתחללה מן הכהונה דזה לא שייך בכהן שאינו מתחלל בשביל זה אבל אם נולד מפסולי כהונה שהוא חלל אינו אוכל וכ"כ בקרית ספר להמבי"ט ועיין במל"מ פ"ט מהלכות בכורים דחללה לא מבעיא שאינה נוטלת אלא אפילו שקלינן מינה דכיון שנבעלה לפסול לה פקעוה קדושתה ע"ש והביאו מח"ב:

וכתב הרב פר"ח בקונטרס התשובות שבסוף ספרו מים חיים בסימן ד' במזכה לכהן קטן אחד מכ"ד מתנות כהונה יצא ידי נתינה לפי דעת רוב הפוסקים דקטן אית ליה זכיה מן התורה בדעת אחרת מקנה וע"ש שהביא ראיה מיבמות ח"פ נושאין דחרש שוטה וקטן דוקא בגורן אין חולקין להם תרומה אבל בבית חולקין והתוס' כתבו דיודע לישא כפיו חולקין ע"ש וצ"ע דאיך תתיישב הראיה להנך פוסקים דאפילו דעת אחרת מקנה אינו אלא מדרבנן ואף להסוברים דכיון דקנה מדרבנן מהני אף מן התורה משום הפקר ב"ד הפקר כמ"ש באה"ע סימן כ"ח לענין קדושין במע"ש ועיין מ"ש בספרי שו"ת ב"א חלק ח"מ באורך מ"מ נראה דזה אתי שפיר לענין דמיקרי לכם אבל מ"מ לענין מצות נתינה י"ל דאין כאן מצות נתינה כיון שזה לא זכה מחמת נתינתו רק כזוכה מן ההפקר וראיתי במח"ב שהביא דברי הפר"ח בזה ותמה דלפ"ז קשה על חרש שוטה דחשיב התם ג"כ דמשגרין לבתיהון והתוס' ושאר מפרשים קשיא להו דליחוש שיטמאוהו ותירצו שיש להם אפוטרופוס ולא הרגישו בזה דהא לא מקיים מצות נתינה בזה שנותן לחרש ושוטה דלאו בני זכייה נינהו והוא תימא באמת ועוד הקשה לדעת מהר"מ שהביא המרדכי פ"ק דמציעא דבמתנות כהונה כיון דטובת הנאה אינה ממון לא חשיב דעת אחרת מקנה ולא זכה הקטן א"כ גם בקטן קשה דאיך משגרין לביתו דאין כאן קיום מצות נתינה ע"ש ואין לחלק בין תרומה לשאר מתנות כהונה דהא בחולין דף קל"ד בהא דלוי זרע בכישור כו' מסקינן טעמא דתרומה שוכר פרה ומביאה לעיר משום דתרומה נמי נתינה כתיב בה וצ"ע לענ"ד על הרמב"ם פרק י"ב מהל' תרומות הלכה י"ז שכתב שהתקינו בה חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכר הבאתה מכהן שאם הפרישה והניחה לבהמה

ולחיה ה"ז חילול השם ע"ש והוא תמוה שזה נגד מסקנת הש"ס בחולין דתרומה נמי נתינה כתיב בה ופרש"י וצריך ליתנם לכהן ומשמע דהוי מדאורייתא והנה בבכורות דף כ"ג גבי חלה נמי אמרינן דיהיב לה לכהן קטן ובחלה נתינה כתיב ביה ואע"ג דהתם בחלה דרבנן אייריה מ"מ אם איתא דבחלה דאורייתא אין ליתן לקטן דלאו בר זכיה גם בדרבנן היה לנו לכתחילה ליתנה לגדול והוא יאכילנה לקטן וסתמא משמע שנותנה מיד לקטן ואפשר כיון דהחלה מדרבנן וקטן אית ליה זכיה מדרבנן סגי בהכי ולא מטרחינן ליתנה לגדול שיתננה לקטן ואמנם פשיטות הענין משמע דאפילו חלה דאורייתא הוי מצי למיהב לקטן אי לאו משום שהיא טמאה ולא חזיה לאכילה ולכן נראה דמתנות כהונה אע"ג דכתב בהו נתינה מ"מ אם הוא נתן ולא עיכב רק שהעיכוב מצד המקבל שאין לו יד לזכות שיהיה שלו לית לן בה דהשתא מיהא עכ"פ דידיה הוא ומצי למיכלה כדבעי ואף שאין לו זכיה גמורה שאם בא אחר וחטף מידו זכה בו מן התורה מ"מ השתא מיהא ברשות הכהן קיימא ונתינה קרינן ביה וכה"ג אשכחן לענין מכירי כהונה דאף דדינא הוא דמצי למיהדר ביה מ"מ כל דלא הדר דידיה היא משעתא דאישתחיט ובכור נוטל פי שנים וה"נ דכוותיה לענין שיהיה קרוי נתינה ולא איכפת לן בזכות המקבל שיהיה לו לגמרי אלא כל שזה נתן וזה קיבל לידו יצא ידי נתינה וראיה לדבר מהא דאמרינן בגיטין דף כ' בגט שכתבו על איסורי הנאה כשר וכתבו התוס' שם אע"ג דכתיב ונתן מ"מ נתינת הגט קרוי נתינה כמו דקי"ל חטה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דאין שוה פרוטה ע"ש שהאריכו בזה ופשיטא דכל שאינו שוה פרוטה אין שייכות זכיה ע"ז ואם היה נוטלה אחר היה שלו ואין ב"ד נזקקין להוציא ממנו ואפ"ה שפיר קרוי נתינה:

והנה במתנות עניים כגון לקט שכחה ופאה פשוט דהקטן יכול ללקט אף דלאו בר זכיה הוא כמבואר בב"מ דף י"ב דקאמר דאי קטן לית ליה זכיה לאביו קא מלקט ואביו עשיר הוא ומשמע דאי לית ליה אב לנפשיה קא מלקט ואע"ג דאינו זוכה בה ולא מיסתבר לומר דאי לית ליה אב לא ילקט כלל כיון שאין לו זכיה ולא מוכח בהא דשלשה איבעיות שבחצות היום קבעו עת ללקט מפני התינוקות הקטנים שישנים בבוקר ומבואר דאף קטנים מלקטים ונראה דהתם היינו טעמא דלא כתיב ביה נתינה רק תעזוב אותם דהיינו שהיה הפקר לכל אבל אין חיוב מוטל עליו ליתן ומה"ט א"צ להצניע בשביל עניים כהא דמבואר לעיל בחולין דף קל"ד משא"כ בתרומה ושאר מתנות כהונה דכתיב בהו ונתן אפשר שצריך ליתן ליד שהוא בר זכיה דאל"כ לא מיקרי נתינה אך כבר כתבתי דמוכח מהא דיכול ליתן אפילו פחות מש"פ דאין קפידא בדין זכיה נתינה זו ועיין במ"ל פ"ו מהל' מתנות עניים שהאריך בענין נתינה דסגי בכ"ש:

ואמנם העיקר בזה לענ"ד בעיקר הדין לענין תרומה ומתנות דמותר לתת לקטן ויוצא בו ידי נתינה דבתרומה שנתמרח הכרי וחל עליו חיוב תרומה אית להו לכהנים חולקא בגויה והרי הכהנים כשותפים באותו הכרי כמ"ש התוס' בסוכה דף ל"ה באתרוג של טבל שהוא כמו אתרוג השותפים וכן במתנות שמיד ששוחט הפרה זכי ליה רחמנא בגוה דמתנות א"צ להקנאת הבעלים כלל דממילא אית להו לכל הכהנים זכיה בגויה אלא שהבעה"ב יש לו טובת הנאה אבל הקנאה דידיה לא צריך כלל וכיון דכהן דכתיב בקרא גם קטן בכלל כמ"ש הפר"ח ואע"פ שאין ראייתו מסנהדרין דף נ"ד ראיה דהתם שני קרא בדבורי' דבשוכב כתיב איש ובנשכב כתיב זכר משא"כ כאן אע"ג דלא כתיב איש י"ל דכהן היינו שראוי לעבודה ולא קטן שאינו ראוי לעבודה אך מכל מקום דינו אמת כיון דלא כתיב איש אין למעט קטן וכמבואר בקידושין נ"ג דלענין שיהיה קטן חולק בקדשים ממעט ליה מדכתיב איש מבואר דאל"ה אפילו קטן במשמע (וקצת יש לומר דהתם איתא בקרא לכל בני אהרן אי לא דכתיב איש כאחיו הוי אמרי' אפילו קטנים במשמע ז"א דהא קאי אקרא דלקמי' דלכהן המקריב לו תהיה וכתב רש"י יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן נותנה לבית אב והוא מהת"כ וע"ש מבואר דמלכהן לחודיה לא הוי ממעטינן קטן דגם קטן כהן מיקרי וכל מ"כ זכו להו רחמנא חולקי' בגויה) והכי אמרינן ביומא דף נ' גבי פר של אהרן רחמנא אפקריה לגבי אחיו הכהנים והוי כשותפים בו וכן מבואר בב"ק דף י"ב מתנות כהונה קאמרת כהנים משולחן גבוה קא זכו ע"ש גבי בכור וכ"ה בכל מ"כ וכן מבואר בב"ק פרק הגוזל גבי גזל הגר דקנאו השם ונתנו לכהן וכן מבואר בקידושין דף נ"ח גבי גונב טבלו של חבירו דאי טובת הנאה אינה ממון א"צ לשלם לו רק כפי דמי חולין שבו והשאר הוא של הכהנים שחלקם מעורבים בהם ורבי דסבר משלם דמי טבלו משום דסבר טובת הנאה ממון או טעמא אחרינא דאמרינן התם וכיון שכן זכיה זו שזיכה הקב"ה לכהנים הוא שוה ומשוה קטן וגדול וא"צ הקנאת בעלים כלל ולפ"ז י"ל דאין ראיה מתרומ' ושאר מתנות כהונה לחמש סלעים של פדיון הבן די"ל דאינו פדוי אם לא שיזכה הכהן בקבלת המעות וקטן לאו בר זכיה הוא ומכל מקום י"ל דכיון דמלוה הכתובה בתורה הוא ונשתעבדו הנכסים מדאורייתא ויש בה להקטן חלק בשיעבוד נכסים אלו א"צ לדון בזה דין זכיה דדידיה קא שקיל מה שזיכתה לו תורה בנכסים אלו ומכ"ש דלא קשה מידי שהוקשה אליבא דמהר"מ שבמרדכי שכ' כיון דטוה"נ אינה ממון לא חשיב דעת אחרת מקנה שהרי הממון אינו של בעלים ולכן אין הקטן זוכה דז"א דהיא הנותנת כיון שאין הממון של בעלים משום דרחמנא זכי להו א"כ אין לך דעת אחרת מקנה יותר מזה ונראה דודאי זכו זכיה גמורה וה"ז כאילו לו נפל

בירושה מאביו שהגוזל ממנו חייב ובזה יש ליישב מה שהקשו תוס' בסנהדרין בר"פ בן סורר דאמרינן לענין גזל הגר קטן אי אתה צריך לחזור דהא לא משכחת בגר קטן דמנא ליה ממונא להאי קטן דהא אין לו זכיה וגם ליתא בירושה ומזה רצו להוכיח דדעת אחר מקנה קונה מה"ת א"נ שירש את אביו קודם שנתגייר א"נ שלקח שכר מלאכה ע"ש ולפמ"ש משכחת לה נמי שנתנו לו מעשר עני וזוכה בו מן התורה דכתיב ונתת לגר וליתום ולאלמנה וגו' והגוזל ממנו חייב לשלם מה"ת ושפיר שייך גזל הגר בקטן כה"ג:

והנה הא דאמרינן בעובדא דר"ג וזקנים דעת אחרת מקנה אותם שאני אע"ג דאין לבעלים בהם רק טובת הנאה כ' המרדכי בשם מוהר"מ שם שהקנה להם חצירו כמו כן כו' ואין החילוק מובן כלל דמ"מ במה שהקנה להם לא היה לר"ג רק טובת הנאה לבד ואכתי קשה איך קנו ע"י החצר שהקנה להם בשכירות כיון שלא היו עומדים בצידו אך נראה דר"פ שם ס"ל דלענין שיזכו בגוף התבואה לא היו צריכים להקנאת ר"ג דרחמנא זכי להו אך דעכ"פ צריך היה שיהיה שם נתינה ע"ז דהיינו שיבא לרשותם והרי לא בא לרשותם כלל כיון שלא היו עומדים בצידם לא חשיב רשות שלהם ורוצה להוכיח מזה דאף שאין עומד בצד שדהו הוי כבא לרשותו וממילא דמציאה בה זוכה משום חצירו וע"ז תירץ ר"פ דהתם שדעת אחרת מקנה שאני ר"ל כיון דר"ג רוצה להוציאו מרשותו ולהכניס אותו לרשותם מהני למיחשב רשות שלהם אף שאינם עומדים בצידו דמחשבת המקנה מחשבי ליה כרשותם והא דנקט דעת אחרת מקנה לאו דוקא הקנאה דבאמת א"צ לזה להקנאת הבעה"ב דממילא קא זכי רק ר"ל דעת אחרת מקנה מהני אפילו במקום שצריך להקנאה קונה בחצר כזה אף שאינו עומד בצידו דמחשבתו משוי ליה מקום המשתמר בשביל הקונה וממילא דכ"ש כאן שא"צ הקנאה רק כניסת רשות מהני ע"י מחשבת של הבעה"ב שמוציאו מרשותו ומכניסו לרשותם ומיקרי רשות שלהם אף שאינם עומדין בצידו אבל לענין ההקנאה עצמה שיהיו זוכין בו אין כאן דעת ר"ג מקנה דממילא קא זכי מדעתיה דרחמנא וכבר כתבתי דמתנות כהונה אינו דומה למתנות עניים לענין זה דבמתנות עניים א"צ נתינה דתעזוב אותם כתיב שהם מופקרים לעניים והמה זוכים בהם בלקיטתם ולכן בקטן ואביו עשיר תליא מלתא שאם נאמר שקטן בר זכיה הוא מה"ת הרי הקטן זוכה לנפשיה והוא יכול ללקוט שהוא עני ואבוה מיניה קא זכי משא"כ אם אינו בר זכיה רק מחמת אביו ואביו עשיר אינו יכול ללקט דידו כיד אביו ואמנם מעשר עני לא דמי בזה לשאר מתנות עניים דמעשר עני נתינה כתי' ביה ומ"מ אינו רק טובת הנאה לבעלים אבל גוף הזכות הוא בשעת גמרו למעשרות זכי רחמנא לכהנים ולוים ולעניים חולקא בגויה וע"י הבעלים שהוא הנותן מיתברר מי הוא הזוכה וא"כ בקטן אם

קטן אין לו אב שנאמר שידו כיד אביו הוא רשאי ליתן את המעשר עני לקטן דאפילו תימא קטן ל"ל זכיה לנפשיה מ"מ התורה זיכתה לעניים חלק בכרי הזה וגם הקטן בכלל עניים הוא וע"י שנותן לו מתברר שזה חלקו שזיכתה לו תורה אבל אם הקטן יש לו אב ונאמר דל"ל זכיה לנפשיה רק מחמת שידו כיד אביו או אפילו בגדול הסמוך על שלחן אביו שלענין זכיה ידו כיד אביו א"כ מעיקרא לא זיכתה לו תורה ליטול חלקי במעשר הזה כיון שהזכות הוא לעניים וזה שידו כיד אביו ואביו עשיר הוא ולא שייך בזה איהו קא זכי לנפשיה ואבוה מיניה קא זכי דהא הזכיה ויד אביו באים כאחד וכיון דאבוה עשיר הוא לא זכי כלל והוה כהא דאמרינן דאי אין הקטן זוכה לנפשיה אבוה הוא דקא זכי ואבוה עשיר הוא וה"נ אין כאן זכיה מה"ת כלל כיון שהוא יד אביו וע"כ נבא מצד שדעת אחרת מקנה והיינו הבעה"ב והוא דעתו להקנות לקטן עצמו שהוא עני ואבוה מניה קא זכי ז"א דדעת הבעלים לא מהני בזה דלאו דידיה הוא ואין לו רק טובת הנאה ליתן לעני ולא לעשיר ולכן אפילו התנה ע"מ שאין לאביו רשות בו לא מהני כיון דבשעת שזכו בו עניים מחמת מימרא דרחמנא לא היה זה בכלל הזכייה רק לשאר עניים ואין נתינתו של זה מועיל כלל ולכן רבינו שמשון שסובר גבי עירוב שמועיל מה שמקנה רק להבן בלבד דשם בדעתו תליא מלתא משא"כ בזה שבדעת תורה תליא והתורה לא זיכתה כלל לזה ולכן גבי מעשר עני של כספים כיון שזכו בו עניים מיד שהפריש לאו כל כמיניה לקחת חלקם וליתן לזה שאין ע"ז שם עני באותה שעה ולא מהני רצון ודעת בעה"ב כלל:

ומצאתי בשו"ת הרשב"א ס"ס י"ח שכ' דמתנות כהונה אין מברכין עליהם דמשלחן גבוה קא זכו וגבי גזל הגר דהוא ממתנות כהונה אמרינן קנאו השם ונתנו לכהן וכדאיתא בב"ק (וכבר הזכרתי ראיה זו לעיל מדעתא דנפשאי דשמעינן מיניה דמאן דיהיב מתנות כהונה לא יהיב ליה מדידיה אלא דרחמנא נינהו כדכתיב ואני נתתי לכם את משמרת תרומתי) וכך השיב ר' יוסף בן פלט להראב"ד ז"ל והובאה גם כן בספר תמים דעים עד כאן לשונו. ואם כן קטן שהוא בכלל כהנים זוכים בהם במימרא דרחמנא וכמ"ש: והלום ראיתי בספר קצות החושן סימן רמ"ג שהביא ג"כ דברי הפר"ח בזה והקשה גם כן מתשובת המור"מ שבמרדכי וגם מהא דמשגרין לבתיהם אפילו לשוטים וכמ"ש המח"ב והאריך בענין זה וכתב קצת על דרך שכתבתי. אבל מה שהוסיף לומר דמתנות כהונה הוא כעין שכירות חלף עבודה ואפילו כהנים פסולים לעבודה נמי יש להם זכיה וכבר כתבו התוס' דיש לקטן זכיה עבור שכירות וה"נ זוכים חש"ו במתנות כהונה שלהם כו' ע"ש. ודבריו תמוהים דהתם שמגיע לו מבעה"ב זה שכר מלאכתו לאו ממונא של בעה"ב

הוא ודידיה קא שקיל. משא"כ בזה דל"ל לקטן אצל בעה"ב מידי רק דשקליה מבעה"ב וזכו ליה לכהן ומה איכפת לן אם הוא חלף עבודה של הקב"ה או טעמא אחרינא שרצה הקב"ה לזכות להם. ואדרבה אם הטעם משום חלף עבודה לא היה להם להקטנים ליקח מתנות כהונה. ומ"ש דהא גם הכהנים פסולים לעבודה יש להם זכיה. אדרבה זה ראיה דלאו משום חלף עבודתם הוא וכן הוא באמת דמתנה קריא רחמנא. ומה שנזכר בפסוק חלף עבודתם פשיטא דאין זה דמיון לשכירות דעלמא דודאי לא היה עבודת הכהנים לקבל פרס רק שבחייהו הוא דקא מדכר שבשביל שחביבים עליו שהטיל עליהם עבודתו נתן להם מתנות אלו. ויותר היה מקום לומר לפי שלא נטלו חלק בארץ ונשאר נחלתם לישראל ואשי ה' יאכלון הו"ל כחוב גמור לגבייהו. אבל באמת גם זה אינו רק מרצון הקב"ה שזיכה אותם במתנות אלו וכן מבואר גבי זרוע לחיים וקיבה דאמר התם דורשי רשומות אמרו זרוע כנגד ויקח רומח בידו כו' ע"ש. וא"כ אינו רק דרך שכר מצוה לבד והפשוט כמה שכתבתי דכיון שקטן בכלל כהנים הוא הוא זוכה ומצד ציוי התורה כאחר שפיר מקוים מצות נתינה גם בקטן. וראיתי לשארי הגאון בס' נתיבות משפט שכתב דכיון שהבעה"ב יכול להפקיר טובת הנאה שלו יכול ליתן אף לקטן ע"ש. ואישתמיטתיה במחכ"ת הא דחולין דף קל"ד דלא מהני מה שמפקיר טובת הנאה שלו וצריך לקיים מצות נתינה:

מ"ש תדע דיכול לקדש אשה בטובת הנאה של תרומה הוא תמוה. דודאי אם טובת הנאה הוי ממון שפיר מקדש האשה בטובת הנאה שבתרומה שיכולה לקבל פרוטה מכהן ותתן לו את התרומה. אבל על כל פנים צריך שיתקיים בתרומה מצות נתינה. ואפילו אם הגיע לכהן שהוא בן זכיה או על ידי האשה או על ידי אחר קיים הוא מצות נתינה כדינו. אבל אם נותן לקטן שאינו זוכה בה אפשר דהוי כמניח להפקר ולא קיים מצות נתינה כמש"ל מש"ס דחולין דאמרינן שוכר פרה ומביאה משום דתרומה נתינה כתיב בה וקצרתי: וע"ש בקצה"ח שכ' דלפמ"ש הפר"ח עוד שם בתשובה דאם נתן לכהן בע"כ אע"פ שהוא אינו רוצה לקבל שמיה נתינה א"כ גם בנותן לחש"ו נפטר כדאמרינן ביבמות ד"ת שוטה מתגרשת דלא בעי בגט דעת האשה. וגם לפי הטעם שאין לה יד דוקא התם דכתיב ונתן בידה ע"ש. לענ"ד ז"א דגם היכא דכתיב ונתן לחוד ג"כ צריך לבא לרשותו בענין שיהיה זוכה בו במכר ובמתנה. ופשיטא שמי שהוא מחייב עצמו לתת לחבירו מן חפץ פ' שאינו יוצא י"ח אם יתן לו בענין שלא יזכה בו. וה"נ ונתן לכהן כתיב צריך ליתן בענין שיהיה הכהן זוכה בו. ובגט נמי אי הוה כתיב ונתן לאשה היה צריך לבא לרשותה והא דכתיב בידה היינו לומר מה יד דסמוכה לה דהיינו עומדת בצד חצירה כיון שהוא חוב

לה או לחד מ"ד דומיא דידה שהוא משתמר לדעתה. ועיין בגיטין דף ט"ז שכתב רש"י דמונתן הוי משמע נתינה כל דהו והא דכתיב בידה לאשמועינן דבעי משתמר לדעתה דומיא דידה כו' (וצ"ע דלמה נקט רש"י משתמר לדעתה שהוא מלתא דר' אושעיא טפי הו"ל למינקט מילתא דעולא דקאמר דומיא דידה דסמוכה לה דהיינו עומדת בצד ביתה דכעולא קי"ל כמ"ש הפוסקים דהכי אסק' רק אשי בב"מ ע"ש. ואפשר שבעי לומר דאפי' מאן דלא בעי עומדת בצד ביתה צריך דומיא דידה דצריך משתמר לדעתה כמבואר בש"ס שם וצ"ע) וא"כ אע"ג דנימא דמהני נמי בע"כ היינו משום שהוא קיים בעצמו ונתן שנתן בענין שיזכה הכהן ואם זה אין רצונו לקבל זו עכבה שאינה ממנו ובשביל זה לא נתבטל מצות נתינה זו אבל אם נותן שלא בענין שיזכה הכהן או שזה אינו בר זכיה א"כ לא זה דרך נתינה שאמרה תורה כלל והרי זה כמניח במקום הפקר דלא מהני כמש"ל מש"ס דחולין דאמרינן נתינה כתיב ביה ועמ"ש בקצה"ח לענין הך דינא כשנותן ואינו רוצה לקבל ובנה"מ שם ובמקום אחר הארכתי בענין נתינה בע"כ וכאן קצרתי ובמח"ב בשם ס' קול יעקב ולקוטים שחולק על הפר"ח דס"ל דבמתנות כהונה נתינה בע"כ לא שמיה נתינה מ"מ כבר כתבתי לעיל דאמרי' חטה אחת פוטרת את כל הכרי ומפרשינן ונתן אפילו פחות מש"פ ובפחות מש"פ לא שייך זכיה כלל וא"כ י"ל דה"ה אם לא זכה זה המקבל מ"מ קיים הנותן מצות נתינה ויש לדחות דפחות מש"פ אע"ג דלא חשיב ממון משום דמחיל ליה מ"מ שפיר שייכא ביה זכיה כדאמרינן בב"מ שאם הוזקקו לפרוטה גומרין הדין אפילו בפחות מש"פ וכן בב"נ שמוזהרים אפילו בפחות מש"פ משום דלאו בני מחילה נינהו ומ"ה שפיר קרינן בהו ונתן אע"פ שהוא פחות מש"פ משא"כ בנותן למי שאינו בר זכיה כלל לא מיקרי נתינה כלל דאכתי ברשותיה קאי לכל מילי י"ל דלא מהני לכן נראה כמ"ש כיון דהתורה לא מיעטה קטנים מכלל מתנות שפיר הם זוכים במתנות מן התורה ואינו בדין שאם יבא אחר ויחטוף מידו שיהיה האחר זוכה ואפילו אם תמצא לומר דאחריני לא זכי וצריך להחזיר לבעלים דאדעתא דאחר לא נתן לו ואף אם האחר הוא כהן מכל מקום טוה"נ לבעלים וצריך להחזיר זה לבעלים כמ"ש הר"ן בכהן שנטל המתנות ואין הבעלים רוצים מוציאין מידו ועיין פר"ח והבעלים יחזרו ויתנו לקטן מ"מ אין זה דרכי נועם שיטול חלק ולא יזכה שיהיה שלו ויכול האחר לחטוף מידו ואף בלקט שכחה פאה צ"ע הא דמוכח בב"מ דאי קטן לא זכי לנפשיה אף בלקט שלקט בשדה לא זכה וכל הרוצה חוטף מידו ולקתה מדת הדין של הקטנים עניים ולמה יעשו שלש איבעיות ביום בחצות מפני התינוקות דמה בצע שלוקטין בעמרים מאחר שאפשר וקרוב שיחטפו מידם ועמלם ויגיעם לריק הוא וצ"ע בזה:

והנותנם לבעלה ישראל. וכתב הפר"ח דאם האשה גילתה דעתה דלא ניחא לה שיתנו לבעלה רק לידה לא קיים מצות נתינה ממה שנתנם לבעלה אך הפרי תואר כ' דאפילו צווחת שאינה רוצה שיתנו לבעלה ונתנם קיים מצות נתינה וטעמא דמלתא כיון דזכאי במציאתה בעת שזכתה זכה בהם בעלה והרי הוא לוקחם בעד מה שנתחייב לעשות לה עכ"ל אך נראה שצריך שהבעל יתנם לה ואז שוב הוא חוזר ולוקח אותם ממנה בכח הזכות שיש לו עליה דמה שקנתה אשה קנה בעלה אבל אם לא הגיע לידה כלל אין כאן זכות לאשה כלל ולא קיים מצות נתינה ואם האשה ממכירי כהונה שהוא זוכה מיד כשנשחט והבכור נוטל בהם פי שנים כמבואר בב"ב דף קכ"ג אפשר דלאו כל כמינה לומר אי אפשי דקודם שאמרה אי אפשי זכתה וזכה הבעל ואע"ג שהבעלים יכולים לחזור וליתן לאחר אף במכירי כהונה מ"מ כל כמה דלא אהדרי בהו כמאן דמטי לידייהו דמי ועיין לקמן סעיף י"ד וצ"ע בזה וכתב עוד בפרי תואר דמסתברא אם נתנם לבע"ח של הכהן קיים מצות נתינה ע"ש ואפשר דמיירי במכירי כהונה וצ"ע ועיין בש"ך ח"מ סימן פ"ו ס"ק ג' דמפרש אליבא דהרמב"ם מה דקאמר בש"ס דת"ק בעלמא לא ס"ל כר"נ דהיינו בכל מילי דצדקה כדאיתא בתוספתא ע"ש ובחולין דף כ"ד דפיאה ומעשר עני אין משלמין בו את החוב ופסקה הרמב"ם בפרק ו' מהלכות מתנות עניים וכ"כ המרדכי בב"ב באחד שלוה ונתנו לו מעות לצדקה דפטור מלשלם מהך תוספתא ע"ש ובחולין דף קל"ד מבואר דמדמה הש"ס מתנות כהונה למתנות עניים לענין ספק ע"ש מיהו למאי דאמר התם בתר הכי דעולא אמר קמה אקמה קא רמי ליה י"ל דיש חילוק בין מתנות כהונה למתנות עניים וכתבתי בזה בתשובה וקצרתי כאן ועיין בפר"ח שהבעל יכול למכור או ליתן לאחרים בלי ידיעת אשתו שאין הנשים מקפידין בכך ע"ש ונראה שאם כבר בא לידה או לידו ברצונה תו לא איכפת ליה בקפידה דידה כלל. וכתב בפר"ח מ"ש בספרי ובפסיקתא ליתן לכהן ולא לשלוחו היינו בסתמא דלמא לא ניחא ליה שיתנו ביד השליח אבל אם מדעתו שלח שליח ליטלם שפיר דמי דשלוחו של אדם כמותו ובמחנה אפרים הל' זכיה ס"ס כ"ו כ' דמשמע מהפר"ח דאף שלא הגיע לידו הכהן יצא כשנותן לשלוחו והשיג עליו דודאי כל שלא בא לידו לא קיים מצות נתינה כשאינו מכירי כהונה וכן נראה מהפר"ת ועוד כתב די"ל שהקפיד הכתוב שהכהן עצמו ילך בעצמו אצל בעה"ב לקחת מתנותיו לא שישלח שלוחו ע"ש וצ"ע ולפענ"ד יש לומר דהוי דומיא דפיאה שאין השליח זוכה בשבילו כיון שאינו מכירי כהונה הו"ל חב לאחרים ועיין בספרי שו"ת בית אפרים שהבאתי מדברי הירושלמי דגיטין שאין אדם עושה שליח לקבל מתנה שהוא דבר שאינו שלו וכן הבאתי בכ"מ וא"כ אם נאבד ביד השליח ולא הגיע לידו לא יצא

ובכרתי כ' דבספרי איתא לעצמו משמע ולא לשלוחו והא דבעל לוקח בשביל אשתו יד בעל כיד אשה דמי ועדיף משליח כדמצינו לכמה דברים ודלא כפר"ח עכ"ל ובאמת שהפר"ח לא הביא כלל ראיה מבעל רק מסברא כתב דאם מדעתו שלח שלוחו כמותו ומ"ש זכיה מכהן המזכה לאחר אע"ג דהתם במכירי כהונה מ"מ הוי שפיר כ"ש היכא דהשליח מביא ומוסר לידו וכתב במח"ב שבעל כהנת שרוצה להחמיר על עצמו להפריש מתנות וליתן לכהן אחר רשאי ואין זה בכלל כל הפטור מדבר ועושהו שנקרא הדיוט דבאמת חיובא רמי עליה כיון שהוא ישראל דחייב אלא דהוי כאלו מפריש ונותן לאשתו כמ"ש פר"ח סי' ל"ג ובפטר חמור בעל כהנת חייב ליתן כמ"ש לקמן סימן שכ"א בשם תשובת הרשב"א והכא פטור דהוי כנתן לאשתו ולכן אם רצה ליתן לאחר רשאי וע"ש שהאריך בענין כל הפטור מהדבר כו' ע"ש:

אם אין שם כהן. יש נוהגין ליתן לכהן דבר מה חילוף המתנות והכהן מתרצה בשביל שיהיו רגילים ליתן לו ולא לאחר וראוי לבטל המנהג ומכ"ש אם אין נותנין כפי שווי המתנות ועיין פר"ח ומחנה אפרים וכן בשו"ת מוהר"י קורקס הביאה בשו"ת הרדב"ז והרדב"ז הביא ראיות שם לקיים ומח"ב גימגם עליו וכ' בסוף שבירושלים ובחברון נתבטל המנהג הזה ואדרבה משתדלים לקנות גדיים כדי לקיים מצוה זו ולא זולת וכן ראוי לעשות לחזור לקיים המצוה כהלכתא ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ביראה ואהבה ושמחה רב' עכ"ל וע"ש שבתשובת רדב"ז מביא מבה"ג שכ' ואי ניחא לכהן למישקל בישרא חילופי מתנות הרשות בידו ומח"ב כ' דאפשר ר"ל דאחר שזכה במתנות מחליפם בבשר ובהא דוקא שפיר דמי עכ"ל ולענ"ד אין לשונו משמע כן וגם דמאי קמ"ל דהא רשאי למוכרם גם כן:

אכלן או הפסידן. עיין ספר בית הלל ס"ק ב' שכ' דגם בתרומות ומעשרות אם אכלן או הפסידן פטור והקשה על הרמב"ם ובפר"ח בק"א השיג עליו ועיין ס' בני חיי בסי' זה ובספרי שו"ת ב"א חלק ח"מ מ"ש בענין זה ועיין לקמן סי' ל"א ובפר"ח שם:

וכן בכוי. עיין כה"ג ופר"ח ושו"ת פנים מאירות ח"א סי' נ"ב לתמוה על הב"י בפירוש דברי הרמב"ם וגם במ"ש הרא"ש דכוי חייב בכל המתנות וכתב הא דהדין עם הטבח ע"ש שכתב ליישב זה:

ודין נהגו. ועיין בכו"פ שתמה על אנשי מעשה שאין מהדרין לקיים מצוה זו וחתנו לקח לפדיון הבן בהמה שלו ומכרה לטבח ליתן לכהן שפודה הילד ממנו ושוב נתחרט דאולי הוא בכלל נותן מתנותיו לכהן אחד ונתן המתנות לחמי הגאון מוהר"י שפירא שאכלן בשביל אשתו וכמה אנשי מעשה שנתנו לחכמים שלימים דאזלי לא"י לקנות

בשבילם בהמות ולהפריש מתנות כהונה עבורם זרוע לחיים ראשית הגז ושלוחו של אדם כמותו בכל דבר ואני הייתי מסופק כיון דאיהו לא מצי עביד כי ירחק ממנו הדרך איך מצי שוויה שליח וכמ"ש התוס' בנזיר גבי הפרשת חלה ע"ש: ועיין פר"ח בק"א שהשיג על הבית הלל שכ' שהעידו לפניו שהיום אין נוהגים במתנות אפילו בא"י דליתא והעדים טעו בדמיונם שהם ראו בהמות של עובדי כוכבים ואם נמצא כשירה מוכרה לישראל אבל ישראל הקונה בהמה ושוחט לצרכו מעשים בכל יום שנותנים המתנות וכ"כ המח"ב שנוהגים לקיים המצוה בבהמות עצמן אך בח"ל לא נהגו בזה ועיין בפלתי שכ' שחתנו החסיד ז"ל עשה סעודת פדיון הבן ולקח בהמה והפריש מתנות ורצה ליתן לכהן שפודה אצלו ואמר למאי ניחוש אי משום כהני חזקה הרי אני פודה בני אצלו ושוב חזר בו משום נותן מתנותיו לכהן אחד ונתן המתנות לבעל אשה כהנת ע"ש ועיין פר"ח שכ' על הרמב"ם בפי' המשנה שנתן טעם למה שאמרו הזרוע לאחד כו' משום שאין ליתן מתנותיו לכהן אחד וכוונתו למ"ש בעירובין פרק הדר וליתא דהתם בשנותן לאחד לעולם מתנותיו (ע"ש דיליף מדכתיב ועירא היאירי היה כהן לדוד ויהי רעב כו') אבל לכהן אחד באקראי בעלמ' יכול ליתן לו כל המתנות והרמב"ם בחיבורו חזר בו כו' ע"ש וא"כ בחנם הפסיד הרב ז"ל את הכהן הפודה אצלו והנה מ"ש משום כהני חזקה יפה אמר שהרי מחזיקו לכהן בפדיון זה אך בל"ה נראה דמה בכך שהם כהני חזקה כיון דלחומרא הוא דעביד א"כ טפי ליתנו לכהן חזקה מלעכב לעצמו וע"ש בפלתי שתמה למה המתקדשים והמטהרים לא נהגו חומרא זו ונראה שלפי שעל הרוב אין הבהמה רק של הטבח וגם אפשר דאפילו הבהמה שלו כיון שהוא בח"ל וגם הכהנים הם כהני חזקה לא החמירו בזה ובענין כהני חזקה הארכתי בספרי שו"ת ב"א חלק א"ח סימן ו' ושם הבאתי דברי הישׁ"ש ב"ק פ' הפר' ורמז לו הט"ז ביו"ד סי' שכ"ג ושם מבואר דכהני זמנינו שאחר הגירושין והטילטולים גריעי טפי וכהני חזקה שבזמן הבית שאני דעסוק בהו הש"ס וכתבתי שם דמה"ט בא"י נושאים כפיהם בכל יום ובארצותינו אין נושאים כפיהם רק ביו"ט ע"ש:

סימן סד

והוא הצד הגס. ע' בה"ט וכתב בשבו"י ח"ב סי' ס"ט בטחול שנמלח בלא ניקור העליתי במ"י לאסור כהט"ז מ"מ אם נמלח בשר ויש הפ"מ אפשר דהמקיל לא הפסיד וכ"פ מוהרש"ל ובהלק"ט סי' רצ"א

סימן סה

כגון חוטין שביד כו'. וע' בשו"ת נ"ש סימן מ"א ובכה"ג במים רבים סימן ד' שקראו תגר על מי שאינו נזהר בזה וע"ש במים רבים האריך בפרטי דינים בחוטי הלשון ע"ש ועי' בט"ז שכתב להכשיר לצלות כבד מכורכת בנייר על האש ובחידושי אה"ע הנדפס כאן תמה עליו וכתב לאסור אף הכבד ומכ"ש בשאר בשר או מוח אע"ג דשרי לצלות המוח בקרומו וגם במשבצות כ' כן וכן נראה דעת מח"ב ע"ש:

שני גידים הם. ועיין בשבו"י ח"א סי' נ"ז דצריך לשבר העצמות כשמנקרין ג"כ כי גידים הצמותים בו אסורים והמפקפק בזה היה בר נידוי אם אינו חוזר בו:

ושומנם כו'. וכתב מח"ב בשם הרדב"ז משום גיד נהגו בו איסור ולא משום חלב ואם כן הוא הדין שיש לנהוג בחיה בשומן שעל גיד הנשה עיין שם ועיין במקום שמואל סימן כ"ב:

סימן סו

מותר לאכול ביצים צלויות. וכתב מהרח"ו בליקוטי תורה בשער המצות פ' אחרי בענין ביצה צלויה ראיתי למורי ז"ל שהיה גומעה כשהיא צלויה בלתי שישגיח בה אם יש בה דם ולא היה חושש לסברת המחמירים שלא לגמוע ביצה צלויה והביא ראיה מן התלמוד בהרבה מקומות בענין גמיעת ביצה כשהיא חיה או צלויה וכמעשה דר"ע שהיה בתענית בע"ש והביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה והרבה כאלה והטעם מפני שהוא ס"ס ובדרבנן עכ"ל והביאו מח"ב ודיקדק על מ"ש בלתי שישגיח בה משמע שיש לה בדיקה ואלו בהגמ"י שהביא הב"י משמע שאין בדיקה בצלייה וכמ"ש מרן בדין זה וכתב לחלק בין ביצים צלויות קשות וקורין לה ריפדאן שאם יש שם דם אפשר שיראה מיד אלא דלפ"ז אין ראיה מהש"ס דדלמא היו משגיחים אם יש בהם דם ולא הוצרך הש"ס לאמרו ודוחק לומר שכוונתו שלא ציוה להריקן מתחלה כו' (ר"ל כמ"ש בשם כה"ג שיש בני אדם שמריקים מתחלה בקערה ומחזירין אותן לקליפתן וסותמין הנקב וצולין אותה ע"ש) וע"ש שכ' ג"כ לפרש מ"ש דהוי ס"ס דרבנן וסיים בה שבהגלות נגלות אמרי קדוש רבינו האר"י ז"ל אין לחוש לחומרת בני אדם שכתב שנוהגין להריק תחלה ע"ש. וע"ש שכ' דודאי בביתו של הרב ז"ל כשהיו עושין תבשיל או מטגנים היו רואין אם יש דם שמריקים כל הביצה מקליפתה כדי לבשלה וכיוצא לא כן בגמיעה ע"ש ולא הבנתי החילוק דהא בעינא ודאי יש להחמיר טפי מלעשות תבשיל שהוא ע"י תערובת ולכן נראה דודאי אחר צלייה רחוק הוא שיהיה תועלת בבדיקה וזה היה סברת המחמירים שלא לגמוע ביצה

צלויה ואם איתא כמ"ש המח"ב היה להם לבדוק ולגמוע וא"ש נמי הראיה מהש"ס:
ומ"ש בלתי שישגיח כו' ר"ל שלא היה חושש לסברת המחמירים כלל ואפילו דרך חומרא להשגיח שמא ימצא שיהיה ניכר גם אחר צלייה לא היה עושה ולכן כיון שהיה צריך לגמוע הביצה אחר צלייה לא היה חושש אבל כשהיו צריכים לבשל או לטגן שבנקל לבדוק משמע ודאי שהיה עושה כמ"ש המח"ב ז"ל וע' בתפארת למשה שכתב בביצה במעי תרנגולת שנמצא דם צ"ע וגם בשפ"ד כ' דאפשר דגזרו בה כמו בביצה בת יומא:
דם דגים כו'. וכ' בשו"ת נחלת שבעה בדם הנמצא בחלב יש לאסור החלב ע"ש וכ"כ בשו"ת חינוך ב"י סימן ל"ח שדם הנמצא בקדירה או בכלי שנחלב לתוכה חלב מבהמה החלב אסור ולכן חלב הנוטה לאדמימות אסור ואם עשו חמאה יכול למוכרה לעובד כוכבים באופן שלא יהיה חשש שיחזור וימכרנה לישראל וכן הכלים שנשתמשו בחמין אסורים ע"ש:

סימן סח

ומיהו לכבוד אורחים כו'. וכתב בסולת למנחה כלל ט"ו בשם תורת האשם שחיבר הג' בעל תוי"ט נ"ל דבכל מקום שהוזכר לכבוד אורחים היינו שהם ראויים כגון בעלי תורה ובעלי שם טוב ומעשים טובים או עני בן טובים או עשירים שראוים לכבדם שאינם עושים רעה ולא הגריעות שמהרה יפולו או הקבצנים שעוברים בשביל טרף ומזון הם בכלל צדקה ואינם בכלל כבוד אורחי' והוציא מקצת דבריו מלקוטי מהרי"ל ומ"ש השבו"י מאברהם לק"מ דהתם שאני שרצה להכניסם תחת כנפי השכינה כמ"ש ויטע אשל כו' וכ' עוד דלא מיקרי אורחים אלא כשנתארחו בביתו או שזימן אצלו אורחים שנתארחו אצל אחרים אבל כשזימן חבירו לסעוד לא מיקרי אורחים ולא הוי סעודת מצוה כמ"ש בא"ח סי' של"ג והמחבר שם כתב דאין ראיה משם לכאן כיון שזימן חבירו הראוי לכבדו ואין לו מה יאכל אין לך בושת גדול מזה ועיין חולין דף צ"ד ובב"ב דף צ"ג ובודאי לכתחלה לא יזמין חבירו אצלו כשיודע שיהיה גורם להקל בענין הדחה ומליחה אבל אם כבר זימן אז משום כבודם יש להקל וכמו מפני שאר אורחים וגדול כבוד הבריות עכ"ל:
או כלי נחשת. עבה"ט ועיין בספרי שו"ת ב"א העתקתי תשובת הגאון מ' יושע ז"ל מספר תשובתו כת"י ע"ש באורך ועיין לקמן סי' ק"ה ובתשובת בית יעקב עיין שם:

סימן סט

צריך להדיח. עבה"ט ועי' בספרי ב"א סי' כ"ט בדם בעין שנפל ע"ג בשר ונתייבש ונקרש אין די בהדחה ושטיפה לבד אלא צריך לשפשף היטב ע"ש ולפי הטעם מפני הדם שנתייבש על פניו א"כ גם בזה יש להחמיר ולשפשף היטב בשעת הדחה להעביר מה שנקרש על פניו אם לא שעדיין הוא חם סגי בהדחה בעלמא לגמרי ומ"מ יש לנקותו ביד כיון שלפעמים אינו נשרק מעל הבשר ע"י הדחה בעלמא לגמרי ונשאר לחלוחית הדם בעין קיים על פניו אף לאחר הדחה וכן ילמד אדם בתוך ביתו ליזהר בזה וכתב הרדב"ז ח"ב סי' ל"ז מי שאין לו מים להדיח הבשר אין תקנה לאכול הבשר ע"י בישול בקדירה כ"א ע"י צלי ע"ג גחלים או בשפוד וקולף החיצון ואוכל השאר ואם הוא סמוך לשחיטה ועדיין לא נקרש ונתייבש סגי כשיקנח יפה באופן שלא ישאר דם על פניו ושרי בלא קליפה ע"ש. ועיין לקמן סימן ע"ו שדעת הש"ך דלצלי לא בעי הדחה קמייתא כלל ועמ"ש שם בשם כנה"ג דיש להצריך הדחה קמייתא לצלי ע"ש ואם אין לו מים רק מי פירות יבואר לקמן ועיין ב"י שבמקומות הקרים יש ליזהר שלא להדיח במים קרים מאד דמטרשי ליה רק ישימו קצת אצל האור שתפוג צינתן ע"ש:

בשר שמלא קרח עבה"ט ועיין בדגול מרבבה שכתב אם נמלח בשר בעודו קרוש אם הודח כבר או שהוא אחר י"ב שעות שוב אין לו תקנה במליחה רק יצלנו ואם הוא תוך י"ב שעות ולא הודח עדיין ידיחנו רק מעט להעביר המלח הראשון ובזה אין נקבי הפליטה נסתמים ושוב ימלחנו אלא שאני מסתפק לפי טעם הר"ן שהדחה ראשונה הוא כדי שיתרכך ובודאי שהדחה בעודו קרוש לא עשה שום פעולה לרכך הבשר וא"כ צריך להדיח עתה היטב ויסתמו נקבי הפליטה ושוב אין לו תקנה רק לצלי אמנם בגוף הדין שבהדחה נסתמו נקבי הפליטה הט"ז חולק בדבר ע"ש ונראה שדעתו להקל בהפ"מ וכן נראה דכיון דמחמת הקרישה לא פלט כלל לא נסתמו נקבי הפליטה ועיין במ"י כלל ו' ס"ק י"ד ובמשבצות כאן ובפ"מ סי"ע ס"ק י"ד שהביא דעת אחרונים דכיון דיש תקנה בצלי אין הפ"מ ולאו כללא הוא דמשכחת לה בשומן שנקרש וכה"ג דלא אפשר לצלי ועיין בגבעת שאול סי' ט"ז בנקרש ונפשר קצת קודם המליחה מבחוץ סביב ובאמצעית לא נפשר לא מהני שיניחנו כך שישהה שיעור מליחה אחר שנפשר שכבר פסק כח המלח ולמלוח שנית בלא הדחה כלל לא מהני דאין למלוח שני פעמים ולכן ידיחנו מעט קודם רק להעביר הלכלוך וימלח שנית ואפילו שלא במקום הפ"מ שרי ולא חיישינן שיבלע צד החיצון דכבכ"פ ואם הדיחו הדחה גמורה וחזר ומלחו יש לאסור אף לצלי ע"ש ובהר הכרמל סימן י"ב הביא מס' לוית חן פ' אחרי לאסור בבישול ולהתיר בצלי וחולק

עליו דאף שהודח הדחה גמורה אחר ההפשר מותר דיש לסמוך על הרא"ש שהביא הש"ך סימן ע"ו כו' ע"ש ונראה דבלא הפ"מ אין להתיר דהא קי"ל בבשר שנתבשל בלא מליחה דאותה חתיכה אסורה וכן לענין נמלח בכשא"מ וגם לפי תירוץ הב"ח בהיא דשובר מפרקתה י"ל דגם כאן כיון שבבשר החיצון כבר פלט דם של עצמו ומה שבולע ממקום אחר אינו פולט עוד כשובר מפרקתה דמי שבסיבת המליחה נבלע למקום אחר שאינו יוצא ממנו וכמו אם נבלע לחתיכה אחרת ואף הרא"ש מודה בזה וע"ש בב"ח סימן זה גבי נתבשל בלא מליחה אבל בהפ"מ יש לסמוך על דעת כמה פוסקים דבהדחה לא נסתמו נקבי הפליטה ומ"מ אין להתיר מליחה שנית אלא תוך י"ב שעות ואף ע"ג דבהפ"מ מקילינן במעל"ע מצ"א מ"מ כיון שבלא"ה צריך הפ"מ מחמת ההדחה תרי הפ"מ לא אמרינן וצ"ע בזה ובשעת הדחק וצ"ג יש להקל. **ועיין** בח"ד שכתב שיש לחתוך הבשר הקרוש ולמלחו בפ"ע שלא יבלע ממנו המקום שלא היה קרוש מתחילה שכבר יצא דמו ע"ש ונראה דמיירי לאחר י"ב שעות ולכן מדמה לנמלח מצ"א אך יש לעשות כן לכתחלה אף קודם יב"ש שיש לחוש למ"ש הלוית חן כיון שבשר שסביביו היה נפשר לא יפלט הפנימי הנקרש דרך שם שהנפש מפסיק וכמו בחלחולת שמלח רק מצד פנימי ע"ש ואף שהר הכרמל כ' דשאני התם שהוא משום שורייקו דסומקא שבשומן ומייתי ממוח שמחלק הרשב"א הביאו הש"ך סי"ע אבל כאן שדם הבשר הקרוש אינו רק דם אברים אין מחיצת בשר מפסיק וכמו שמולחין ע"ג עצם ע"ש: **מ"מ** י"ל שבשר גרע שטרם שהוא יורד לעומק הבשר לבא אל מקום הקרוש אשר דמו בו כבר נתקרר רתיחותיו וחריפתו ולא דמי לחתיכה עבה שטבע המלח לעורר דם ולמשכו אחריו וכל שהוא מעורר מתחילתו ומרתיח מבפנים לעורר כח הדם הוא מושכו ויוצא מכל החתיכה משא"כ אם בשר שאין בו דם מקיפו והוא נבלע בבשר זה בלי שום פעולה מתקרר שמה ואף בהגיע דבר המלח אל הבשר קרוש אינו פועל בו לעורר דמו לצאת ולמשכו משם ואין אנו בקיאים ולא נביאים לדעת טבע המלח בענין זה לכן יש לנהוג לחתוך המקום הקרוש למלחו בפני עצמו וכמ"ש הח"ד ואף תוך יב"ש: **ועיין** בח"ד שם שכתב שיותר טוב לצלותן דשמא היה קרוש יותר ונתרפה מעט תוך שיעור מליחה ע"ש ונראה דאם היה מונח שיעור שעה במליחה כדינו לכתחילה אין לחוש כ"כ כיון דבדיעבד בשיעור מיל סגי א"כ י"ל דאף אם אירע שנתרפה מעט מעט מ"מ גם מה שנפלט באחרונה יצא מידי דמו ע"י מליחה של שיעור מיל וכיון דחשש בעלמא הוא אין לחוש ולהחזיק איסורא שהיה קרוש ונתרפה כמו דלא חיישינן אם היה קרוש והופשר קודם מליחה אף שחתיכה עבה כל שאין אנו מוצאין אח"כ קרוש בתוכה אמרינן דמסתמא נפשר קודם מליחה ולכן אף שמוצאים

אותה קרוש באמצע אין לחוש למה שהוא לפנינו רך שמא היה גם זה קרוש ונתרפה ואף אם ניחוש לחומרא אין לחוש רק במליחה כשיעור מיל בדיעבד או לכתחילה כו' אבל בהיה מונח שיעור שעה יש להקל כמ"ש דהוי כעין ס"ס ובפרט בדם שמלחו מדרבנן. ועיין בח"ד ס"ק י' שאחר שחתך הקרוש משם שאר החתיכה יש לו דין נמלח מצ"א לכאורה ע"ש ונראה דאם היה הקרוש באמצע חתיכה וכל סביביו נפשר כראוי אין לחוש כיון שהמלח עושה פעולתו להוציא הדם מכל צד וגם הדם שבאמצע הוא נמשך משם לכל צד שנמלח שם מבחוץ משא"כ שנמלח מצ"א שאין לו דין פליטה לצד שלא נמלח כלל ועיין סי' ע"א ס"ק ג' לענין בשר שעל הראש דלא הוי כמונח מצד אחד דהוי כחתיכה עבה ע"ש. ומ"ש בה"ט בשם תשובה שבסוף ספר מנ"י בקרוש ג' ימים עיין בל"י ושפ"ד ס"ק ס' וע' בקרוש מעל"ע אין להתיר רק לצלי וע"ש ס"ק נ"ג שאם היה הבשר מלא קרח ושראו תוך שלשה ימים יש לאסור אף בדיעבד ועיין בדב"ש סימן ג' שע"ג:

ואפי' שהיה. עבה"ט וכתב בשו"ת משאת משה סי' ך' שבשר שנשרה במי הים בספינה בכלי שאינו מנוקב כיון דמי היה מלוחים ואינם ראויין לשתותן מחמת מלחן אסור והמח"ב חולק על זה וכתב כמה טעמים להתיר שאין כח במים אף על פי שהם מלוחים להפליט כמו המלח עצמו ואפילו אי הוי ספיקא ספק דרבנן לקולא דדם שמלחו מדרבנן גם י"ל דמי הים שאינם ראוים לשתייה לאו מחמת מלחן הוא אלא שהם מרים ועיין בתשובת רדב"ז לענין נטילת ידים דמי הים כשירתיחם על האש מתמעט מרירותם ויהיו ראוים לשתיה כו' ע"ש ונראה מדבריו דמיירי שכבר הודח הדחה ראשונה במים אחרים רק דחוושש שמא הוי כנמלח בכשא"מ ובזה דעתו להתיר מטעמים שכתב שם שאע"פ שהם מים עזים מ"מ אינו כמלח להפריש ממקום למקום משא"כ לא הודח עדיין שיש חשש מחמת דם בעין שעליו ובספרי שו"ת ב"א חלק שני אשר הוא בכתובים אצלי כתבתי בנידון מים מבארות של מלח ששואבין מהן ומרתיחין אותן ועושים מלח והמה מלוחים מאד שא"א לשתותם מחמת מלחן והדרים שם משתמשים לפעמים במים אלו במקום מלח ולקחו מים אלו ושרו בהם בשר קודם מליחה במקום הדחה ראשונה וכ' שם דאף שי"ל דמים אלו חריפים מציר דעלמא מ"מ י"ל דאין להם כח להפריש ממקום למקום כמו שאר ציר מלוח ואף בשרה שיעור כבישה י"ל שאין כח בדם התערובות שחוזר ונבלע ע"י אמצעות המים להסתבך שם הרבה וחוזר ונבלע על ידי מליחה וצליה ומכל מקום יש לחוש מחמת דם בעין שעליה והעליתי להתיר בלא שהה שיעור כבישה ואם שהה שיעור כבישה יש לאסור באין הפ"מ ובהפ"מ יש להתיר לצליה וכמ"ש לקמן סי' ע' בשם הנו"ב בנפל לציר בשר שלא נמלח ע"ש:

מיהו במקום הפ"מ. וכ' בהר הכרמל סי' ט"ו בענין הפ"מ אין לו דבר קצוב והכל לפי ראות עיני המורה ולפי העת והזמן ולפי האדם ועיין בסולת למנחה כלל ל"ח שהביא בשם תה"ד סי' ר"ד לחלק בין חבית לקנקן והובא לקמן סי' קכ"ו וגם הביא דברי הנ"ש סי' נ"ה שהועתק בלה"ק שכתב דהפסד בקרן יותר משתות הוי הפסד אף לעשיר ובב"ה כתב דהפ"מ היינו זהב וחצי פולניש קרוב לשיעור הזה שמעתי בשם מוח"ז הגאון מוהר"ש ז"ל ועיקר שאין שיעור לדבר רק הכל לפי דעת המורה ולפי הזמן והמקום העשיר לפי עשרו כו' כמ"ש ביו"ד סי' רמ"ח לענין שיעור צדקה שמקבלים מן הנשים וגם לפי הענין ההוראה אם יש בו הרבה צדדים להקל או לא כלל הדבר אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו עכ"ל. ועיין בספרי ב"א על טריפות סי' ל"ט מ"ש בענין זה:

ודוקא אם כבר נתבשל. עבה"ט שהביא הש"ך ובס"ק שאח"ז הוסיף המוסיף מהט"ז והם דברים מתנגדים זה לזה וגם מ"ש בס"ק שאח"ז בהודח הט"ז מקיל בזה ועיין באחרונים וכ' בס' רב משולם סי"ה מלקוטי הגאון בעל ח"צ שכתב ראיתי כתוב בשם הגאון מו' משה מהראדני ז"ל חתיכה בשר שנמלח מצ"א לא שריא אלא אם צד הנמלח למעלה אבל אם הוא למטה אסור דדם אינו מפעפע למעלה וטעות הוא ובין הולכה והבאה נתחלף לו דודאי המלח מוצץ הדם ומושכו אל המקום אשר הוא שם בין מלמטה למעלה או להיפוך ואדרבה בדוק הוא שנמשך יותר מלמעלה למטה והחוש מעיד אבל לענין פיעפוע דהיינו להוליכו ממנו ולהלאה אין כח בדם לילך מחמת רתיחת המליחה מלמטה למעלה אלא לזוז מלמעלה למטה עכ"ל וברור שהשומע שמע וטעה ותלי בוקי סריקי בהגאון מוהר"מ ז"ל ואנו זכינו לשיחתו בספר תפארת למשה והרואה יראה שלא עלה על לבו מעולם דבר זה ודבריו אמורים כלפי מה שנאמר כאן דאחר מעל"ע אין תקנה במליחה שניה שהצד שלא נמלח יבלע וט"ז כתב שיש תקנה למלוח שנית ויהיה הצד הנמלח למטה דאז לא יפעפע למעלה אלא שצריך שידע ודאי שלא נתהפך דמן הסתם דרכו להתהפך ע"ש שכ' דמה"ט בבני מעיים שנמלחו יש תקנה לחזור ולמולחו מבפנים ולא חיישינן שיבלע צד פנימי הואיל ואין ציר ולכך שם א"צ אפילו לכתחלה למלוח רק הצד החיצון לבד ע"ש. ובשפ"ד ס"ק כ"ג עמד בזה וכ' דתלוי בפלוגתת הש"ך ומ"י לענין הטעם דמפעפע כ"ק ע"ש ולפענ"ד דכה"ג שאין ידוע יש להקל מחמת הקליפה רק דבש"ע לא מירי מתקנה כה"ג שצריך לעמוד ע"ג להזהר שלא יתהפך כלל ומ"מ אם הוא הפ"מ שפיר יכול לעשות כן ליזהר שלא יתהפך כיון דבלא"ה דעת המחבר להקל בנמלח מצ"א:

כדי שלישית שעה בקירוב. עבה"ט ועיין בדברי אא"ז בפ' כ"ש בפסחים דמה שהביא התה"ד משם ראיה לענין שיעור מליחה שהוא שיעור שעה אינה ראיה כלל דאע"ג

דהרא"ש כתב כשיעור צלייה מ"מ גם צלייה א"צ שעה רק עם הכנתו יהבינן שיעור שעה ע"ש ועיין באר יעקב ועיין בחב"י שדעתו בשיעור מיל במליחה צריך כדי הילוך שני חומשי שעה שהוא כ"ד מינוטין ע"ש ונראה כיון שטעמו דבדאורייתא יש להחמיר כמ"ש במבא השמש לדעת הרמב"ם והרע"ב בפסחים וא"כ כיון דקי"ל דדם שבישלו אינו רק דרבנן נקטינן לקולא:

יש לסמוך בדיעבד. עבה"ט ומ"ש ונתבשל משום דאם לאו ימלח שנית וממ"נ ומ"מ אין למלחו עם שאר בשר וכמ"ש שפ"ד ובדגול מרבבה דאף אם לא נתבשל חשיב דיעבד כיון שכבר הודח יצטרך למלחו שנית ואיכא הפסד לכן כ' שאף הש"ך אינו מחמיר אלא בשהה שיעור מיל ובדיעבד אם שהה יותר מחצי שעה יש להקל אם כבר הודח שלא יצטרך לחזור ולמלחו:

מותר להדיח הבשר במי פירות. עבה"ט ועיין בהרדב"ז ח"ב סי' ל"ז שהדחת הבשר בכל מיני משקים אפילו שלא מז' משקין ועיין מח"ב דמפר"ח מוכח דלכתחלה לא ידיח גם הדחה אחרונה במי פירות וגם כמותו כתב בכרתי ודלא כבל"י ובתשובת כה"ג מחמיר בהדחה אחרונה אפילו בדיעבד:

כי המים שבכלי. עבה"ט כ' בנו"ב מ"ת סי' מ"א בשר המונח עדיין במליחתו ונפל לתוך המים ששרו בו הבשר קודם מליחה בתוך שיעור מליחה ודאי מותר לא מיבעיא אם ליכא חשש כשא"מ כגון שמולח בגיגית ע"ג עצים וכמ"ש הש"ך אלא אפילו נפל על שולי הגיגית שהמים בתוכו ג"כ מותר שהמים מבטלין כח המלח אך אפילו נפל לאחר שיעור מליחה נראה להתיר ומי שלבו נקפו על כל פנים יתיר על ידי מליחה שנית אף שכבר פלט דמו אף על פי כן איידי דפליט ציר כו' ומחמת שנסתמו נקבי הפליטה אין זה מוסכם כ"כ ועיין בצ"צ סימן ח' וראוי לסמוך עליו בנדון זה אך יזהר שימליחנו בפני עצמו ולא עם שאר בשר ועיין בב"י בד"ה מעשה שנמלח כו' ובפר"ח ס"ס ע' מתיר גם כן ויוכל המורה לסמוך על זה בפשיטות ע"ש:

ששים כדי המלח. עבה"ט ועיין בספרי שו"ת ב"א סי' כ"ח בפירוש דברי הט"ז שכ' בס"ק י"ט ואין לנהוג כן כו' ולכאורה דבריו תמוהים ע"ש:

אפי' בכלי שני. עבה"ט ועיין בתשואת חן סי' י"א בשר שור שהושם בכלי ראשון ומ"ש בה"ט מעשה דהט"ז עיין במ"י כלל א' ס"ק ט"ז ובסולת למנחה ובשבו"י ח"ב סי' ס"ט שדעתו כנה"כ וכן הבה"י וכן משמע דעת שער המלך סוף הל' מקוואות שכ' דין זה שנוי במחלוקת דתוס' דפסחים דף ט' ד"ה שתהא בהמתו כו' ע"ש וכן דעת מוהר"מ יצחק בספרו אור יקרות וכ' מח"ב דבהפ"מ כדאי כט"ז ופר"ח ופלתי לסמוך עליהם וכן נראה

דעת הפ"מ וכ' בפמ"א ח"א סי' י"א אשה ששלחה מעירה לבעלה לכפר בשר על שבת ולא הזכירה בתוך הכתב שנמלח הבשר ובשלו הבשר כך ושוב נפל לו ספק אם נמלח או לאו ויש רוצים לדמות למה שכתב הט"ז בס"ק כ"ד באשה ששכחה כו' ודחה זה והעלה שאין להתיר אם לא בצירוף אומדנות מוכיחות שבודאי מלחה כגון שהשליח לא היה יכול לבא אלא סמוך לשבת שלא היה שהות כ"כ למלוח ולבשל על שבת אך בשבו"י ח"ב סימן ס"ט כ' בעני שנשלח לו בשר בע"ש וטמנו בתנור ושוב נזכר שמא לא מלחו וכ' כמה טעמים לאסור עד שישאל ויתברר לו שנמלח לפי שדרך לשלוח קודם מליחה שיהיה נראה יפה ומהודר יותר דומיא דאמרינן ברישׂ כתובות אבל נתן מים על גב בשר לא מזדבן גם אין סברא דהוה מודע ליה די"ל שהוא דבר שיכול לעמוד עליו על ידי לחיכה בבשר ואף שהרש"ל אוסר ללחוך לאו כ"ע דינא גמירי וגם שאפשר על ידי טעימת קפילא או להדיח קצת מדם בעין כו' ובר מן דין איך נתיר דבר שאפשר להתברר אחר שבת כו' ודלא כהפמ"א ומ"ש הפמ"א לצדד להקל שהשליח כו' אינו אומדנא דמוכח דאילו היתה כוונתו למלוח זמן מה ולהטמין סמוך לשבת או לצלות בשפוד שאין צריך שהות כ"כ וכיון שעומד להתברר אין להקל אפילו בס"ס וכן היה באמת שאחר שבת נתברר שלא נמלח וששתי שלא בא תקלה ע"י וכן נראה לי להורות ע"ש:

למלוח בו פעם שנית. עבה"ט וכ' בשבו"י ח"ג סי' ס"ו מים שהדיחו בהם בשר קודם המליחה שנתאדמו ולא היה בהם ס' נגד הדם שבתוכו ונשפכו על המלח יניחו להתיבש ומותר למלוח בו בשר להוציא דמו אבל ליתן לתוך מאכל אסור ואם הוא מלח הרבה לא ישהה בתוך ביתו שלא יטעו ליתן ממנו לתוך המאכל אף על גב דבדיעבד אינו אוסר שנתבטל המעט דם שבתוכו מכל מקום לכתחילה טוב לזהר ע"ש:

ואם נתבשל צריך ס' כנגדו. עבה"ט ועיין בת"ח כלל ב' שכתב כן ואע"ג דלעיל כ' בהפ"מ שרי מ"מ סתם כאן ואפשר דס"ל דכאן יש לאסור אותה חתיכה אף בהפ"מ כיון שזה נתקשה דמו בתוכו שפיר יש לחוש שמא הבישול מרככו קצת שע"י הבישול פירש ממקום למקום ומ"מ אינו יוצא לחוץ ואף המחבר מודה בזה לפי הטעם שכתב הט"ז דמה שפירש יצא לחוץ אף לפי מ"ש לקמן טעם הט"ז צ"ע ועיקר הטעם שפוסק כהרא"ש דפירש ממקום למקום בחתיכה עצמה מותר וא"כ גם בזה יש להתיר בהפ"מ וכ"כ הפר"ח דלהמחבר חתיכה עצמה מותרת ועיין בס"ק שאח"ז:

ואין לאכלו מבושל. עבה"ט וכ' בשבו"י ח"א בשומן אווזות שלא הודחו ג' ימים יש להקל לטגן ע"י מליחה כדינו ועכ"פ יגרור תחלה העורות היטב מהבשר שדבוק עם השומן גם יחתכם וידיחם וימלחם ע"ש והובא בתו"מ סימן ע"ה אך בנ"ב סי' כ"ד כ' מרורות על

המורה היתר בזה וכ' דאם הורה להתיר הבשר ודאי מזיד הוא להאכיל דבר האסור דגם השבו"י אינו מתיר רק השומן לבד ולא היה מקום לטעות וגוערין בו ומעבירין אותו שלא יורה עוד ואמנם אף המורה להתיר השומן לבד ראוי לגעור בו בנזיפה ואם נעשה מעשה והפשיט השומן ובשלו אסורים הכלים וכל התערובות ודל' כהשבו"י דאף דשומן אינו מוחזק בדם מ"מ דם יש בו ועוד דעור האווז אינו כולו שומן דאפילו אווז כחוש יש לו עור קרום ואותו הקרום ודאי יש בו דם ולא אמרו האחרונים רק בשומן שבבני מעיים שכולו הוא רק שומן לבד והשבות יעקב כתב שכל עור העוף הוא שומן וליתא כו' עיין שם ועיין לקמן סימן ע"ה מה שכתבתי בזה בענין העלזיל שנמלח מצד אחד: **ובשו"ת** אור נעלם סימן י"ט בשומן הכנתא ששהה ג' ימים בלא מליחה והדחה והאשה מלחה והדיחה והתיכה השומן ותיקנה מאכלים לשבת גם מכרה לאחרים ותיקנו תבשילין לשבת ושוב נודע ששהה ג' ימים וכתב להתיר הנשאר מתבשילין והכלים משום ס"ס שמא היה ס' בתבשילין דשמא היה ס' בתבשיל מאחר שאין בו דם כ"כ וגם אפשר שיצא ע"י מליחה ועכ"פ לא נשאר כ"כ שלא יהא כדי לבטל ואין זה ספק חסרון ידיעה שהוא ספק לכל הדור וגם הוא ספק דרבנן כמ"ש הט"ז בספק אם מלחה ואף שנה"כ חולק משום דאיתחזק איסורא יש לחלק דהתם הספק על החתיכה מה שאין כן בזה שהשומן נימוס בקדירה ע"ש ונראה שגם הנו"ב אפשר שמודה בזה וכמבואר בדבריו שבשומן שבבני מעיים יש סברא טפי להקל שאין שם עור ואפשר בהפ"מ להתיר התערובות ועכ"פ הסומך להקל להתיר הכלים אחר שהייה מעל"ע ודאי לא הפסיד וכ' בגבעת שאול סימן ב' באווז שמינה ששהה ג' ימים בלא מליחה ואין לו היתר כי אם לצלי אסור ליתן כלי תחתיו לקבל השמנונית ובדיעבד שנתנו כלי לקבל השומן וכבר נצלה חצי צלייתו יש להתיר בדיעבד כמו בבישול אחר צלייה בדיעבד ואף שהב"י יהיב טעמא משום ביטול ברוטב והכא אפשר דליכא בשמנונית ס' נגד הדם היוצא מ"מ י"ל בדיעבד יש לסמוך על טעם הב"י דפלט כל דמו על ידי צלי ולכן מותר בדיעבד אחר הבישול וה"ה בזה ועיין במח"ב מה שכתב על דברי הבל"י והפמ"א והעלה דלענין אווזות ששהה ג' ימים יש לאסור אף בהפ"מ אבל אם לא הודח הדחה ראשונה יש להקל בכה"ג ע"ש ועיין בסעיף קטן שאחר זה:

ואחר שצלאו לא יבשלנו. עבה"ט וכתב בשמש צדקה סי' ל"ז בענין בשר ששהה ג' ימים ותיכף כחצי שעה אחר כלות הג' ימים קרעוהו לכמה קרעים והדיחוהו והיה מי שרייתה כמו מי שריית שאר בשר ומלחוהו ואחר המליחה והדחה בתרייתא אזיל סומקא ואתי חיורא חלילה להתיר לבשלו ואפילו מלחוהו כמה פעמים ודמים נקיים ולבנים אין

להשגיח בזה ע"ש: **וע"ש** שאין להורות היתר לבשל אחר הצלייה וכן אין להתיר למלחו אחר הצלייה ולכבוש אותו ימים רבים בכלי שאינו מנוקב דכבוש כמבושל ולכן אין לשהותו ימים רבים כגון (ע"י עישון) דחיישינן דלמא אישתלי ומבשל ליה ע"ש. וע"ש טעם דאסור לחתוך בשר ששהה ג' ימים דק דק ולערב בו שומן ותבלין למלאות ממנו כרכשות כדי לאכלן צלויות ע"ג גחלים או טמונות ברמץ חם בחיפוי נייר או בלתי נייר דבני מעיים קשים הם ואין מחזיקין ודוחה אותן ונמצא הבשר שממולא בתוכו כנתבשל בכלי ואסור וגם איכא למיגזר דלמא אתי לבשולי מינייהו דהא אסרינן להשהות כו' ע"ש ועיין מח"ב שבמכתם לדוד דעתו להתיר בכה"ג וכ' עליו דבחיפוי נייר שכתב ע"פ הט"ז סימן ס"ה וכבר כתבנו דאבן העוזר חלק עליו ואסר ובעיקר הדין כבר הורה בשמש צדקה ועוד גדולים דאין להשהותן ע"ש: **ועיין** בתשואות חן סימן כ' שהאריך בדברי האו"ה והמחבר והעלה שאין לזוז מפסק או"ה דבלא ניקור ג' ימים לא מהני הדחה מועטת ואם לא שרה קצת אסור לבשל אלא לצלות ואם בישל יש להקל בדיעבד ואם ניקר תוך שלשה ימים אף שהודח הדחה מועטת תוך ג' מותר לבשל וכ"ז בשהה כבר אבל לכתחלה יש חילוק אם הוא מנוקר נכון שישרה אותה היטב ובשאינו מנוקר אסור לכתחלה אף אם ישרה כמה שעות במים כיון דחכמי אוסטרייך אוסרין אף בדיעבד אין לנו להקל לכתחילה וע"ש שהביא מתורת יקותיאל שדעתו דאף דיעבד אין להקל אפילו במנוקר אלא על ידי שרייה קצת וכשאינו מנוקר אף ע"י שרייה קצת אין להקל והביא ראיות ואין מוכרח והמחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים ע"ש. וע"ש סימן כ"א כ' דבכה"ג ששהה והעביר עליו מים בשפיכה בעלמא דמחמרינן מ"מ בהפסד קצת מותר לבשלו אחר צלייה ע"ש ומ"ש בה"ט שכ' הט"ז בשם רש"ל על הבשר כו' עיין בנה"כ שהשיג ע"ז ומ"ש בנמלח עם שאר בשר כו' הנה בט"ז כ' שמורה אחד התיר ונראה שטעה כו' והנה מצאתי לו רב אחיו הגאון מוהר"י הלוי ז"ל בתשובותיו שמתיר מטעם כבכ"פ וס"ל דממ"נ אם קשה לפלוט ג"כ לא יבלע ואם יבלע כך פולטו ע"י המליחה ולא חיישינן שבלע קצת ששוב לא יפלוט שנתקשה כו' ליתא דבכיצד צולין הלכתא מולייתא שרי. ומ"ש המ"י כלל י"ד דלפי' מה שפסק רמ"א להקל בדיעבד בבישלו אחר צלייה כו' ע"ש מבואר כן בדברי מוהר"י הלוי ע"ש. ועיין בח"ד שדעתו להקל בדינים אלו שכ' הט"ז לפי שדין זה אינו רק חומרת הגאונים ע"ש: **ועיין** בספרי שו"ת ב"א סי' כ"ז בשר ששהה ג' ימים שנמלח עם בשר עוף יחד ואחר מליחה והדחה כבשו אותם יחד בחבית ומלחו אותם כדרך שמולחין לקיום לזמן מרובה ונכבש כך כמה ימים יש לאסור אף מה שחוץ לציר ע"ש מלתא בטעמא ועיין ברדב"ז ח"ב סימן קל"ח ועיין בח"ד שיש להתיר שומן

ששהה ג' ימים בלא מליחה שאחר המליחה כדינו יבשל השומן במים שיש בהם ס' כיון דבהפ"מ קי"ל דאותה חתיכה מותרת והמים ישפכו ואין זה מבטל איסור והטעם שיחזור השומן ויבלע מהמים אין זה ביטול איסור דהבליעה באה אחר הביטול ועוד דכוונתינו להתיך השומן דמיא קצת לסימן פ"ד אבל לערבו בשומן אחר נראה דאסור עכ"ל ולכאורה לפי טעמא בתרא אף לערב בשומן אחר כשר שאינו מהותך היה מותר שהרי אין הכוונה לבטל הדם אלא להתיך השומן ואדרבה קצת י"ל דהכי עדיף טפי דמים שאין דרך התכת השומן בכך מחזי כמכוון לבטל איסור משא"כ שומן שאינו מהותך שדרך להתיך כל השומן שלו ביחד ולא מיחזי כמבטל איסור אך נראה דבלא"ה אין טעם השני לבד מספיק להתיר דהתם אינו מוסיף עליו רק כמות שהוא מחמת הדבש וכן באפיית הפת מחיטים מתולעים שכבר נתבטל אלא שלא בא לידי נ"ט בזה אמרינן דאין כוונתו לבטל ואה"נ אם שומן כשר בלוע דם וידוע שיש ס' בשומן נגד הדם אף דאכתי לא יהיב טעמא שרי להתיכו שאין הכוונה רק להתיכו וכן הוא בשאר איסורים שנפלו לס' שרי לבשל אח"כ אבל מ"מ כשנפל לפחות מס' שיהיה מותר להוסיף עליו מבחוץ ולומר שאין כוונתו לבטל זה לא שמענו ואף שדם שמלחו אינו אלא דרבנן וגם דהוי דם שבשלו מ"מ כבר כתב הרמ"א סימן צ"ט דאף להוסיף בדרבנן אסור וזה מבואר דאם נאמר דכה"ג שרי לבטל לכתחילה א"כ לדעת הטור והמחבר סימן צ"ב דחתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת יהיה היתר לכתחילה לבשל חתיכה שבלעה איסור במים שיש בהם ס' נגד האיסור ונאמר כיון דבלא"ה דרך לבשל בשר אין כוונתו לבטל רק לבשל הבשר א"ו דז"א דאע"פ שעושה בו כדרך שהיה הוא עושה בו בלא ביטול כיון שמוסיף על הכמות וע"י הוספה זו הוא מחדש מעשה הביטול אית ביה משום אין מבטלין ועיין בחולין דף ק' ואמנם כשמתיך במים ושופך המים נראה דזה לא הוי מבטל לאיסור דזה דומה להגעלה דשריא מה"ט שאין הכוונה רק להפליט האיסור ולא לבטלו ועיין בט"ז א"ח סימן תנ"ב ובפר"ח סימן קפ"ב דמה שנתבטל האיסור הנפלט ע"י הגעלה לא איכפת לן כיון שאינו נהנה ממנו ומ"מ צ"ע דנהי דקי"ל דאותה חתיכה מותרת מטעם שכ' הט"ז בבשר שנתבשל בלא מליחה דמה שפירש יצא לחוץ מ"מ פשיטא דגם באותה חתיכה נשאר חלק מטעם של הדם שפירש לפי חשבון אלא שמותר מחמת שבטל בס' והיינו בדיעבד אבל לכתחילה לא יצא מכלל אין מבטלין איסור לכתחילה ובזה אין הבליעה אחר הביטול רק בשעת ביטול השומן נוטל חלקו מהדם ומתבטל בו וע"ש בח"ד בביאורים שכ' ואין לומר שלטעם הט"ז דלפי שאינו פירש טעמא קא יהיב דז"א שהוא טעם מדם שלא פירש ע"ש. וזה לענין טעם הדם שלא פירש אבל הדם שפירש

שהוא חתיכה דאיסורא הבשר הוא מקבל הטעם בשעת פרישתו ממנו אלא לפי שהוא נסחט לקדירה ולא נשאר בו רק פחות מס' הוא מותר ועכ"פ לכתחילה היה ראוי לאסור (וע"ש בח"ד שכתב לדעת המחבר אף אם נפל לקדירה אחרת בפחות מס' אינו אוסר דכיון שהיה בס' נסחט טעמו ואפשר לסוחטו דהיתירא מותר ע"ש דלפענ"ד לא נאמר זה רק לענין בליע' טעם דאז כיון שנסחט קליש ליה וטעם קליש דהיתירא אינו אוסר שאין עליו שם טעם כעיקר אך כאן בדם האברים דאמרינן אף שלא פירש ממקומו בקדירה ראשונה יפרוש בקדירה שניה אין זה טעם רק ממש וממש אינו נסחט ע"י ס' וכיון שעתה פירש ואין בו ס' אסור ועיין במשבצות שאוסר ג"כ ונ"מ דאף לצורך כגון לכבוד שבת כו' דסמכינן אמחבר מ"מ בקדירה שניה שאין ס' אסור ולא עת האסף פה) ואמנם תירוץ הט"ז על המחבר הוא תמוה שהרי אם דם דעלמא היה מובלע בחתיכה ונפל לס' היה החתיכה נשארת באיסורה דאמרינן שלא יצא כמ"ש הט"ז סי' ק"ו ומאי עדיפותא דדם זה ומאן לימא שלא פירש ממנו דשמא פירש ממנו רוב הדם שבו או כולו ויצא מקצתו ומקצת לא יצא ולומר שטבע הבישול הוא מה שמתעורר לצאת יוצא לחוץ הכל ולכן בדם מעלמא או איסור אמרינן שמא נשאר בתוכו ממנו מה שלא נתעורר לצאת ע"י הבישול כלל מ"מ זו מנין לנו. ומכ"ש להרשב"א דס"ל דאף שנפלט לחוץ שטעם קפילא ואין טעם איסור אסור והיינו דמ"מ טעם קלוש אית ביה א"כ מה בכך שהנפרש יוצא לחוץ מ"מ בחתיכה עצמה נשאר בה טעם פורתא מזה הדם שנפרש מטעמא דאיסורא וכן בדם מעלמא ודאי הכי הוא שיוצא לחוץ ומ"מ עמד בו טעמו טעם קצת עכ"פ והוא אסור ואם כן מאי עדיפותא דדם חתיכה ולכן נראה דדעת המחבר הוא דעת הרא"ש דסבירא ליה פירש ממקום למקום בתוך החתיכה לית לן בה כמ"ש הש"ך סי' ע"ו וכן דעתו כהרא"ש לענין נמלח בכשא"מ והא דשובר מפרקתה שאני דפירש מחיים כמו שכתב הש"ך או כמו שכתב הב"ח דכל שפירש ממקום למקום ע"י צלייה ומליחה לית לן בה ולכך אם נתבשל אותה חתיכה מותרת גם כן דמה שיצא לחוץ נתבטל ומה שפירש בפנים ע"י הבישול מותר ומפרקת שאני שפירש ממקומה ונבלע ביחד למקום אחר על ידי שלא הניחו לזוב לחוץ כיצא לחוץ דמי עיין שם ולפי זה תבנא לדיננא להתיר השומן ע"י בישול במים שיש בהם ס' ולשפוך המים כמו שכתב הח"ד ולאו מטעמיה דאלו הוא סבירא ליה דהמחבר א"ל בטעם הט"ז ומכל מקום כתב להתיר כה"ג ולפע"ד זה אינו דלטעם הט"ז אין להתיר רק בהפ"מ אנו סומכים על הרא"ש ואם כן אין כאן איסור שהרי אינו מכוון לבטל רק להפליט הדם מתוך החתיכה למים והמים ישפכו כמו מי הגעלה ואם נשאר בפנים אף שפירש לפנים ממקום למקום שרי לדעת הרא"ש ויש לסמוך

בהפ"מ ובפרט בזה שמולח השומן כדינו ואין כאן רק חומרת הגאונים וגם דם שמלחו או שבישלו הוא דרבנן וגוף האיסור דאין מבטלין לכתחילה הסכימו הפוסקים שהוא מדרבנן ואם כן אין להחמיר בזה אך אין להורות כן לכל אדם רק למי שידע להזהר עוד שיהיה במים ס' נגד השומן ושלא ישתמש במים לצורך אכילה רק ישפוך אותם כנלע"ד ודבר פשוט שצריך המורה היתר בזה לחשוב שלא יצא שכרו בהפסדו מחמת דמי עצים שכשהוא רוצה לעשות מלאכה במים רבים לבשל בהם השומן ויהיה ס' פעמים כמוהו ודאי צריך להפסיד עצים הרבה שהרי המים ילכו לאיבוד ואם אחר כל הטורח והפסד עצים לא ישאר משיווי השומן אלא דבר מועט פשיטא שאין להמורה להתיר לעשות כן שכל עיקרו של היתר זה הוא בנוי על הפ"מ דבהפ"מ יש לסמוך על המחבר דביש ס' החתיכה עצמה מותרת משא"כ כשאין כאן רק הצלה פורתא פשיטא שאין לעשות כן ולא משכחת להך היתירא רק באתרא שעצים וטורח הוא בזול ושומן ביוקר דכיון שיהיה ניצול מהפ"מ על ידי זה יש לעשות כמ"ש:

פחות חצי שעה. עבה"ט ועיין בתו"מ ס"ק א' בענין השרייה ובא"ח סימן שכ"א כתבתי בדינים אלו ע"ש ועיין בדבר שמואל סי' ש' שנסתפק אם מותר לחזור ולעכב ג"י שלישיים ע"י שרייה אחרת וכתב דכיון שאינו נזכר בש"ס יש להקל בספיקות אלו ע"ש והביאו בקצרה בל"ק ע"ש ועיין בסולת למנחה כלל ד' שכ' וכן שמעתי הוראת רבנים קשישאי לשרות הבשר דוקא תוך ג"י כמו חצי שעה אבל הדחה בעלמא לא עכ"ד וכבר נהגו אפילו לכתחלה ע"י הדחה בעלמא ונראה דאין להקל לכתחלה היכא דאפשר ע"י שרייה ח"ש לרכך היטב כיון שרוצה להשהותו עוד ג' ימים ופעם אחת אירע שהטבח לקח ממטבחים בשר קרוש לביתו ונפשר שם ועברו זמן ג' ימים בלא שרייה אך מה שנפשר היה תוך ב"י והורה המורה שמותר לבשל דאחר ההפשר מהקרישה והקרח הוא מלוחלח במים של ההפשר והו"ל כהדיח דרך העברה דמותר בדיעבד והסכמתי על ידו אם כה יאמר הטבח שהיה משקה טופח על פניה לפי שהיה ג"כ הפ"מ ומ"מ יש להזהיר להטבח שישרה אותה כשיעור ח"ש במים קודם שימכרנו כדי שיתרכך היטב לפי שלפעמים הקונה יש לו שעה דחוקה לבשל ושורה דרך עראי והעברה וכיון שזה כבר עברו ג"י אע"פ שנסמוך על מי ההפשר מ"מ טוב לכתחילה לרככו עתה בשרייה היטב וקצרתי:

בשר המלוכלך. עבה"ט ועיין בספרי שו"ת סימן כ"ח מ"ש על דברי הש"ך בס"ק ט"ו בענין זה:

יש במים ס' כנגדו. עבה"ט וכ' בשב יעקב סימן כ"ז בשר שנשרה במים כ"ג שעות ואחר כן שרה במים אחרים עוד שעה אחת אין מצטרף דאין נקרא כבוש רק כ"ד שעות רצופים

ע"ש ועיין בש"ות כתר כהונה סימן ל"ו האריך בזה ומסיק גם כן להתיר וגם בחשש איסור דאורייתא המקיל אף באין הפ"מ לא הפסיד ע"ש:

והכלי שנפל בו אותו הציר. עבה"ט וכ' בשו"ת פרי תבואה סימן כ"ג ציר מליחה שנפל על כלי של פורצליין אצל אוזן הכלי וכ' להתיר מכמה טעמים כיון שנפל בחוץ וגם הוא במקום גבוה כשיגיעו החמין נגד אוזן הכלי שתשמישו ע"י שמערין לתוכו אזי יהיה ס' ל"ה כדבר שדרכו להשתמש בשפע כו' וגם דמחמת העירוי לא יפלוט מדופן הכלי מבחוץ ובפרט פורצליין טוב כתבו קצת שהוא דומה לזכוכית כו' ובפרט לרש"י ציר לאחר מליחה נחשב צונן כו' (ומ"ש על הפ"מ שמפרש דברי הש"ך שבכ"ח נאסר כולו שדברי שגיאה כו' הם פיטפוטי דברים שהרי הפמ"א גופיה מייתי שם דברי הת"ח כלל י"א כמה פעמים וע"ש שהביא מאו"ה שסובר כן) ועיין בפמ"א כמה דינים בזה ועיין לקמן סימן צ"א:

סימן ע

בשר שחוטה כו'. וכתב מח"ב בתשובה מהר"י זו האריך והעלה בין שטרפה למעלה או למטה או זה אצל זה צריך קליפה בכחושות ואם אחת שמינה אפילו הטריפה כחושה מפעפע בכל הכשרה ואם הוא דבר שאין איסורו רק מדרבנן א"צ רק נטילה ואם איסור מלוח והיתר טפל אם האיסור מלוח למטה וההיתר למעלה וא' מהן שמן הכל אסור דתתאה גבר ואם ההיתר טפל למטה והאיסור מלוח למעלה אינו אוסר רק כדי קליפה ואם זא"ז ונוגעים זה בזה זה והאיסור מלוח וההיתר טפל די בקליפה ואפי' האיסור שמן ובעל נפש יחמיר לעצמו לאסור הכל באיסור שמן (וע' לקמן ס"ק ך' בשם הר"י הלוי) ואם ההיתר מלוח והאיסור טפל ונוגעים זה בזה עיין סימן צ"א שא"צ אלא הדחה אלא שי"א שצריך קליפה בנוגעים ויש להחמיר באין הפ"מ והיכא שאחד שמינה שצריך ס' לא מה:י צירוף כלום וצריך שיהיה בכל אחד ס' ואם בשלו אותם בשוגג ויש בין הכל ס' אם חתיכת האיסור ניכרת אסורה כמ"ש לקמן סי' ק"ז ואם אינה מכירה כולם מותרות דחד בתרי בטל אפילו חתיכה הראויה להתכבד כו' ע"ש:

ופלט כל דמו. עבה"ט וכ' בשמש צדקה חתיכת שומן שלא נמלחה שנתנוהו בכלי עם שני חתיכות בשר שנמלחו והודחו כראוי והושם בכשא"מ ומלחום לקיום ועומד כך י"ב שעות לכאורה יש להתיר דדם שבשומן הוא מעט מזעיר בווירידים ועורקים ובודאי יש בבשר שני פעמים ס' כנגד השומן ולדינ' הורה להחמיר שאין להוסיף מסברא אך בן המחבר בהג"ה שם כ' להתיר ע"י הדחה ומליחה שניה ולסמוך על הצ"צ סימן ט' דלא

אמרינן על ידי הדחה נסתמין נקבי הפליטה והסכים לזה הפר"ח ומנ"י ואף שבתשובת מוהר"י הלוי אחיו של הט"ז בסימן ל"ה ובתשובת מעיל שמואל כתב לאסור מכל מקום בפלוגתא כי האי יש לסמוך לשער במאי דנפק מיניה דאמרינן דאיכא ששים ע"ש ונראה בדיעבד ובפרט במקום הפ"מ אין לאסור כשרוצה לצלות שלא על מנת להניח לזמן מרובה רק לאכול מיד דהיינו במשך ב' או ג' ימים שהטעם שכ' לאסור יש לדחות וקצרתי:

נוהגין לאסרו. עבה"ט ועי' בשו"ת מוהר"י הלוי סי' ל"ה ג"כ שכתב להחמיר מהודח אחר שיעור מליחה דנסתמים נקבי הפליטה כמ"ש בת"ח ע"ש ועיין ס"ק כ"ו:

וכל שכן אם לא נמלח כלל עבה"ט וכתב בנ"ב מ"ת סימן מ"ב בשר שנמלח ותוך שיעור מליחה נטף מצירו על בשר שלא נמלח שהיה מונח בכשא"מ והציר נטף טיף טיף והיה נראה ציר הרבה בכלי התחתון והבשר היה מונח בציר כל הלילה באין הפ"מ יש לאסור לחלוטין ובהפ"מ או לכבוד שבת יש להתיר לצלי שבזה יש לנו עוד סיוע מהמחבר דאין כבוש אוסר לצלי ע"ש ועיין פמ"א ח"ב סי' קס"א בשר שנמלח להוציא דמו ונטף מהציר למט' על הבשר והכבד שלא נמלח עדיין שהיה מקצתו שרוי במים ומקצתו למעלה יש להדיח ולמלוח או לצלות הבשר והכבד ואין כאן נידנוד איסור ע"ש:

ע"י שיחזו' וידיחנו. עבה"ט ועיין בשו"ת מוהר"י הלוי אחי הט"ז סי' ל"ה שכתב ליישב דהכא כיון שנפל לציר קודם הדחה ואז לא בלע כיון דטריד לפלוט ציר דידיה ומה שמדיח אח"כ נהי נמי שסותם נקבי הפליטה מה בכך הא לא בלע איסור שיפלטנו אלא משום הציר שעליו בעין אם יש לחוש קצת דלמא בלע קצת כ"ק לכן מדיחין אותה מפני הציר בעין וחוזרין ומולחין אותו לפלוט המעט שבלע כ"ק עכ"ל ור"ל דמחמת הפ"מ אמרינן ג"כ דאיידי דטריד למיפלט ציר לא בלע דם ועיין בפ"ת סי' י"ח כתב שאם יש עוד צד להקל הוא פוסק להקל כהפוס' דמהני מליחה שנית אף אחר הדחה ע"ש ונראה שאין להקל בזה כי אם לצורך:

ויחזור וימלחנו. עבה"ט וע' בפ"ת סימן י"ח בתרנגולת שאחר מליחה והדחה נפלה על דף שמלחו עליו רק שלא נפלה על מקום המליחה ממש כי המליחה היתה למעלה ונפילת התרנגולת על הדף היה למטה רק שהיו שם נקבים סתומים בעפר שלא היו יכולים לזוב רק טיף טיף וכשהגביהו התרנגולת ראו שהיה בתוך הנקבים הסתומים ציר שזב לשם ואפשר היה שם גם ממי הדחת התרנגולת שהיה סמוך להדחה אחרונה שלה ולפי האומדנא לא נשתהה הרבה והמורה התיר על ידי מליחה שנית ונתבשל כך והעלה להתיר מחמת דזה מיקרי ג"כ קצת מקום לציר לזוב דרך הנקבים וגם שהוא תוך י"ב שעות יש צד להפוסקים דלא נסתמו כו' וגם התורת יקותיאל מתיר בהפ"מ היכא דליכא

גומות בבשר מטעם משריק שריק וגם יש לתלות שנתרבה ציר שבנקבי' מחמת מימי הדחה כו' וגם י"ל שהיה בעוף הזה ס' נגד הציר שבנקבים ואמנם אפילו לא הי' ס' אין להחמיר בזה משום איסור דבוק ע"ש:

סימן עא

הטלפים כו'. עבה"ט וע' בתורת חסד סימן יו"ד אם לא חתך ראשן יש להם תקנה ע"י מליחה פעם שנית לאחר שיסיר ראשו ואם נתן באש במים רותחין קודם שחזר להכשירן ע"י מליח' שנית נאסרו ע"י מליחה זה אא"כ יש ס' נגד הטלפים וע' מח"ב בשם מוהר"י דיין ראש בהמה שנמלחה שלימה ולא ניקב המוח ונתבשלה שלימה אם יש ס' בתבשיל מותר ואם אין ס' דיינו שנאסור המוח והשאר מותר ע"ש ונלע"ד מה דמשמע מדבריו להתיר המוח עצמו ביש ס' ליתא דלא דמי לדלקמן ס"ק ח' דמוח שבראש שאני שמחזיקין בו דם כמ"ש המנ"י כלל ט"ו ס"ק כ"א וע' בשפ"ד ס"ק ט' ועיין בתשובת כנה"ג באשה שעשת' פשטיד"א מליאה מוח והניחתה במרחשת עם אחרים ונתנה בתנור ושוב נזכר' שמוח בפשטיד"א והוציא' הקרום ולא מלחה שהורה מוהר"ש גאון להתיר הכל לפי שלא היה מהאיסור רק פחות מס' ובעל כנה"ג חלק ואסר הכל שהפשטידא עצמה לא הי' ס' נגד המוח ואוסרת השאר ע"ש באורך וגם בתורת חסד הביא שם סימן ז' תשובת מוהר"י חזן שפסק דהפשטידא אסורה והשאר מותר והמחבר שם סי' ח' חלק ע"ז ודחה ראיותיו ומסיק דכולם אסורים וע' מח"ב:

צריכין מליחה. עבה"ט וכ' מח"ב בשם בית דוד עצם שיש בו מוח שנמלח שלם בלא שום שבירה ונקב והודח כראוי ונמלח עם בשר אחר ובישלם יחד בקדירה כיון שנתבשל עם הבשר יצא דם הבלוע בכ"ק של עצם ונבלע במוח ובכל הבשר וצריך שיהיה ס' בכל התבשיל כנגד הכ"ק של העצם ולמ"ד דכל מקום שצריך קליפה ולא קלפוה מותר בדיעבד ה"נ מותר אפילו לא הי' ס' ועוד צידד דלהבליע הדם בדבר אחר העצם מעכב עיין שם:

סימן עב

והמנהג להקל. עבה"ט וכ' בשו"ת פ"י סי' ק' עוף שמלחוהו עם לבו והדיחוהו כראוי ואח"כ חזרו ומלחוהו בכשא"מ ולבו בתוכו ונכבש בציר ואח"כ נמצא הלב בתוכו והעוף שלם יש לאסור מה שבתוך הציר שא"ל מה שיצא יצא במליחה ראשונה דפשיטא דז"א וגם אין לצרף מה שחוץ לציר לבטל כמבואר בסימן ק"ה דיש מקילין מה שחוץ לציר

וא"כ אינו מפעפע למעלה כמ"ש הרא"ש ואין מצטרף לבטל אבל מה שחוץ לציר מותר ממ"נ דאם נאמר דמפעפע למעלה הרי יש ס' ע"ש:

וטוב לחוש לדבריהם ולקלוף. עבה"ט ועיין מנ"י כלל ט"ו ס"ק ו' שכ' שא"צ קליפה דמיקרי דם פליטה וכבכ"פ ע"ש ולפענ"ד ז"א שהרי בת"ח שם כ' לצאת אליבא דכ"ע והיינו לצאת ידי הסוברים דהוה דם בעין מ"מ יש לסמוך על דעת האומרים דכל מליחה בקליפה ובדגול מרבבה כתב דהלב עצמו כ"ק ולפענ"ד דעת הרמ"א והש"ך כיון דלגבי הלב עצמו אמרינן דשיע ולא בלע רק שפולט לחוץ ואוסר כולו המחמירים שחשבו גם לגבי אחרות כדם פליטה ואם רוצים לצאת גם ידי המחמירין יש לקלוף ולסמוך על דעת האומרין דמליחה די בקליפה וא"כ אין זה מועיל כלל מה שהלב כדי קליפה שהרי אנו חוששין שהדם יצא לחוץ:

אפילו אין בו הראש. עבה"ט ועי' בתשובת ב"ח החדשות סימן כ"ב בנמלח עוף שלם עם לבו ונחתך כנף ממנו ונתרשל כך אפשר להקל דראש ורגלים לאו דווקא אלא שלשער באומד הדעת ובחצי עוף ודאי אין להקל ומ"ש הבה"ט בשם תשובת שער אפרים בעוף שצלאו בבעקין כו' בשער אפרים שם הניח בצ"ע ובמ"י הביא הוראה זו של ח"ז מוהר"ש שפירא ז"ל וכתב שהוא עצמו אמר שאין להחמיר דקי"ל כר"י כו' ע"ש כלל כ"ו ובמשבצות כאן כתב דלפי מ"ש הט"ז סי' צ"ב להחמיר כרש"י יש להחמיר בזה ועפ"ז פ' איזה חילוקי דינים אך בנ"ב סי' כ"ה כתב ג"כ להקל מלבד הטעם דקי"ל כר"י אלא גם מטעם אחר דאולי לא הגיע הרוטב אפי' לכסות אותו עובי צד העוף שלמט' ונשאר הלב כולו למעל' מהרוטב ואף דנימא שעלה והגיע קצת רוטב לחללו מ"מ דלמא לא עלה נגד חלק מהלב ונגד חלק זה יש ששים כיון שלא נודע בשעת השאלה איך הי' זאת לעמוד ע"ז עד היכן הגיע הרוטב והוה דומיא דנשפך ויש להקל באיסור דרבנן דדם שבישלו דרבנן ולכל היותר אין להחמיר יותר מכ"נ לומר שהרוטב לא עלה מעובי הצלע והיה הלב דבוק בלי רוטב ואסור כ"נ ושוב צידד לומר דאפילו כ"נ לא צריך דהבל הקדירה מתפשט בכולו אף שהוא בדבר גוש כיון שמתייבש דמו בתוכו והש"ך בסימן צ"ב כ' דבגוש אפילו בקדירה אין מתפשט מ"מ חומרא בעלמא הוא וכיון שהרוב הפוסקים מסכימים להר"י אין לחוש כלל ועוד י"ל דכשדבוק בתולדה אבל הקדירה גורם שיתפשט אף בגוש כו' וכדמוכח בתוספות חולין דף צ"ו במשנה דירך כו' ועפ"ז כתב ליישב לשון הש"ע בסימן ק"ה ובספרי שו"ת ב"א סי' כ"א ותמהתי על הגאון ז"ל בראייתו מהתוס' דהר"י מוקי לה בכולה חוץ לרוטב דליתא דגם להר"י צריך לאוקמי בתוך הרוטב וכדמסיימי התוס' דהא דקתני אם יש בה היינו בצירוף הרוטב ג"כ וא"כ מוכח מהתו' איפכא ונראה במקום שיש

לחוש שהיה כולו חוץ לרוטב יש להחמיר ולהצריך נטילה ובפרט דזה לא מיחשב הפסד כלל כיון דבלא"ה צריך קליפה כמבואר בהג"ה וכן דעת המנ"י להצריך נטילה ע"ש:

אבל נהגו לקרעה. עבה"ט וכתב בח"ד אם העוף בעודו רותח שהיס"ב חתך ממנו קצת נאסר השאר דהא ליכא ס' ודבר גוש דינו ככ"ר וא"ל דבלוע אינו יוצא בלי רוטב דהא הלב דבוק ונתייבש דמו בתוכו וגם דבשעת נגיעה באיסור לא בקיאים בין כחוש כו' ע"ש ונראה דבהפסד קצת יש להקל כיון שלדעת הב"י כל שהיה ס' אף הלב עצמו מותר כמ"ש הש"ך סק"ו אלא שאנו חוששים שנתייבש בתוכו בשעת מליחה ובישול ולא יצא משם א"כ פשיטא שגם עתה לא יצא בלא רוטב והלב לא נ"נ כמ"ש הש"ך בשם מוהרא"י דלענין זה מהני שיעתו כו' ופשיטא שאע"פ שנתייבש הדם בתוך הלב אינו גוש אחד עם חתיכה מהעוף שנאמר שהוא נבלע באברים של העוף בכולו בלא רוטב ומכ"ש אם לפי אומד הדעת גם בחתיכה שהלב בו יש ס' נגד הדם שבחללו דלהרבה פוסקים די בזה וכן דעת הפר"ח ואף דנקטינן לחומרא מ"מ בזה שבשעת הדחק הי' ס' ואינו רק חששא בעלמא שמא נתייבש ולא נפלט לחוץ ועתה אין כאן רוטב שיפליט טעמו שפיר יש לסמוך בפשיטו' על הך דעה שבאומד הדעת שיש ס' סגי וקצרתי. ומ"מ צריך המורה ליזהר אף בנמצא הלב על הטעליר אצל העוף ואין דבוק בו ויש בכל הקדירה ס' לחקור לדעת אם עירו הקדירה בבת אחת לתוך הקערה או מתחלה שפכו המרק שאז יש להטריף דמיד שהתחיל לשפוך המרק ולא נשאר ס' בקדירה נאסר ועי' סי' ק"ז. ומ"מ נראה לצדד להתיר הקערה שהי' בה הרוטב כיון שבתחילת העירוי הי' שם רוטב שוב הרוטב שבא אחריה שנאסרה אינה אוסרת את הקערה כיון שאין עירוי אוסר רק כ"ק וכאן שהרוטב שבקערה מפסקת ביניהם ואף שלפעמים ע"י קילוח העירוי הרוטב אשר שם מקודם מתפשט לצדדין מחמת הקילוח שלמעלה והקילוח נוגע לצדדין בשולי הקערה וכה"ג כ' בסי' ק"ד בענין עכבר שנמצא בשומן אפשר שבשומן שמחמת הקילוח החם היא נתך ונמס מפניו שפיר י"ל שנוגע בעכבר ממש עי"ז משא"כ כאן אפשר דאינו יכול ליגע בשולי קערה וגם אין להחמיר כולי האי בדם שמלחו ודם שבישלו דרבנן וקצרתי:

סימן עג

ואם לא עשה כן נוטל הסמפונו' כו'. ועיין בנ"ב מ"ת סי' מ' שנשאל שזה סותר למ"ש בסעיף י"ג די"א דלצלי א"צ חתיכה ומוכח בתוס' דחולין דף קי"א דלפ"ז לא מהני חתיכה לבשל אח"כ והשיב שאין החשש רק משום דם הבלוע בהם ואם רוצה לאכלו רק צלי ליכא חשש דמה שלא שלט כח האש הוא דם שלא פירש עיין שם:

אפילו נמלחה. עבה"ט ועי' בתו"מ ס"ק א' בדין כבד ששרה במים מעל"ע. ועי' בשו"ת שער אפרים שמתיר וכן דעת מו' מאיר שטערין הביאו בח"י. ובמקום שמואל כתב שכן עיקר ודלא כמנ"י בשם הר"ש שפירא וכן במעיל צדקה סי' ל"ה כתב שיש להתיר כפר"ח ודלא כמ"ש באר עשק וצ"צ וחו"י דיש לחוש כ"ש יותר מכ"ד שעות מצומצמות הוא טפי ממבושל ונכנס בגדר שלוק דז"א ע"ש אך אם לא הדיחו הכבד תחלה ואין במים ס' נגד הדם בעין שעליו יש לאוסרה. אבל אם הודחה תחלה או שיש ס' נגד אותו הדם לבד יש לסמוך להקל והכלי שנכבשה יש לאסור בלי ספק אם יש במים ס' נגד הכבד ע"ש:

אפילו ע"ג בשרא. עבה"ט וכ' בהר הכרמל סי' י' כבד שצלאו ע"ג גחלים ונגע בקדירה שיש בה תבשיל רותח ועמד אצל האש ואין ס' בקדירה נגד הכבד יש לאסור דדמים שנבלע דרך הקדירה במאכל אין כח להאש לשאבה ובקדירה רקנית אפשר דמותר כיון שאינו מסתרך במאכל האש שואבו מיד כי כבכ"פ (והיינו כשהקדירה רקנית אצל האש ולא סילקוה מיד אחר הנגיעה ולפענ"ד אסור בזה דגם בבליעת כ"ח א"ל כבכ"פ וגם בכלי מתכות ריקן שצריך ליבון דוקא דהא אף בנגיעה בעלמא מצריכים שישהה על האור עד שיתלבן) וע"ש דנוהגים היתר לצלות כבד בתוך תנור האופה בשעת שבוער רחוק מן האש ואין חוששין מחמת הכבד מתבשל בדם הזב תחתיו ולא להכשיר מקום הזה בתנור והכל מטעם לפי שהאש שואבו ואינו מניחו להבליע ומכלהו ומייבשו ע"ש:

מיהו הכבד עצמה אסורה. עבה"ט וכ' במשנת דר"ע דאף להפר"ח לעיל סי' ס"ט גבי בשר שנתבשל בלא מליח' מצטרף הבשר עצמה ג"כ לס' כאן אינו מצטרף הכבד דהא מדינא דגמר' פולטת ואינה בולעת א"כ הדם היוצא מהכבד אינו חוזר ומתפשט בכבד ואף שאנו אוסרים הכבד עצמה משום דלא בקיאים בין שלוקה ומבושלת היינו לחומרא אבל לקולא לא ע"ש ובמשבצות סי' ס"ט הביא זה בשם גדול וכ' דמשום הא לא איריא די"ל דחלק אחד מס' נשאר בהכבד (עיין לעיל סי' ס"ט ס"ק ג' מ"ש שם) אלא דבלא"ה לא קי"ל כהפר"ח:

סימן עה

אלא א"כ אסמיק. עבה"ט דקורקבן מחזיקים בו דם ואפי' בספק אם נמלח יש האוסר כ"כ בפמ"ג ומח"ב והביא משיבולי לקט כת"י שכ' להדיא דקורקבן מחזיקים בו דם עיין שם. ועיין בפמ"ג סוף הסי' בחלחולת שנהפך לעבר המאכל ומלאוהו בקמח בלא מליחה ונמלג או נתבשל ע"ש:

מיהו בדיעבד. עבה"ט וכ' בשאילת יעב"ץ תרנגולת שהטילה ביצה גמורה בחלבון וחלמון וקליפה רכה עליו א"צ מליחה דהא דמחמרינן בב"ח בלא קליפה קשה היינו בנמצא במעי אמו אבל כשהטילה בחייה דינה כביצה גמורה דאל"כ תיתסר משום אמ"ה וקי"ל בסי' פ"ו דאפי' בהכה על זנבה והטילה מותרת כשאין מעורה בגידין אלא ודאי דיש לה דין ביצה גמורה וא"צ מליחה ג"כ ע"ש:

מותר למלחם. עבה"ט וע' במשבצות דבזפק מחזיקין בו דם ע"ש ולכן שייך ג"כ איסור דנמלח מצ"א כמ"ש במנ"י כלל ט' בזפק שנשאר עם המאכל ע"ש וע' לקמן סי' ע"ז:

סימן עו

לפי שהאש. עבה"ט ועיין לעיל סי' ס"ח דמותר למלוג ברמץ שהוא אפר חם מבואר אע"פ שאינו אש ממש אלא תולדות האש אמרינן ביה משאיב שאיב וה"ה בהסיק תנור וגרפו וצלה אצלו מבחוץ דשפיר משאיב שאיב ואף שיש לחלק בין זה לרמץ דהרמץ הוא בא ממה שדלקו האור בעצם ושלט האור בו בעצמו נשאר חמימותו בתוכו כמו בגחלים והוי חום האש ממש מה שאין כן בחום התנור שלא שלט האור בעצמותו אלא הוחם מחמת האש סמוך לו אפשר דלא הוי כאש ממש ולא שאיב אך ז"א דאין לחלק בכך וכן מוכח בפסחים דף פ"ו תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח כו' ע"ש דמוכח דודאי לענין להיות נקרא צלי שיהיה ניתר מחמת דם שבתוכו שפיר הוי צלי אש ולכן אם היה מונח בשר אצל תנור בית החורף עד שיצלה יש להתיר לגמור צלייתו אצל האש ואם היה מונח ממנו קצת אצל התנור ואותו מקצת הוחם הרבה עד שהיס"ב והחתיכה שממנו והלאה לא הוחם כלל נראה שמותר לחתוך החתיכה עד המקום שהוחמה ויאכלנה צלי ושאר כל החתיכה שלא הוחמה עדיין מותרת לבשל על ידי מליחה כדינו אבל אם לא חתך אותה ולקחה מן התנור בעודה חמה שהיס"ב יש לאסור כל החתיכה בבישול במקום שאין הפ"מ אבל אם יש הפ"מ כגון באווזות שיש לפעמים הפ"מ מחמת השומן שע"י צלי ילך השומן לאיבוד או בדיעבד שכבר נתבשל יש להתיר וטעם לדבר משום דאע"ג דבעודה אצל התנור החם נורא מישאיב שאיב ואף שפירש בתוכו ממקום למקום ממש אין בו כח להבליע אל שאר הבשר שלא הוחם ולכן אם חתכו בעודו מונח אצל התנור אין בית מיחוש אל שאר הבשר ומותר בבישול מכל מקום אם לקחו משם בעוד היד סולדת בו התם מבליע בשאר הבשר ושוב אינו יוצא ע"י מליחה רק על ידי צלייה כמ"ש הרשב"א דמה שנבלע על ידי חום האש אינו נפלט כי אם על ידי אש ואם כן אסור לבשל אלא שי"ל דהו"ל כנוגעים זה בזה שפסק הרמ"א בסי' ק"ה דאינו אסור רק

כדי קליפה וכן דעת הש"ך מכל מקום הט"ז הביא דעת רש"ל דאסור כולו ואין להקל כי אם בהפ"מ וכן דעת המ"י בהפ"מ ע"ש וכ"כ הט"ז בסי' צ"ב אכן אם לקחו מהתנור בענין שהחתיכה שהרתיחה מחום התנור הוא למעלה י"ל כיון דלמטה היא קרה תתאה גבר וא"צ יותר מכדי קליפה ואם החתיכה הרתיחה למטה י"ל תתאה גבר לאסור כולו ובאמת הוא תמוה קצת שנאמר שחתיכה קטנה שבשולי הבשר תגרום חמימות למעלה בכל החתיכה שתבלע ממנה ואפילו היא גדולה כמה ועינינו הרואות שהוא קרה ממש ולא הגיע לשם מחום אשר בקצה מזה כלום ואין כאן מקום להרחיב הדיבור רק עכ"פ נראה לפענ"ד שיש להקל גם אם היה החתיכה החמה למטה כיון דבלאו הכי אין האיסור אלא משום דם ודם אינו מפעפע למעלה במליחה וה"ה בצלי ועיין בב"י סי' ק"ה בשם הרשב"א שיותר י"ל שמפעפע במליחה מבצלייה מפני המוהל היוצא מהבשר כו' וגם דדם כחוש לגמרי ולא דמי לציר נבלה שיש סרך שמנונית וכיון שהוא דרבנן ועיין בת"ח כלל ל"ז להקל לצלי בכחוש באיסור דרבנן ואף דבסי' ע' אוסר הרב בדגים עד ס' ועיין בת"ח כלל כ' ובכלל ל"ח ובמנ"י ס"ק י"ד ולדבריו צ"ל דגם היכא דאיסור משום דם גזרינן אטו שמן מכל מקום בנידון זה נראה שאין להחמיר כולי האי דבכל גוונא די כשחותך ממנה החתיכה ששלט בה האור עד מעט למעלה ממנו כ"ק ויאכלנו צלי והשאר מותר בבישול ונראה דאף אם אין כאן רק הפסד מועט או לצורך יש להתיר בכל גווני שהרי אין כאן חשש רק שמא ע"י החום נתעורר הדם לצאת ולא יצא עדיין ופירש ממקום למקום דמחמת זה אוסר באו"ה לאכול כל שלא נצלה חצי צלייתו ושוב חוזר ונבלע בשאר בשר מחמת שהוא עדיין חם שהיס"ב וא"כ אין כאן איסור רק לדעת רמ"א לעיל סי' ס"ט דמחמיר בכשא"מ כהפוסקים דפירש ממקום למקום אפילו אחר מיתה אסור מה שאין כן להרא"ש דמה שהולך מצד זה לצד זה מותר וכן דעת כמה פוסקים והמחבר א"נ אין כאן מקום לחוש כלל ואפילו מאן דאוסר פירש ממל"מ אין כאן איסור על הבשר כלל שהרי הוא עצמו מותר לצלי וליט ביה משום חנ"נ ונגד הדם שבו ודאי יש ס' בשאר הבשר ובכה"ג יש לסמוך על הראב"ד דבמאי דנפיק מיניה משערינן ואם לא הוחם מן הבשר רק חתיכה קטנה שיש בשאר החתיכות ס' כנגדו וכן בעוף שלם שהונח אצל התנור והוחם במקום אחר חתיכה קטנה כשיעור הלב יש להתיר בפשיטות דאין עוף שלא יהיה ס' נגד לבו ועיין בשו"ת הר הכרמל סי' י"ג דאווזא שלאחר הסרת הנוצות הניחוה אצל תנור בית החורף ונגע בחרסית התנור עד דאסמיק הבשר מבחוץ ונצרר הדם מחום התנור עד שכמעט נצלה מקום הזה באווז וכ' שאין מועיל מליחה לאווז לבשל רק לצלי מותר ומכ"ש יש לחוש שנתחמם לב וכבד ודם שבעין בתוך הגוף ונבלע

במקום אחר כיון דאפשר ששהה זמן רב ע"ש ולפמ"ש אם לא חם כולו רק במקום אחד לבד יש להתיר השאר בבישול ובענין שכ' לעיל ומ"ש שנתחמם לב וכבד כו' כל שלא שלט החום בכולו רק במקום נגיעתו לבד פשיטא שאין לחוש ששלט החום באברים הפנימים עד שנפלטו והוא פשוט לענ"ד ועיין בספר ח"ד שכתב ג"כ שאם הונח אצל תנור חם מותר לצלי ואסור לקדרה ונראה דמיירי שכל החתיכה הוחמה והורתחה מחום התנור ועכ"פ שמניחים בשר קרוש קרוב לתנור יש להזהר שלא לקרב אצל התנור ממש אף שאינו רוצה להשהות שם רק שעה מועטת דגם בזה איכא למיחש כמבואר בסי' ס"ח בענין חירוך והבהוב ומ"ש בח"ד שם שאם היה מונח במקום שאם ישפך מים לא יצאו מיד אסור אפילו בצלי גמור אם צולהו ע"ג כירה בכהאי גוונא אסור כיון שהדם מתכנס תחתיו הרי מתבשל' בדמה וכמו שהיה נאסר במליחה בכשא"מ משום דהוי כנכבש בצירו ודעת הרא"ש שם משום דהציר מתכנס תחתיו ולכן גם בצלי גמור צריך לצלותו ע"ג גחלים דדינו ככ"מ או במקום שאם ישפך מים יצאו מיד ע"ש ולענ"ד אין הנידון דומה דגבי מליחה אע"ג דהמלח יש לו כח למשוך אליו הדם שבחתיכה מכל מקום כשמתרבה כחו לפעול בחתיכ' מחמת הכביש' בציר כשיעור שיתן על האור ויתחיל להרתיח פועל בו שמתבשל ושוב אינו פולט מה שאין כן באש דנורא מישאב שאיב ואפילו דם בעין שעליו אמרינן שאש שואבו וכ"ז שכח האש שולט בו הוא שואב אליו הדם פליטה וטבע האש שלא יניח לבלוע רק לשאוב אליו ומעולם אין עליו תורת כבישה כלל שנאמר שיהיה כמבושל שהרי אין כאן מי מלח עזים שיהיה לו דין כבוש בתוך מעל"ע וכן מבואר לעיל סי' ס"ה לענין חוטים שיש בהן דם דמליחה בלא חתיכה לא מהני ולצלי לא בעי חתיכה רק להרשב"א בעינן שיהיו מגולים אל האש אבל כל שהם מגולים האש שואבו הדם הכנוס מה שאין כן במליחה והנה מצינו לעיל סי' ס"ח שמותר להטמין ברמץ שהוא אפר חם והוא מש"ס רישא בכבשא כו' ומשמע אפילו להניח העוף ע"ג כירה ולכסותו סביב באפר חם שרי ולא חיישינן לכינוס הדם וכן מוכח דאם לא כן למה ליה להתה"ד לדחוקי בטעם שאין נוהגין במליגה ברמץ שמא לא נפתח התרנגולת והביאו הש"ך טפי הול"ל שהוא מחשש שמא יניחנה ע"ג הכירה בלא אפר תיחוח למטה שיוכל לשאוב הדם אלא ע"כ דאין בזה חשש כלל וכן מוכח בתוס' בפסחים דף ע"ג ע"ב ד"ה טפל דבפשטיד"א אמרינן כבכ"פ דחזינן דלא פלטו שמקום מושבם יבש בתנור כו' והביאו הש"ך סי' ע"ח וכ"כ הג"א פ' כ"א בשם א"ז ועיין במשבצות ס"ק ב' בסימן ע"ח פשטידא הוא כו' ונותנים בתוך התנור גרוף או על המחבת כו' ומ"ש מחבת ז"א דזה בישול הוא ואפשר דאגב שיטפא נקט ור"ל טס של ברזל רותח עיין בא"ח סי' קס"ז משמע

להדיא דאי הוי אמרינן כבכ"פ הוי שרי אף שפשיטא שאין צליית פשטידא בשפוד או ע"ג גחלים רק מושיבים אותה בתנור החם וא"כ אם תפלוט ותכנוס שם הדם אין איסור דכיון דמקום מושבם הוא יבש בתנור אין איסור שכח האש הוא שואב הדם ולכן כתבו דכיון דמקום מושבם יבש בתנור הא חזינן דלא פלטי מידי וכן מוכח בת"ח כלל ט' שכ' אם רוצה לצלות בקדירה כעין טיגון בעי מליחה גמורה דהוי כבישול ע"ש וטפי הו"ל לאשמועינן רבותא דאפילו לצלות בלא כלי במקום שאין מדרון אסור אלא ודאי דליתא ובינותי בספרים ומצאתי בכה"ג סי' ע"ו שכתב מתחילה דאותן הנוהגין לצלות בשר ע"ג התנור ממש מבלי שפוד כלל אחר שגורפין מהתנור כל הגחלים ולא נשאר רק חום התנור ואז צולין הבשר ע"פ התנור לא יפה הם עושים מאחר שנפלט הדם חוזר הבשר ובולע הדם כיון שאין בתנור אש שישרוף הדם ומיהו ממה דאמרינן פ' כ"צ תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח כו' ופירש"י אש קפיד רחמנא וחום התנור תולדות האש הוא ואם תתן בו בגד תשרף ונעשה פחם ואש ע"כ דאף גרוף וקטום בלתי גחלים אלא חום לבד שורף בגד וה"ה דשורף דם ומצאתי בהג"ה כת"י למוה"ר עזריאל יהושע ז"ל שכתב שעמד בספק הזה וכתב לו אחד מיוחד מדברי התוס' פרק כ"צ על ההיא דאמר רבא מולייתא שרי ממה שהקשו התוס' על פרש"י ז"ל נראה דשרי כו' ע"ש ושמחתי שכוונתי לדעת הגדולים בראיות אלו ומ"ש מדברי רש"י דשורף בגד כו' היה אפשר לדחות מ"מ מאן מודיע לן דטבע תולדות האור לשאוב דם ונראה דכוונתו דודאי מוכח דשואב הדם שהרי הפסח לא נמלח כלל לקדרה ואפילו הכי מהני ליה הצלייה להוציא דמו רק שיש לומר שהאש שורף הדם אבל תולדות אש יש לחוש שיחזור ויבלע ולזה מביא ראיה מרש"י ששורף כמו אש עצמו והנך רואה שאף אם צולה על התנור ממש לא דרך תלייה באויר הוא מתיר ואין חושש לדם המתכנס תחתיו אף שאין לזה ראיה מתנור שגרפו דהתם ע"י תלייה בשפוד הוא מ"מ מדברי רש"י נראה שהאש שואבו ושורפו ג"כ ואף שהמקום ההוא שהוא נצלה עליו מלוכלך אין זה דם רק לחלוחית מוהל בעלמא ואף אם תמצא לומר שהוא לחלוחית דם אין לחוש דטבע האש למשוך אליו דם ולא להבליע ואפילו אם מבליע כבכ"פ ומדברי התוס' פרק כ"צ גם כן ראיה דאפילו ע"ג התנור ממש שרי וכן נלענ"ד מדברי המרדכי בשם תשובת רש"י שהביאה בית יוסף סוף סימן ע"ג שכ' כבד שנמצא במולייתא שקורין פשטיד"א בס' כו' ואם לאו הכל אסור דקימחא דידן חיוורתא היא דאמרינן בפ' כיצד צולין שמחזקת דם שבתוכ' ואין האור שואב וכן נמצא בפיסקי רבינו יעב"ץ בשר שלא נמלח שנתנוה בטפילה אי ידע מקומו אסור דלא בקיאינן כולי האי בין זיג ללא זיג עד כאן לשונו וכן הוא בהגהת אשיר"י פרק כל הבשר ומבוא'

מזה דמיירי שהפשטיד"א בתנור ולפי שהקמח מחזיק הדם שבתוכו חשבינן ליה כאלו נתבשל בחוך העיסה שסביב לה ולכן אם לא היה הקמח מחזיק הדם כגון בקמח סולת דמפריר היה מותר אף על גב דודאי אין דרך פשטידא לתתה על שפוד או על גבי גחלים הוא מותר ואם איתא דמנוקב מתחתיו בעיניה אפי' הוא דסמידא שאינו מעכבו מלצאת מ"מ הרי הוא מתכנס תחתיו בתנור אלא ודאי דאין חוששין לזה דהאור דרכו לשאב את הדם ואינו מניחו שיבלע בבשר כמ"ש לענין סכין וכ"כ הרא"ש שאנו רואים דם הפליטה מתגלגל סביב הצלי ואינו נבלע בו ואם היה מקום לומר שיבלע בו מחמת חום הצלי כיון שהאור שולט בו אין מקום לחלק בין זמן מרובה לזמן מועט אלא ודאי דחום האש שואב ושורף ואינו מניח לבלעו בו כלל וכן מבואר בסה"ת וסמ"ג לענין סכין שחותכין בו הצלי על האש בעוד שלא הגיע לחצי צלייתו ולפעמים נעשה שם גומא והגומא מלאה דם דלא שייך מישרק שריק ונאסר הסכין ע"ש הא קמן דאע"ג דהסכין אסור שהאור מבליע בו מ"מ הבשר מותר אע"פ שהגומא מליאה דם כיון שטבע האור למשוך הדם מתוך הבשר ואין מבליע בו ואם מבליע כבכ"פ ויש מתירין אפי' בסכין בדיעבד כמבואר בסי' ע"ו וא"כ חזינן דלא חיישינן לדם שבגומא וצולין כך להבא ואין חוששין שיבלע בו או שיהיה הבשר שאצלו מתבשל בדם ומה לי הדם שבאמצע חתיכה ומה לי הדם שתחתיו נמי לא אמרינן שנבלע בבשר או נתבשל בו עיין בכה"ג סימן ס"ח ובתשובותיו בני חיי' חלק יו"ד סי' ק"ז שכ' לענין מה שאמרו בסמידא כבכ"פ אבל לא בחיוורתא כו' לא אמרו כן אלא בפשטידא הנאפת ע"ג תנור שאין שם רוטב אבל בפשטידא הללו הנאפת במרחשת כו' מבואר דאף שנאפית בתנור בלי גחלים בסמידא שרי ולא חיישינן מחמת שאין מקום לזוב ופשיטא שאין להתעקש ולפרש דמיירי בתנור משופע אמנם צ"ע דכנה"ג סי' ס"ח בהגהות הטור אות ה' כתב על מ"ש הרמב"ם אם תלוהו ובית שחיטתו למטה לאפוקי שלא יהיה נוגע בארץ כדמשמע ממקצת גרסאות שגורסין אותביה אבית השחיטה דא"כ אדרבה הארץ מעכב הדם מלצאת והו"ל כמולח בכלי שאינו מנוקב אלא צריך שיתלהו באויר ולא יהיה נוגע בארץ כדי שיהיה הדם זב ונופל למטה לארץ וכ"כ בדמש"א סי' ר"ל יראה שאין להקפיד בזה אלא להגורסים רישא בכבשן שנותנין הראש בקרקע קשה אבל להגורסים רישא בכבשא ופירושו ברמץ אין קפידא בזה דהרמץ הוא כעפר תיחוח ולא מקרי מולח בכלי שאינו מנוקב עכ"ל ומבואר מדבריו דגם בצלי יש קפידא בכשא"מ כמו במליחה וכבר כתבתי לעיל ראיה זו להתיר מרישא בכבשא דודאי דוחק לומר דמיירי דוקא שיש רמץ גם למטה שכ' בכה"ג שהוא כמו עפר תיחוח דפשיטא דכל כה"ג הו"ל להפוסקים לפרש שצריך לזהר שיהיה אפר למטה ולא יניחנו ע"ג כירה ויטמנו

ברמץ בענין הטמנת הקדירה שאסרו בשבת ועוד שגם ברמץ חם פעמים אם הוא מושכב מהודק טובא ואין הדם זב אל תוכו כ"כ רק מתכנס תחתיו ואפ"ה שרי וגם בבישרא אגומרי כלום חלקנו בין אם הגחלת גדולה או קטנה ואם יצלה כבד על גחלת גדולה כשיעור כבד או יותר תהיה אסורה הא ליתא דאף ששואב ומתכנס אין חוזר ונבלע כלל רק כלה והולך בחום האש וה"ה בחומו של תנור וכן משמע שהיה דרכם ללבן רעפים לצלות בהם כדאיתא בביצה אף על פי שאין משם ראיה להתיר לצלות בשר שלא נמלח די"ל דמלבנין לצלות בשר שכבר הוכשר ע"י מליחה דסתם צלייה שבש"ס לא מולחין כלל כדמשמע בתוס' ודוחק לומר שהיו מניחין אותם בשעת צלייה דרך מדרון שיזוב הדם וההיא דרישא בכבשן להרמב"ם שכ' אם תלוה היינו משום דס"ל כפרש"י שם בפסחים דעיקר ההיתר היא לפי שתלוי באויר מידב דייב אבל אגומרי שהוא מונח על האש ואינו תלוי באויר מצמת צמית ליה ואסור והיינו בראש ואינך שיש שם דם בעין בפנים הרבה דאז אפילו באנחיה אגומרי פליגי די"ל דצמית ליה אבל בשאר צלי שאין בו רק דם פליטתו בזה ודאי כח האור שואבו ואין חשש למה שאינו זב כמים הנגרים במורד וגם מבואר ברשב"א שאין מוהל של הצלי הרבה כ"כ כמו מוהל של מליחה ואין עליו תורת בישול דהא כל צלי יש לו מוהל ולחלוחית ולא אמרינן שנתבשל בדם ולחלוחית שבו ושם בישול עליו ודוקא בטיגון בכלי בלא מים כלל והוא צלי קדר אסור שמתבשל בדם שבו אף בלא מים דהא אין האור שולט בו לשאבו אבל כל שהוא מגולה אצל האש והאש שואב אותו אין חשש בזה וההיא דתוס' בפסחים גבי פשטידא שכתבו שמקום מושבם יבש בתנור הוא הוכחה גמורה לפענ"ד ועיין בדמש"א ד' רי"ו שכ' על דברי התוס' כלומר כעין פשטידא המושבת בתנור בלא קדירה וכבר כתבתי שכן מוכח ג"כ מתשובת רש"י שהביא המרדכי דדוקא משום דקמחא דידן חיורתא הא הוי סמידא דמפריר היה מותר אף שהושבה בתנור חם דפשיטא שאין לך לדחוק ולומר שהתנור היה משופע ודרך מדרון היה דם יכול לצאת ולזוב חוצה וקדירה ומחבת שאני שאין דרך האור לשאב דרך כלי שמגין בעדו מן האור ונשאר הדם בתוכו ומתבשל בו ושוב לא יצא אף ע"י צלייה ועיין ברמ"א ס"ס ע"ח ופשטידא יש לו דין קדירה כו' והיינו בלא כלי דאל"כ פשיטא דהיא כבישול דקמ"ל דאף ע"י הבצק שסביבו הבשר שבתוכו יש לו דין בישול בלא מליחה וא"כ מוכח דאם לא היה הבצק עושה דין בישול היה לו דין צלייה והיה מותר אף שבמקום מושבו בתנור הוא ככשא"מ לא איכפת לן בהכי כלל כיון דנורא שאיב וכן מבואר באו"ה כלל י"ח שכתב אע"פ שאנו מחמירין בפשטידא להחזיק כבישול כו' הביא בח"י כלל כ"ח והעתיק אע"פ שאנו מחמירין בפשטידא אפילו בלא

מחבת כו' והוא פשוט דודאי בלא מחבת מיירי וכמבואר שם בסי' ל"ב דמחמת טיחת הבצק חשיב ליה כבישול: **ויש** ללמוד מזה דאם לקח מחבת וליבן אותה הרבה עד שראוי לצלות עליה היה מותר לתת בתוכה בשר לצלות כיון שמכל צד חום האש שולט בה שהרי המחבת עצמה חום האש בה ונוחה לשאב את הדם אלא שמכ"מ י"ל דהתינח מה שהיא אצל דופני המחבת ובשולי' אבל הבשר שבאמצע חלל המחבת שאין כח האש שולט שם פשיטא דלא שאיב מכל מקום כל טס של ברזל מלובן הטיב יש היתר כמבואר לעיל ואף שאינו מונח דרך שיפועו לפי שכח האש מושך הדם הצלי ולפ"ז היה מקום להמציא היתר לאווזות ששהו ג' ימים בלא מליחה שהופשט עורם מעליהם ויש הפ"מ אפשר בתקנה ליקח אגנים שעושים בהם מעשה אופה שאין להם סביב רק אוגנים קצרים וילבן אותם היטב כדין ליבון האמור בסי' תנ"א ויתן השומן בתוכו מפוזר על פני כל האוגן בענין שכל חתיכה ישלוט בה האור לשאב ולשרוף את הדם והדם ששאב לתוך האגן אינו חוזר ומבליע בשומן שכיון שתולדות האור בו אינו מבליע רק מושך הדם אצלו ומכל שכן שאינו חוזר ומבליע בשומן ואפילו מבליע כבכ"פ לתוך האגן על ידי החמימות שבו ומה לי גחלים ומה לי ברזל המלובן גם כן דין גחלת של מתכות יש לו וכאילו צלויה על גחלת של מתכות גדולה שמה שהבשר פולט מה שהוא זב משם זב והשאר אש אכלו ומכליהו ובין כך אינו נכנס בבשר וגם אין מבשל הבשר כלל לומר שנתבשל בדם שתחתיו ששוב הדם שבתוך הבשר אינו יוצא אפי' ע"י צלייה פשיטא דז"א כמו שהוכחתי לעיל מדין חתיכת סכין בתחלת הצלי אף שנעשה גומא והגומא מתמלאת בדם אין בכך כלום ולא אמרינן דהבשר מתבשל בדם שבגומא וכן מבאר ג"כ מצליות עופות שלימות שכתבו דשרי ולא חיישינן מחמת דם חללים שבפנים על ידי פרישתו מדופן לדופן נאמר שנתבשל בדמו והנה בסמ"ג כ' בדף מ"ו על דרך טעם שצלי אין צריך מליחה שדם האברים מותר כל זמן שלא פירש ואותו שפירש נופל לארץ ואין ענין טעם זה באווז או בתרנגולת חלולים ופירש הדם מלמעלה למטה בתוך החלל והרי הוא כפירש מחתיכה לחתיכה ופעמים שהאווזים והתרנגולים נצלים יפה מצד אחד ופלטו דם כל אותה צד ואין נצלים יפה מצד אחר ולא פלטו כל דם שלו וכמו כן אינו פולט כל דם שבא לו מלמעלה ולכך אין לצלות עוף שלם אם לא שימלחנו כו' והמרדכי כתב להתיר מידי דהוי אב' חתיכות והב"י כתב דלא חשיב פירש וכל זה הוא כשאנו דנין מחמת בליעת הדם גופיה אבל אם היינו דנין עליו מצד דהוי כמתבשל הבשר בדם המתכנס בחלל אין מקום לטעמים אלו וא"ל דכיון שהדם שפירש מלמעלה למטה הוא מעט אין לתת עליו שם בישול אם לא ברוטב הרבה ז"א דמבואר שם בריש כ"צ שהיו

צולין בשפוד של רמון ופריך וניתי של דקל או של תאינה כו' ומשני דמפקי מיא והו"ל כמבושל ע"ש אלמא דבמעט מים הו"ל כמבושל ואפשר דהתם לחומרא בעלמא עבדי הכי ובדיעבד לא הוי חיישי למלתא אכן לפענ"ד דאף שנאמר דגם במעט מים שייך בישול היינו בענין שהמים מקיפים את הבשר אבל בשביל שיש קצת משקה טופח תחת החתיכה ואינו מקיף את החתיכה כלל אין ע"ז תורת בישול כמו עוגות המשוחים בשומן שבשביל מעט השומן שבתחתיהם אין להוציאו מכלל אפייה להכניסו בכלל בישול וכן בחתיכה שחוץ לרוטב אף דמשכחת לה שאינה נוגעת בשוליה כלל ברוטב שהוא מונחת על חתיכה שמקצתה חוץ לרוטב כמ"ש הפוסקים מכל מקום אף אם מגיע לתחתית החתיכה ולא סביבה כלל כולה חוץ לרוטב מיקרי אלא שא"א לצמצם לכן כתבו כה"ג שמונחת על חתיכה אחרת וכאן נמי אף שע"י חום האור הוא זב תחתיו מ"מ פשיטא שא"א להתכנס שם הרבה יחד לפי שמחמת האור פולט מכל הצדדים ואדרבה למטה המקום דחוק לצאת ואף מה שיוצא הוא מתפשט להלן ויוצא חוץ לגבול מקום הבשר שמה ואינו מצטרף למה שתחת הבשר כמ"ש הט"ז סימן צ"ב בשם או"ה שאומדין מה שיש בעין חלב תחת הקדירה ע"ש דמשמע מזה דמה שהוא זב חוץ לקדירה אין צריך אומד שאינו מצטרף אל החלב שתחת הקדירה וכ"כ בחוות דעת שם ואם כן פשיטא שאין לתת עליו תורת בישול על ידי מעט ציר שנשאר תחתית הבשר המונח על גב הכירה ומכ"ש במ"ש לענין שומן הניתך באגן מלובן באש היטב שאין כאן חשש בישול כלל מחמת רטיבת הדם מעט שבתוך השומן שאינו מתאסף כלל יחד לומר שעושה כבישול וגם מצד שניתן לתוך כלי לטגן אין עליו תורת בישול דזה דוקא בכלי קר שהועמד על האש כיון שאין האש שולט בבשר ממש בלא הפסק לא אמרינן ביה דשאיב מה שאין כן כשהכלי מלובן והרי הוא כגחלי אש בוערות והוא גופו שואב הדם לתוכו פשיטא שאין מקום לומר שיש עליו תורת בישול רק תורת צלי והדם שבתוכו הכלי מתכות המלובן שואבו ושורפו ומכלהו ונשאר השומן בלבד ושרי ואין בזה משום מבטל איסור רק מוציא הדם מן השומן ומנקהו מן האיסור וכמו הגעלת כלים דשרי' רחמנא כנלע"ד ומ"מ בענין השומן ששהה ג' ימים בלא מליחה שכתב היתר להמציא לא מלאני לבי כי אם על ידי צירוף היתרים היינו שידיחנו וימלחנו תחילה כדינו לקדירה ושוב יתיך באגן מלובן שדפנותיו קצרים בענין שיהיה החתיכות של השומן מפוזרים ומפורדים ע"פ כולו ואחר כן יערב השומן בשומן אחר בחד בתרי ואע"ג דאין מבטלין כו' מ"מ באמת אין כאן בשומן זה איסור כלל דודאי כלה כל הדם שבו ולא חזר ובלע ואם בלע מעט הרי חזר ונתבטל אלא דלרווחא דמלתא עבדינן הכי לערבו חד בתרי ולא גרע מתרומת חו"ל

דמערבו ברוב וכאן שדם שמלחו ושבישלו אינו אלא מדרבנן ולדעת קצת פוסקים לאחר מליחה מותר בבישול ודעת השבו"י שאין להחזיק דם בשומן מכל הלין טעמי נראה דמותר לערב בשאר שומן חד בתרי והכל מותר ואין כאן בית מיחוש:

סימן עז

אינו מפליט. עבה"ט ובהג"ה הביא דברי המ"י בענין זפק או קורקבן ונשאר עם המאכל ע"ש ועיין בכנ"י סימן כ"ז שחולק על הוראת מוהר"ש בזה והעלה להתיר ועיין במשבצות סימן ס"ט ס"ק י"ד שצידד ג"כ להתיר וכ' דלדינא צ"ע ונראה שאין להתיר רק בהפ"מ ועיין לעיל סי' ע"ה ס"ק ח' ואם חתיכת עור בהמה נפל לתבשיל כתב בלבושי שרד שאוסר עד ס' משום דם כדין חתיכת בשר שנתבשל בלא מליחה וטעמו לפי שבסולת למנחה ובת"ש סימן כ"ג חולקים על הט"ז שם וכתבו דיש דם בעור כו' ע"ש ולפענ"ד אין לאסור דם העור כלל משום דם דמקרא מלא דיבר הכתוב אך בשר דמו בנפשו כו' ובפרק דם שחיטה ממעטינן דם ביצים שאינם מין בשר ועי' בתוספות דחולין דף ס"ד דגזרו מדרבנן אטו דם העוף וכ"כ כל הפוס' אבל פשיטא שאין לנו לבדות מעצמנו לגזור איסור בדם העור אטו דם בשר והוא ברור לפע"ד והא דאסרינן עור אווזות או שאר עופות משום דם שבהם פשיטא דעור העוף דרכיך והוא נאכל כמו הבשר מין בשר חשוב ודם שבו שדם שבשאר בשר הוא משא"כ דם שבעור הבהמה שאין עליו שם בשר ולא חשיב מין בשר כלל:

סימן פד

תולעים הנמצאים בקמח. וכ' בנו"ב סימן כ"ו תולעים הנמצאים בקמח אם הוא מונח על הארץ יש לאסור לאפות ממנו פת לסמוך על הביטול ואם לא נודע עד לאחר האפייה יש להקל בהפ"מ ואם מונח בכלי הפר"ח מיקל לגמרי ולכן הבא לישאל יאמר רוב הפוסקי' מחמירין ואם השואל רוצה להקל לעצמו אין למחות בידו כי יש צירוף קולא שמא לא פירש ובתערובות הוה ספק דרבנן ואף דקודם לישה ואפייה הוה ספק דאורייתא מ"מ אין למחות מחמת קולות הפר"ח ומכ"ש שא"צ לדרוש ברבים לאסור וגם אין חיוב לבדוק בתחילה כלל ע"ש:

סימן פז

אלא דרך בישול. עבה"ט ודין מעושן ומבושל וטיגון עיין לקמן סעיף ו' ומ"ש שם ועי' במשבצות בחלב שהיה בקדירה כבוש מעל"ע ושוב בשלו בה בשר בהמה אסור בהנאה ואף דבלעה הקדירה ע"י כבוש הרי פלטה אח"כ ע"י בישול לבשר ואם היה בשר עוף אסור באכילה ואין להקל. וכתב בשבו"י חלק א' סי' ס"א בא' ששלח לשאל שאלה להמורה ואסר בהנאה והשליך השליח הכל לאיבוד ושוב נודע שטעה המורה בדבר משנה המורה פטור מלשלם כיון שלא נתכוין המורה להזיק ואפילו השליח פטור כיון שעשה ע"י שגגת הוראה. וכתב בנו"ב סי' כ"ט כבד שטיגנה בחמאה אסורה לא מבעיא כבד צלוייה שאינה פולטת עוד נאסרה משום שמנונית דאיסורא אלא אפילו כבד חיה אסורה אפילו לרש"י נאסרה מהאי טעמא ע"ש:

מותרים בבישול ובהנאה. עבה"ט ומ"ש בשם הרדב"ז ופר"ח השיג עליו ובשער המצות לרבינו הר"ח וויטאל פ' משפטים כתב ראיתי מחמירין שלא לאכול הסוק"ר הנעשה מקנים מתוקים עם הבשר לפי שהאומנים מלבנין אותו ע"י שמערבין בו חלב עזים כנודע ואני ראיתי למורי ז"ל שאכל אותו עם בשר ביחד עכ"ל וזה כדברי הרדב"ז אלא שהרדב"ז התיר אף בלא מים שאע"פ שאין בסוק"ר לבד ס' מותר לפי שהחלב מתמעט ע"י האור והסוק"ר אינו מתמעט וע"ז השיג הפר"ח דכיון דבתחילת רתיחה ליכא ס' נגד החלב כו' ודבריו תמוהים ועמד עליהם במח"ב וחכם אחד כתב לו להגיה בתיבת אבל אם בשלו צ"ל אפילו כו' ובמקום או אם יש במים צ"ל אבל אם יש במים כו' וכוונתו דכמו דבאיסור לא מהני נתמעט כדלקמן סי' צ' ה"ה בהיתר כיון דבעיניה חשיב ולכן אף קדירה חדשה לא מהני אבל היכא דאיכא ס' אפילו בקדרה בשר מותר דחזר כולו להיות היתר ע"ש ומח"ב כתב שאין נוח לו דאיסור שאני שמשעת נפילה כבר נאסר משא"כ אם נתמעט בעודו היתר ע"ש. ולענ"ד שפיר כתב הפר"ח לפ"ד החכם דגם בהיתר תיכף בתחלת הרתיחה הסוק"ר קולט טעם החלב ושוב אע"פ שנתמעט החלב עצמו מ"מ טעם החלב בסוק"ר לא פקע וקצרתי וכתב מח"ב דלדינא א"צ לכל זה כי נודע דהיורות מיוחדות ומטילין מים ביורות ומתבטל החלב ואין להחמיר כלל והא איכא אסהדותא דמוהרח"ו שהקדוש רבינו האר"י ז"ל אכל משופרי דשופרי ע"ש:

אבל דגים וחגבים אין בהם איסור. עבה"ט ועי' כה"ג דלדברי הרופאים יש סכנה גם בדגים עם חלב ובמור וקציעה סי' ע"ג כ"כ בשם רבינו בחיי ועי' בל"י שכתב ששמע מרופאים מומחים דוקא חלב ממש אבל חמאה ושומן שקולטין מהחלב אין חשש והאלי' רבא בא"ח סי' קע"ג כתב על דברי כה"ג דמ"ש לא ראיתי מקפידין בזה ועי' בכנה"ג

שמהרי"ט רבו וכן איזה רבנים היו נוטלים בין דגים לגבינה ומח"ב הסכים דט"ס נפל בב"י ובמקום חלב צ"ל בשר ובמדינותינו עמא דבר שמבשלים דגים עם חלב ולא קפדי כלל ולענין בישול דגים בכלי בשר ואם תועיל ס' יבואר בסי' קי"ו:

ונהגו לעשות חלב משקדים. עבה"ט ועי' כנה"ג שצידד להתיר מה שנוהגין בקושטאל שבסעודת שמחה אחר אכילת תבשילי בשר אוכלין אורז שנתבשל בחלב שקדים גם נהגו לאכול עלי הגפן והכרוב ממולאים בבשר עם חלב שקדים ע"ש ובמח"ב כתב עוד היתר כיון שאין עושין כן אלא בסעודת שמחה כגון חתונה ומילה ומשימין אותם בקערות פארצילאן או לפחות בקערות מיוחדות ויפות שאין אוכלין בהן תבשיל וגם נותנין עם פירות ומגדנות על השולחן כמעט הוא ניכר במקומו ושעתו יותר מהנחת שקדים ועלי גפנים וכרוב יש להם טעם להתיר כיון שמכוסה המילוי ואינו ניכר בקערה לא הבשר ולא החלב רק בפיו הוא מרגיש אין כאן מראית עין:

ונראה לפי זה דכ"ש דאסור לבשל. עבה"ט ועי' מח"ב דלפני האחרונים לא הוה גוף תשובת הרשב"א ועכשיו זכינו לדבריו ושם בח"ג סי' רנ"ז מבואר כדברי הש"ך ע"ש:

אע"פ שהיא מעורה. עי' בה"ט ועי' מ"ש בשו"ת שם בשם שאילת יעב"ץ:

אין לוקין. עבה"ט ועי' פר"ח דכתב דבירושלמי דשבת איפשטא איבעיא דמעושין לענין שבת דחייב וה"ה לענין בב"ח חשוב בישול ובפליתי דחה זה די"ל דאין זה דרך בישול ע"י חימום בעשן ועיין מח"ב שהקשה ע"ז דא"כ למה השמיט הרמב"ם לענין שבת ועי' ביש"ש לענין חמי טבריה שכתב שהוא משום גזירה אטו תולדות האור ומח"ב כתב דספיקא דאורייתא הוא כדמשמע מפ"ה ולענין בשר צלי בחלב דעת הפר"ח וסולת למנחה כלל פ"ה בשם התוי"ט ומטה יוסף ופליתי ומשבצות דאסור מה"ת ומח"ב האריך בזה ועי' בפר"ח בצלי קדר וטיגון בכלל בישול ועי' בשו"ת שער אפרים לענין חמאה שנאסרה משום בב"ח שנתבשלה בקדירת בשר ב"י אם מותר להדליק נר חנוכה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו וגם נשא ונתן בענין צלי וטיגון והבאתי בשו"ת הלכות חנוכה ע"ש: **ועיין** בסולת למנחה בענין נרות של חלב שהעובדי כוכבים מערבין חמאה בשעת הדחק מותר להדליק דהוי טיגון אסור מד"ת מותר בהנאה וגם אין בו כזית בכא"פ ועי' בפתיחה לפ"מ תמה ע"ז ועי' מח"ב שכתב ג"כ דז"א דהא העיקר בזה כפר"ח דאסור מן התורה ושם הביא מתשובת אוהל יוסף שמתיר ג"כ. ומח"ב האריך ומביא בהם הגאון מוהר"ח אבואלעפיא שאסר הנרות שהיו מתערובת חמאה וחלב שקנו ישראל וציוה לקוברם והסכימו עמו גדולים וכן מסיק מח"ב שם וע"ש דהפ"מ הביא בשם מוהר"מ שיף שמצדד דטיגון שרי ואיהו מסיק בהפ"מ להתיר ומח"ב כ' דהעיקר כפר"ח ומטה

יוסף דטיגון אסור מן התורה ע' שם וע' בתשובת שבו"י ח"א סימן ס' שהקשו לו על מה שכ' בספר סלת למנחה טעמי ההיתר משום טיגון כו' דת"ל דחלב בחלב אין איסור הנאה והשיב דודאי אסור בהנאה אף להרמב"ם כמו שהוא דעת התוס' ע"ש וע' במח"ב דמדברי הרמב"ם פי' המשנה בכריתות בנקודה הנפלאה מבואר דמותר בהנאה ועיין במל"מ פ"ה מהל' יסודי התורה ובשער המלך שם וע' בתשב"ץ ח"ג סימן רצ"ה שכ' שאסור לבשל חמאה לבדה להשליכה כמו שהיא במחבת חמה שעובר בלאו דבישול דעירוי בכ"ר הוא ככ"ר ובלאו באיסור הנאה אם למכרו כו' ע"ש וע' בשו"ת נו"ב סי' כ"ט כבד שטיגנה בחמאה אסורה לא מיבעיא כבד צלויה שאינה פולטת עוד נאסרה משום שמנונית אלא אפילו כבד חיה נאסרה אפילו לרש"י מה"ט ומ"ש וכבר כתבתי מה דהפ"מ הביא בשם מהר"מ שי"ף ובמח"ב כתב דאין להקל דטיגון הוי כבישול ואסור בהנאה מן התורה עיין שם:

ולכן יש לאסור ג"כ להשתמש מן הקדרות. עבה"ט ומ"ש אם כן איך מתיר לכתחלה כו' ע' בצמח צדק סימן צ"ח שכ' באמת שאין ליקח אפר להדיח כלים מהכירה שמבשלים שם אלא לוקחים אפר מהתנור שאופים בו לחם וכיוצא וע"ש. ובמ"י סוף ע"ו כתב שראה שאין נזהרים בזה ונתן טעם דהוא רק חששא בעלמא ומסתמא כבר נשרף כל הלחלוחית שבאפר גם נתבטל תוך המים ונותן טל"פ מכח האפר וגם הדחת כלי אכילה הוא רק על ידי עירוי וכ"ש ע"ש וע' בשפ"ד שיש ליזהר שלא לשאב מים בכלי בשר ואחר כך בכלי חלב דלפעמים מלוכלכים וליכא נ"ט בר נ"ט דהיתירא וע' שם דכתב שיש למחות ביד העושים כן:

וטלפים הרכים פטור. עבה"ט וע' בשפ"ד דאפילו עצמות הקשים ודלא כדמשמע בשו"ת שבסוף מ"י דברכים דוקא איכא איסור וע' בתשובות שבסוף ספרו עצם חלול שנמצא תוך מאכל חלב ויש ספק שמא היה בו מוח ויצא ונתערב במאכל יש להחמיר ובתשובה שבסוף בל"י חלק עליו וכתב להתיר דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ע"ש ונראה דאותן עצמות שרגילות הוא שיש בו מוח ודרכו לצאת בבישול יש להחמיר בתבשיל מעט שאין בו ס':

אינם בכלל. עבה"ט וכתב במח"ב בשם בית דוד בחולה שציוה הרופא לבשל תרנגול שלם במים הנופלים מגבינה לחה שהיא נסיובי מבלי מליחת התרנגול כדי להוציא המים באילנביק וזהו רפואתו לשתות אותן המים כה יעשה להנצל מאיסור יצלו התרנגול ותחלה יבשלו המים הנופלים מהגבינה ויסננו אותם ויקחו המים צלולים ואותם המים יבשלו עם התרנגול באלינביק וישתה החולה אף על פי שאין בו סכנה:

ויש מי שאוסר. עבה"ט וע' בספר המכריע סימן ל"ג:
לפעמים מולחים אותן ומייבשין. עבה"ט וע' באה"ע שהביא בשם כנה"ג שכ' דהעם נזהרים שלא לאכול גבינה שהושמה תוך העור אע"פ שהוא יבש כעץ וכן יש לאסור דבש שמביאין בנודות של עור מצד הבשר וכתב במח"ב ושמענו שכן נוהגים בקושטאל ובכל ערי המריאה לאסור ובספר בית דוד אסור בגבינה והתיר דדבש ולזה הסכים מוהר"י הכהן וכן מנהג בירושלים להתיר דשמן הבא בנודות של עור מצד הבשר וכ"כ הבל"י שנוהגים היתר וכתב מח"ב דבמקום שנוהגים היתר יש להם על מה שיסמוכו ובפרט שהוא מנהג קדום בירושלים:
היתר הוי זה וזה גורם. עבה"ט וכתב בנב"י סימן כ"ו ע"ד הקרוק שקורין הויזין בלאזין והוא שלחופית של דג הנקרא הוזן והוא דג טמא ומייבשין השלפוחית ונותנין לתוך המשקה שקורין בפולין מע"ד או מי דבש וטבעו להשקיע השמרים ולהצליל המשקה ונוהגין באשכנז ליתן לתוך יין ונתעוררו ע"ז לפי שהוא כבוש כמבושל ואף שבטל בס' אין מבטלין איסור לכתחלה יש כמה צדדי היתרים חדא שע"י היבוש נפק מתורת אוכל כמ"ש לענין עור הקיבה ואף ששם אין לעשות לכתחילה כיון שאין ראוים בפ"ע רק הטעם והוא בטל בס' אין להחמיר אפילו מדרבנן ועוד דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא ג"כ רק מדרבנן ועוד דציר דגים הוא רק מדרבנן אפילו ע"י כבוש ואין אסור כ"א כ"ק וכיון דאי אפשר בשום פעם לבא לידי נ"ט הוי ככלי שדרכו להשתמש בשפע ונבלע בו איסור מועט שמותר להשתמש וגם כי אולי אין דרכו להיות נכבש וגם מצטרף דעת רש"י והגמי"י דאין כבוש אלא בחומץ וציר גם אין הכוונה לבטלו רק להוריד השמרים ולהצליל המשקה והיתר גמור הוא ע"ש:

קיצור הלכות בשר בחלב סימן פ"ז

א) כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה והוציא אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול אבל מדברי סופרים אסור בכל ענין ופרטי הדברים יתבארו לפנינו:
ב) איסור בישול כיצד אסור לבשל כל מין בשר בהמה טהורה בחלב בין בשר גדי בין בשר שור ושה ועז וטלה בין בחלב אמם בין בחלב בהמה טהורה אחרת מן התורה ואם עבר ובישל חצי זית בשר וחצי זית חלב ביחד היה לוקה ולאו דוקא חצי מזה וחצי מזה דה"ה אם אחד יותר והשני משלימו לכזית ואם אין בין שניהם כזית אינו לוקה אבל מכל מקום הוא אסור מדברי תורה או מדברי סופרים ולפנינו יתבאר דין בשר או חלב מבהמה טמאה וחיה ועוף:

ג) שיעור הבישול שיתחייב עליו הוא כשמבשלו עד שיהיה ראוי לאכילה קצת דהיינו שליש בישולו למאכל כל אדם ויראה לי אם כבר נתבשל כ"א בפני עצמו כשיעור הזה ושוב חזר ועירבן יחד כמו שהן מרותחין מכ"ר הרי זה דרך בישול ועובר עליו וכן אם נתבשל בב"ח יחד ונצטנן והחזירו לאש עד שהרתיח הרי זה עובר על איסור בישול אבל אם בישל בשר בקדירת חלב ב"י או להיפוך אף על פי שאסור אינו לוקה וכן אסור להניח בשר חם מכ"ר עם גבינה חמה מכ"ר או זה ע"ג זה אפילו העליון צונן והתחתון חם אבל אינו לוקה על זה:

ד) אין איסור מן התורה אלא דרך בישול גמור בקדירה אבל דרך שרייה וטיגון וכבוש ומליחה אין אסור מן התורה וכן אם עירב בחלב דברים הפוגמים אותם עד שנפסד מאכילת אדם ואח"כ בישל עמה בשר או הבשר שנפסד ונפגם או הסריח עד שלא היה ראוי לאכילת אדם ושוב בישלו עם חלב אינו אסור מן התורה והמעשן והמבשל בחמי טבריא אסור ואין לוקין עליו:

ה) אע"פ שאמרנו שדרך שרייה וכבוש ומליחה אינו עובר מ"מ אם כזית בשר בלע חלב דרך שרייה או כבוש או מליח ולקח הבשר ובשלו בקדירה הרי הוא עובר עליו וכן אם דבר מאכל של היתר נבלע לתוכו בשר וגם בלע חלב ובין שניהם כזית ואחר כן בישל הדבר מאכל ההוא ה"ז עובר עליו אבל אם נבלע בקדירה בשר וגם חלב אע"פ שיש בין שניהם כזית ושוב בישל בקדירה ההוא תבשיל אע"פ שאין בו ס' נגד הבלוע אינו עובר עליו משום איסור בישול:

ו) איסור הנאה כיצד כל דבר שאמרנו שהוא אסור בבישול מה"ת אם עבר ובשלו הרי הוא אסור באכילה ובהנאה וצריך להשליכו לבית הכסא וכיוצא ואין לתנו לפני כלבים אפילו שאינם שלו וכן אין לשרפו ואם שרף אסור להנות מאפרו וכן אסור לאכלו אפי' ע"י תערובות דברים מרים שהוא שלא כדרך אכילתו אבל אם קודם שנתערבו יחד נפגם החלב או הבשר עד שנפסל מאכילת אדם אינו אסור בבישול ואכילה מה"ת לכן מותר בהנאה:

ז) כבר ביארנו שבב"ח נוהג בכל מין בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אבל בשר טהורה בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה מותרים בבישול ובהנאה ואין לו דין בב"ח כלל אף לענין שנאמר בו דין חתיכה הראויה להתכבד כאשר מבואר בסימן ק"י אלא דינו כדין בשר שבלע דבר איסור או חלב היתר שבלע דבר איסור ולא משום איסור בב"ח כלל ואע"פ שמותר בבישול מ"מ כשאין לו צורך בדבר אין לו לעשות:

ח) בשר חיה ועוף אפי' בחלב טהורה מותר בבישול ובהנאה ואף באכילה אינו אסור אלא מד"ס ולכן אם אירע איזה ספק הולכין בספיקו להקל וה"ה בשר בהמה טהורה בחלב חיה טהורה ג"כ מותר מה"ת ובשר דגים וחגבים אין בהם איסור אפילו באכילה ואפילו מדברי סופרים:

ט) נוהגים היתר לעשות חלב משקדים ומניחין בה בשר עוף ומבשלין ואוכלין בלי שום היכר הואיל ובשר עוף אפילו בחלב גמור אינו אסור אלא מדברי סופרים אבל כשרוצה לעשות כן בבשר בהמה יש להניח בשעת אכילה שקדים אצל החלב משום מראית העין וכמ"ש בסימן ס"ו לענין דם דגים ויש מחמירין אפילו בבשר עוף להניח שקדים בשפת הקערה למעלה וכן יש לעשות אם יש לו שקדים ואם לאו אין לאסור ויש מקומות שבסעוד' של שמחה אחר אכילת תבשילי בשר אוכלין אורז מבושל בחלב שקדים וכן נהגו לאכול עלי גפן ועלי כרוב ממולאים בבשר עם חלב שקדים ואין למחות בידם:

י) אסור לבשל בחלב אשה מפני מראית עין ואם יש לו צורך משום רפואה מותר ואם נפל חלב אשה לתוך תבשיל בטל וא"צ שיעור ובשר עוף מותר לבשל בחלב אשה ולאכול לצורך רפואה ומותר לבשל בשר עוף בחלב של בהמה טמאה:

יא) ביצים הנמצאים בעופות לכתחלה אין לאכלם בחלב אפילו הם גמורות שיש עליו גם קליפה החיצונה הקשה ואם עבר ובישל אם כבר נגמר אפילו אין שם קליפה הקשה רק הקרום הלבן לבד די בכך וכן אם נגמר החלבון והחלמון וקליפה עבה אדומה קצת מותר בדיעבד אבל ביצה שנולדה דרך לידתה אע"פ שלא היה עליה הקליפה החיצונה רק קרום העליון הלבן לבד מותר לאכלה בחלב ועיין לעיל סי' ע"ה:

יב) אם אכל ביצים הנמצאים במעי אמם אע"פ שהיו מעורות בגידים ומחוברות בשדרה מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב בלי שהות כלל:

יג) צוקר הנעשה מקנים מתוקים ויש בע"מ שמלבנין אותו על ידי שנותנין לתוכן חלב מותר לאוכלו עם בשר יחד שאע"פ שנותנין חלב בפחות מס' מ"מ המים שביורה יש יותר מס' ומתבטל ואפי' הנפש היפה תאכלנו ואין חושש:

יד) המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר של בהמה או שבישל דם בחלב פטור ממלקות אפילו על אכילתו ומ"מ הוא אסור באכילה וחלב מתה שאמרנו אין הפרש בחלב שיצא ממנה אחר מיתתה בין מתה מעצמה או נשחטה ונסיובי דחלבא שהוא חלב המתמצה מקפאון הגבינה זה אסור מה"ת ולפנינו בסימן י"ח יבואר מהו מי חלב:

טו) מי חלב אפילו אותן שנשאר אחר שעושין הגבינה וכן חלב מתה אם נפל מהם לתוך קדירה של בשר אוסר התבשיל ואפילו לבשל לכתחילה יש לאסור:

טז) אסור לחתות אש תחת קדירה של עובד כוכבים לפי שלפעמים מבשלין בשר ופעמים חלב לכן השפחות שבבית ישראל שמבשלין לעצמם יש לבעל הבית לצוות להם שיהיה להם קדירה מיוחדת לבשר וקדירה מיוחדת לחלב שיש לחוש שמא יחתה ישראל תחת הקדירה שמבשלת השפחה והמחמיר תע"ב אבל אין העולם נזהרין בזה:

יז) מותר ליקח אפר מהכירה לעשות עם מים לצורך חפיפת הראש ואין לחוש לפי שנשפך עליו פעמים בשר ופעמים חלב אבל הכלי שעושין בו יש ליזהר לכתחלה לחומרא בעלמא שלא להשתמש בו דבר היתר ומ"מ אין נזהרים מליקח אפר מהכירה שמבשלים שם להדיח כלים וכן יש זהירות לכתחילה שלא להשתמש מן הקדירות של התנורים שבבית החורף משום דנתזים עליהם פעמים בשר ופעמים חלב מן הקדירות שמבשלים בתנורים ודוקא בקדירות של חרס אבל קדירות של מתכות אין להחמיר אפילו לכתחילה וגם יש ליזהר שלא לשאוב מים מהחבית פעמים בכלי חלב ופעמים בכלי בשר לפי שלפעמים המה מלוכלכים בשיורי מאכל:

יח) מי חלב הוא אותן המים שאחר שעושין הגבינות מבשלים הנסיובי והאוכל צף למעלה ולא נשאר בו אלא מים בלבד זהו הנקרא מי חלב אבל חלב המתמצה מקפאון הגבינה אינו בכלל מי חלב ואסור מן התורה ומעשה שציוה הרופא לחולה לבשל תרנגול שלם מבלי מליחת התרנגול במים הנופלים מן הגבינה לחה שהוא נסיובי באלינביק וזהו רפואתו לשתות מים אלו והורה המורה להנצל מאיסור יצלו התרנגול ותחלה יבשלו המים הנופלים מהגבינה ויסננו אותם ויקחו המים צלולים ואותם המים יבשלו עם התרנגול באלינביק וישתה החולה אע"פ שאין בו סכנה:

יט) המבשל שליל בחלב חייב וכן האוכלו אבל המבשל שליא או עור וגידים ועצמות ועיקרי קרניים וטלפים הרכים בחלב פטור וכן האוכלו פטור אבל אסור לבשל וכן לאכול ואפילו לבשל עצמות קשים אסור ואם נמצא עצם חלול בתוך תבשיל של חלב ויש ספק אם היה בו מוח ויצא ונתערב במאכל אם הוא עצם מעצמות שידוע ורגילות הוא שיהיה בו מוח ודרכו לצאת על ידי הבישול יש להחמיר בתבשיל מעט שאין בו ס' כפי אומד הדעת נגד המוח שבעצם ואם אינו מאותן עצמות הידועים שקורין מאריך-ביין אין להחזיק איסור לומר שהיה בו מוח כלל:

כ) אסור לבשל בשר בחלב הנמצא בקיבה בין בקרוש שבה בין בצלול ואם עבר ובישל אסור ובמקום הפ"מ יש להתיר בקרוש שבה ואפילו בצלול ונקרש יש להתיר במקום הפ"מ וצ"ג:

כא) כשלוקחין הקיבה מתוך הבהמה ועודה חמה לכתחילה אין להניח החלב בתוך הקיבה עד שיצטנן ובדיעבד מותר אך אם נמלח בקיבתה או שעמד בו מעל"ע הרי זה נאסר ואסור להעמיד בו גבינות אחרות ושיעור שישהה במלחו הוא בכדי שיתנו על האור ויתחיל להרתיח וגם צריך שימלח כל כך שלא יהיה נאכל מחמת מלחו ואם לא שהה כ"כ או שלא נמלח כשיעור הזה יש להתיר אם העמידו בו גבינות והחלב עצמה והקיבה עצמה אסורה כ"ק אפילו לא שהה כשיעור הנזכר ומ"מ אף שיש באותו חלב הנאסר כ"ק שיעור להעמיד בו גבינות אעפ"כ מותר אם הועמד בו גבינות:

כב) כששהה במלחו כשיעור הנזכר או שעמד בו מעל"ע והעמיד בו גבינות אם היה החלב שבקיבה צלול אוסר כל הגבינות עד שיהיה ס' בחלב שהועמד נגד הדבר המעמיד ואם היה ס' בחלב הכל מותר ואם היה הקיבה קרושה אינה אוסרת כלום אפילו לא היה ס' ואם היה צלול ונקרש יש להקל במקום הפסד כיון שלא נאסר חלב זה רק ע"י מליחה או כבוש שהוא מד"ס ובמקום הפ"מ יש להתיר אפילו בכשירה שינקה מן הטריפה בצלול ונקרש ועיין לעיל סימן פ"א בדין זה:

כג) עור הקיבה לפעמים מולחים אותה ומייבשים אותה ונעשה כעץ וממלאים אותה חלב מותר דמאחר שנתייבש הרי זה כעץ ואין בו לחלוחית בשר וה"ה שאר בני מעיים כשמייבשין אותם עד שנעשו כעץ ומ"מ לכתחילה אין לעשות כן ויש נזהרין מלאכול גבינה שהושם בתוך קיבה יבישה כעץ וכן דבר אחר שהושם בעור קיבת נבלה כשהדבר מונח בתוכו מעל"ע והוא דבר לח שנעשה כבוש ובולע מעור נבילה והמביאים דבש בנודות של עור נבלה אין להתיר לקנות לכתחילה אם לא שמונח לצד השיער ובדיעבד אם קנה נראה להתיר הדבש (עיין באה"ע בשם כנה"ג ולעד"נ דמותר בדיעבד דהא בשר פוגם בדבש עיין סי' ק"ג וסי' ק"ד דשם משמע דאפילו לכתחילה מותר וצ"ע):

סימן פח

אם עשו שום היכר. עבה"ט ועיין בש"ע סימן קע"ג בשם הב"ח דאם אין מכירין זה את זה אסור לאכול על מפה אחת משום דנדבק בשר במקום גבינה יחד במפה ע"ש וכן אם מפסיק בקנקן ע"ש בעטרת זקנים שאא"ז מחמיר והמ"א כתב דמה שמשמע בטור להתיר היינו במפה חדשה או שנתכבסה וזה אוכל בקצה מזה וזה בקצה אחר ואין

נוגעין זה בזה ופשוט הוא עכ"ל המג"א. ועיין בתשובת בית יעקב סי' י"ב דמי שאכל בשר אסור לו לישב תוך ו' שעות אצל מי שאוכל גבינה דשמא יושיט לו ויאכל אך אם זה האוכל גבינה יודע שזה אוכל בשר מותר ע"ש ולענ"ד לא נהירא דמה שהביא ראיה מחולין דף ז' גבי אשת חבר טוחנת כו' דעביד אינש דמינשי לאכול מה דיהבי ליה כו' (ומה שתלה זה בדברי התוס' ז"א דאדרבה התוס' כתבו על פירש"י שדוחק לחלק בכך ור"ל דלא מסתבר כן דטפי שכיח שיאכל משלו ממה שנאמר שיאכל מה שיתנו לו אחרים ע"ש) ובאמת אין משם ראיה כלל דהתם אשה הטוחנת דרך נשים לה לאכול וחיישינן שתשכח ותאכל דבעבידתה טרידא ואע"ג דהתרצן אמר משום דמוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל היינו דמוריא היתירא דאין כאן משום גזל אבל גם להמקשן דרכם בכך לאכול בשעת טחינה ולתת לחברותיה ג"כ וכמ"ש התוס' שם מהתוספתא וכן בכל דוכתא לא חיישינן אלא בשעת אכילה וכגון הא דהכא בשני אכסנאים וכן בחלה שהזר אוכל גם כן וכן לא יאכל הזב עם הזבה כו' אבל במה שיושב אצל חבירו שלא ע"ד אכילה נראה שאין לחוש כלל ואף לדבריו נראה דווקא שזה שאכל בשר לא סעיד עדיין רק אכל מעט בשר באקראי אבל אם כבר סעד סעודתו ואינו תאב לאכול כלל אין לחוש ומכ"ש אם הוא איש מכובד בענין שגנאי הוא שיושיט לו חבירו ויאכל פשיטא שאין חשש. ויע"ש דלישב אצל עובד כוכבים האוכל בשר נבלה שרי ע"ש ונראה שמי שאכל בשר מותר לו לעסוק במאכלי חלב וגבינה ולא חיישינן דלמא אתי למיכל מיניה אם אין דרך שהמתעסק לתקן המאכלים יאכל ממנו בשעת התיקון והא דפסחים דף י"א אמרינן לרבנן הוא עצמו מחזיר עליו לשרפו כו' משמע דאל"ה מודי לר"י דבדבר שהוא עסוק בו גזרינן שמא יושיט לפיו כמ"ש רש"י שם מ"מ נראה דדוקא בדבר שהרגילות היא לפעמים בשעת העסק הוא תאב לאכול ואוכל ממה שעוסק בו אבל בדבר שאין דרכם בכך לא גזרינן וע' במג"א סי' תרי"ב ומ"ש בדגול מרבבה ומ"ש בשערי תשובה שלי וכן כתב בשו"ת תשובה מאהבה בשם ס' כנפי יונה שיש להקל שכדאי המה המתירים לאכול גבינה אחר בשר להקל ע"ש וכן עמא דבר שבני בית הם עוסקים בסעודה לצורך הלילה במאכלי חלב אף שאכלו בשר בצהרי' ואין פוצה פה ומצפצף ומ"מ נראה במאכלים דרך שהמתעסק בהם אוכל בשעת מלאכתו שיש לחוש איידי דטריד בעבידתיה בלע ג"כ וקאכיל איסורא והכל לפי הענין ואם שנים עוסקים וידעו זה מזה שאכלו בשר ודאי אין להחמיר דמדכרי אהדדי כדקי"ל לענין קריאה לאור הנר ע"ש:

סימן פט

אחר אכילת הבשר שעה. עבה"ט ועיין תו"מ בשם פר"ח ועיין בגן המלך אות קנ"ד דעתו שלעולם משערין לפי הזמן ולעולם צריך להמתין רביע היום ובקיץ שהיום ארוך ימתין הרבה ובחורף ימתין מעט ע"ש ובאמת לא נהגו כן רק ממתינין ששה שעו' דהיינו חלק רבע מעל"ע בין בקיץ בין בחורף ובמקום שיש מיחו' חולי יש לסמוך על הפר"ח:

סימן צא

דאפילו במקום שצריך קליפה כו'. לענ"ד אינו דומה דשם ההיתר בדיעבד בלא קליפה היינו כשנתבשל וא"א לקלוף אח"כ דאזל איסור הבלוע ע"י קליפה אלא שי"ל דנעשה נבילה מכבר וע"ז אמרינן דדיעבד מותר משא"כ כאן דודאי אם אינו עושה תיקון ההדחה ואוכלו איסורא קא אכיל ואין זה היתר בדיעבד כלל ולכן אינו דומה להא דסימן ב' שהוא מותר בדיעבד:

אסור לכתחלה דלמא אכיל. עבה"ט ועיין בספרי שו"ת ב"א סי' כ"ט בחלב מהותך או חמאה שהיה חמין ונתקררו אך אעפ"כ היה נימוח ונימוס בשעת הנפילה ע"ג הבשר ונקרשו שם ע"פ הבשר וכן דם לח שנשפך על בשר ונקרש עליו אין מועיל הדחה בעלמא וצריך הדחה היטב עם שיפשוף גדול עד שידע באומד הדעת שסר האיסור ממנו והבאתי שם דברי הרשב"א בחידושיו ובמ"ש שם ועיין בחוות דעת שכ' בחתך בשר בסכין שחתך בה חלב דאיכא דוחקא ושמנונית בעי' שפשוף כו' ומדברי אא"ז בת"ש סי' יו"ד ס"ק י"ז מבואר דבכה"ג דאיכא דוחקא צריך נעיצה והביא שם דברי האו"ה כלל נ"ח עיין שם באורך כמה חלוקי דינים בזה:

שכתב ומשמע דלדעתם ה"ה אם נבלע חמץ בחמין כו'. אפשר דמשמע ליה הכי דאל"כ מנ"ל דמותר להשתמש מצה בחמין דלמא בצונן קאמר ודוחק לומר משום דמשמע להו דבית שאור וחרוסת ג"כ מותר בצונן וכיון דאמר חוץ מבית שאור וחרוסת מוכח דבחמין מיירי דאימר דבאמת אסור בבית שאור וחרוסת אף בצונן אך אם נאמר דמסברא פשיטא להו דאף אם נשתמש חמץ בחמין מותר בצונן דמה לי נבלע ע"י חמין או ע"י צונן ע"כ הא דקאמר מותר להשתמש מצה היינו בחמין דאם ר"ל בצונן א"כ למה נקט נשתמש חמץ בצונן דהא אפילו נשתמש בחמין מותר להשתמש בצונן וע"כ שר"ל דמותר אפי' בחמין ולכן דוקא נקט שנשתמש חמץ בצונן ומ"מ לדברי הרא"ש צריך לפרש מה דקאמר מותר להשתמש מצה בחמין היינו שרק שימוש לבד היה בצונן אבל לא היה שם בליעה ע"י צונן דאם היה בליעה ע"י צונן פשיטא שאסור להשתמש בו חמין דמה לי בית

שאור וחרוסת או בלוע ע"י כבוש וכה"ג אם לא הנך דס"ל דע"י הבית שאור וחרוסת אפי' הגעלה לא מהני א"כ יש לומר שנשתמש צונן מותר בחמין ע"י הגעלה וצ"ע בדברי הרא"ש במקומו כי אני כותב מבחוץ:

ובהכי ניחא מ"ש הטור לקמן סי' צ"ד כו'. דמשמע אפילו בצונן לח וכ"כ הב"י שם ומשמע אפי' דבר שאין דרכו להדיח דומיא דפירות כו' ולכאורה מ"ש ומשמע אפילו דבר שאין דרכו כו' הוא אך למותר דודאי כיון דמותר אפילו צונן לח מכ"ש דמותר יבש שאין דרכו להדיח שאם לא ישכח באמת ידיחנו משא"כ צונן לח דלא שייך ביה הדחה:

משום דתתאה גבר. עבה"ט ועיין בשו"ת נוב"י ?סו' כ"ח בהא דאיפלגו אי תתאה גבר או עילאה שהקשו לו דאיך שייך פלוגת' בזה דנטעימנו לקפילא וכתב לתרץ דמצד החוש א"א לעמוד על המבחן דאף בכ"ר שעל האש אין זה ודאי שפולט שפעמים אינו פולט רק דלחומרא אמרינן דפליט ולכן כשאין שם קפילא או במין במינו שא"א לעמוד עליו אם בלע או לא בזה נחלקו דמר סבר תתאה גבר ומ"ס עילאה גבר וכן כיוצא בזה אנו צריכים במה שנחלקו בחולין בכל איסורים אם משערים בששים או במאה ולא הכריעו חכמים הדברים ע"י הטעימה דלשיטת התוס' הנ"ל דלא יהיב טעמא ליכא איסור עיין שם: **כתב** בשו"ת אדמת קודש ח"ב בחלק יו"ד סי' י"א סעיף ה' במקום שאין מלח מצוי רק בחנות של עובד כוכבים אחד והוגד שקונה מלח שנמלח בו שחוטות ונבלות וטריפות אסור למלוח בו וכן אסור לתתו לתבשיל ואם נתנו מתבטל בששים דאף דלטעמא עביד אין האיסור מחמת עצמו רק מחמת דם שבו ע"ש שנושא ונותן בענין דם שמלחו או שבשלו מדרבנן וכ' עוד שנשאל במלח שנשאר בשולי הכלי שמולחים בו דגים אם יניחו המלח עד שיתיבש בחמה אי שרי למלוח בהם בשר והשיב דאסור ולא מטעם סכנה דאין סכנה במליחה כמבואר סי' ע' רק משום שכבר נבלע בו דם דגים ואסור למלוח בו שנית וע"ש. וצ"ע לפי מ"ש לעיל מיניה דמלח שמלח בשר היה מותר למלוח בו שלא פסק כח המלח רק האיסור משום דם הבלוע בו וא"כ דם דגים דשרי יהא מותר למלוח בו אח"כ בשר ואפשר דמיירי בדגים טמאים ולכן כ' דאסור משום דם דגים הבלוע במלח שנבלע אח"כ בבשר אך מהלשון שכ' דגים סתם לא משמע הכי אך לדינא יש לאסור לפי הטעם שכיון שכבר מלחם והוציא דם פסק כחו וצ"ע: כתב בשו"ת אדמת קודש חלק ב' בחלק יו"ד סי' א' שעלי גפנים שמצוי בהם תולעים קטנים שקורין פראקים אסור לאוכלו שמחמת רוב דקותן אינם ניכרים וגם הבהוב ובישול אין מועיל בהם לפי שבדקו וראו שלא נמוחו בבישול ונשארו שלימים:

סימן צב

ואם לא נפסק הוי כעירוי. וכתב בשו"ת תשואת חן סי' י"א דבעירוי שלא נפסק הקילוח שאסור מדינא אין להקל וצריך ס' נגד הקליפה ובנפסק הקילוח יש לסמוך להתיר וכ"כ בספר חמד משה בשם אורח מישור ומכ"ש בב"ח שבלא בישול הוא דרבנן ובשאר איסורים יש להחמיר כשאין הפסד וקדירה שבלעה ע"י עירוי שנפסק הקילוח יש להתירה אחר שהיית מעל"ע: **וכתב** בשו"ת חינוך ב"י סימן ל"ז סכין חולבת ב"י שנתחב בקדירה של בשר אצל האש לתוך חתיכה בשר והעלה החתיכה מן הקדירה ונתנו לקדירה אחרת ונגד חתיכת הסכין שנתחב היה ס' בקדירה הראשונה וכנגד החתיכת בשר הנתחב אין ס' לא בראשונה ולא בשניה והעלה להתיר הקדירה הראשונה אע"פ שלכאורה תלוי בפלוגתת רש"י ור"י דלרש"י לפי מ"ש הט"ז שחלק התחתון נאסר ואוסר וכאן בשעת הוצאה הוה סכין כטיפה שנפלה על חתיכה שמקצתה ברוטב שאוסר השאר שבקדרה אבל מ"מ יש להתיר דהסכין אינו איסור המפעפע ואינו אוסר רק כדי נטילה וכ"ש שלא יאסור השאר וקדרה שניה אם היתה חמה או אחר נתינת הבשר חזר ונתנוה אצל האש אם היה בה ס' נגד כדי נטילה במקום חתיכת הסכין מותרת ואם לאו אסורה והסכין פשיטא שאסור עכ"ד (ומ"ש שהסכין אינו כאיסור המפעפע הוא תמוה דהא מבואר בסי' צ"ד בבשר שחתך בסכין חולבת צריך ס' מטעם דוחקא דסכינא או שבלע דבר המפעפע כגון חמאה או שהבשר שמן עיין בש"ך שם ומ"מ נראה דבזה שבלא"ה יש להקל במקום הפסד להתיר מה שבתוך הרוטב כמו שכתבתי לעיל סי' צ"ב לכן אם לא בלע הסכין ב"י דבר המפעפע יש להקל ואם בלע דבר המפעפע אין להקל כ"א במקום הפסד). ועיין בשו"ת תשואות חן מסי' א' עד סי' י"א בדין כלי ראשון ועירוי ועיין שם ג"כ בדין כ"ש מסי' י"ב עד סימן ט"ו. ועיין בתשובת חב"ו סימן ס"ב שתבשיל שנאסר מחמת ריח גם הקדרה אסורה ואין ראיה מהש"ך ס"ק י"א עיין שם. ועי' בשו"ת חב"י סי' ל"ג אם משערין ס' במדידה או במשקל ועיין שו"ת עה"ג ועיין פר"ח. וכתב בשו"ת בית יהודה סי' מ"ה בתבשיל שעירו המרק לתוך קערה ומקערה לקדרה אחרת ושוב נמצא בתבשיל ביצה שיש בה אפרוח ואין ס' בתבשיל החמיר כהט"ז דאף שהוא כ"ח וא"א לקלוף הקערה צריך ס' נגד קליפת הקערה אם נשתמש בה ברותחין אם לא שהיתה מלאה כולה תבשיל מסתמא יש ס' נגד קליפתה כמ"ש הפר"ח סי' ס"ט ע"ש וצ"ע בקערה שמערה בתוכה רותחין קמא קמא דמטי נאסר ומה מועיל שהיא לבסוף מליאה דאפילו אם ניתוסף היתר אסור כנ"ל בסי' צ"ט ועיין בסי' ק"ד לענין עכבר שנמצא בשומן ואף אם לא הפסיק באמצע העירוי והוא מחובר מתחילה ועד סוף ע"י ניצוק

נראה שאין מועיל ניצוק להקל להתיר ע"י חיבור התבשיל שבקדרה שמערין ממנה כיון דא"א שטעם האיסור יתחלק לשם והוא פשוט וגם נראה אם מערין מרק מקדרה לקערה של איסור דרך הוא שבתחילת העירוי כשעדיין מעט בשולי הקערה הרחבה מתפשט בכל פעם מעט משולי הקערה ממש מתגלין פני שולי הקדרה ממש והעירוי נוגע בקערה עצמה ונאסר מקליפת הקערה עצמה והוי דומיא דעכבר שבכל פעם ששופך שומן נימס השומן שמכבר והעירוי מחדש נוגע בעכבר ונאסר כמבואר בסי' ק"ד גם מ"ש בשם פר"ח אגב שיטפא כ"כ שבפר"ח שם הביא דברי הש"ך דאף דבשאר כלים מסתמא יש ס' נגד קליפתה מ"מ בקערה שהיא רחבה מסתמא אין ס' נגד קליפתה ובדין הקדרה השנייה שעירו מן הקערה לתוכה כתב בבית יהודה שם להתיר דאפילו להפר"ח בסי' ס"ח דכל שהיס"ב בכ"ש אסור מ"מ כאן דהקערה קר אפילו קליפה לא בעי ועוד שאינו ברור אם היה היד סולדת בו דחום כ"ש אינו אלא מדרבנן ואזלינן לקולא ושוב גמגם לפי שהפר"ח כתב דסתם כ"ש יס"ב ע"ש ולענ"ד יש להתיר בפשיטות באם עירה מכ"ש לתוך כלי קר ובפרט אם הכ"ש קערה שהיא רחבה ורגילות שיתקרר בתוכה ומכ"ש אם שהה קצת בתוכה טרם שעירו ממנה שיש לתלות שלא היה היס"ב ובסי' ק"ה אבאר בזה אי"ה.
וכתב בשו"ת בית יהודה בקדרה גדולה של נחושת שבשלו בה תבשיל ושלש ביצים ונתנו על פיה כלי נקוב שקורין בסכאס בלשון ערבי ואחר שנתבשל המאכל שבכלי העליון והסיכוהו עירו מהמרק רותח לתוך האוכל כנהוג ונשאר בקדירה הבשר וירקות ושוב הוציאו ביצה אחת ונמצא בה אפרוח ולפי שהיה בדעתו ששיעור ששים הוא כפי מילוי הקדרה בראשונה לכן אכלו כל התבשיל ושוב שאלו למורה ואמר להם שהשערת ס' כפי הנשאר בקדירה ויש ספק אם היה ס' בקדרה וכתב בשם רבו שאמר שאין לדון בזה דין סילק מינו כמו שאינו דביצה שיש בה אפרוח בריה הוא ואין לדון בזה דין סלק כו' וגם שדעת אחרונים דביצה שיש בה אפרוח לא חשיב מין במינו עם ביצה וגם שאין לדמות נאכל לנשפך והמחבר גמגם בזה ע"ש ולענ"ד דטעם הראשון עולה יפה אבל מ"ש שיש לחלק בין נאכל לנשפך הדין עם המחבר דמה בכך שנאכל דמכל מקום אינו לפנינו וספיקא הוי וקצרתי. וכתב בשו"ת בית יהודה בקדרה שבשלו בה תבשיל ובתוכו ג"כ ביצה ונאכל התבשיל ובישלו בקדרה עוד שתי פעמים ואח"כ כשבאו לאכול הביצה מצאו בתוכו דם ויש ספק בתבשיל הראשון אם היה בו ס' נגד הביצה השיב דמה שנתבשל אח"כ וידוע שיש ס' נגד הביצה שהוא האוסר מותר דומיא דכף חדשה סי' צ"ח ס"ה אבל הקדרה אסורה אף שיש ספק שמא לא היה הדם במקום האוסר דמבושלת אין ניכר וספק שמא היה ס' הוי ספק אחד בגופו כו' כיון דליכא אלא חד ספיקא הוי לחומרא

דקי"ל כמ"ד דם ביצים דאורייתא ול"ד למ"ש הש"ך בנתערב עם ביצים אחרות כו' דהתם הוי מב"מ ובטל מה"ת ע"ש ומ"ש להתיר התבשיל כיון שיש ס' נגד הביצה האוסר הוא תמוה דמה ענין זה לכף חדשה שבלעה כזית חלב שא"צ לשער אח"כ רק נגד הכף (צ"ל הכזית) דהכלי אין נ"נ אבל אם היה כזית חלב מבושל במים ואין ס' שהמים נאסרו ונ"נ ותחב כף לתוכו פשיטא שצריך ס' נגד הכף ולא מהני ס' נגד הכזית חלב דהכף בלע הרבה מן המים ג"כ שנ"נ וה"ה כאן שבקדרה נתבשל תבשיל ובתוכו ביצה אם לא היה ס' כל התבשיל נ"נ וכל הנבלע ממנו בקדירה הוא בליעת איסור ופולט לתבשיל שמבשלין אח"כ ואין מועיל ס' נגד הביצה כלל וע"ש שכתב שאין להקל מטעם דאף אם היה במקום האוסר דם שבשלו דרבנן דז"א דבתחילת נפילתה עדיין לא נתבשל ובשעה שהתחיל להתבשל עדיין אסור מה"ת וכבר נאסר הקדרה מספק והוא תמוה דבתחילת הבישול אין כאן נ"ט ומיד שנתבשל בכדי נ"ט דין דם שבישלו יש לו ואמנם הפמ"ג בפתיחה להלכות מליחה הביא מתשובת בית יעקב סי' ע"א דבתחילת בישולו היה ד"ת והביא ראיה מהתוס' והפמ"ג כתב דהעיקר כהד"מ והש"ך דמיד שפולט בכ"ר דין דם שבשלו יש לו ואף שהביא ממ"ה להרשב"א שכתב שמא בתחלת חומו קודם בישול הוה ד"ת מ"מ לא כתב כן אלא בלשון שמא ונקטינן עיקר דכל שפולט מחמת בישול הוה דרבנן ומכ"ש בזה שניחוש לפליטת טעם הדם שבתוך הביצה שמבשלת בקליפתה פשיטא דאינה פולטת רק מחמת בישול ומכ"ש ביצת תרנגולת שקלה להתבשל אמרי' שהפליטה והבישול באים כאחד ואף הרשב"א יודה בזה שאין להסתפק כלל דהוי דרבנן ואמנם בגוף הדבר שכתב צד קולא בזה אפי' למ"ד דם ביצים דאורייתא מ"מ דם שבשל דרבנן צ"ע שאע"פ שבכנה"ג סימן ס"ו כתב כן בשם ספר שארית יהודה בהגהותיו והביאו בפ"מ והסכים לדבריו וכן ראיתי בפלתי שכ"כ וכן במח"ב הזכיר מזה מ"מ צ"ע לענ"ד דלפ"ז אין לחוש כאן לאיסור דאורייתא רק הדם עצמו אבל מה ששאר הביצה אסורה משום דשדי תיכלא בכוליה דבזה אין שייכות איסור דם רק מחמת הריקום אסרינן ליה ואיסור הריקום אינו אלא דרבנן ואין זה במשמע מדברי הרמ"א בסי' ס"ו ובת"ח כלל כ"ב והט"ז והש"ך שהאריכו בחשש ביטול למ"ד דם ביצים דאוריי' אין החשש רק על טיפת דם הנמצא הרי פשיטא שנתבטל טעמו באלף וע"כ דעל ביטול גוף הביצה איירי כמבואר בדבריהם א"כ אין כאן איסור דאורייתא לכ"ע ופשיטא דלא מיסתבר לומר דהא אמרינן דשדי תיכלא בכולא וחייב משום שרץ השורץ כו' ע"ש והב"י הביאו וכתב שחולק על הרמב"ם ולפ"ז א"ש מה שחששו הרבה לביטול גוף הביצה למ"ד דם ביצים דאורייתא וגם לפ"ז א"ש מה שלא הזכירו כאן הא דדם שבשלו דרבנן דאינו ענין לכאן כיון דאין דינינו על הדם

רק משום דאי הדם דאורייתא דמיקרי דם בשר הריקום ג"כ אסור מדאורייתא דהא חזינן דשדי תיכלא בכולא אך באמת בש"ס לא משמע הכי רק בביצת עוף טמא שריקמה אסור משום שרץ ופריך אפי' טהורה נמי מדראב"י ומשני מדרבנן כו' מבואר שהריקום של ביצת עוף טהור אין בו איסור שרץ וכן מבואר בחידושי הרשב"א גופיה בחולין שם דקודם שיצא לאויר העולם אף שריקמה אין איסור רק מדרבנן וראיתי בלחם חמודות דף קע"ט ע"ב שכתב שהב"י סי' ס"ו כתב שהרשב"א חולק על הרמב"ם שכ' בתשובה דכל שנתרקמה כו' ואף הביצה כולה אסורה משום ביצת השרץ דשדי תיכלא בכולא ע"כ ונ"ל דלהרשב"א שדם משום ריקום אסור מה"ת ולפיכך גם כל הביצה אסורה ולהרמב"ם אין איסור דאוריי' כו' וא"כ מ"ש ב"י סי' ס"ו דהרשב"א כהרמב"ם ס"ל סותרים דברים אלו ע"ש והנה מ"ש הב"י בסי' ס"ט שדעת הרשב"א כהרמב"ם לא נמצא שם רק מה שהביא ה"ה שהרשב"א הקשה על הרמב"ם בדין ביצת עוף טמא משמע ליה דבעוף טהור מודה ליה ואין זה דיוק כלל לענ"ד אך האמת כן הוא דבחידושי רשב"א דעתו כן דכל שלא יצא לאויר העולם אין איסור דאורייתא ודבריו שבתשו' סותרין זה כמ"ש וביש"ש פ' א"ט סי' ק"ך ראיתי שכתב וז"ל וא"ל מה יש לחוש לנו בתערובות אפי' היה הדם מן הקשר חוצה לו דאסור לכ"ע מ"מ שאר הביצה מותרת מה"ת אלא שמדרבנן אסורה ולמה לנו למיחש כולי האי וי"ל דמאחר דאנו אוסרים הדם משום ריקום אין לעמוד על הדבר עד כמה היה הריקום ואיכא למיחש בכל הביצה עכ"ל וסתם הדברים למאי איכא למיחש בכל הביצה לריקום אי משום דם הרי אין כאן דם כלל ואף שניחוש לריקום ריקום בשר הוא ועיין בט"ז ר"ס ס"ו ובש"ך ס"ס פ"ו מ"ש בשם הפרישה והב"ח ועיין בתשובת הרא"ש דמשמע דכיון דשדי תיכלא בכול' איכא איסורא דאורייתא בביצה עצמה וכעת לאפס הפנאי לא יכולתי לעמוד על בירור הדברים ואחר כתבי מצאתי שאא"ז בת"ש סי' ט"ו האריך בזה וכתב שם לענין מחלוקת סה"ת והרשב"א דסה"ת ס"ל דביצה שיש בה אפרוח אסור מדאורייתא משום נבלה והרשב"א סובר שאינו אלא מדרבנן ואסמכוה על איסור דשרץ השורץ על הארץ וכתב דהסמ"ג שכתב בדין מערה ביצים המבואר בסי' ק"ז מחמיר במצא אפרוח באחד מהם שמא נשארה בסוף ואם היה סובר שהוא דרבנן הו"ל סד"ר לקולא וכתב דאיכא למידחי דמ"מ דמו אסור מדאורייתא ואי משום דם שבישלו החמיר בספיקו כמ"ש לקמן ולקמן שם כתב על דברי הר"ן שצריך לשער בכל הביצה משום דם דאף על גב דהר"ן ס"ל דם שבישלו הוא דרבנן הא כתבו התוס' דף קי"א ד"ה דמא דחמיר משאר דרבנן כו'. ולענ"ד צ"ע בזה דאף שהתוס' פירשו הא דאמרינן דם דאורייתא היינו דבתחלת הפליטה היה בו איסור תורה ועיין בחידושי הרשב"א שפירש

דאיכא דם האסור מדאורייתא דהיינו ע"י סחיטה בלא בישול מ"מ היינו לענין לצלות כבדא ע"ג בשרא שהספק נוטה להחמיר דלמא דאיב כבדא ובלע בשרא ואע"ג דבכחלא מקילינן בחשש זה לפי דחלב שחוטה דרבנן ולעולם אין שם חשש דאורייתא כלל ובהא מחלקינן ואמרינן דם דאורייתא דהיינו דזימנין דהוי דאורייתא כשאינו מתבשל אבל בכל ספיקא דעלמא מחמת שנתבשל הדם למה לא נאמר בו ספק דרבנן לקולא כמו בכל ספק דרבנן ואמנם ראיתי במשמרת הבית דף ע"ה שכתב וז"ל וא"נ את"ל דכל שבשלו מותר לגמרי מדאורייתא דכיון דעיקר דם דאורייתא החמירו בו כדאורייתא ואפי' בספיקותיו וכדחיישינן בבי דוגי דאמרינן ודלמא עילאה מטא תתאה לא מטא ולא אמרינן כיון דבשלו הוה ספיקא דרבנן להקל עכ"ל וכ"כ שם אח"כ בההיא דרישא בכבשא וז"ל ומה שאמר דדם שבשלו דרבנן כבר כתבתי כו' וא"נ דרבנן פעמים חוששין אפי' בספיקותיו כשל תורה לפי שהוא קרוב לאיסור תורה כו' ועוד שמעינן לה מדרב דימי דאמר כבדא עלוי בשרא אסור מ"ט דם דאורייתא עכ"ל הנה מתוך לשונות המ"ה בזה מבואר דאף אי דם שבשלו דרבנן יש להחמיר בספיקו ומ"מ אין נראה לענ"ד שיהיה דעת הסמ"ג להחמיר בספק שמא נשאר בסוף הקדרה מחמת חומר זה וגם לענ"ד דאף שבמ"ה כ"כ דרך דחיה ממש איהו גופיה לא ס"ל להחמיר בספיקא שמבואר בתה"א שם דף ע"ז ע"ב גבי ככר שחתך עליה בשר וגבי הא דבי דוגי שכתב דמנא לא מיתסר דספיקא דרבנן הוא דדם שבשלו דרבנן ע"ש וכ"כ הרשב"א בחידושיו שם. ואמנם בעיני יפלא מ"ש אא"ז שם על דברי הר"ן שכתב ביצה שיש בה אפרוח כלומר שיש עליו קורט דם דאיכא למיחש לריקום דאפשר דס"ל כהרשב"א דאפרוח דרבנן ואין סברא להחמיר כ"כ לכן פירש בקורט דם דמודה הרשב"א כמ"ש הפר"ח סי' פ"ו ואי התחיל להתרקם שדי תיכלא בכול' וכולה יש בה כח דם זה כמ"ש הב"י ר"ס ס"ו בשם הרשב"א ובעינן מדאורייתא לשעורי בכל הביצה ואע"ג דדם שבשלו כו' עכ"ל ואני תמה דמ"ש דכולה יש בה כח דם זה כמ"ש הב"י בשם הרשב"א וזה תמוה דליתא שם משום כח הדם רק משום שרץ השורץ וכמש"ל מדבריו בתשובה וכח דם מאן דכר שמיה והכי מיסתבר דלא שייך כלל לפרש שדי תיכלא בכולה היינו שנאסר כאלו היה דם וא"כ לפי מה שכתב דהר"ן סובר כהרשב"א בתה"א בחידושיו דאפרוח אינו אסור רק מדרבנן מכ"ש דהריקום אינו אסור רק מדרבנן דאסמכוהו אקרא דשרץ השורץ ולמה החמירו בו וגם שהרי הרשב"א דס"ל דביצת אפרוח דרבנן ומפרש בדף ק"ח ע"ב כתב הדין בפשיטות בביצת אפרוח ממש שהרי בסוף דבריו שם בדף ק"ט כתב וביצה שנמצא עליה קורט דם דינה כיש בה אפרוח ועיין בתוס' והרא"ש שם שכתבו ג"כ דה"ה בקורט דם וכ"כ בסה"ת ומשני ר"נ איירי

דאית בה אפרוח דחשיב כבשר וה"ה אם יש בה דם דסופו להיות אפרוח (אלא שי"ל דסה"ת לטעמיה דס"ל דאפרוח אסור מה"ת) וכ"כ בחידושי הריטב"א חולין שם אפרוח ממש או שיש בה טיפת דם ולפענ"ד דגם בהר"ן יש חיסור לשון וצ"ל כלומר אפרוח ממש או שיש בה קורט דם דאיכא למיחש לריקום ממש ודבריו עולים בסיגנון אחד עם כל שאר המפרשים שהבאתי ואף שאא"ז מפרש בדוחק הנוסחא שלפנינו מ"מ סיים בה שהדברים סתומים ובאמת קשה מאד לומר שידחוק לפרש ביצת אפרוח היינו קורט דם דווקא בלא אפרוח וגם יהיה מחולק בפירושו עם כל המפרשים ויסתום הדברים והנלע"ד כתבתי:

סימן צד

אם תחב הכף כו' ב"פ. עבה"ט ועי' בשו"ת בית יהודה סימן מ"א בכף חולבת ב"י שניערו בה קדירה של בשר יום א' ויום ב' ואח"כ נודע ולפי שהתבשיל כבר נאכל היה ספק אם היה ס' ולפי מה שהראתה האשה בעה"ב עד איזה מקום היה התבשיל שיערו שהיה ס' והשיב דלפי מ"ש בהג"ה סימן קכ"ז בספק איסור שיש בו צדדין להקל אין אשה נאמנת שדעתה קלה להקל גם כאן אינה נאמנת ואף דאיכא אומדנא דמוכח שהיה ס' כיון דבני בית מרובים מ"מ אין להקל באיסור דאורייתא ועוד דבנ"ד שתחבה הכף שתי פעמים ולא נודע פסק בסימן צ"ד דבעי ב' פעמים ס' ע"ש וצ"ל דמיירי שנודע הדבר מתחיבת הכף ההוא שלא מפיה של בעה"ב דאל"כ פשיטא דנאמנת משום מיגו דאי הוה בעינן היתה מעלמת הענין לגמרי אך אפילו אם היו אחרים רואין כשאירע הספק הוא תמוה שנאמר שלא נאמין להאשה ומעשים בכל יום שהאשה בעה"ב או המשרתת באה להמורה לשאל וסומכין על אמירתה אם אומרת שהיה בענין שהוא מותר ואין מדקדקין כלל אם הוא בענין שיש צדדים להקל או ספק איסור ולכן נלע"ד דהנה מה שכתב הרמ"א דביש צדדים להקל אינה נאמנת מקורו מהד"מ שכתב שם וז"ל כתב הר"ן בקדושין פ' האומר דף תרנ"ב וריש חולין דאף נשים נאמנות אף באיסור דאורייתא רק באיסור שיש צדדים להקל אינה נאמנת אבל שאר איסורין אף שיש בהם טירחא מרובה נאמנת ובסמ"ג והביאו באו"ה כתב דכל דבר שהוא ודאי איסור כגון ניקור חלב וגיד נאמנת אבל ספק איסור כגון לראות אם יש דגים טמאים בין טהורים אינה נאמנת דאשה דעתה קלה ולא בדקה שפיר עכ"ל ומזה כתב בהג"ה דבספק שמא אין כאן איסור כגון שצריכה לברר כו' זהו ע"פ דברי האו"ה ושוב כתב או איסור שיש בו צדדים להקל והוא ע"פ הר"ן שהביא בד"מ וכן ציינו המדפיסים בהג"ה בש"ע שם והנה הר"ן בריש חולין כתב וז"ל

דהא דאמרינן גבי בדיקת חמץ הימנוהו רבנן בדרבנן אלמא דבדאורייתא לא מהימני הא אמרינן התם טעמא בירושלמי מתוך שהנשים עצלניות הם בודקות בכל שהוא כלומר מתוך שאין שם חמץ ידוע תולות לומר שאין שם חמץ ומקילות ואי דאורייתא לא מהימני אבל בשאר מילי מהימני אפילו בדאורייתא ומעשים בכל יום כו' ולא אמרו בודקות כל שהוא אלא במה שאין שם האיסור ידוע ויכולות לתלות כמ"ש עכ"ל הנה הר"ן לא הזכיר כלל מ"ש הד"מ בשמו באיסור שיש בו צדדים להקל כלל רק כתב במה שאין האיסור ידוע ויכולות לתלות לומר שאין שם חמץ ואם נפשך לומר שמ"ש הרמ"א שיש צדדים להקל הכוונה ג"כ דהיינו לפי שאין שם איסור ידוע היא מצדדת להקל ולומר שאין שם איסור א"כ למה פלגינהו הרמ"א בתרתי ספק שאין כאן איסור כו' או שיש צדדים להקל שהוא ג"כ בענין זה שיש ספק והיא תתלה להקל ומדפלגינהו בתרתי משמע דיש צדדים להקל אינו מצד הענין רק מצד הדין וכן מבואר במנחת יעקב כלל מ"ו ס"ק ל"ב שכתב על דברי הת"ח שם שכתב דהא דסמכינן אבדיקת נשים קטניות ופירות לפי שיש הרבה צדדים להקל וכ"כ הש"ך סי' פ"ד וע"ז הקשה דבסימן קכ"ז כתב בהג"ה דכל דאיכא צדדים להקל יותר אין להאמין לנשים ואפשר לחלק בין צדדים להרבה צדדים ע"ש מבואר דמפרש רמ"א דאין להאמין בצדדים להקל היינו שיש צדדים עפ"י הדין וכדמשמע ממה דפלגינהו לספק וצדדים בתרתי ולפענ"ד זה תמוה מאד אטו נשי דינא גמירי לחוש דשמא מחמת שיודעת צדדים להקל היא משקרת ואומרת מותר וכבר כתבתי שלא נראה כלל לשון זה בר"ן דחולין ומ"ש בד"מ שכן הוא בר"ן דקדושין פרק האומר חפשתי ולא מצאתי מענין נאמנות הנשים כלל רק בריש פסחים כתב הר"ן בהא דקאמר הימנוהו רבנן בדרבנן דהא בכתובות דף ע"ב גבי מאכילתו שאינו מעושר אמרינן אי דלא ידע נסמוך עלה משמע דאפילו בדאורייתא סמכינן כו' ונ"ל שמתוך דבדיקת חמץ צריך דקדוק גדול ונשים עצלניות הן אי לאו דמדרבנן לא הוי סמכינן עלייהו כו' ע"ש ונראה שר"ל כמ"ש בחולין דמחמת עצלות שבהם הם מקילין לעצמם אף שעדיין הספק במקומו ולא נתברר להם כלל אבל בענין צדדים להקל לא נזכר בדבריו כלל ויש לתמוה גם על הד"מ בזה שהעתיק בשם הר"ן מה שלא נמצא בדבריו כלל וכלל ולולי דמיסתפינא הוה אמינא שהרמ"א ז"ל לא העתיק זה מדברי הר"ן בעצמו רק העתיק דברים אלו מן לוח הסימנים מדינים הנמצאים בהל' הר"ן אשר חיבר הגאון מוה' יוסף אוטילנג שנדפס אצל המרדכי הגדול בעיר ריווא דיטראנא בשנת שי"ט לפ"ק כנזכר בשפתי ישינים אות מ"ם וזכרוני שזה כביר אשר ראיתי הספר הזה ואינו עתה בידי ואם כדברי כן הוא קרוב בעיני שהגאון הנ"ל העתיק המכוון מדברי הר"ן וחסר תיבה אחת בדפוס וצריך להיות

או איסור שיש בו צדדים לתלות להקל והיינו מ"ש הר"ן דמתוך שאין שם חמץ ידוע תולות לומר שאין שם חמץ ומקילות בזה ובד"מ העתיק הדברים כהווייתן בדפוס ומזה נמשך מ"ש בהג"ה לפלוגי ספק וצדדים בתרתי וע"כ לפרש דהיינו צדדים שיש לצדד להקל אפילו במקום שאין ספק בגוף הענין וז"א וכמ"ש ולדינא נלע"ד ברור דדייקא לענין בדיקה איתמר דכל שאין האיסור בודאי והיא יש לה לתלות שאין כאן איסור כלל דמיונה כוזב לומר שמסתמא אין כאן איסור ואינה חוששת לבדוק יפה במקום שהוא טורח גדול וכמ"ש הר"ן בפסחים גבי בדיקת חמץ ומחמת עצלות שבה היא בודקת כ"ש וסומכת ע"ז ואומרת שבדקה יפה אבל בענין שאלה בעניני איסור והיתר פשיטא שסומכין על האשה שאומרת שהענין היה כך ואין לחוש כלל כשאומרת שהיה בענין המותר לומר שמא היה בענין האיסור ואף היכא דאיתיילד ריעותא כגון עובדא דלעיל שנתחב כף ולפי דבריה היתה הקדירה מליאה בענין שיש ס' היא נאמנת ומתירין על פיה דהא עיקר דע"א נאמן באיסורין מוספרה לה ילפינן וסמכינן עלה בכל מילי ופסקינן לדינא אפומא דידה ובאמת שצ"ע לענ"ד דהא לפעמים סומכין עליה אף בבדיקה שיש בה טורח:

סימן צה

ואם עירה מכ"ר כו'. כ"ש שהוא תמוה דהא עירוי אינו אוסר יותר מכ"ק ובמקום שא"א לקלפו שרי והיינו אפילו היה שם שומן ומכ"ש בזה שהטעם שבמים אינו רק נ"ט בר נ"ט והביא שם דברי האו"ה שער ל"ד ודברי הת"ח כלל נ"ז ונ"ח והביא הגהת ש"ד כלל נ"ז מעשה היה במגנציא כו' דמשמע כהרמ"א ודחה זה דמאן לימא לן דבעירוי מיירי כו' והאריך וכתב לבסוף שהב"י ות"ח לא הביאו הגהת ש"ד זו והעלה הלכה למעשה דבמקום הפסד קצת אין לאסור אם עירו מכלי של חלב ב"י או איפכא מים שהיס"ב אפילו אם הכלי שעירו עליו מלוכלך עכ"ד ונראה שכן הוא ג"כ דעת הש"ך ובחידושי הבאתי טעם הט"ז דחושבין קלוח העירוי כאלו הוא בכלי שמערין ממנו והמנחת יעקב הקשה ע"ז דהא באיסור לא אמרי' ניצוק חיבור לענין דיעבד כמ"ש בכלל כ"ג וכתבתי דבכלי מתכות דאפשר בהגעלה הוי כלכתחילה כדמשמע בש"ך סימן ק"ג ושם כתבתי דאפשר דמאן דס"ל נצלו מותר מודה בהא דדוקא המאכל דאין לו תקנה הוי דיעבד משא"כ הכלי ובתשובת משאת בנימין סי' כ' כתב דאין טעם לחלק בין מאכל לכלי וכן בפ"מ סי' זה ס"ק ה' כתב ג"כ ולא ידענא מאין הרגלים שהמאכל מותר והכלי אסור הלא כל עצמו של איסור זה כמ"ש הט"ז כו' ולפי מ"ש ניחא וכן מבואר בש"ך סי' צ"ד ס"ק ל"ד ובארתו דברי הש"ך שם שכתב שאין להתיר הכלי מטעם המרדכי דשמנונית פוגם

בדבש כו' ואמנם כתבתי שם דלפ"ז היה מקום להתיר בכ"ח שאין לו תקנה בהגעלה ובש"ך סי' צ"ד ס"ק ט"ו משמע דאפילו בכ"ח בעינן ג' נ"ט ע"ש ובסי' ק"ג בנה"ך וקצרתי כאן ונלע"ד שבכלי חרס חשוב כגון פירצלא"י יש להתיר אחר שהיית מעל"ע כיון שיש הפסד קצת וכמאכל דמי אבל בכלי דאפשר בהגעלה יגעיל ומה בכך ועי' במ"י כלל ל"ג לענין כלי שני:

אבל אם עירה מים רותחין. כתב בשו"ת פ"י כת"י שנשאל אם עירו מים רותחין מכלי חולב על בשר רותח מה דינו וכתב דאע"ג דבדינא דלעיל שעירה על כלי בשר י"ל דהמים לא נאסרו כיון שאין עירוי אוסר רק כ"ק וא"א לקלפה מ"מ בנידון זה היה אסור כיון דהבשר רותח א"כ תתאה גבר ונאסרו המים וחוזרים ונבלע בבשר אלא שיש להקשות מאן לימא לן שהכלי שמערין ממנה נ"ט בשעת העירוי למים הנשפכים חוץ לכלי דנימא דשייך בהו הטעם שכתבו הפוסקים בכלים ש"ב שהודחו ביורה חולבת כו' שיוצאים ב' הטעמים בפ"א למים כו' ואם באנו לאסור בעירוי צ"ל שהכלי נ"ט במים הנשפכים בשעת העירוי ואז יוצא הטעם מן הבשר ג"כ והטעמים מתערבים ונאסרו המים וזו מנין לנו והביא ראיה מדברי הג"מ בשם מהר"מ שהביא הב"י ס"ס ס"ח בתרנגולת שנמלגה בקערה חולבת כו' ומפרש דמ"ש אבל אם עירו המים על התרנגולת ר"ל שעירו עליה מכ"ר חולבת ומוכיח מזה דהטעמים יוצאים בבת אחת דאל"כ הוי נ"ט בר נ"ט וס"ל דמים שנאסרו שצריכין ס' נגד הקליפה וא"כ אע"ג דבזה לא קי"ל הכי וסבירא לן דאין המים נאסרים מחמת העירוי כיון שא"א בקליפה מ"מ בעירה על בשר רותח דתתאה גבר ונותן טעם בכולה י"ל דאסור עד דאיכא ס' נגד המים שנשפכו על הבשר דבכולה משערינן דלא ידעינן כמה בלע עכ"ד והוא דבר חדש לומר בעירוי שהטעם היוצא עם המים היא פוגע בטעם הנפלט מן הבשר ואוסרין זה את זה והמים נאסרין דהא בעירה מכלי של בשר על כלי של חלב לא אמרינן הכי ומ"ש דהתם אין המים נאסרים כיון שאין הפליטה מהכלי שע"י העירוי אוסר רק כ"ק ובמים לא שייך קליפה הנה המעיין בדברי הפוסקים שמתירין לאו מהאי טעמא אתו עלה כמבואר באו"ה שער ל"ד שכתב דטעם יורה שבחלב לא חשיב טעם בדיעבד לא גרע מנתנו בפלאדין כו' ומבואר דמטעם דכיון דהמים הם נ"ט בר נ"ט הם מותרים אפילו עם בשר ולא חשש לפגישת טעמים גבי עירוי וכן מבואר בש"ך ושאר פוסקים וגם מה שמפרש דברי מהר"מ שבמרדכי דר"ל שעירו מכ"ר חולבת מבואר מש"ע סי' ס"ח והבאים אחריו שמפרשים כפשוטו שהתרנגולת הונחה תחלה במחבת חולבת ועירו מים מכ"ר על התרנגולת לתוך המחבת והגאון ז"ל מפרש ג"כ דברי הש"ע ע"ד זה שעירו מכ"ר חולבת ונשא ונתן בשתי דעות שכתב הש"ע בזה ועי'

מ"ש בספרי יד אפרים על א"ח סי' תמ"ז בדברי הש"ע אלו ומצאתי בספר תפארת למשה שפירש גם כן כמ"ש הגאון ז"ל אך לענ"ד הוא דוחק גדול ויגעתי ומצאתי מקור דברי הג"מ בזה לקוחים מספר תשב"ץ קטן שחיבר תלמיד מהר"מ ז"ל ושם בסימן של"ד איתא ותרנגולת שנמלגה בקערה (חולבת) מותרת אפילו היא ב"י כי כ"ש הוא ואינו מבשל וכתב ע"ז הגהה (והוא הגהת מהר"ף כמבואר בספר כל בו בהעתקת דינים מתשב"ץ) ודוקא כשעירו המים בכלי בתחלה ואחר כך נתנו בו התרנגולת אבל אם נתנו התרנגולת בכלי תחלה ואח"כ עירו המים על התרנגולת אם המים רותחין אוסרין התרנגולת כדי קליפה עכ"ל וגם מ"ש שם בהגמ"ר ואין להחזיר התרנגולת כו' הוא ג"כ מהתשב"ץ שם וגם מ"ש שם מעשה בכחל ובשר כו' הוא גם כן מהתשב"ץ שם סי' שמ"א ולפי פשיטות הדברים משמע דמ"ש אבל אם נתנו התרנגולת בכלי תחלה ר"ל אותו כלי דאיירי בה מעיקרא דהיינו הקערה חולבת ומ"ש אם המים רותחין אוסרין התרנגולת ר"ל שמפליטין מהכלי ומבליעין בתרנגולת כ"ק ואז הנ"ט השני הוא מן הכלי לתרנגולת בלא אמצעית המים כיון שהתרנגולת הוא על שולי הקערה ממש והוה נ"ט שני לאיסורא ולפי דברי הגאון צריך לפרש מ"ש אבל אם נתנו התרנגולת בכלי תחלה לא קאי אקערה חולבת דלעיל אלא אכלי דעלמא ואח"כ עירו המים ר"ל מים מכלי חולבת ולפ"ז לישנא דמים רותחין אוסרין ר"ל המים גופייהו שהם נאסרין מחמת פגישת הטעמים של מי העירוי ופליטת התרנגולת יחד ומוכח דינו בהגאון דשייך פגישת הטעמים גם בעירוי אבל לענ"ד הוא דוחק לפרש כן בהגהת התשב"ץ וע"ש שכתב שאף לפי פירושו י"ל דמהר"מ ס"ל נתבשלו אסור ולכן שפיר אוסרין מי העירוי מה שאין כן לדידן דקי"ל נתבשלו מותר ושוב כתב להוכיח דאפילו נצלו ס"ל מוהר"מ דמותר כמבואר בתשובת מהר"מ ב"ב סי' רי"ג בדבש שבשלו במחבת כו' דמסיים שם ועוד היה מתירו משום נ"ט בר נ"ט ואף שבמרדכי כתב התשובה בשם ר"י בתשובה לא הזכיר אלא שאלו לרבי ואפשר ההוא ותלמידו שסידר התשובה כתב זה ואפשר שבמרדכי ט"ס מ"ש לר"י ואיתא וצ"ל לרבי וא"כ כיון דראבי"ה מתיר נצלו כ"ש נתבשלו וע"כ מאי דאוסר בההיא דתרנגולת שנמלגה מטעם פגישת הטעמים הוא ע"כ דברי קדשו ובחידושי הבאתי דברי המרדכי וב"י ורש"ל ומנחת כהן בהך עובדא דדבש כו' ושם כתבתי דהך דתשובת מהר"מ שאלו לרבי קאי על הר"י כמו שהשאלות הכתובים שם סי' רי"ד רט"ו רט"ז ע"ש רבי והוא הר"י כמבואר בש"ד סי' קפ"ב שהשיב ר"י שר"ת הקפיד כו' ואם כן כפי הנראה שהמרדכי לא היה לפניו סיום התשובה שאפילו לשבח היה מתיר מטעם נ"ט בר נ"ט ומזה ראיה להב"י בשיטת הר"י והארכתי בזה ודאתאן לענין דינא נראה לענ"ד בהך דינא שעירו

מכלי חולבת נקי על בשר רותח המקיל במקום הפ"מ לא הפסיד אבל בלא"ה אין להקל כיון דאפילו בעירה על כלי בשר ב"י יש מחמירין ובאמת יש סתירה בדברי או"ה שער ל"ד מסעיף ט"ו לסעיף כ"ג והגאון ז"ל בתשובה לעיל עמד בזה וכתב ליישב מה שכתב בסעיף כ"ג אע"פ שהכלי שמדיחין בו נאסר אפילו בדיעבד כו' דרך את"ל קאמר שאפילו אם היינו תופסין כריב"א שצריך ס' נגד הקליפה והיה הכלי נאסר ע"ש ויש לעיין הרבה בזה וכאן לקצר אני צריך:

עבה"ט ועי' שו"ת ח"צ ק"א שדעתו לפסוק הלכה למעשה כהש"ע ולכן פסק גם בבורית להתיר יעו"ש שכתב על קושית הש"ך מהתוס' שהקשו ביורות גדולות היכי הוה עביד שהיה אפשר להם להגעיל במים עם אפר ע"ז כתב דז"א דקרא מדין הגעלה אתי עלה ולא דיני פגימה דההוא מלגר הראוי לגר כו' נפקא ע"ש. ונראה דגם הש"ך מודה דקרא מדין הגעלה מיירי אלא דקשיא ליה על התוס' שהקשו מיורות גדולות דע"ז י"ל דגם הם היו בכלל דין הגעלה להפליט האיסור שבתוכו אלא דניחוש שיחזרו המים ויאסרו לזה היו מתקנים ע"י אפר ומ"מ גוף פליטת האיסור הועיל לו הגעלה זו בכל הכלים יעו"ש דהגעלה לו דבישלו בהם דבר הפוגם בזה שפיר י"ל דקרא בתקנה דהגעלה מיירי המועיל לרוב הכלים שהיא להם תקנה טובה יותר מלהכניס לכלים טעם פגום שיפגום התבשיל שיבשל בו הישראל אח"כ. וגם ביורות גדולות י"ל שאין הכוונה שישאר כך אלא שאחר כן יחזרו ויגעילו במים לחוד שיפלוט טעם פגום בזה וכמ"ש במ"י ובכר"ו ליישב להש"ך הא דקי"ל בא"ח סי' תנ"א דאין להגעיל במי אפר ע"ש. ומ"מ שפיר קא מותיב הח"צ דהא אפילו תימא דאפר אינו פוגם אכתי לא מתיישבא דאטו מי ליכא דבר אחר מר כגון ראש ולענה שיפגום המים יעו"ש דמשמע להו להתוספות דכל הכלים הותרו מדין הגעלה להפליט האיסור ולא מסתבר להו שהגדולים הוצרכו לענין אחר כגון לפגום אותם או לטעום ע"י קפילא או ע"י גדנפא כמ"ש הרשב"א סי' ת"ג ועי' בבית הלל סי' קכ"א ובפר"ח בפ"א שהשיג עליו ובמחכ"ת אישתמיט להו דברי הרשב"א והארכתי בספרי ושם ביארתי ג"כ לפי דברי הרמב"ם דס"ל דבב"ח לא מהני דבר מר הפוגם דלוקה אף שלא כדרך הנאתן דלפ"ז היה לנו לאסור אף קדירה שאינה בת יומא. וקושית העולם מנ"ל למילף מגיעולי מדין לשאר איסורים דלמא הגעילו משום בב"ח וכאן קצרתי: **ועיין** בשו"ת כנסת יחזקאל סי' ך"ח לתרץ קושית הש"ך שיש לחוש לאפר של עבודת כוכבים ואפר אין פוגם במים והמים נעשו נבלה ואוסרין ע"ש ועי' במקום שמואל שכתב שמעתי בשם גדול אחד דהאפר עצמו היה אסור כו' והשיב עליו וכפי הנראה כיון לבעל כנ"י ובאמת שהשומע שמע וטעה והסיב הדברים למה שלא עלה על לבו ובספרי הארכתי

ושם הבאתי מ"ש במשמרת הבית דף קכ"ג שהרמב"ן הקשה למ"ד מב"מ לא בטל דניחוש שמא בישל בכלים מים שנתנסכו לעבודת כוכבים והרשב"א השיב לו סתם מימיהן מותרים ואנן ניחוש לבישול מים שנתנסכו והארכתי בזה וגם מ"ש דאפר אינו פוגם במים צ"ע דמנ"ל הא והוא נגד החוש דודאי מים המקבלים טעם מאפר הם פגומים ולפי מ"ש במקום שמואל סי' ע"ד דטעמא דפוגם משום דמאיס ונפשו של אדם קצה בו א"כ אין לחלק בין מים לשאר דברים אך באמת נראה דגוף הטעם פגום הוא ולא משום מאיס דאפילו אפשר לסננו שלא יהיה מאוס אין הטעם אוסר וכן מוכח מהש"ך דהמים שקבלו טעם מאפר כשנבלעים בכלי אינם אוסרים אף על גב דאין נבלעים עם האפר ולא שייך מאיס וקצרתי: **ועיין** בשו"ת דבר שמואל סי' פ"ה כתוב בכף שנשתמשו בה בקדרה של טריפה ושוב הדיחוה ביורה של מים חמין באפר ובתוך מעל"ע תחבוה לתבשיל כשר ואין ס' כנגדו שיש לאסור די"ל הבו דלא להוסיף על דין הש"ע די"ל דשם פגם המים קודם שבלעו האיסור דממשות האפר נתערב עם ממשות השומן הפוגמין והמים נפגמים מחמתן ואינן אוסרים עוד בהבלעתן אך אחר שנאסרו הכלים בבליעת איסור הגמור לבדו אפשר שאין כח טעם פליטת האפר במים כדי ליכנוס לתוך הכלים לפגום טעמם הראשון לשבח ועוד דקי"ל לענין קצת ספיקות איסור הכלים דמוקמינן להו אחזקתיהו כדאיתא ביו"ד סי' ק"ז לכן קודם שיתברר איסור הכלי תלינן מספיקא לומר שהמים שבלעו הם פגומים מטעם האפר לאוקמי הכלים בחזקתן של היתר אבל אחר שנאסרו ודאי בפליטת האיסור ובפרט כשהוא דאורייתא אין למיזל בתר אומדנות טעם פגם האפר להוציא אותם מחזקת איסור ולהכשירו עכ"ל והם דברי טעם ולפ"ז יש לחלק אם מחמת הרתיחה נזחל ע"ג כירה של האפר שיש מתירין כמ"ש לקמן בין אם נזחל מקדירה של איסור תחת קדירת היתר שבזה י"ל שאין האפר מועיל לפגום טעם האיסור ובין אם נזחל מבשר לחלב או איפכא שנפגם טרם שבא לכלל איסור וראיתי בשו"ת דברי מנחם סי' י"א הביא דברי הדבר שמואל בחילוק הראשון וכתב דלפ"ז בכף של חלב שבא במים חמין עם אפר ושוב נתחב לבשר יש להתיר דכיון שכבר נפגם שוב אין לו כח לאסור הבשר ע"ש וע"ש שכתב דלפ"ז לא קשה קושית הש"ך דהכלים נאסרו בהיותם ביד המדינים תו לא מהני אפר הבא אחר כן לפגום טעם ראשון שהיה לשבח ע"ש ובמחכ"ת הוא שגיאה דאטו היתר הכלים משום שקבלו טעם מאפר ונפגם טעמם היתר הכלים הוא לפי שפלטו איחור שבהם ע"י ההגעלה אלא שנאמר שחוזרים ונאסרים ע"י המים שנבלעים בהם ובאמת המים לא נאסרו כלל כיון שכבר טעמם פגום מחמת האפר ואין כח בפליטת האיסור לאסור המים ומכ"ש שאין בהם כח לאסור הכלים שכבר הוכשרו מאחר שפלטו האיסור שבהם על

ידי ההגעלה אך טעם הב' של הדבר שמואל צ"ע לענ"ד שגם בכף של איסור שנתחב אחר כן בחמין שהוא מאפר הורע כח של איסור ושוב אינו יכול לאסור התבשיל שעומד בחזקת היתר מ"מ י"ל דדוקא במקום דלא איתחזיק איסורא כלל מעיקרא מה שאין כן בזה שעכ"פ נתחב בתבשיל זה כף שהיה ודאי של איסור ופלט בתוכו פליטת של איסור אלא שאתה בא לספק עליו שמא אחר שנאסר חזר והתיר על ידי שנשחת ונתעב טעמו בחמין עם אפר אין ספק זה מוציא מידי ודאי של איסור שבודאי היה במקום זה ועיין בחידושי אא"ז מוהר"מ מלובלין ז"ל בריש נדה וקצרתי: גם מש"ל בנזחל מחלב לבשר או איפכא יש להתיר גם לדעת הדבר שמואל וכ"כ בדברי מנחם לענין כף של בשר לחלב או איפכא לא נתחוור כל הצורך לפי מה שמדייק הדב"ש מלשון הש"ע נראה שר"ל דדוקא התם שהשומן הדבוק פולט טעמו במים וטרם מגיע להתערב עם מאכל הדבוק מחלב בדרך הלוכו פוגע בטעם האפר ונפגם ממנו וכן טעם המאכל מפליטת חלב ואין טעמים הפגומים אוסרים זא"ז וזה דוקא בפליטת טעם אבל הטעם הנבלע ועומד במקומו כגון כף שבלע איסור מושבח אין מה שנכנס מטעם האפר כדאי לבטלו דמה שעומד במקומו טעמו מוחזק ביותר וכענין תתאה גבר ולפ"ז אין לחלק בין כף של איסור לכף של בשר ומכ"ש בנזחל דאף מבשר לחלב או איפכא טעם החלב אינו מקבל פגם מהאפר וכן רוטב של בשר מה שאין כן הטעם הבא מחמת שומן מעט הדבוק וכה"ג מחלק בנה"כ בין דין הש"ע בקערות לדין בורית כמ"ש לקמן ולכן אפשר דלהדב"ש דמחמיר בכף טריפה ה"ה בכף בשר וכן בנזחל ומ"מ כיון דבלא"ה הרבה מקילין אף בטריפה אין להחמיר רב"ח כה"ג בפרט במקום הפסד או לצורך כנלע"ד והנה לענין נזחל על גב כירה דרך האפר כתב במנחת יעקב להסתפק שמא אינו נפגם בשעה קלה ועיין בפ"מ שכתב שהמ"י כלל נ"ו התיר בפשיטות ובספרי כתבתי דשעה קלה היינו כדרך שזוחל על הכירה מעל"ע אבל אם נשתהה קצת מודה דפוגם דהא בהדחת קערות מיירי גם כן במים שהיס"ב ואם כן תיכף התחיל הפליטה טרם ששהה הרבה ודוחק לומר שכבר שהה בתוכו טרם שנתן לתוכו הקערות וגם לא מסתבר לחלק בין כ"ר לכ"ש וע"כ דשהה מעט בחמין שהיד ס"ב פוגמו ושם כתבתי שצ"ע מעובדא דמהר"מ שהרוטב נשפך על גבי קרקע ועיין במ"י כלל כ"ו דדוקא קרקע לחה דאי אינה לחה אינה אוסרת מידי דהוי אשתי קדירות וקשה ת"ל דנפגם מטעם האפר דודאי אין לחלק בין עפר לאפר והקדרות שהם עפר נצרפין בכבשן ומתקשים עד שאין מפליטים שום טעם מה שאין כן עפר הארץ ומאן מפיס להפריש בין טעם אפר לעפר וגם הקשתי מהא דסימן צ"ז בתנור שטחו באליה מסיקו עד שיתלבן דל"ל עד שיתלבן כיון שנשרפו העצים ונעשו אפר פוגם הטעם הבלוע בתנור ושוב אינו

אוסר ודוחק לומר דלכתחלה צריך ליבון דנטל"פ לכתחלה אסור גם צ"ע שהרי הרבה פעמים צולין בשר ביצה וכבד או חררות ברמץ חם ואין מרגישין טעם פגום מפגם האפר וצריך לחלק דביבש אינו מפליט כלל רק בלח כשמתערב בדבר לח נותן בתוכו טעם לפגם וקצת הוא מורגש בחוש וצ"ע: **ולענין** בורית שנפל לתבשיל כבר האריכו בתשובות ובנה"כ משמע קצת שדעתו להחמיר אך דבורית שלנו שנראה שהיא פגומה הרבה עד שנפסלה מאכילת כלב נראה דגם הש"ך מודה להתיר ובספרי כתבתי בזה בדברי הח"צ והמקום שמואל סי' ע"ד והצ"צ סי' צ"א וקצרתי כאן: **וכתב** בנ"ב סימן ל"ז בענין הבדאשין שעושין מלוג של בורית ונותנין אותו לתוך העיסה ועל ידו מתחמץ יש להתיר שאף שי"ל דאע"ג דהבורית פגומה הלוג אינה פגום מ"מ מותר כיון שניתן בתנור בוער והוא עצמו נעשה כולו אש וא"כ הוא אפר ממש וכן נקרא באדא"ש ולא יהא זה חמיר מהנשרפין דאפרן מותר וגם בלא"ה הוא שיעור מועט שנותנין בעיסה ובטל בס' ומעט לבדו אינו דבר המעמיד וגם שאין מעמידין כח האפר ולא החלב אלא שבזה כתב שלערב בידים לכתחלה אסור אף מתכוון לבטל ולענין שיהיה מותר למכור להעובד כוכבים אף אם לא היו עושין בתנור בוער היה מותר כיון שאין מתכוין לבטל וספק אם ימכרנו לישראל וליתן מאכל אין לאסור אך בלא"ה שרי כיון שנעשה אפר וכמ"ש ע"ש: **וכתב** בנ"ב סי' ל"ד קדרות של חרס שדרכם שם כאשר בא בהם סדק שנותנים לאומנים לתקן בחוטי ברזל ולטוח באיזה טיחת סיד במקום הסדק שלא יפלוט ועכשיו נודע בבירור שאומן אחר עושה טיחה זו בגבינה חריפא למטה ועליה סיד והשואל נסתפק אולי הסיד פוגם הגבינה וגם אין לדמות לסי' קי"ד כיון שידוע שאחד הוא בעיר שאינו מערב יין מותר ליקח מכולן כו' דהתם הוא איסור דרבנן אבל באיסור דאורייתא לא והגאון ז"ל השיב דגם כאן לא הוי איסור דאורייתא שהקדרה דרכה להשתמש בה בשפע והגבינה שבסדק מועט ואפילו לדעת הרא"ה דאוסר היינו משום שישתמש בה מעט לא חמירא מאיסור דרבנן דסמכינן שלא שמו גבינה וגם לא ישתמשו עד אחר מעת לעת אחר התיקון אף דלא קי"ל כמ"ד שטיחת האיסור שע"פ הכלי גם כן נפגם עיין בש"ך סי' ק"ג ס"ק ט"ו מ"מ סניף הוא להקל בספק ע"ש: **כתב** בשו"ת ח"צ סי' ק"א להלכה למעשה לפסוק כהש"ע דהכלים שהודחו במים ואפר מותרין מכח טעם לפגם וגם בורית שקורין זייף אינו אוסר כלל וכדברי הצ"צ וכתב לדחות קושית הש"ך מהגעלת כלי מדין ע"ש ועיין שו"ת כנ"י סי' כ"ח:

סימן צו

ודגים מלוחים דינם שוה. עבה"ט סק"י שהט"ז כתב דמשקה בארש"ט הוי דבר חריף ובית הלל כתב בסי' צ"ה דאינו דבר חריף דיכולין לשתותו חי אם לא שהוא חזק הרבה כמו חומץ ע"ש וכתב בשו"ת מקום שמואל סי' פ"ט במשקה בארש"ט שעל הרוב אינו מחומץ הרבה ובשלוהו בכלי חלב אינו ב"י ושוב עירו אותו לכלי בשר ובשלו בו בשר שיש להתיר דאף שנאמר כט"ז דהוי דבר חריף מ"מ מה שדעת הרמ"א בהגהה ובד"מ סי' צ"ה דבד"ח אינו מועיל נ"ט בר נ"ט והביא ראיה מתשובת הרשב"א וסה"ת שם מוכח איפכא והאריך בזה ובספרי עמדתי בכל זה והבאתי דברי המנחת כהן ופר"ח ופ"מ ושאר פוסקי' והעליתי דבבארש"ט שהוא חריף יש לאסור כדעת הרמ"מ וט"ז וכן דעת המג"א סי' תנ"א דבדבר חריף אין מועיל נ"ט בר נ"ט ועתה ראיתי בש"ע הנדפס עם חידושי אבן העוזר ביו"ד סי' צ"ו משיג על המג"א: **וכתב** במקום שמואל סי' צ' במשקה שעושין מלפת שקורין (רויטי ריבין) או (בורקיש) שמחמצין אותם ע"י כבישה במים שבשלו אותה בכלי חלב שאינו ב"י ושוב עירו אותה לתוך כלי בשר ובשלוה עם בשר אם בשלו אותה במים תחילה כדי לרככן בטל חרפייהו אפילו היו מחומצים הרבה ואף שהט"ז אינו מקיל בתפוחים חמוצים רק במקום הפסד בזה יש להקל בכל גווני וע"ש בסוף דבריו דמשמע להקל אף אם לא נתבשלו תחלה (ויש קצת סתיר' מרישא לסיפא וקצרתי שנראה שהכל לפי הענין אם מחומצים הרבה עד שיש לדמות' לפירות חמוצים ואז אם לא נתבשלו תחילה אין להקל כ"א במקום הפסד כמ"ש לעיל דהעיקר כהפוסקים להחמיר בד"ח אף בנ"ט בר נ"ט ובמקום צורך ע"ש וכה"ג יש להקל גם בזה: **וע"ש** בשם חכמי פראג שהורו במאכל של בצלים עם בשר שטמנו בשבת בקדרה של חלב שאינה ב"י דמותר לפי שדרך לבשל אותן הבצלים מע"ש קודם ההטמנה בסיר הבשר שהמתיקן ובטל חורפייהו והוא פשוט:

סימן צז

אין אופין פת בתנור כו'. וכתב בשאילת יעב"ץ ח"א סימן ק"ג שהוא היה מונע בביתו להחם בתנור של חרס מאכלי חלב אחר שנשתמש בחמין מאכלי בשר ולא מחמת שיש לחוש לבליעה דאין חוששין מכלי אל כלי כמ"ש הט"ז סי' צ"ז באשה שאפתה פלאדי"ן כו' וכ"כ בסי' צ"ב וגם בט"ז א"ח ובמג"א סי' תנ"א שאפילו בפסח הקילו עכ"ל אך המניעה מטעם שלא יבא לידי מכשול להשים מאכלים בלי כלי וכה"ג התנור בולע ומבליע דכ"ח אינו יוצא מידי דפיו מיהו בשעת הדחק וצורך קצת אין למנוע להשתמש

בכלי ובתנור של ברזל שבאשכנז א"צ להחמיר כלל דמיד מתלבן ע"י היסק והוא הכשרו אפי' נשפך עליו דבר לח כ"ש שאינו אלא ספק והרוצה להחמיר לעצמו דשמא יושיבו מאכל בלא כלי מיד שנשפך הדבר האוסרו ולא נתלבן עדיין מ"מ בדוכתא דלא רגילי לחמם מאכלים בלי הפסק אין להחמיר כלל ותדע שהרי מעשים בכל יום שמבשלים בשר בתנור וכיריים שמבשלין שם חלב וכן להיפוך אע"פ שלא אפשר שלא נשפך שם מהתבשילין וגם שופתין קדירה של היתר בצד איסור ואין חוששין לניצוצות עי' סי' קי"ח עכ"ל בקצרה וע"ש שכתב ואפי' הועמד כלי בשר בתוך רוטב של חלב או איפכא ג"כ אין המאכל נאסר רק הכלי וגדולה מזו איכא עובדא בש"ד כלל נ"ה כו' וכוונתו לעובדא דמהר"מ שבהגה"ה שם ומבואר בהג"ה סי' צ"ב ואין זה ענין לכאן דהתם מדין כלי שני אתי עלה משא"כ שהתנור הוא רותח ומה שנשפך עליו כלי ראשון הוא ותתאה גבר ומבליע ואוסר המאכל אם אין ס' ועיין בסי' קע"ז בח"א שהב"ח כתב לחוש כשתשים קערה כו' והמג"א כתב דאין הולכות מכלי אל כלי ע"ש: **כתב** בשאילת יעב"ץ דנהוג עלמא היתר בלחמניות דידן דמינכרי טובא ללוש אותם בחלב והשיג על מוהר"ם חאגיז בהלכות קטנות סי' נ"ו שכתב באפיית ביסקוגיס (כן הוא בלשונם לשון פראנקיאה איזה מין של רקיקין) בחלב שהשיב אביו מוהר"י חאגיז דלא הוי כעין תוארו והוי כשאר פת כיון שעושין תדיר מהם והבין בנו מהר"מ ז"ל דאהיתירא קא מהדר (וכ"כ מהר"מ בלקט הקמח בזה) ולא הרגיש בט"ס וצ"ל דלא מיקרי כעין תורא ורצה לומר דאותן ביסקוגס אינם כעין תורא דאמרינן דשרי והוה ליה כשאר פת דזה שהם דקין קצת לא מהני כיון שעושין מהן תדיר מחליף בשאר פת לאוכלן עם בשר ולכן אסורים לגמרי עיין שם:

סימן צח

אלא שהוא פגום מותר. עבה"ט וכתב בנ"ב מ"ת סי' נ"ב במ"ש הצ"צ להתיר הטעימ' באיסור פגום והפר"ח השיג עליו יש לדחות ראייתו ומ"מ דוק' באיסור פגום אבל בשאר איסור דרבנן מודה דאסור ומכ"ש דאסור לטעום להבחין באיסור שנבלע בהיתר כיון שצריך לבלוע מעט אך לפי מה שהביא בצ"צ שם בסוף הספר מדברי הש"ל לענין טעימת בשר בלשונו נראה שאף טעימה אסור אפילו בדרבנן וכן אסור לטעום סתם יינם אע"פ שהוא דרבנן ע"ש ועי' מ"ש בספרי בית אפרים סי' ל"ו בענין טעימת המים שבבועא ושם בק"ה הבאתי דברי אא"ז בענין טעימת הכבד ע"ש:

סימן צט

אין מבטלין. עיין בה"ט וכ' בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' קל"א שאם רוצה לעשות איסור מושבח פגום כדי שיוכל לערבו בהיתר ג"כ הוא בכלל דאין מבטלין איסור לכתחלה ובזה מיושב קושית הש"ך סי' צ"ה גבי כלי מדין דלמהלא הגעילו באפר ע"ש ובאמת אין זה מספיק ליישב קושית הש"ך לפי מה דקי"ל דאין מבטלין הוא דרבנן ואנן בדאורייתא קיימינן. ואמנם גוף הדין שכתב שזה בכלל אין מבטלין צ"ע לענ"ד דאפילו להראב"ד ודעימיה דאין מבטלין הוא דאורייתא ומקור הדין מחולין דף צ"ט בסוגיא דזרוע בשלה ונראה דהיינו דוקא לענין ביטול שטעם האיסור בעצמותו הוא עדיין בשבחו ולא פקע האיסו' ממנו אלא לפי שאוכלו ע"י תערובות אין טעמו נרגש להאוכל ובזה אמרי' דלכתחלה אסור משא"כ כשעושהו פגום שפקע איסוריה מיני' בעצמותו וכשבא אל תוך התערובות כבר טעמו פגום הוא מותר ולא שייך בזה אין מבטלין איסור מה שגורם להאיסור עצמו להיות נהפך להיתר וכן נראה מהפוסקים שוב ראיתי בשו"ת ח"צ סי' ק"א שכתב להדיא דלבשל דבר הפוגם לא מיקרי מבטל איסור כי אין ספק דמדאורייתא שרי לפוגמו שהרי אינו נהנה לא מטעמו ולא מכמותו שהרי טעם הנפלט מדופני הכלים אינו ניכר כלל כו' ע"ש ושמחתי ונפלאתי על בנו הגאון יעב"ץ איך כתב כן מאחר שכבר הורה זקן אביו הגאון ז"ל להיפוך: **כתב** בנ"ב מ"ח סי' מ"ה דאף לשיטת התוס' דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא דרבנן היינו כשמערב חתיכת איסור ומוציאה ואין מתבטל רק הטעם שרי מדאורייתא דומיא דזרוע בשלה משא"כ לבטל יבש ביבש והוא נשאר בעין אף מדאוריי' אסור שהרי אם יהיה מציאות להכיר האיסור לא היה בטל ועתה הרי הוא מכירו כו' ע"ש ומ"מ נראה דבאיסור דרבנן למ"ד מבטלין או למאן דסבר אין מבטלין ושרי במיקליה קליה איסורא אפי' בכה"ג שהאיסור בעין מותר כדמוכח מההיא דעצים שנשרו לתוך התנור כו' וכתב בנ"ב בסי' נ"ו בעושי יי"ש פערסקי וריזאלו וכדומה ונותן לתוכו בשר נבילה או שלא נמלח ובאותו פעם ודאי ליכא ס' בשעת רתיחה רק אחר כך מוסיפין עליו יי"ש ויוכל להיות שבהצטרף הכל יש ס' ופעולת הבשר לעבורי קיטרא ולהפיג חריפות היי"ש והשיב דישראל אסור לעשות לכתחלה ע"י בשר נבלה או שלא נמלח ואף שאומרים שאין כוונתם לבטל האיסור מ"מ אסור לכתחלה לערב בידים וגם המג"א ס"ס תמ"ז מודה דהתם עתה עדיין היתר הוא משא"כ כאן ולכן צריך הישראל למלוח הבשר תחלה ולהדיחו ואז אף אם אין ס' בתחלתו שרי אך יזהר שיהיה ס' עם מה שמוסיף אח"כ דאף דאין דרך לשתות יי"ש עם חלב מ"מ דרך לשרות מעשה אופה מחמאה וחלב ומ"מ כיון שעתה יש ס' שרי אף שלא היה ס' בתחלה דהיתר בהיתר לא

נ"נ גם מבטל איסור לכתחל' ליכא כיון שאין דעתו לשרות בו מאכלי חלב כלל וי"ש של א"י אם ידוע שיש בו ס' לבסוף עכ"פ שרי דהוה דיעבד ואם אין ס' אם רוב או מחצה מערבין אסור הי"ש שם במקומות שרגילין בהן אבל אם הרוב אין מערבין אז אסור לקנות מהם בבתיהם דהוי קבוע אבל מה שהחנוני קונה מהם ומוליכין למכור במקום קביעות מותר מטעם כל דפריש כו' ע"ש:

סימן קא

אבל אם נאסרה כו'. וכ' בנ"ב סי' למ"ד מעשה באשה ששאלה שני בעקליך בחזקת שהם של חלב ואפתה בהם קרעפליך עם חמאה והחזירה למשאלת ולא הגידה שאפתה עם חמאה ואחר שעה אפתה המשאלת של שומן בתשעה בעקליך ובתוכם אותם שני בעקליך ג"כ והשיב שיש כאן ביטול ברוב אע"ג דקרעפליך הוי ראוי להתכבד ודבר שבמנין מ"מ הא הוא אסור בלוע ואף בבב"ח דמיחשב איסור מחמת עצמו מ"מ עיקר הוא העיסה והבצק והשומן והחמאה אינה בפ"ע כ"א בלועה בקרעפליך ובבלוע לא אמרינן חה"ל וגם י"ל במידי דאינו אסור רק כ"ק אינו חהר"ל וכאן אין אסור אותן הב' רק כ"ק ואף דהש"ך סי' ק"ה ס"ק כ"ג כתב דאפשר דאיסור שמן שבכלי אוסר עד ס' מ"מ במ"א ס"ס תנ"א ס"ק ל"ו כתב דאינו אוסר ולא שבקינן פשיטותא דהמג"א כו' ואמנם אם טחו הבעקליך בשומן קודם שנתנו הקרעפליך ונאסר השומן ונאסרו הקרעפליך משומן בעין אך גם בזה קרוב הדבר שיש ס' לגבי שומן בעין וגם אין חשש איסור תורה בשומן אווז ולכן יש להתיר ע"י ביטול ברוב רק כפי מנין אותן שני בעקליך לאסור והשאר להתיר כי טעם הראשון ברור כו' ע"ש וצ"ע מ"ש בסתם לאסור כפי מנין אותן שני בעקליך שהרי כתב דגם אותן שני בעקליך לא נאסרו רק כ"ק וא"כ אם נתערבו ולא נודע נראה דשרי אפילו בלא קליפה ואפשר דמ"מ לא סמך לדינא להתיר הב' ע"י קליפה כיון דהש"ך כתב דאפשר דאוסר כולו וגם יש חשש מחמת טיחת השומן דשמא אין ס' נגד השומן בעין ולכך אסר כמנין הב' ואם לא היה כאן טיחה בשומן והוא שומן אווז נראה שע"י תערובות מותר הכל ואם לא נתערב יש לאסור כ"ק וכהמג"א כיון דשומן אווז לגבי בב"ח דרבנן ועיין בח"ד סימן ק"א הקשה על הנ"ב שמתיר מטעם ביטול ברוב דהא אפשר להכיר האיסור ע"י טעימת קפילא ומה שתירץ כיון דבסתם כלים אב"י א"צ לברר א"כ גם כאן דאיכא רוב א"צ לברר וא"ל דע"ז אנו ?דנין לומר שהביטול ברוב אינו מועיל כלל היכא דאפשר להכיר האיסור ע"י טעימת קפילא אמנם יש לומר דודאי שנאמר שנתבטל חד בתרי להתיר לאכלן יחד וכמ"ש הרא"ש דהאיסור נתהפך להיות היתר לזה אמרינן דכל

שאפשר להכיר האיסור לא בטל אבל בלא"ה קי"ל דצריך לאכלה אחד אחד ואכל חד אמרינן שזה שאני אוכל הוא מהרוב י"ל דא"צ לברר וסומכין על הרוב ואמרינן שאף אם יטעום הקפילא ימצא טעם פגום ואף שכתב לאסור כמנין השני בעקליך וא"כ שוב א"צ לאכלם אחד אחד כמ"ש בנו"ב מ"ת סי' מ"ז מ"מ פשיטא שאין דרך לאכול כולם יחד כלל ועיין בסימן ק"ב לעיין תערובות כלים מ"ש שם ואמנם לענין גוף הקושיא על הנ"ב א"צ לזה לפי מ"ש אח"כ דאף באינו מינו בדרבנן א"צ ס' כמ"ש סי' ק"ט ותמה על הש"ך סי' ס"ו וכדברי הפר"ח ע"ש והרי בסימן ס"ט יש להכיר האיסור ע"י קפילא שיטעום החתיכה ואפ"ה ס"ל דשרי בדרבנן אך הח"ד באמת ס"ל דאף בדרבנן אם אפשר להכיר האיסור ע"י קפילא אסור ע"ש ס"ס ק"ט וכתב שבזה נתיישב סתירת הש"ך ע"ש ועכ"פ על הנו"ב אין קושיא דאיהו ס"ל דכמו דבדרבנן לא קפדינן להצריך ס' משום שאם יבשלם יתן טעם לא קפדינן נמי אף שאפשר לברר האיסור ולכן כיון שאין שייכות לומר שיאכל כל הקרעפליך יחד ויאכלם אחד אחד שפיר י"ל על כל אחד שאוכל שהוא מהרוב וא"צ לברר מדרבנן וגם בלא"ה לא שייך כאן אפשר להכיר האיסור ע"י טעימה דהא מחמת החמאה שהיא בלועה אין איסור רק כ"ק ועיקר האיסור מחמת טיחת השומן שנעשה נבלה והרי טעם השומן אסור אינו ניכר כלל בקרעפליך אלו שהם מ"ש משומן מב"מ אלא שלפי זה דברי הגאון ז"ל תמוהים במה דמסיים שם דאף שהוא מין בשא"מ חמאה בשומן מ"מ בדרבנן ביבש א"צ ס' ול"ל הא ת"ל דבלא"ה לא שייך שאם יבשלם יתן טעם דהא אין כאן מהחמאה בקרעפליך רק כ"ק ושפיר בטל דפשיטא דאף אם יבשלה לא יתן טעם רק האיסור משום השומן בעין דשמא אין ס' נגדו ובזה לא שייך שאם יבשלם כו' כיון שמין במינו הוא ולכן צ"ל שמה שהצריך לאסור כמין השני בעקליך הוא מטעם שלא סמך לדינא עליה מג"א וחשש להש"ך דדבר שמן שבכלי אוסר כולו וא"כ יש חשש מחמת בליעת החמאה עצמה וא"כ שפיר כת' החשש דאם יבשלם כו' ולפ"ז שוב שפיר יש מקום לומר דלא יועיל ביטול לפי שאפשר להכיר האיסור וכמ"ש הח"ד וצ"ל כמ"ש וצ"ע דמפשיטות דברי הגאון נראה דפשיטא ליה לפסוק כהמג"א וכמ"ש טעמא דלא שבקינן כו' רק שחשש לטיחת השומן שמא אין ס' נגדו וא"כ סוף דבריו צ"ע ומ"ש דהוי מבא"מ דז"א דחשש דמחמת השומן מב"מ הוא: **וכתב** בשמש צדקה סי' ל"ג במ"ש המחבר שאינו ראוי להתכבד כ"א מבושלת דקשיא עלה ממ"ש אח"כ בסעיף ח' קורקבן שנמצא נקוב כו' ע"ש מ"ש ליישב ובפר"ח וח"צ סימן ל"ט לענין דיחוי וע"ש בשמש צדקה תשובת הרב מוה' אפרים הכהן מ"ש בענין זה: **כתב** בנו"ב סימן ל"ה ביין שבישלו בכלי בשר ב"י והגיסו בכף חלב ב"י יש לאסור הקדרה כמ"ש בסימן ק"ג סעיף ב' וגם

הכף אסור דשמא הפליטות מתערבים בלא אמצעית המים והיין מותר אף דחלב בקמץ אינו פוגם ומ"ש בסי' ק"ג חלב פוגם היינו חלב בציר"ה ומ"מ כיון דחלב אין בו איסור רק מחמת תערובות הבשר והוה בב"ח וכיון שהבשר פוגם א"כ אין כאן אסור בב"ח ע"ש וצ"ע דמה בכך דבשר פוגם כיון דחיישינן שהפליטות מתערבים בלא אמצעית היין א"כ שפיר נאסרה פליטת החלב מחמת שנתערבה עם פליטת הבשר ושוב חלב נבלה היא ואוסרת היין דפשיטא דאם בישל בב"ח ואח"כ נפל מן החלב ליין שהחלב אוסר את היין אע"פ שעיקר איסורה ע"י הבשר והבשר פוגם היין מ"מ החלב לבד הוא עצמותו של איסור ואוסר וצ"ל דז"א דמה דאמרינן בשר פוגם ביין היינו אף שהבשר נבלה נתן טעם לתוך היין מ"מ נפגם טעמו ע"י שנתערב עם טעם היין וא"כ אף שהפליטה בעצמותה פוגעת בתוך היין עם פליטת החלב מ"מ כבר פליטת הבשר פגומה היא ע"י שקיבלה לתוכה מטעם היין ושוב אין איסור מחמת שנתערבה בחלב כלל וגם פליטת החלב מותר הוא שטעם פגום של בשר אינו אוסר החלב כלל ומבואר מזה דבשר שנתבשל ביין ושוב עירו היין לקדרה אחרת ונפל שם חלב אין נאסר משום בב"ח דאע"ג דטעם בשר שביין עם החלב הוא לשבח מ"מ מאחר שכבר קיבל טעם הבשר שביין מטעם היין שהוא מעורב בו הוא נפגם על ידו ושוב אין טעם כזה טעם כעיקר שיהיה אוסר עם חלב כלל אבל הקדרה ראשונה אם בישל בה חלב היא אוסרת שאע"פ שמה שבלעה הקדרה מהיין שיש בו טעם בשר אינו יכול לאסור החלב שלפי שטעם הבשר שבו הוא פגום מכל מקום הקדירה בלעה מהבשר בעין בפני עצמו כמו שבלעה מן היין וטעם זה נבלעה מן הבשר בעצמו אינו פוגם כלל ועתה כשמבשל החלב הוא פולט לתוכה טעם זה ונאסרה החלב וזה ברור ולפי דרכינו למדנו מה שכתוב סימן ק"ג דתבשיל שנפל בתוכו איסור פגום שהתבשיל מותר והקדירה אסורה הוא נכון וקיים אך אין איסור הקדירה בשביל שבלעה מהתבשיל שיש בו טעם האסור אף שבתבשיל זה הוא לפגם בתבשיל אחר יהיה לשבח ז"א דטעם זה שהוא פגום אינו אוסר שנסתלק מעליו דין טעם כעיקר מחמת פגמו אך איסור הקדירה הוא בשביל הטעם שבלעה מגוף האיסור שנפל שם וכשבישל תבשיל אחר שיהיה האיסור הזה נטל"ש יהיה נאסר ומעתה מ"ש הגאון ז"ל לאסור הקדירה כמ"ש בסי' ק"ג אין הנידון דומה דהתם הקדירה נאסרה בשביל שבלעה מגוף האיסור בעין משא"כ בזה דבשביל שבלעה הקדירה פליטת החלב שפלטה מהכף אין לאסור הקדרה דנ"ט בר נ"ט הוא רק שנאמר שמתערבים בעצמם בלא פליטת המים אין בכך כלום דפליטת הבשר פגומה היא ואינה אוסרת שהרי מהאי טעמא אנו מתירין היין ואם היה מקום לאסור מהאי טעמא הקדירה גם היין היה אסור מהאי טעמא

דהחלב נעשה נבלה ואוסרת היין וע"כ לומר כמ"ש דבזה אין עירב הפליטות אוסר כלל ומכ"ש דמהאי טעמא יש להתיר הכף כיון דאין כאן רק טעם פגום של בשר אף שנבלע בכף אינו אוסרו כלל ומצאתי בח"ד שתמה ג"כ על הנו"ב מטעם אחר דהתם אמרינן שהפליטות מתערבין אוסרין המים וחוזרים ואוסרים הכלים משא"כ כאן שהיין מותר ע"ש ומשום הא לא אריא דלאו דוקא נקט התם מחמת המים הנאסרים דשפיר מצינו למימר שתערובות הפלוטות בעצמם נבלעים בקדרה ואוסרים אותה אף שהיין מותר אך מטעם שכתבתי יש מקום להתיר דטעם בשר נפגם ע"י שקיבל טעם מהיין ולא נאסר משום בב"ח כלל ומ"ש בח"ד שם שגם לטעם ב' דנוגע בקדרה עצמו אין לאסור דהבלוע בכלי מקושר בתבשיל ואינו יכול להשביח הבלוע כו' לא ידעתי מה טעם יש בה שקישור הבלוע בקדרה יהיה מונע את האיסור שלא יתן טעם לשבח בתוך הבלוע והוי כמו אם יש בקדרה עצמה שני מיני היתר ונפל איסור שפוגם באחד ומשביח באחד זה שמקבל טעם מושבח אסור ועוד דבכף לא שייך מקושר כמ"ש בפלתי סימן צ"ד והביאו בח"ד שם ומ"ש ראיה מהרמ"א שלא התנה שבתבשיל השני יהיה פוגם גם הבלוע ע"ש אין ראיה דרמ"א לא ס"ל טעמא דנוגע בגוף הקדרה כמ"ש הט"ז סי' צ"ד ואמנם לדינא יש להתיר מהאי טעמא גופא דכיון דרמ"א לא ס"ל הך טעמא דנוגע בגוף הקדירה ומקילין שם בסימן צ"ד להתיר גם הכף א"כ גם כאן יש להקל: **ובענין** מ"ש הגאון ז"ל ומ"ש בסימן ק"ג חלב פוגם ביין היינו חלב בציר"ה והוכיח זה שאם הכוונה על חלב בקמץ ל"ל ס' היתר בהיתר היא ואם היה הכוונה לענין שבישלו אח"כ עם בשר א"כ למה מזכיר בשר נבלה כו' ועוד שאם יבשלו אח"כ עם בשר אינו מועיל מה שחלב פוגם ביין כיון שישביח אח"כ בבשר וכמ"ש בצ"צ סי"פ עכ"ל ונפלאתי דהו"ל להקשות על הצ"צ שמבואר שם להדיא דמפרש חלב בציר"ה פוגם ביין ומ"מ אסור ליתנו לפי שישביח אח"כ בבשר ולפ"ז לאיזה ענין כתב הרמ"א שחלב פוגם ביין במאי נ"מ בזה וע"כ דמפרש דמאי דכתב רמ"א דבשר או חלב פוגם ביין היינו בשר אסור או חלב אסור שנאסר מחמת בב"ח או חלב טריפה וכיוצא א"כ מהא ליכא למשמע מניה דחלב דקאמר רמ"א היינו בציר"ה דשפיר י"ל דהיינו בקמץ וכמו דע"כ הצ"צ מפרש כן וחלב בציר"ה משמע מהריב"ש שהביא הרמ"א בסי' קכ"א ביין שנותנין בחביות שהנסרים מדובקים בחלב כו' דהוה נטל"ש וראיתי שהפמ"ג כתב ג"כ דחלב בקמץ נטל"פ מייתי מהצ"צ וחלב משמע בסי' קכ"א דהוא לשבח וכמ"ש ע"ש. ועיין בשו"ת מאמר מרדכי סי' ל"ח וסימן ל"ט שדעת השואל דקאי על חלב בקמץ והמחבר פשיטא ליה דהיינו חלב בציר"ה ע"ש אמנם צ"ע על הצ"צ בחשש זה שכתב שאם יבשל עם בשר ישביח אח"כ בבשר שז"א שכיון שטעם

חלב שהוא ביין הוא פגום שוב אין נאסר אף אם יתערב עמו טעם בשר כמש"ל וגם מ"ש בצ"צ שם שכיון שהיין נצלל ע"י החלב אסור וכמ"ש בסי' ק"ג בהשביח בגודל מדתו הוא תמוה לענ"ד דהתם דעת הר"ן הוא דיליף מא"ר לגר דשרי ה"ה נטל"פ דשרי דאין לו הנאה מתערובת האיסור משא"כ אם השביח בגודל מדתו ע"ש וזה דוקא בשזה שנתערב בתוכה הוא האיסור משום בחלב היתר הנפגם ומה בכך שישביח להיין בצלילתו מ"מ התערובתו עם הבשר אינו אוסר כלל כיון שטעם החלב הוא פגום בעצמותו וגם בלא"ה נראה דאין לדמות מה שמשביח ע"י צלילותו לומר שאף שטעמו פגום יהיה אוסר לסברת הר"ן שאוסר במשביח האיסור להגדיל מדתו דהתם הוא נהנה באכילתו מכמות האיסור שהגדיל מדתו אבל כאן אע"פ שנהנה מצלילת היין אין הנאתו מכמות האיסור רק שזה גורם להצליל ההיתר מה שהוא נהנה ע"י גרמת ההיתר בחזותא שנראה היין לבן וצלול ולא נכנס בגדר הזה של משביח בגודל מדתו כלל שהנאה מן האיסור עצמו ומכ"ש בזה שעתה בשעה שמערבין בו החלב כדי להצליל ולהיות נראה לבן אין בו איסור כלל וגרמה של היתר הוא והטעם מתבטל בתוכו ולא יבא לעולם לכלל נ"ט אף אם ירבה עליו כיון שהוא פוגם ונפגם ואף אם ישתנו אח"כ לבשר אין בו משום לתא דבב"ח לתת עליו טעם חלב בשביל שעשה פעולה ביין ללבנו אפי' אם היה בחלב כדי ליתן טעם ומכ"ש שעתה אין בו טעם חלב כלל שנתבטל בס' שאין לדון בו דין מבטל איסור לכתחילה שאין לחוש פן ירבה עוד ואפילו אם ירבה אין כאן איסור אם לא שיאכלנו עם בשר עכ"פ השתא מיהא ליתא לאיסורא והוי כמו מבטל קודם זמן איסורו כמבואר בהל' פסח וריש הלכות סוכה ומכ"ש בזה שי"ל שאף עם בשר אין איסור משום בב"ח מחמת שטעמו פגום ובשביל שנהנה מהחזותא אין בכך כלום לתת בשביל זה עליו טעם חלב גם להביאו לכלל איסור בב"ח ועיין במ"י כלל ע"ד ס"ק ה' שהאריך להוכיח דחזותא לחוד בלא טעם לאו מילתא היא ובמשבנות סי' ק"ב האריך ג"כ בזה ועיין במ"א ס"ס תמ"ז שהביא דברי הצ"צ בזה לענין חלב חטה והמג"א דעתו להתיר מטעם אחר לפי שאין כוונתו רק לתקן היין ע"ש: **ועיין** נו"ב מ"ת בח"ב סימן נ"ו שכתב דדעת הצ"צ דלערב בידים לכתחילה אסור כמ"ש בנ"ב מ"ק סימן כ"ו אלא שמג"א סובר כיון דעדיין אין כאן איסור מותר בכה"ג אם לא שמערבו בתחלה ע"ד לשתותו בחלב או לשהותו בפסח אסור ע"ש והיינו כמ"ש וצ"ע על מ"ש דאם מערבו תחילה כו' דהמג"א לא כ"כ אלא לענין חלב חטה שאינו מתערב יפה ויש לחוש שישאר ממנו כמבואר שם אבל לענין חלב שנתערב יפה כיון שנתבטל פקע שם חלב ממנו לגמרי וכיון שאין כוונתו לבטל וגם עדיין אין כאן איסור שרי לדעת מג"א ע"ש. וכתב בנו"ב ח"א סימן צ"א דעמא דבר כשנאסר איזה כלי יהיה

באיזה איסור שיהיה דאורייתא או דרבנן אוסרין הכלי לעולם אף שכבר עבר מעל"ע וכן בנאסר מחמת ספק טריפה דמה שגזרו על אב"י אטו ב"י חדא גזירה היא על כל הכלים לדין אותם כב"י לענין לכתחילה ע"ש ולפי מ"ש הצ"צ בטעם אין מבטלין משום גזרה שמא ירבה עוד שלא יהיה ס' לכאורה אין מקום לחלק בין כוונתו או לא וכיון דקי"ל דכל שאין כוונתו לבטל מותר ע"כ דהא דאין מבטלין לא מהאי טעמא אתינן עלה ועכ"פ יש לתמוה על הצ"צ שהחמיר כ"כ ונראה להקל במקום הפסד כשנותן בתוכו מעט בענין שמתבטל ודאי מחמת כמה צדדים שכתבתי: **כתב** בנ"ב סימן נ"ד דמ"ש המרדכי סוף חולין בשם רבינו משולם דדבר המעורב בתחלת ברייתו לא בטל ומזה תמה המל"מ על מ"ש האחרונים בסימן י"ד דבאבר היוצא בחלב בטל בששים דז"א שהיא מעורב מתחלת ברייתו וכתב הוא ז"ל דע"כ לא מהני ביטול דאל"כ למה פסקו האבעיא לחומרא דרוב וודאי יש כאן והו"ל ספיקא דרבנן כמו נתערב מב"מ ונשפך והוא ז"ל השיב דגם הם סוברים דרוב לא מהני מתחילת ברייתו רק לענין ס' דבטעמא תליא מלתא והיכא שידוע דאיכא ס' שרי כיון שאין כאן שום טעם איסור משא"כ היכא שיש ספק אם יש ס' הו"ל ספיקא דאורייתא וא"כ לא דמי לנשפך דמדאורייתא ברובא בטל משא"כ כאן דלא בטל בתערובות שמתחלת ברייתו ומ"מ על הש"ך תמוה שהוא כתב שבטל ברוב כו' ע"ש ודפח"ח. ומ"מ יש לתמוה שלענ"ד יפה כתב המ"ל דאף ס' לא מהני דבשלמא אם באנו לאסור מחמת נ"ט אנו דנין ס' לבטל הטעם משא"כ כאן דלא בתורת טעמא אתינן עלה דהא מב"מ הוא רק לפי שאין הביטול מועיל בדבר שהוא מתחלת ברייתו והוה כאילו הממש של האיסור כאן בלא ביטול מה מועיל ס' לממשו של איסור והוא דומה למב"מ למ"ד לא בטל אפילו באלף לא בטל והא דמהני ס' בא"מ היינו משום דממשו בלא הטעם בטל ברובא ואין איסור רק מחמת הטעם וכיון שיש ס' אין כאן נ"ט וכמבואר ברשב"א חולין דף צ"ט אבל היכא דאין בו דין ביטול כלל אין להתיר אפילו איכא ס' בין במב"מ בין בא"מ ואע"פ שאין מרגיש טעמו כיון שהוא עומד בעינו בלא ביטול וכמו בבלע איסור אף שאין כאן הרגשת הטעם הוא אסור וזה אף בא"מ שהועיל התערובות בס' להפיג ממנו טעם האיסור ומכ"ש במב"מ שלא פג טעמו ממנו כלל וביטול אין כאן ומה יועיל לו ס' והא דאמרינן בחולין דף צ"ח למילף מזרוע בשילה לענין ס' אע"ג דהתם מב"מ הוא כבר כתבו התוספות שם דודאי התם בטל ברובא רק אסמכוה אקרא ע"ש אבל עיקר דין ששים אין לו מקום רק בא"מ כשהממש יש עליו דין ביטול מהני ס' לבטל הטעם אבל כשאין כאן דין ביטול כלל אף ס' לא מהני וצ"ע: **וכתב** בגבעת שאול סי' י"ח אם בישל בקדירת איסור תבשיל שהאיסור נותן בו טעם לשבח ואח"כ בשלו בה

תבשיל שהאיסור הראשון ?נטל"ם אבל התבשיל הראשון אינו פוגם בתבשיל הב' [**א"ה** דברי הגאון נלקים בחסר וע' בזה בפתחי תשובה לקמן סי' ק"ג ס"ק ב'] ועיין ג"כ בשו"ת תשואת חן סימן כ"ג:

סימן קיב

ולא מיקרי פת כו'. עיין בעי חיי חלק יו"ד סי' קנ"ב:

אפי' הוא נילוש בביצים. עבה"ט ועיין בשו"ת דברי יוסף סי' כ"ח במקומות שנהגו היתר בפת של עובד כוכבים אין כח בידינו לאסור ליקח גלוסקא מנחתום העובד כוכבים שמוכר ג"כ עוגות שנילושות במים ודבר אסר דהנסתום יש לו כלים מיוחדים לכל מלאכה כדרך האומנים וכ"ש שהוא בעצמו הראה להם שיש לו כלים ודפוס ומחבת מיוחדים בין מן הלישה בין מן העריכה והאפייה ובודאי לא משקר להפסיד אומנותו גם יש ס"ס ספק נשתמשו היום בכלי ששלקו או שאפו הגלוסקאות ספק לא נשתמש ואת"ל נשתמש שמא בדבר הפוגם כו' ובסתמא חנוני מקנח כליו כו' ואין לחוש שמא יקח בידים מזוהמות או שמא יארע שלא במתכוון איזה תערובות בהא לא קאמר הראב"ד דאין הולכין אחר נ"ט כו' ע"ש אך טוב הדבר להתרחק מן הכיעור ועשו"ת מים רבים חלק יו"ד הרבה תשובות מאוסרים ומתירים וכותב שנמנו ורבו האוסרים על המתירים ע"ש באריכות וכ"כ בעי חיי סי' קנ"ג:

או מיני מתיקה. עבה"ט ובתשב"ץ ח"ג סי' י"א שיש לאסור הסופגנין משום בישולי עובד כוכבים ע"ש:

סימן קיג

ואם צלאן. עבה"ט ובשו"ת בעי חיי חיו"ד סי' קנ"ד:

ע"י הדחק. עבה"ט ושו"ת אבקת רוכל סי' למ"ד חטים ששולקים העובדי כוכבים עד שמגיעים למאב"ד וחוזרין ומבשין אותן כדי לעשות גריסין ושוב אין נאכלים אלא ע"י בישול אחר מותרין כיון שמתייבשים כ"כ עד שאין נאכלים אלא ע"י בישול אחר והבישול הא' אין ניכר בהם ע"ש וע' שו"ת מים רבים ח"ד מסי' ט"ו עד סי' י"ט בהיתר הערמונים והתורמסים שבשלו העובדי כוכבים בכליהם שאין בהם משום בשולי עובדי כוכבי' וגיעולי עובד כוכבים ושם תשובה ממי שהשיג ע"ז וחזר המחבר והשיב עליו ע"ש:

והמעושן. עבה"ט ובשו"ת שבו"י ח"ג סי' ע"ד עובד כוכבים שנתן לישראל מתנה דגים מעושנים אין כאן חשש איסור מחמת שעושן ע"ג כירה שלו שמבשל בו מאכליו כמו שאין חוששין לעישון של ישראל לומר חשש זה שנתעשן בשר ע"ג בישול חלב כמ"ש בתה"ד סי' י"ג כיון שאין היד סולדת בזיעה אע"ג דיש מקום לחלק כו' והא דקונים הדגים הקטנים שקורין פיקטיג שהם מעושנים שי"ל תנור יש לו מקום מיוחד לעשן מה שא"כ עובד כוכבים בעה"ב שמעשן ע"ג כירה שלו מ"מ יש קצת ראיה ממה שמתירין מעושן משום בשולי עובד כוכבים ולא הזכירו חשש זיעה דאין מחזיקין איסור גם עובדי כוכבים אנקיותא קפדי שלא לעשן קרוב לתבשיל שיעלה הזיעה מהתבשיל ומ"מ להרחיק מריח איסור שמא תלה אותו לעשן עם בשר דבר אחר או דגים טמאים ונגע באיסור גופא יש להדיח הבשר המעושן ג"פ בג' מימות מחולפים וכה"ג מבואר בא"ח סי' תמ"ז לענין בשר יבש ע"ש:

סימן קיד

עיין יעב"ץ ח"ב סי' קמ"ב בענין שתיית קאוו"י בבית עובדי כוכבים דרך עראי אין לאסור משום בשולי עובדי כוכבי' אבל לשתות קאפ"ע ושיקלאדע בקבע בבית העובדי כוכבים ודאי אסור וע' לעיל סי' קי"ג באשל אברהם ועשו"ת בית יהודא סי' צ"א במ"ש באר עשק סי' ק"ה להתיר הקאווי שאין בו משום בשולי עובדי כוכבים וכתב ז' טעמים ואינם מספיקים ועיקר הטעם הא שכתבו הפר"ח ג"כ משום שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת ועיין בפר"ח סי' קי"ד שכ' דאף אם מקצת בני אדם טובלין בו פת הבאה בכסנין אין הרוב עושים כן ע"ש ועיין סי' כ"ב בענין ברכה על סתם יינם אין בדבריו ממש ע"ש ועיין בעי חיי קנ"ה מי שחור':

וכן זיתים. עבה"ט ועיין בעי חיי סי' קס"ד כבשים שעשאן:

כ"ז של"י בודאי שעירבו. עבה"ט ונ"ב סי' ל"ד קדרות של חרס שדרכם כאשר בא שם סדק נותנים לאומן לתקן בחוטי ברזל ולטוח באיזה טיחת סיד במקום הסדק שלא יפלו ושוב נודע בבירור שאומן אחד עושה טיחה זו מגבינה חריפא למטה ועליו סיד יש להקל כיון שידוע שיש שאין עושין בגבינה והקדרה דרכה להשתמש בשפע והטיחה מועט ומ"מ לא ישתמש בו עד מעל"ע אחר התיקון ע"ש:

סימן קטו

חלב שחלבו עובד כוכבים. עבה"ט ובתשב"ץ ח"ג סי' קמ"ג חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו אינו משום תקנה וגדר אלא ספיקא דאורייתא משום תערובות חלב טמא וכבר העידו לי לאחר שחלבו הגמל ונשאר בעין לחלוחית ממנו חולבין בו בהמה טהורה וגם יש לחוש שמא עירבו בידים הרב' ע"ש וע"ש בחוט המשולש טור א' סי' ל"ב האריך בזה ע"ש.

עבה"ט ובשו"ת בעי חיי חיו"ד סימן קנ"ט:

שהוא נבלה. עבה"ט ובשו"ת מים רבים חיו"ד סי' כ' כ"א כ"ב באחד שעשה גבינות בעדר והלך וקנה קיבות יבשים מהעובדי כוכבים שנוהגים לייבשם בעורם בעשן ובחמה ומהם עשה גבינות ואסרום לפי שעמד בקיבת נבלה מעל"ע וכבוש כמבושל ע"ש ואוסר אף אם קודם שהעמיד הגבינות הסיר העורות מעל הקיבות שאין לחלק בכך שהקיבה הזאת שהעמידו בה נעשית כולה חד שהרי הוא כבוש כמבושל עם עור הנבלה קודם שנתייבש העור ועיין בש"ך ופר"ח סי' פ"ז:

ברמ"א שם שנהגו כו' עבה"ט ושו"ת מקום שמואל סי' ע"ד בגבינות הבאות מכרכי הים ירקרקות או אדומות ואומרין ששורין אותן יותר ממעל"ע בשומן דג טמ' שקורין וואלפי"ש שהוא טרא"ן מותרין בדיעבד דשומן טרא"ן מסריח מאד ואין לך דבר שנפשו של אדם קצה בו יותר מזה וכה"ג כתב רלב"ח בתשו' סי' נ"ד בהיתר שמן זית ע"ש ובמדינות אלו נהגו לאסור בגבינות כאלו אם לא שמביאים יהודי ובידו כתב הכשר מב"ד יפה אשר שם וכ' בשו"ת מים רבים חיו"ד סי' כ"ז באחד שהיה מעמיד גבינות בעדר והושיב אחד לשמור ושוב נודע שלא נשמר לשמור הקיבה שמעמידין בה תחת רשותו אין לאסור הגבינות הראשונות שנעשו בזמן שהיה בידו עדיין מהקיב' מתוקנת שמסר לו הסופר לפי שהיה ביניהם הפסק ימי החג והוא מכיר הראשונות קודם הפסקה שהיו כבר יבשות צבועות ואדומות והאחרונים דאתיליד בהו ריעותא היו לחות ולבנות לפי שאף שנדון שאחר שכלתה הקיבה המתוקנ' לא רצה להטריח לבקש קיבה מתוקנת מ"מ בעוד שהיה לו מתוקנת לא שביק כו' ומ"מ הב"ד שבעירו אסרו גם הראשונות מפני צורך השעה וגם לא היה מקום פסידא מהקרן רק הריוח אין זה קרוי הפסד ע"ש:

גם מותר לבשלה לכתחילה. עבה"ט ונ"ב מ"ת סי' ס"ו במקום שנהגו שלא להתיר חמאה של עובדי כוכבים אף ע"י בישול אין להתיר גם ע"י הדחה ג"פ אם רוצים להתיר המנהג ע"י פתח וחרטה אין להתיר כיון שהרשב"א והראב"ד סוברים שהאיסור ע"פ דין ע"ש

ועיין בתשב"ץ ח"ג סי' יו"ד בענין חמאה מבושלת ש"ע במקומות שנוהגים היתר בחמאה של עובדי כוכבים ע"ש:

אוכל שם עמהם. עבה"ט ועשו"ת נ"ב מ"ת סי' ס"ד באחד שהיה דר במקום שנהגו היתר בחמאה שלעובדי כוכבי' ושוב קבע דירתו במקום שנהגו איסור והביא עמו ממקומו הראשון חמאה של עובדי כוכבי' אין להתיר לו מההיא דהראיה בחולין גבי אברי בשר נחירה משום דחמאה זו לא נתחדש איסורה עתה רק היתה אסור מאז לבני מקום שנהגו איסור וגם תיכף שבא זה למקום שנהגו איסור חל עליו חומרי מקום שהלך לשם ע"ש ועמ"ש בספרי שו"ת ב"א חיו"ד סי' ל"ט על דברי הגאון ז"ל:

סימן קטז

מיהו בדיעבד. עבה"ט ועשו"ת בית יהודה סי' כ"ה חתיכת בשר שנפל ליורה של דגים ונשפכה היורה ויש ספק אם יש ס' אסור דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא וע"ש במקום שאוסרין מים מגולים לא מהני ס' רק שיעורם בכדי שתאבד המרה ע"ש:

רק כשמבשלם. עבה"ט ועשו"ת שבו"י ח"ב סי' ק"ד דגים שנתבשלו עם שומן אווז הדגים אסורים משום סכנה כי גם בעוף עם דגים יש חשש סכנה אע"ג דעופות מן הרקק נבראו ויש להם קשקשת ברגליהם ועיין סימן ע' בנמלחו עופות עם דגים אין סכנה במליחה אבל בבישול אסור מ"מ אם יש ס' יש להקל וכ"כ הפר"ח וכ"כ בשו"ת חוות יאיר סי' ס"ד ע"ש ועיין בשבו"י ח"ג סי' ע' ושם כתב דהמג"א סי' קע"ג כתב דאפשר בזה"ז ליכא סכנה כ"כ ואע"ג דאין לסמוך עליו בזה בספק סכנה בכה"ג דאיכא ס' אף דט"ז מחמיר מ"מ כיון דדעת אחרונים להקל ובטל בס' אין להחמיר בזה כלל וע"ש דבפליטת כלים ליכא חשש סכנה כמ"ש במ"י כלל נ"ז וע"ש כלל ט"ו:

ולא יתן משקים. עבה"ט ובשו"י ח"ב סימן ק"ה אוכלין ומשקין הנתונים תחת המטה וכן שאר דברים המבוארים בסי' קט"ז שר"ר שורה עליהן אין לאסור בדיעבד כמ"ש הטור בשם בעל העיטור ביו"ד סי' ו' וכן מוכח בב"ב דף נ"ח בפירשב"ם שע"ה מניחים תחת מיטתם אוכלים וכלים ואפ"ה לא הזהירו לחבר לאכול עם ע"ה רק משום שמא יאכלנו דבר שאינו מתוקן אלא ע"כ בדיעבד אין קפידא:

בכלל אל תשקצו. עבה"ט וביעב"ץ סימן ע"ו בה"כ שהיה צר ורוצים להרחיבו אך אילן עושה פרי עומד במקום ההוא מותר לקוצצו כמ"ש הר"ש בב"ק ד' צ"א דאם צריך למקומו מותר ומכ"ש לצורך מצוה (והט"ז מתיר בסי' קס"ז אף לצורך הדיוט אלא שהיה לו לבאר דוקא אם הבתים מעולים מאילנות וכו') ולרווחא דמלתא יקצצנו עובד כוכבים ומכ"ש

דכיון דשל עובד כוכבים הוא הרי הוא שלוחו של עובד כוכבים בבלתי רשותו אין רשאי לקוצצו כו' ע"ש וכ' שבו"י ח"ג סי' ע"א שאין לחוש לאיסור בל תשחית או צער ב"ח כל שיש לו צורך בו ומותר לעשות אפי' לכתחילה אף שהרמ"א באה"ע סי' ה' כתב דבמריטות נוצות העולם נמנעים משום אכזריות היינו דווקא במריטת נוצות שעושה מעשה בידים והעוף מרגיש הצער בכל מריטה ומריטה משא"כ בענין אחר כגון הרוצה לעשות משקה לרפואה ועדיין אינו בדוקה אצלו ורוצה לבחון אותה ע"י שישקה לחתול או לכלב לראות אם לא ימותו מזה מותר שאין כאן צער בשעת אכילה ושתיה רק שאח"כ גורם חולי ומכאוב והוא לצורך רפואות האדם ע"ש ועיין בפר"ח סי' י"ג דמתיר בעוף שנשבר בפנינו גפו ואם יניחנו כך תהיה טריפה מחשש שמא תינקב הריאה מותר לחתוך אותה בחיי העוף ולא חיישינן לצער ב"ח ע"ש ואע"ג דבמריטת נוצות יש למנוע מ"מ זה צורך יותר משום הפסד ממון והשבו"י גופא הביא שם ראיה מע"ז דף י"ג שמותר לקטוע אצבעו של תרנגול לבן משום ריוח כל שהוא ועיין שם דמייתי משבת דף ע"ז שבלול לכתות כו' וכן דף ק"י ע"ב האי בר קשא כו' ובע"ז דף למ"ד דמותר ליתן משקים מגולים לחתול דידיה אע"פ שמכחישין אותו וכתב הרא"ש בב"ק דף קט"ו יע"ש מ"ש על מ"ש בחולין דף ז' בעובדא דר"פ ב"י עיין ביו"ד סי' קי"ד בשם מ"ב ומ"ש הט"ז שם ובעה"ג סימן י"ג ובית יעקב סי' מ"ב דאפילו משנת חסידים אין כאן כמ"ש בספר חסידים סי' תרס"ז וכן סתם רמ"א באה"ע סי' ה' ומקור הדין מתוספות בע"א גבי עוקרין על המלכים ע"ש. וכתב יעב"ץ סי' ק"י הא דצער ב"ח אסור היינו בב"ח דבני מלאכה ואפשר שגם כלב וחתול בכלל לפי שגם המה בני תרבות ובעלי מלאכה ויש להקדים להם האכילה כבהמה אבל הקטנים שאינם ראויין למלאכת אדם ואצ"ל זבובים ופרעושים ושאר שקצים ורמשים אין להם סמך מן התורה להקפיד על צערן והריגתן רק האר"י ז"ל צוה לתלמידיו שלא להרוג אפי' כינה ממדת חסידות וע"ש במ"ש דהך דהפועלים בעובדא דרבי דאמר ורחמיו על כל מעשיו ע"ש. וכתב בשו"ת שבו"י ח"ג סי' ע' בבית אחד טיגנו דגים מלוחים עם שומן אווז ולא ידעו שיש איסור בדבר והשליכו הדגים אך הכף שניערו בו הדגים בעודו אינו מקונח תחבוהו לקדירה בשר אם יש ס' בעין מותר דלא כהחולקים דאין לבטל בס' בזה ומחמת פליטת כלים אין חשש סכנה כלל ע"ש. וכתב בשו"ת חינוך ב"י שאין להקפיד כלל לבשל דגים בכלי של בשר או איפכא וגם מועיל בו ביטול בס' ע"ש ועיין בחוט השני סי' ס"ז כתב ג"כ דמהני ביטול בס' ולבשל בכלי ב"י מקונחות וגם אין נאסרין במליחה כדמשמע סי' ע' וגם לא בצליה כדמשמע ס"ס צ"ג ור"ס קי"ו לענין ריחא מלתא שמטעם קלוש אין איסור בהם וע"ש שאין ראיה ממהרי"ל דמיירי

שלא היה ששים כו' ע"ש ומ"ש שגם בצליה אין חשש הוא תמוה שהרי כל מקור הדין בצליה איתמר בפסחים דף ע"ז האי ביניתא דאטוי בהדי בישרא כו' ע"ש ובאמת שכן הוא להדיא בסי' קט"ז ע"ש. כתב בשו"ת בית יהודה סימן כ"ג דרוחצין ידיהם בין בשר עוף לדג:

סימן קיז

דבר המיוחד למאכל. עבה"ט ובשו"ת ג"ו חיו"ד כלל א' סי' ד' דעתו דמומיא והוא בשר מת אדם שחונטין אותו בסמים ומתרפאין בו אסור באכילה וסחורה דלא כהרמב"ם ומוהרי"ק שמתירין משנפסד מאכילת כלב ועפרא בעלמא הוא. והוא כ' לאסור משום שנהנה מבשר מת ואף שהוא שלא כדרך הנאתו כדאיתא בסנהדרין גבי קיברא דרב ואע"פ שהם מתי עובדי כוכבים דעת הרבה פוסקים שאין לחלק ע"ש ועיין שו"ת יד אליהו סי' מ"ד וסי' ס"ו באחד שקנה חגורה והוא מעור עובד כוכבים שנהרג דמותר ועשו"ת שבו"י ח"א סי' פ"ט שמחלק בין עבד הקנוי לו וראיה מתוס' ב"ק דף י' וביד אליהו רבה ע"ש:

חוץ מן החלב עבה"ט ובשו"ת נ"ב ח"ב סי' מ"ב באנשים שמחייתם הוא בעורות ארנבים ולפי שהציידים אינם רוצים למכור העור לבד ולכן הם קונים בשלימות העור עם הבשר וכן הם מוסרים להקונה מהם בשלימות והקונה מפשיטו ומחזיר העור ומשלם דמי הבשר אע"פ שאין ההיתר ברור מ"מ המורה יוכל להעלים עין ולא ימחה בידם מאחר שיש לצדד להתיר מחמת שאין עיקר כוונתו על הבשר רק על העור רק לפי שהצייד אינו רוצה לטרוח בהפשט מוכרח לקנות גם הבשר י"ל דדמי לנזדמנו ובפרט שאין מוכרין הבשר לחוד אחר ההפשט כ"א קודם הפשט איכא היכרא ולא יבא לאכלו או לסחור בו לבדו וכיון דהסכמת כל הראשונים שהוא רק מדרבנן יש להקל שלא למחות ביד העושים כו' ע"ש סי' ס"ג שאם יכול למכור העור עם הבשר אף שהוא מתנה עם הקונה שאם ירצה הקונה למכור לו אח"כ העור לבדו הוא מחויב לקנותו בעד סך כך וכך אף שהוא פחות מסך שנתן לו ונמצא שהעודף בעד הבשר מ"מ כיון שבתחילה מכר לו הכל ביחד וגם הברירה ביד הקונה להחזיק גם העור הערמה זו יש להתיר כיון שיש כמה צדדי היתר ועיקר האיסור מדרבנן ע"ש ועשו"ת כמ"א ח"א סי' ע"ה אם מותר ליתן בהמה לעובד כוכבים לנחרה שלא יתקלקל עורה ונתחבטו בזה בשו"ת עה"ג סי' י"ב ובט"ז סי' קי"ז ובב"ח א"ח סי' תקנ"א ולענ"ד היתר ברור אף לישראל לעשות כן דאמרינן בשבת דף ע"ה שהיו מותרים בחניקה בשביל העורות מיהו במכירת בשר חלקו אהט"ז עפר"ח

ובשו"ת עה"ג ועשו"ת בית יעקב סי' מ"ב ועיין שו"ת שער אפרים סי' נ"ז מי שנותן בשר לחיילות אם יברך על השחיטה מאחר שאינו אוכל ממנה עיין לעיל בהלכות שחיטה סי' י"ט ועשו"ת תשואת חן סי' ל"ו שמותר לעשות בורית מחלב חזיר ולעשות נרות מחלב חזיר הסומך להקל אין למחות ולעשות סחורה בחלב חזיר העומד לאכילה אסור ע"ש שכתב כי בצ"צ סי' כ' שהתיר ג"כ לעשות בורית מחלב חזיר ועיין בצ"צ מבואר שטעמו שגם הרשב"א לא אסר כה"ג שהקצבים שמוכרים חלב לבע"מ בורית ונרות כבר נפסל מאכיל' וגם בעובדא דנ"ד לא רצו למכור חלב שור וכשב עד שיקנה גם חלב חזיר הוי כצייד שנזדמנו לו כו' וגם כיון שהם צריכים להספיק לכל בני העיר ע"כ שרי להו לקנות לכתחילה כדאיתא בירושל' בממשלת אונסת דהיינו שלוקחות מס מהציידים:

ואם נזדמנו כו'. עבה"ט ובשו"ת בית יהודה סי' ט"ו לשחוט בסכין פגום או ע"י עובדי כוכבים ליתן לעובדי כוכבים יודעים ומכירים שאין רוצים לאכול משחיטת היהודים אין להתיר אף משום חשש איבה כגון לפני אידיהן דהוי איסור דאורייתא לדעת הרבה פוסקים אף אותם הנכנסים ערבים בחיי הבהמה ע"ת אם היתה כשרה יתנו לבעליהן כך וכך ואם נטרפה יניחו מדמי שוויה כך וכך ואין עיקר כוונתם אלא להרויח אם תהיה לו כשירה קרינן בהו נזדמנו לו ומותר וכן נתפשט המנהג ע"ש ועשו"ת מקום שמואל סי' ע"ג במה שתמה על ב"ה ביו"ד סי' י"א על ק"ק האמבורג שמקבלים הדם בסף ומוכרים לעובדי כוכבים יש היתר ע"פ התוס' סוכה דכל שבא לידו בלא קנין אין איסור כשמוכרה והאורח מישור כ' דהוי כנזדמנו וליתא כיון דעושה בכוונה לקבל הדם בסף כו' ומה שנהגו לעשות כן לכתחילה אע"ג דרמ"א סי' י"ב לא התיר אלא בדיעבד נראה דס"ל דלא אמרו אלא במניח צואר הבהמה על הכלי ושוחט משא"כ אם אחר שחיטה שיוצא קילוח ראשון נותן על הכלי לית לן בה דודאי לאו לזריקה קבעי ע"ש:

סימן קיח

יין ובשר. עבה"ט ועבשו"ת שבו"י סי' ע"ב קהלות שנהגו לשחוט אצל העובד כוכבים בהמה של עובד כוכבים ע"י חותם כדינו אע"ג דבייי"נ אם היין של עובד כוכבים לא מהני חב"ח וצריך להיות יושב ומשמר מ"מ הכא שאין רק חשש חלופים לא חיישינן שאין לו ריוח שאם יראה הישראל שאינו שמן כבשר שהניח לא יקח ועוד דהא טרח והוציא הוצאות ?ושחוו ומכלה קצת העור ע"י שחיטה ובכה"ג לא חיישינן כמ"ש סי' קל"א ע"ש:

אם לא היה בו אלא מפתח. עבה"ט ועשו"ת ח"צ סי' ל"ט בסופו משיג על הפר"ח שמתיר להשהות התבשיל בתנורו של עובד כוכבים לצורך שבח יום ולילה אחר במפתח לבד דז"א דלא דמי לאומן ותגר ומפתח אחד אינו כלום שאף שחוזר ורואהו מה יוכל להכיר במפתח ובעיקר הקדרה א"א להיות בה סימן בענין גדולה וקטנה ואף בענין השומן שהרי מצטמקת והולכת כל הלילה ואית ליה לאישתמוטי וגם אינו מתיירא להפסיד אומנותו שהרי יחשוב אם יודע ולא יאמינו לו יחתמו בחב"ח ע"ש ועיין תו"מ שהזכיר מזה בקיצור:

וגם השק. עבה"ט ועיין בעי חיי סי' קס"א גם של גבינה:

איסור דרבנן. עבה"ט ובשו"ת גינת ורדים חיו"ד כלל א' סי' י"ט בגבינות שעושים האומנים בכפרים ומשלחים ע"י עובד כוכבים משרת שלהם למדינה ליד ישראל אין לחוש לחלופין שיוכל לקנות ג"כ בזול גבינות כאלו ועוד כמה טעמים וע"ש סי' כ' וכ"א עוד מזה וכ' בשו"ת פרי האדמה ח"ג דף פ' ע"ב מי ששלח גבינות ע"י גוי ישמעאל בלא חותם כ"א בשק תפור והישראל שמסר לו מכיר שהם אלו וגם לא שכיח גבינה כזו (שהעיר שמביאין משם אין שם גבן עובדי כוכבים רק ישראלים) שניחוש שהחליף וגם דאפשר שמו כל המשא במקום אחד ומירתת להחליף יש להתיר בהפ"מ וישליך או ימכור לעובדי כוכבים ב' או ג' חריצים לבד ע"ש וטעמו בזה שכ' להשליך או למכור ב' נראה דאע"ג דלא שכיחי גבינות כאלו מ"מ אפשר שבא לידו גבינות אסורים והחליף ולכן אין חשש רק על ב' או ג' ולטפי לא חיישינן כיון דאין שם רק אומן ישראל ועיין בעי חיי סי' קס"ב ראובן שלח ועוד שם סי' קס"ג:

מקום מעבר לרבים. עבה"ט ועשו"ת שבו"י ת"ג סימן ע"ד אחד שלח ע"י עובד כוכבים שומן מהותך כמו חצי מדה דרך רחוב יהודים מקום מעבר לרבים לכאורה היה נראה להתיר אף אם שהה העובד כוכבים כ"ב שהים יוכל להחליף וכדאיתא סימן קי"ח אך יש לדחות די"ל דוקא חביות שהוא דבר מסוים ונתפס עליו כגנב אבל בנ"ד מצי להתנצל שנשפך מעט וחוזר למלאותה והואיל שעושה בפשיעה בלא שמירה ראוי לאסור ע"ש ועשו"ת תשב"ץ סימן מ"ה בשר שנתבשל כמב"ד והוליכו לפורני עובד כוכבים ויש בו סימן או ט"ע וגם הפורני ברה"ר מקום עוברים ושבים רובם ישראל והיה בע"ש שהפורני יש בה ישראלים אין לחוש לחילוף מאחר שיש בה סימן או ט"ע ובמקום שהישראלים עוברים בלא"ה מותר ולתערובות אין לחוש שאין הנאה לעובד כוכבים וגם במקום שהרבים מצויים ובשולי עובדי כוכבים אין לחוש כיון שכבר הוא כמאכל ב"ד ומ"מ אם

להתרחק מן הכיעור לקדש עצמך במוסר לך יפה עשית שכן דרכן של ח"ח שמחמירים לעצמם ומקילין לאחרים ע"ש:

סימן קיט

שיש לחוש לאיסור. עבה"ט וע' פמ"א ח"ב סימן קט"ז מי שיצא עליו קול שהיה לו כמה הין סתם יינם למכרם ליהודים בחזקת כשר והוא אומר שסתם יינם שהיה בידו כבר מכר לעובד כוכבים זה כשר היה והעובדי כוכבים מכחישים אותו ונפל ספק על שאר יינות שהביא לעיר אם נאמן שנעשה בהכשר והורה דכיון שהיה מוכרח על פי גזירת הקהל והדיינים לברר למי מכר היי"נ שלו והוא אומר לעובד כוכבים שבכפר פלוני נאחז ונתבדה על פיהם מחזיקין ליה לשקרן ואין לסמוך עליו עד שישבע שבועה חמורה לפי ראות עיני הדיין שכדבריו כן הוא שמכר לאותן העובדי כוכבים וכל היינות שהביא לתוך הקהלה נעשה בהכשר על פי דת ודין תורתנו ואם לא ישבע מידי חשוד לא יצא והיין שהביא הוא בחזקת איסור סתם יינם ועשו"ת פ"י חיו"ד סימן י"ד בענין נאמנות החשודים באיסורים וכמה חילוקי דינים במומר לתיאבון בענין שחיטה או שאר איסורים:

לדברים אחרים. עבה"ט ועשו"ת משאת משה חיו"ד סימן ק"ד מי שנוהג איסור להדליק מקטרתו מעלה עשן שקורין טיטו"ן מנר של חלב אסור לומר למי שנוהג היתר בדבר שידליק את מקטרתו מן הנר אם לא שיפרש לו שלא ידליק מנר של חלב כיון שהוא לעצמו נוהג איסור ושם כ' לצדד להתי' למי שנוהג היתר להדליק מנר של חלב להטעות למי שנוהג איסור שיאמר לו שהוא נר של שעוה והביא שם דברי מוהרלב"ח בתשובה סימן קכ"א ודברי הפר"ח בא"ח סימן תצ"ו במנהגי או"ה וגם הביא ראיה דריש פ' האשה שלום דפריך אלפוה שיקרא ומשני איהו ס"ל כרבנן כו' ע"ש ועש"ך סימן קי"ט שהביא דברי מוהרלב"ח ולדינא נראה דודאי אסור להטעות באמירת שקר על לא דבר והראיה יש לדחות וקצרתי:

אפילו בשבועה. עבה"ט ועשו"ת פ"י חיו"ד סימן ט"ז יהודים שהלכו מארצות אחרים לטהר יינם ש"ע ומקצת עשו לעצמם ומקצת עשו שכורים מיהודים אחרים ובאו והעידו על אלו ששתו יין ש"ג יום יום ושאלו להם למה אתם שותים ואמרו להם כי הוא להם כפיקוח נפש כי בארצות הנ"ל המים רעים ומביאים לצבות בטן ואין שם משקה אחר והורה דאין זה רק כלתיאבון שאין מעידין שפקרו במצוה זה לגמרי דאפשר שאם היה לפניהם יין כשר היו שותין ואף על גב דלא פשיטא לן מכל מקום כיון שלא ראינו אותם שותים זה ויין היתר לפניהם אוקי גברא אחזקתיה כמ"ש בח"מ סימן ל"ד אם ראינוהו

קושר או מתיר בשבת כו' ע"ש וכ' בשו"ת מים רבים סימן כ"ד כ"ה כ"ו החשודים על סתם יינם אינם נאמנים לעשות של אחרים בטהרה ועשו"ת דבר שמואל סימן ס"א וגם העתיק תשובה מאדם אחר שמחמיר בזה ובעל המחבר צידד להקל ע"י שבועה אם גמר מלאכה באיום וגיזום שיאמרו האמת אם קרה איזה מקרה בשעת העסק במלאכת היין ואם זזה ידם מתחת השמירה שהוטלה על ידם וסמכינן עלייהו מה שיגידו ע"פ שבועה ע"ש ועיין בעי חיי וחו"ד סימן קנ"ח:

האומר. ועשו"ת תשב"ץ ח"ג סימן פ"ג גבינה שנשלח מהאנוסים מהחשודים לאכול גבינות של עובדי כוכבים אסור לאכול ודלא כהרא"ה בב"ה והודה לדברי הריב"ש ז"ל:

סימן קכ

או של זכוכית. עבה"ט ובשו"ת יעב"ץ סימן ס"ז כלים של פרצליין א"צ טבילה ול"ד לכלי זכוכית דכי נשברו יש להם תקנה להתיכן ומ"מ לענין בליעת איסור כ' שכמדומה ששמע מאביו דאף על גב דבריותן מן החול אגב דשיע לא בלע דומיא דכלי זכוכית דלא בלעי מהנ"ל ומן הדין בשטיפה סגי להו אלא דנהגו עלמא להשתמש בחדשים משום חומרא דפסח (עפר"ח ושאר אחרונים ובספרי ב"א בק"ה שם בענין מאני דקוניא ונוהגים להתיר בבליעת איסור) ורחיים שטוחנין בהם קאוו"י חייבין בטבילה דעדיף מרחיים של פלפלין וכ' בשו"ת בית יהודה סימן נ"ב צלוחית של זכוכית שמקלפין מבחוץ בסיב דקלים שעושין למשמרת שלא ישבר א"צ טבילה ולא מחמת שהסיב מציל רק לפי שאין משמשין לשתות בהם ממש כמו כוסות וגם אין מבשלין בהם כקדרות לא חשיבי כלי סעודה ודמי לחביות וכיוצא שמכניסים לקיום שא"צ טבילה ול"ד למשפכת וברזא שזה תיקון הכשר השתייה בלי בישול על האש אך בשיוכה"ג הביא בשם או"ה שנראה שצריכים טבילה ומ"מ עמא דבר שא"צ טבילה ע"ש ובאמת המנהג הוא להטביל הצלוחית הגדולים שקורין בל' אשכנז פלעשר ובוטלעס וא"כ אף שזה מוקף בסיב שקורין איין גיפלאכטין אין זה פוטר מטבילה ולא ראיתי נזהרים בזה

שמתקנים בהם המצות. עבה"ט ועשו"ת שבו"י סי' ל"א קדרה חדשה של נחושת שקורין הע"ל טא"פ שקובעין בתנור בית החורף צריך טבילה כיון שלוקחים ללוש הפת וליקח לתבשילין ונותנין ממנו לשתות טיי"א והו"ל כלי סעודה והמנהג שא"צ טבילה ונתן טעם למנהג כיון שקובעין אותן בתנור והתנור קבוע בקרקע ולא נעשו לכתחילה להשתמש בהם אלא במחובר ואין מטמאין בשום טומאה ומכ"ש בטומאה זו כמ"ש הטור ע"ש וכתב שם עוד טעם כיון שעיקרו להחם מים משום הא לא חשיב כלי סעודה שאין שותין

ממנו מים ולשתיית טיי"א היא מיעוטא ועיקר תשמישי הכלי לא נעשה לשם כך וכ' שטעם האחרון לסניף ומנהגן של ישראל תורה היא שאין טובלין כלים כאלו ע"ש ונראה דמה"ט אין נוהגין לטבול יורות גדולות של נחושת שקובעין בווייניהייזר משום דעיקר תשמישן היא בעת שמחוברין לקרקע ובכה"ג א"צ טבילה:

צריך טבילה. עבה"ט ועשו"ת בית יהודה סי' ג' דף שעורכין עליו שמחברין הדפין זה לזה ע"י שליבות שמחזק במסמרים יש להסתפק אם הוי כמו מעמיד של ברזל ואף להתוס' והרא"ש בחשוקת ברזל א"צ לפי שאין משתמש במתכת הכא העיסה נערכת על המסמרים ע"ש ולפענ"ד דאין זה קרוי משתמש במתכת בשביל שהמסמר תחוב ונוגע לעיסה ולא ראינו מי שהצריך טבילה כלל וע"ש מ"ש על דברי הפר"ח בענין כלי עץ שניקב והתיכו לתוכו אבר ע"ש:

סימן קכא

לקח מהם. ועיין בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' קע"א עביט של מי רגלים וגרף של רעי אין להתיר ע"י הגעלה וליבון לפי שהליבון יותר קשה וכ"ז שלא טהרו מבליעה לא סרו מעליהם הרוח רעה אלא בהחזרתם לכבשונות או בליבון שניצוצות נתזין מהם דפנים חדשות באו לכאן ע"ש:

סימן קכב

שלא הוחמו לשתיה. עבה"ט ובשו"ת נ"ב סי' ל"ו קאפ"ע שאלין אשר בקאפע הייזר של עובדי כוכבים יש לאסור לשתות בהם שבודאי הם ב"י שבכל שעה שותים בהם חלב של איסור ואהיתר של כ"ש ג"כ אין לסמוך דרש"ל וט"ז מחמירין וש"ך מחמיר בכלי חרס לכתחילה ולכן בעיר שיש שם כלים של יהודים אסור לכתחילה ואם מערה מכ"ר אפי' בדיעבד אסור ובדרך באושפיזא שאין שם כלים אחרים מיחשב דיעבד ובעיר יש להחמיר אף היכא דלא שכיח חלב טמא ומי שכח בידו לאיפרושי מאיסורא מצוה קא עביד ע"ש וצ"ע דהא כל שתיה בשאלין ע"י עירוי מכלי ראשון הוא וא"כ אפי' בדרך באושפיזא יש להחמיר ולשפוך מהכלי ראשון להכלי אחר שאין רגילים להשתמש בכל יום דאמרינן בי' סתם כלים אינן ב"י ומשם רשאי לשפוך להשאלין אף אם עדיין היד סולדת ואם אין היס"ב הכל שרי אפי' בעיר וע"י עירוי דמסתמא הכלים נקיים ומודחים הם:

ואין חוששין בדיעבד. עבה"ט ובשו"ת ב"ח סי' קט"ז כלי סעודה שתשמישו בחמין ביד עובד כוכבים יום או יומים דינו כשאר כלי עובדי כוכבים וצריך הגעלה ואם נשתמש

בו דיעבד לא נאסר המאכל ואם לא שהה ביד עובד כוכבים אלא כחצי יום וישראל לקחו ממנו להשתמש בו ביום נאסר המאכל אף בדיעבד אבל אם נשתהה בידו מע"ל אז המאכל מותר בדיעבד אבל אסור לבשל בו לעולם אלא צריך הגעלה וכ"ח שבירה ואם לא שהה ביד עובד כוכבים אלא לפי שעה כמו מקצת היום אז ישהנו ישראל מעל"ע ומותר להשתמש אף לכתחילה וא"צ להגעיל אבל אסור להשתמש בו תוך מע"ל ואם השתמש בו תוך מעל"ע (ע"י) התבשיל מותר ועוד יש חילוקים בשו"ת הרא"ש ובת"ח כלל נ"ט ע"ש:

סימן קכג

ויש מקילין גם בזה. עבה"ט ובשו"ת פרי תבואה סי' א' בענין מה שנתפשט שמוזגים מוכרים סתם יינם שבקינן להו מנהגא ע"ש. בתו"מ ס"ק ח' ה' יי"נ וע' בנ"ב מ"ת סי' ס"ט עובד כוכבים שהיה הולך ועומדים לפנינו שני כלים מחומץ יין והגביהם והעמידום במקום אחר באופן שהיה שם הגבהה ושכשוך במקום פסידא יש להתיר דלא גרע ממגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר דאינו אסור לדידן ומכ"ש החומץ שאף שאנו אין בקיאין מ"מ מידי ספק חומץ לא נפיק ויש להקל עכ"פ באין נוגע ממש רק הגביה ושכשך שלא להחמיר בספק וע"ש סי' ע' שאם היה יין והיה הכלי מלא יש להחמיר מחשש שמא נגע כוון שלא כיון הישראל לשמור אותו ולהשגיח שלא יגע ובפרט בעת נישואין שטרודים ושכיחי שכרות יש להחמיר ע"ש:

שנגע בו העובד כוכבים מותר. עבה"ט ובשו"ת תשב"ץ ח"א סי' ס"ט יין שנתערב בו מעט יין מבושל בערך שליש או רביע ונגע בו עובד כוכבים כל שהמבושל שינה טעמו של היין שנתערב בו מותר ועיין בעי חיי סי' ק"ע וקע"א שחכם א' קרא תגר:

אם יש בו דבש. עבה"ט ובשו"ת אבקת רוכל סי' ט"ז חביות של שמן שבא מקנדיא בספינה שכולה עובדי כוכבים ובפי החביות חב"ח אכן בכל חביות יש נקב קטן להוציא הרוח שלא תבקע ע"ש שמותר מטעם שכל היינות קאנדיא ידוע ומפורסם שמשימין בהם דבש בין הגיתות וע"כ אין נזהרים ממגע עובד כוכבים בהבאת היין מגיתות לעיר ובמצרים מנהג פשוט לשתות יין מקאנדיע מה"ט שהם סומכים על הוראות גאוני מערב וגם לאחלופי ע"י נקב לא חיישינן דאיכא ספיקי טובא דשמא לא היה לו יין שלו להחליף ואת"ל כו' ע"ש וכ' שבו"י ח"א סי' ס"ב בדין יין העומד בכלי וע"ג בפי הכלי מעט שמן שלא יתקלקל היין ועמד איזה ימים ונגע עובד כוכבים בשמן שפסק בשו"ת הלכות קטנות ח"א סי' יו"ד להקל וכ' בשבו"י שז"א ופשוט לאיסור אם לא היכא שנתערב בו

בתערובות מעש דאז אין בו משום ניסוך כמבואר בסי' קכ"ג ואם לא נגע העובד כוכבים בשמן ממש רק ע"י ניצוק יש להתיר בהפ"מ ע"ש וע"ש שכתב דיי"ש של ישראל מיין של ישראל שנגעו בו עובדי כוכבים אח"כ אינו נאסר דיין מבושל אין בו משום י"נ וגם נשתנה הטעם כמו אלונתית ודלא כתשובת הלכות קטנות' סי' הנ"ל שמחמיר בזה עוד בשב"י סי' ס"ג בדין יין שקורין ווערמי"ט וויין שנגע בו עובד כוכבים שדעת הצ"צ סי' ע"ד והחוות יאיר סי' י"א אוסרין ואין דבריהם מוכרחין כיון שנשתנה טעמו וכל הטועמו יודע שנתערב בו לענה ומ"מ אין לעשות מעשה נגד שני גדולים אלו ומ"מ הורה היתר אפי' בשתיה בעובדא דא שנשלח לא' חבית גדולה וועמי"ט וויין ע"י עובד כוכבים ובמקום המגופה הוא מחותם בחב"ח אך במקום הברזא אינו מחותם היטב רק שמהודק לפי מה שהעלתי במנחת יעקב כלל ל"ב דבזה סומכי' ביי"נ על חותם אחד דלא חיישי' שנסכו ממש רק משום איחלופי או שלוקח משם וכיון שבעה"ג סי' נ"ח מתיר כשמהודק הברזא היטב עד שיש טורח לפתחו דהוי כחותם אחד אף שדבריו אינם מוכרחים ובפרט בברזא שכשמכין עליו יוצא בלא טורח וגם הוא דעתו להחמיר מ"מ בנידון זה שהיה החביות מלא בלי חסרון כלל והמגופה מחותם כראוי וא"א ליקח ולחזור ולערב אם לא להעמיד החביות על שולים אחרים ולהוציא הברזא למלאותו ואח"כ להניח כבראשונה על הרעפים וכיון שהחבית גדולה והטירחא מרובה מאד כל האחרונים מודים דכולי האי לא טרח ומזייף כדברי העה"ג הנ"ל לכן נראה דחמרא שרי בשתיה בלי פקפוק ע"ש ובשו"ת תשב"ץ ח"א סי' פ"ה יין שנתערב בו מעט דבש אם יש בו משום י"נ יש לאסור ע"ש וע' בח"ב סי' קס"ח ג"כ מענין זה וע"ש ובסי' ס"ו יין שנתערב בו שכר תאנים אם הרוב שכר מותר ע"ש:

בשום תמד. עבה"ט ובשו"ת תשב"ץ ח"א סי' פ"ז גיגית שהוציאו ממנה היין ונשארו הזגין ונתנו עליהם תאנים או פירות אחרים לחזק כח היין היוצא מזגין ולהוסיף באדמומיתו מן היוצא ראשון אם נגע בו עובד כוכבים יש לחוש ואפי' ברוב תאנים אבל ביין היוצאין מן המים שנותנים פעם ב' יש להקל:

אפי' אחר שהוציאו. עבה"ט ושו"ת זכרון יוסף סי' ה' ו' בענין יין הנדרך אחר שפקקו הצינור שבגת עלו עובדי כוכבים לתקן התפוח והניחו הנסרים והקורות הישראל ולקחו כמה פעמים מחרצנים וזגים שבגת לתתם על התפוח וכן אחר כלות דריכה ראשונה בקדמות יבואו לבקע ענבים לצורך דריכה ב' וכן לצורך הג' ע"ש שהאריך בצדדי היתר מטעם שיש ס' כנגד מעט יין שעל החרצנים והזגים ואם מסופק כיון דהוא מדרבנן ובפרט בזה"ז הוי כנשפך דסי' צ"ח וגם דאיכא. ס"ס דשמא לא נגע לצורך ניסוך רק

לצורך הדריכה ואת"ל נגע שמא לא היה עליהם טופח ע"מ להטפיח ושמא הלכה כמ"ד שלא נאסר רק מקום מגע לכן יש להתיר בשתיה אפילו לישראל במקום הפ"מ ושעת הדחק אך היין שהוציאו מגרגותני שהיה בה ברזא קטנה שעמד בבית העובדי כוכבים הוא איסור גמור ומכאן ולהבא יזהירם שלא יעלו העובדי כוכבים על הגת כלל אפילו היא פקוקה לאחר שנפתחה פעם א' להוריד משם היין צלול קודם הדריכה ואפי' יש בה גרגותני סביבות פי הצינור ע"ש וע"ש מ"ש שראה שערוריה שאחר דריכה הראשון שמכבדין במטאטא כל הנדרכין בגת והמפוזרין אל התפוח וחוזרין ומתקנין את הכל במשור להניח הנסרים והקורה וכן בג' וד' הואיל ופינה החרצנים מתאסף יין צלול בגת והוי המשכה כו' ולכן הכריזו במדינה לבל יקרב איש זר אל הגת לאחר שפתחו את הצינור ואפי' בפעם א' להוריד את היין הראשון מתוכה ואפילו יפקקו את הצינור אחר זה ע"ש:

כשתמדן. עבה"ת ושו"ת ח"צ סי' ע"ה להקשות על ד"ת שאוסר שמרי עובדי כוכבים לאחר יב"ח מטעם דס"ל דבלא מים לא מקרי דורדיא דק' ממגילה דף י"ב דקאמר כחמרא דיתיב על דורדייא וע"ש עוד סי' פ"א מ"ש על דברי הפמ"א שכתב ליישב קושיא הנ"ל והוכיח דלר"ת שם שמרים קודם שנתמדו ושם דורדייא לאחר שנתמדו ע"ש:

נהגו בו היתר. עבה"ט ובתשב"ץ ח"ג סימן רצ"א גרתקון הנקרא אל טרטור שהוא נעשה משמרי יין שנקפה ונדבק בדופני החביות אף שיש לפקפק בהתירו מ"מ כבר פשט התירו כמ"ש הרשב"א ז"ל:

הוי המשכה. עבה"ט ושו"ת פמ"א ח"ב סימן קי"א בעלי בתים לקחו גיגית דרוכה מעובד כוכבים לעשות יין כשר רק שעבדי השר לקחו תחלה המעשר השייך להשר ע"י שנתנו סל לתוך הגיגית ומשם שואבים יין צלול כפי המגיע ומבואר בסי' קכ"ג דאם נתן סל הוי המשכה כיון שיין צלול נכנס לסל ונבדל מחרצנים והעלה שלכתחלה חלילה לסמוך לעשות יין כשר מגיגית זו שנתנו בו סל ליקח מעשר לסל ובדיעבד אם ראה ישראל שבשעה שנתן הסל לגת לא נגע ביד ביין יש להתיר בהפ"מ בצירוף כל האנשים שעשו אף דגבי כל חד לא הוי הפ"מ וגם י"ל דלכל חד הוי הפ"מ שיצטרך לקנות יין כשר ביוקר ובזה יש לסמוך על רמ"א בסי' קכ"ד דכל מגען נקרא שלא בכוונה כו' אך אם לא היה שם ישראל בשעה שנתנו לסל ויש לחוש וקרוב לדבר שנגע ביד ביין אין להקל אף בדיעבד וע"ש שכתב שבצ"צ סימן י"ב הכריע דאין להתיר בדיעבד במקום שרגילים לתת סל לתוך הגיגית לשאוב יין צלול אם לא במקום שאין להם גיתות בין הכרמים כו' ומספק שמא יבאו לשם הכומרים שדרכם לבקש שיתנו להם ויש להם כלים קטנים ששואבין

יין צלול אין לאסור דהו"ל ספק ביאה כו' וע"ש שנשאל באחד שקנה יין מן הגיגית שהיה לו ברזא והורה לו להיתר בהפ"מ או שעת הדחק שאין יין אחר מצוי אבל מכאן ולהלאה ראוי היה להחרים ולנדות אנשים הקונים יין בגיגית כזו אם לא שיחתום הברזא וגם יתן סדין למעלה בגיגית ולשמור ולחתום כדי שלא יוכל העובד כוכבים למשוך ע"י כלים קטנים ע"ש:

סימן קכד

לא היה כאן ישראל. עבה"ט ושו"ת פמ"א ח"ג סימן ס"ט ישראל ששכר עובדי כוכבים להוציא חביות גדולות מן המרתף להושיבם על עגלות והם אומנים בקיאים במלאכה לגלגל החביות להושיב על העגלה ואירע בשעת גלגול שנהפך החביות והמגופה נפלה מפי החביות והתחיל היין לקלח והניח עובד כוכבי' ידו לסתום ובאו שאר עובדי כוכבי' וסייעו והגביהו עד שבא פי חביות למעל' וישראל עמדו שם וראו כ"ז והורה להתיר דדמי לעובדא דט"ז דסי' קכ"ה וה"נ הישראלים אין להם שייכות שאינם בקיאים במלאכה והעובדי כוכבים המגלגלים יראו לנפשם שלא יצטרכו לשלם ההיזק ועכ"פ יפסיד שכרו וע"כ לא נתכוון לנסך רק להצלה ומותר לדידן אפילו בשתייה ואפילו שלא במקום הפ"מ ע"ש:

בהנאה. עבה"ט ושו"ת פמ"א ח"ב סי' קס"ד ישראל ששכר עגלות להביא יין ולעת ערב הלך הישראל קודם העגלונים לתוך הדרך ונפל עגלה עם החביות והניח העגלון ידו על המגופה שלא יצא היין ומיד בבא הישראל דחק לעובד כוכבים והניח לטפטף עד שנתאספו והגביהו החביות על העגלה וסתם המגופה וע"י הגבהה וטלטול נסדק דף אחד והיין הוא מטפטף ובא עגלן עם רגב אדמה לחה כמו טיט ומירח על השבר והורה שהיין מותר לשתיה לדידן במקום הפסד מעט דכאילו אין שם ישראל להציל דמי ועיין סי' קס"ד בש"ך ס"ק ס"ד בשם הרא"ש אפילו הניח ידו על היין ומכ"ש על הפקק ועיין ש"ך ה"ק ס"ח ופשיטא בנ"ד שאפשר שלא ידע העובד כוכבים שהפקק מגיע ליין דשרי לדידן אף בהפסד מועט ואפילו בשתייה עיין שם:

סימן קכה

ומה שנשאר. עבה"ט ובשו"ת נ"ג שהעובד כוכבים שלקח יין מחבית אחת ומילא אחרים ולקיחתו היה על ידי מינקת שקורין הייבער שמשך היין מהחבית בו והגביהו והניח לחבית אחר שיזוב שם עד שיתמלא וכן עשה לכל החבית כולה מילא מחבית הראשון

ובעודו מניח היין לזוב לחבית לא סילק ידו שלמטה מן הנקב שבמינקת לגמרי פן יהיה הקילוח עב יותר מנקב פי החבית ולכן החזיק אצבעו שם ברפיון שיצא קלוח דק וכתב להתיר דנוגע בקלוח אינו כנוגע בכל היין למאן דאית ליה ניצוק חיבור ואף למאן דלית ליה ניצוק חיבור ס"ל דוקא כשהקילוח יורד לחבית ואח"כ נגע בקילוח משא"כ כאן שבשעה שהוציא אצבעו מחבית הראשון שם אצבעו במינקת למטה ואז לא היה עדיין נגד החבית הב' ובשעת קילוח לחבית הב' אין כאן מגע חדש רק מחמת הרפיון יורד הקילוח על אצבעו לכ"ע לא נחשב נוגע בכולו רק ניצוק ויש להתיר על ידי ס' נגד היין שבמינקת בפרט בקילוח קטן באיסורא לגו היתירא ועיין שם שגם על היין שבמינקת גופא יש לצדד אם נאסר בהנאה דאיכא למימר דהוי טירדא כמ"ש סימן קכ"ד ומצד משיכת היין במינקת אין העלאה קרוי כחו רק ע"י שמושך האויר מתוך הכלים מוכרח היין לבא למעל' למלאות הריקות מהאויר ואין היין נמשך מכח האדם המולך רק הרוח כו' ולכן כיון שהיין במינקת בטל בס' יש להתיר אף בשתיה אפילו בלי הפסד מאחר שהרשב"א והמחבר מתירין להדיא ע"ש:

הנוד מלא או חסר. עיין בה"ט ושו"ת אבקת רוכל סי' ס"ב כלי מלא יין שהיה מונח על הדף ותחת כלי זה היה כלי אחר מלא יין ועובד כוכבים א' היה מהלך בבית ובלכתו דרך בראש הדף ונתנדנד כלי העליון מתוך נדנוד הדף ונשפך ונפל לתוך כלי התחתון היין מותר אפילו בשתיה דמה דנתנדנד היין מכחו שרי כדאמרינן בכובא וגם מה שנפל ע"י נדנוד לכלי התחתון לא נאסר דאפילו זרק צרור בידו לא נאסר ע"ש:

סימן קכו

יש בו כדי להטפיח. עיין בה"ט שו"ת מים רבים חיו"ד סימן כ"ט יהודי ועובד כוכבים ישבו לשתות ושתה העובד כוכבים ולא הדיח הכוס והיה עליו טופח ע"מ להטפיח וחזר הישראל ועירה מן הכלי לתוך הכוס ושאלו אם לאסור היין שנשאר בכלי שעירה משום ניצוק וכמ"ש בכה"ג סימן קכ"ו בשם הרב"ז ודעת המחבר להתיר והרדב"ז לא כתב אלא במקומות שקבלו פסק הרמב"ם אבל אנן קי"ל סתם יינם בטלה בס' והניצוק אינו אוסרין יותר מאם נתערב בו כמ"ש בסימן קכ"ו ס"ה ועיין סי' קל"ד לענין הולכת הנאה לים המלח וכאן אין מותר הנשאר בכלי אפילו בשתיה ע"ש:

סימן קכז

אם הוא בידו נאמן. עבה"ט ושו"ת ח"צ סי' ע"ט ליישב דברי הש"ך סימן קכ"ז שכתב דהב"י ס"ל דפועל נאמנותו משום מיגו ונ"מ לענין מפקיד יין מבושל לחבירו ואומר שנתנסך קודם שבא לידו דאי טעמא משום מיגו לא מהימן דביין מבושל לא היה לו מיגו מעולם ע"ש ועיין בספר בית אפרים על טריפות בקונ' הראיות שהארכתי בדברי הפמ"א והח"צ בזה:

בפעם ראשון. עבה"ט ושו"ת שבו"י ח"ב סי' ע"א בפועל לעשות יין והכשר ולקח שכירותו ובעל היין מכרו בחזקת כשר והרויח הרבה ועכשיו הפועל אומר שאותו יין נתנסך בפשיעתו ומודה על חטאיו ורוצה להחזיר השכירות העולה סך רב עד ך' ר"ט נראה דאע"פ שאם היה ביד הראשון היה נאמן כמבואר בסי' קכ"ז משא"כ שכבר מכרו והרויח ממון הרבה אם אתה מאמין להפועל אתה מוצא ממנו ע"פ ע"א. וראיה מגיטין ששאל ס"ת ביד מי כו' וכיון דיי"נ בזה"ז דרבנן אין להחמיר כולי האי ע"ש:

סימן קכח

מותר בשתיה. עבה"ט ובעי חיי חיו"ד סי' קע"ג על מעשה שפחת ישראל שלקחה מפתח המרתף שהיה שם בחביות יין פתוחות ונכנסה עם עובד כוכבים אחד לזנות שם וסגרו הדלת בעדם וכתב די"ל דזה לא מיקרי מצי לאישתמוטי שאף שיאמר שנכנס מתירא מעונש השופט וסיים בה אין ולאו ורפיא בידיה וע"ש שלא החליט שמותר בשתייה מההי' דבולשת לפי שבהג"א תופס תירוץ בתרא לחלק בין כרכום של אותה מלכות כו' ע"ש:

סימן קכט

שיש דרך עקלתון. עבה"ט ושו"ת בעי חיי חיו"ד סימן קע"ג על מעשה שאירע שהלכו כולם לביהכ"נ בליל יוה"כ והניחו מרתף של תירוש פתוח והשפחה נשארה בבית והביהכ"נ רחוק מהבית כמו עשרים אמה והאריך בזה והעלה להתיר בהנאה דלהחליף לא חיישינן ולנגיעה בכדי לא חיישינן רק לצורך שתיה וכיון שהוא תירוש בתוך ג' ימים לא שתו ובצירוף כמה פוסקים המקילין יש להקל בזה בהנאה עכ"פ ע"ש:

פקוקה. עבה"ט ושו"ת בית יהודא סימן י"ג המניח את הכד יין סתום בפקק בפונדק בית השער במקום שרבים יוצאים ונכנסים והלך לשוק לקנות פת כיון שמונח במקום שרבים מצוי' דינו כבית הגיתות דשרי כמ"ש בסימן קכ"ט ואפי' הרבים הם עובדי כוכבים ע"ש:

ואין שם אלא עובד כוכבים א' מותר. עבה"ט ובתשב"ץ ח"ג מי שהיה לו יין כשר בתחתית הספינה ועליו הרבה הטסים יותר משבעים שא"א לבא ליין כשר כ"א ע"י שיפרקו וכ' היהודי השומר כן להקהל והוא הלך לו והספינה הלכה משם לעיר דרך ישר אין לחוש לפריקה וטעינה והיין כשר ע"ש:

ואם רובן ישמעאלים. עבה"ט ובתשב"ץ ח"א סי' ג' גנבים נכנסו לאוצרות יין של ישראל והיה שם חביות שלא היו סתומים כראוי רק אבן מונח ע"פ כל אחד ולקחו הגנבים ב' או ג' אין הנחת האבן מועיל לומר דלא טרח אך כיון דישמעאלים הם אין חוששין לספק מגען שדינם בזה כגר תושב ע"ש. ובשו"ת חוט המשולש טור א' כתב גנבים שנכנסו לאוצר יין והגנבים ישמעאלים וגם היין מעורב בדבש מ"מ אין להתיר החביות החסרים רק אותם שנשארו סתומים ע"ש:

וכשראו שהוא יין לא נגעו. עבה"ט ובתשב"ץ ח"ג סימן קמ"ח גנבים שנכנסו לאוצר ומצאו ב' חביות סתומות ופטים אחד ובו צמוקים דרוכים להוציא מהן יין וגנבו חבית אחת והב' פתחוה והניחוה אם ברור שלא היה ישראל רק ישמעאלים החבית הפתוחה ימכור לעובד כוכבים והכלי צריך הכשר והפיטם כיון שלא נעשה בו מעשה אין לחוש כלום שאפילו נגעו בו עובדי כוכבים יש להתירו כמ"ש בשם רשב"ם שאם נגעו עובדי כוכבים באשכול כו' כ"ש במגע ישמעאלים ע"ש:

ופתח האוצר סגור. עיין בה"ט ובשבו"י ח"ב סימן ע"ב ישראל ששכר מרתף אצל עובד כוכבים ושם בו יין במפתח וחותם כדינו ופתחו בית העובד כוכבים וגם המרתף ובבוקר הרגישה שפחה קטנה ורצתה בבהלה אל יהודי והודיעה לו והלך ומצא החביות סתומות ומליאות ולא שום לחות סביב אין לחוש כלל ועיין בב"י סימן קכ"ט ובת' הרא"ש בשכח לסגור המפתח כו' ע"ש בעובד כוכבים שנמצא במרתף שהיה בו חביות סתומות ופתח א' מהם וכאשר בא הישראל נשאר ביני דני וראה אותו הישראל יש לאסור כיון שהחבית היתה סתומה ונמצא פתוח וכמבואר בסימן קכ"ט סעיף י"א בהג"ה זאת ועוד אחרת שמצא מינקת כפופה על החבית והוא לא תלינן בדבר הרגיל וראוי להחמיר אף דהוי מגע על ידי ד"א וניצוק כמבואר בסי' קכ"ד ע"ש. וכתב בשו"ת בית יהודה סי' י"ב בישראל שהיה לו חדר סגור ובו כמה חביות יין ובא עובד כוכבים המשמשו ואמר להאדון שמצא הפתח פתוח והלך האדון לשם ומצא מגופת החביות פתוחה והברזות נתון בהם קנה והוא צבוע ביין אדום והכהו שיודה והודה שהוא ועובד כוכבים חבירו עשו זאת ויחפש ומצא בכליו מסמר עקום כעין מפתח וכתב עפ"י תשובת הריב"ש שהביא הב"י רס"י קכ"ז וכתב דמ"ש הריב"ש אא"כ יש הוכחה שנגע ביין שהיו פתוחות ונסתמו מ"מ לא

אסר אלא כשנמצא עומד בצד היין (ובאמת מתשו' הריב"ש נראה דלא מיירי בהכי וצ"ע) הא לא"ה הוי ספק לא על ואימור ישראלים נכנסו וגנבו כמ"ש בסי' קכ"ח סי' והודאות העובד כוכבים שפתח המפתח ומשך היין הא קי"ל דאין עובד כוכבים נאמן לאסור ואפילו ישראל אינו נאמן כשאינו בידו כמ"ש בסי' קכ"ח ועי' ברמ"א סי' ק"י סעיף ח' ואף דכאן ודאי היין נפתח ושלחו בו יד מ"מ כיון דלולי דברי העובד כוכבים היה מותר כיון שלא נמצא עומד בצד היין בצירוף הריעותא אין לאסור מחמת דברי העובד כוכבים ע"ש. ולענ"ד צ"ע בזה דאיכא רגלים לדבר טובי וקצרתי:

סימן קל

אם נתקלקל. עיין בנ"ב מ"ת סי' ע"ב יין שהפקיד יהודי אצל עובד כוכבים חותם בב' חותמות כד"ת אך אז היה זמן התסיסה ומחמת חוזק הרתיחה שהיה תוסס הרבה כח הרתיחה דחה המגופה לחוץ ונתקלקל החותם והעובד כוכבים הלך והודיע את יהודי שיבא ויתקן יינו יש להקל בהפ"מ דכיון שהפקיד בביתו ובידו להודיע ומסתמא תיכף בא להודיעו ואינו מתמהמה לאפוקי נפשיה מחשדא וע"ש שמעשה שהיה הא"י עם היין בדרך והיהודי לא היה עמו וכשבא עם היין אמר הא"י שחותם נתקלקל בדרך שנפלה העגלה יש לאסור כיון שאף שרואה שנתקלקל אין בידו להודיעו ונשאר אח"כ בידו פתוח לכן אסור ע"ש. וע' בשו"ת פמ"א ח"ב סי' ע"ו שכמו שאלה זו ששאל השואל שנתקלקל החותם מחמת התסיסה נשאלה לפניו והורה לאסור כיון שהישראל סמך על ב' חותמות והיין במרתף של עובד כוכבים לא מירתת כלל ואף שבעה"ג סימן נ"ח כ' דאף ביש לחוש ששתה ע"י הייבר יש להתיר במקום שיש עוד צדדים להיתר אבל בנ"ד ליכא שום צד היתר כו' ע"ש ומשמע מדבריו דאף בהפ"מ דעתו להחמיר:

ביד ישראל המפתח וחותם. עבה"ט ובתשב"ץ ח"ג סי' פ"ט עובד כוכבים המטהר יינו ע"י ישראל ומניחו אצל עובד כוכבים בחצרו ובלילה סוגר השומר במפתח וחותם במפתחות שבארצות אלו שבקל יכול להזדייף צריך שני חותמות ע"ש. ובש"ת מוהר"י קצבי סי' ז' במומר שעשה יינו בטהרה וסגרו באוצר ע"י אשתו היהודית בתנאי שלא יכנס הוא שם רק אשתו והמומר דר עם אשתו בחצר ישראל בשכירות בבית שעל גבי האוצר והמפתח ביד המשכיר רק בעת שצריכ' למכור יין לוקחת המפתח וסוגרת ומחזרת המפתח וכתב דאף לדעת המחמירין ביצא והפליג דבעי מפתח וחותם. מ"מ כיון שהתנה שלא יכנס ואשתו משמרתו וגם הישראל דר שם ומפתח ביד הישראל וטרח לדרוך בטהרה ולהוציא הוצאות וגם כי הוא מומר לישמעאלים והוא גופיה גזירה ואף

מאן דמחמיר בחשוד טפי מבעובד כוכבים היינו לענין להפקיד אבל לשמא נגע בו ובגונא דהכא כיון שברשות ישראל ובמנעול אע"ג דבעלמא מפתח לא חשיב כחותם הכא איכא למימר דשרי וטהור ע"ש:

עומד בצד. עבה"ט ונ"ב מ"ת סי' ע"ג אחד שכר מרתף אצל א"י והא"י יש לו ג"כ יין שלו באותו מרתף והישראל חתם יינו בחותמו ופעם אחת היה חסר להישראל כמה מדות יין מחבית אחת ומן אז והלאה לקח הישראל לידו המפתח כו' ופעם אחת שכח הישראל לחתום איזה חביות ובא למרתף ומצא הא"י שם עומד אצל החביות שהם בלי חותם ומצא החביות חסרים ושאל אותו איך בא בלי מפתח והראה שיש לו עוד מפתח שהיה לו אשתקד ונאבד ועתה מצאו והורה לאסור את החביות הפתוחות שהרי חסר לפניך ומסתמא לקח ממנו ואף אם לקח ע"י מינקת שאינה כפופה יש צדדי היתר להנשאר בחביות מ"מ יש לחוש למינקת כפופה במקום דשכיח וגם יש לחוש שלקח הרבה ומילא ביינו הגרוע מזה ואפילו בהפ"מ בכיוצא בזה אין להתיר ע"ש:

ע"י חור וסדק מותר. עבה"ט ובתפארת צבי חיו"ד סימן ט"ו מי שהוליך חבית יין והיה המגופה חתומה אך לא הברזא והישראל הלך למלון וישן שם והניחו להחביות על העגלה והעגלן עובד כוכבים יש להתיר דמירתת כמ"ש רס"י קכ"ט וגם שהיה מונח בענין שלא ליקח הברזא וימשך אם לא שיהפוך החבית והיא גדולה שא"א לעשות לבדו אם לא בטורח גדול ובסיועת אחרים ועי' סי' קכ"ד סעיף כ"ד ובסי' קכ"ח וקכ"ט בש"ע ס"ק מ"ב. וגם שאין ידוע אם עובר כל השוליים ועש"ך סי' קכ"ח ס"ק ח' דמספק לא אסרינן שמא יגע בגוף היין ע"ש:

סימן קלא

מותר בכל ענין. עבה"ט ונ"ב מ"ת סימן ע"א יין שעשה בעל הכרם עצמו ע"י ישראל והוא ברשות בעל הכרם בב' חותמות או מפתח וחותם אם הוא שוכר יהודים לשמור בטהרה ונתן שכר שמירתם יש לצדד להתיר כיון שמוציא הוצאות על טהרת יין חושש להפסד יציאותיו והרי הוא כמו שקונה מכרמים אחרים ואף שר"ת לא התיר אלא בקנה וטרח להוליכו מ"מ יש לצרף זה להקל בב' חותמות אפילו בשתיה ועיין שם בשומרים שהפקידו המפתח ביד עובד כוכבי' עצמו רק שחתמו המפתח בחותם שלהם כדי שאם יצטרך איזה תיקון בהיין ימצא הא"י רוכלים המחזירים שיפתחו החותם ויעמדו עד שיתקן ויחזרו ויחתמו בחותם שלהם וזה מנהג רע וגרוע ובפרט במדינות דשכיחי מומרים שיש להם חותמות מכבר ולכן אם אין המפתח עדיין חתום בחותם הראשון

אין להתיר אבל אם חתום עדיין בחותם שהחתימו שומר הראשון אם החותם שהחתימו המפתח הוא עצמו החותם שעל היין עדיין יש חשש שאין זה חב"ח דאפילו מאה חתימות כחד חשיבי כיון שכולם דפוס חותם אחד. ומ"מ אם יש לחוש שבעל הכרם יתבע לאיש המטהר יין ?ודיה הוצאות משפטם שהצורבא מרבנן לא צוה לו על השמירה כדין וגם יהיה ח"ו לחילול כבוד התורה יש להקל כשהשומר הראשון בעצמו ילך ויכיר חותמו שעל היין ולסמוך על דעה א' שבסימן קי"ח דסגי בחותם אחד אם מכיר חותמו כנ"ל וכ"ז להוראת שעה מחמת הלחץ הנזכר אך בשנים הבאים אם ירצה הא"י שישלח לטהר יינו ידע שבשעת עשיית היין צריך שיהיה יושב ומשמר ולא סגי אם יחתמוהו או יחתמו החדר ואחר שיעשה היין לא ישאר היין ברשות בעל הכרם אלא ישכור לו מרתף אצל א"י אחר והשומר יהודי ימסרהו ברשות הא"י ההוא בחותם ומפתח או בשני חותמות ויתנה בפירוש עם הא"י בעל המרתף שלא יניח את הא"י בעל הכרם לילך שם ולפתות החותם בלא רשות משומר היהודי וכשירצה להוליכו למקומות אחרים למכור ליהודים לא יניחנו הא"י בבעל היין רק ישכור א"י אחר להוליכו וגם כן יעמוד ישראל שישכור העגלן ההוא ויחתמנו כדין בב' חותמות כל חותם באותיות אחרות ע"ש:

סימן קלב

המעות אסורים. עבה"ט וע' תשובת תשב"ץ ח"א סי' י"ד ישראל מכר לעובד כוכבים חבית יין כשר בתנאי קודם שימשכם העובד כוכבי' וינסכם יכתוב לישראל המוכר כתב שיעבוד בכת"י ואחר כך ימשכם ויעשה עמם כרצונם אין אסור רק כשמוכר מעט כדי לנסך אבל במוכר חביות לסחורה אין איסור רק לענין הפירעון שלא יהיה דמי י"נ ביד הישראל וצריך לדעת איך לנהוג ע"ש:

סימן קלג

אסור להיות תורגמן. עשו"ת בית יהודה סימן כ"ז בקונה לעובד כוכבים י"נ בחנם ?בני? ס סרו' אלא שלקח בזול ואמר לו שקנהו ביוקר מבואר בסימן קל"ג דאסור להיות תורגמן למכור וה"ה לקנות וכאן לא שייך ממשכנין כנגד שכרו דבאמת אין כאן שכר סרסרות שלא נעשה סרסור להמוכר והקונה אין נותן שכר סרסרו' אך הכא אסור טפי משום דאין לעובד כוכבים שליחות והו"ל כקונה לעצמו וחוזר ומכרו לישראל וכיון שע"י הקנין בא לו ריוח אותו תוספות אסור ואם נתערב במעט היתר יוליך הנאה ואם יושב ביחוד אצל עובד כוכבים לבדק מעות שפודה ונותן שכרו ביום שמכר י"נ שכרו אסור ואם כל היום

מוכר שאר דברים רק שעה א' מכר רואין אם מדקדק עמו ואם לא היה בודק אותה שעה לא היה נותן לו שכר כל היום אסור כדין העבר לי ק' חביות ע"ש:

סימן קלד

דבריו בכאן סותרים. עבה"ט ובנ"ב מ"ת סי' ס"ח ג' חביות יין חסירים ולקחו בשוגג מחביות של יין נסך ומילאו הג' חביות ואין כאן הפסד כלל שיכול למכרו באותו דמים ממש אם המילוי היה ע"י כלי שפיו רחב דלית ביה היתירא דקמא קמא בטל אין להתיר בביטול ס' אף באין הפסד רק במקום הפסד ואם אירע שמורה אחד התיר אף בלא הפסד אי"ן לסתור הוראתו אבל אם מלאו החביות בכדים קטנים שאין פיהם רחב כ"כ כגיגית שפיר יש להתיר כיון שיש מתירים בכה"ג בשתיה ע"י ביטול בס' ואף שבש"ע סימן קל"ד פסק דמחביות אסור מ"מ מצרפינן דעת הרא"ש להתיר עכ"פ בזה הזמן ומותר אפילו בלא הפסד ע"ש. וכתב בכנסת יחזקאל סימן ל"א מביאי יין שבדרך אירע מקרה שהוצרכו ד' חביות תיקון ע"י עובד כוכבים ולכן חששו להם להחזיקם בסתם יינם וכשבאו לבית לקח המשרת ד' חביות למלאות לו חביות ובתוך הד' חביות היה אחד מן הד' חביות הנ"ל שחששו להם והמילוי ע"י מינקת שמחזיק ערך חלק ך' מהחביות וכתב דאף דאין ס' וגם החביות סתומות דלא מהני ביטול מ"מ זה שמילא במינקת ובכל עת מפסיק לראות כמה צריך עוד אמרינן ראשון ראשון בטל. הגם דש"ך פוסק דחוזר וניעור וכן בשו"ת עה"ג סימן ע"ז שם לא היה הפ"מ שאיתן מושבו של בעל עה"ג בק"ק מיץ שמשם היין בא משא"כ בנ"ד דהוי הפ"מ וגם בהחשש שחששו להד' חביות היה מקום לצדד להתיר לכן יש להתיר בהפסד ומ"מ יש לחוש למ"ש הש"ך סימן קל"ד ס"ק ט"ו ע"ש לכן גם בזה ימכור חבית אחד לעובד כוכבים שלא יהנה מתערובו' מן איסור שנמכר בפחות כידוע שיין כשר ביוקר יותר מיין ש"ע ע"ש. ובתשב"ץ ח"ב סי' רס"ב בייי"נ שנתערב ביין כשר וחילק בין מערה מאיסור לתוך היתר ובין מערה מכלי גדול או מקטן ע"ש:

סימן קלה

כלי נתר. עשו"ת ח"צ סימן פ"א ולישב דברי הרמב"ן דס"ל דמהני יישון לכלי נתר מה שהקשה עליו הרשב"א וע"ש שכתב דההחזרת כבשנות ודאי מהני בכלי נתר ודלא כדמשמע מהרשב"א ע"ש:

סימן קלז

כלים האסורים. עבה"ט ועשו"ת שבו"י ח"ג סימן ע"ג יורה של עובד כוכבים שעשה בו יי"ש מיי"נ אינו אוסר דיעבד אחר מעל"ע אפילו בלי עירוי והגעלה אע"ג דיי"נ עצמו אינו פוגם מחמת מעל"ע כדאיתא סי' קל"ז מ"מ יי"ש שנשתנה על ידי רתיחת האור והוא רק זיעה הוי כשאר משקה ונעשה לפגם וכ"כ בס' פרח מטה אהרן. ומ"ש המג"א סי' תנ"א ס"ק מ' ומשמע בת"ה כו' אין שם משמעות והמג"א סי' תמ"ז ס"ק כ"ה הניחו בצ"ע ואין ספק מוציא מידי ודאי דתשובת פרח מ"א ולכן יש לכלים אלו תקנה ע"י הגעלה גם הקנים שבו ע"י אבנים מלובנים ומים רותחים עכ"ל אבל בנ"ב מ"ת סי' ס"ז כתב יין שהושם בחביות שנשתמש בו מקדם יי"ש של יי"נ ומרגישים ביין זה טעם וריח של יי"ש יש להחמיר ולאסור ואין מועיל בזה נטל"פ כמ"ש הט"ז בא"ח סי' תמ"ב והמ"א סי' תנ"א דאף דהתם מיירי לענין אחר מעל"ע משא"כ כאן י"ל דיי"ש פוגם ביין מצד טבעו מ"מ מי יכריע אם הוא לפגם או לשבח. וגם מצד ביטול בס' י"ל שאין כאן ביטול עש"ך סי' קל"ז ומכ"ש יי"ש שהוא חזק ואמיץ וחריף בודאי נבלע בכלי בכולו ומכ"ש בזה שמרגישין בהיין טעם הייי"ש ועינינו רואות שלא נתבטל ולכן קשה להקל אף ?ברכ"מ ע"ש:

וכן מותר למלוח. עבה"ט עי' בעי חיי חיו"ד סימן קע"ד לענין כלי יין לתת שכר עיין בביאור דברי הר"ן בזה:

סימן קמא

יורות קומקמוסים. עבה"ט ושו"ת פרי תבואה סימן נ"א ונ"ב בצורות שנמצאו חקוק על כפות שאוכלים בהם דינם ככלים מבוזים וגם י"ל דאינו רק רושם עבודת כוכבי' שרשם האומן לסימן וגם יש לצרף דעת רי"ו דלא אסרו אלא בבולט וע"ש:

בין שוקעת. עבה"ט ובשאילת יעב"ץ ח"א סימן ק"א בדבר הכסף שהדפיס איש אחד באמשטרדם בעת קבלת הגאון החסיד מהו' אליעזר ז"ל והיה תבנית ראש עד החזה עם פרצוף פנים שלם בולט בודאי לא נעשה מדעתו שזהו איסור מוחלט אפילו אחרים עשו לו כ"ש הכא דישראל הוא העושה כו' ועי' תוס' ב"ק במטבע של אברהם אבינו כו' ע"ש. וע"ש שמר אביו הגאון ח"צ נקרא מקהל ספרדים אשר בידו לזכותם להקביל אור פניו ולא יכלו לו אנשי שלומו לפתותו ולהעבירו על דעתו דעת עליון להניח לצייר דמות דיוקנו ומשוח בששר אף דבציור של צבע רוב הפוסקים ככולם ס"ל שאין בו חשש איסור ומה גם בחצי פרצוף בלבד לית דחש כה"ג מ"מ לא רצה אף שהפצירו בו הרבה מרוב חסידותו וקדושתו והם לא נחו וע"י אומן מופלא נעשה כל ציור פרצוף פניו הנורא

בזריזות עצום שלא בפניו ואור פניו לא נפל ולא חסר ממנו מאומה מהשווי כמעט רק נשמת רוח חיים ונעשה ממנו טופסים כו' ע"ש. ועי' בח"ב סי' ק"ד במנורת חנוכה שיש עליו צורת חצי גוף אדם בולטת וניכרת צריך לקלקלה ולהסירה אף שהיתה ביד אדם גדול אין להשגיח בזה לחוש לכבודו דאיפרושי מאיסורא שרי אפילו בחייו וכ"ש לאחר מותו היא כשגגה כו' וגם אמרינן בחולין וכתת נחש הנחושת וכו' אלא מקום הניחו כו' ע"ש:

מותר לצור. עבה"ט ועי' בעי חיי חיו"ד סי' קע"ה על המנורות של נחושת ומצוייר בהם צורות והביא שם תשובת הרדב"ז סי' ק"ז ותשו' מבי"ט ח"א סי' למ"ד ותשובת רבו מוהרי"ט ז"ל והעלה להחמיר אף בצורת בהמה חיה ועוף אם לא יפחות הצורה בענין שיוכר הפיחות:

ואפילו אינה גבוהה. עבה"ט ושו"ת ח"צ סימן ס' מורה היתר במנורה של שבעה קנים של שמונה נרות על ראשה שאין זה דוגמת מנורה של בהמ"ק שלא היה רק שבעה נרות וגם מוהרי"ק מודה בזה וע"ש דמשיג על מוהרי"ק שדעתו שאינו דוגמת כל שנראה דוגמתו אסור ועמ"ש אא"ז בבכור שור מ"ש על הש"ד בזה ועי' בספרי ב"א חלק א"ח סי' יו"ד:

סימן קמב

אסור לישב בצלה. עבה"ט ושו"ת שב יעקב סי' ל"ד ול"ה מה שקורין איזה אילנות בלע"ז שלועזין בו לאשרה הכתוב בתור' האילנות מותרים ואין לחוש שמא נעבד ומכ"ש אם קצצו עובדי כוכבים אותו אילן ומכרו לחרש עצים לעשות בו מלאכתו אין לפקפק לאסור שאין לך ביטול גדול מזה ואפילו לגבוה מותר דאע"ג דאוסר בא"ח בנרות לצורך בהכ"נ. היינו בודאי של אלילים ולא בספק ומ"מ הרוצה להחמיר לפי שנקרא בלשון של אשירה והוא מאוס בפי הבריות להשתמש בו לבהכ"נ למצוה יחשב לו ע"ש:

סימן קמה

והמעיינות של רבים. עבה"ט ובשאילת יעב"ץ סי' כ"ב כתב לתרץ מה שתמה על הש"ך סי' קמ"ה דמוכח מש"ס דף מ"ז דמים תלושים של רבים אסורים דהא בריש דף נ"ט קאמר הש"ס לא צריכא דטפחינהו מוכח של רבים שרי ע"ש ובסי' כ"ג באורך:

סימן קמו

אלילים. בשו"ת פני אריה סי' צ' כ' ליישב דברי הרמב"ן בעבודת כוכבים דף נ"ז שאין ביטול מועיל לגבוה דלא תקש' מתמורה דף כ"ט דקאמר מדאצטריך נעבד ומ"ש על דברי המ"ל פ"ג מהל' איסורי מזבח במה שתמה על תוס' דחולין דף ק"מ ע"ש:

סימן קמז

ועיין בא"ה סי' קנ"ו. עבה"ט ובשו"ת בית יהודה סימן ה' בענין שעשה שותפות עם עובד כוכבים בזה"ז ועשו"ת שער אפרים חא"ח סי' כ"ד ועשו"ת ושב הכהן סי' ל"ז ל"ח מברר מה נקרא גר תושב לדינא וגם דב"נ מוזהרים על שיתוף וכ"כ בתשובת שער אפרים סי' כ"ד לולי שלפי פירושו של הש"א אסור להשביע אם נשבע בשם עבודת כוכבים גמור בשיתוף. ולפמ"ש שם שכוונת התוס' והרא"ש שלפי שאין מוזהרין לישבע בשם עבודת כוכבים אפי' בכהאי גוונא שרי ע"ש:

סימן קנא

שהוא קונה אותם לסחורה. עבה"ט ובשו"ת פני יהושע תיו"ד סי' ג' אסור לפני עור דעובד כוכבים הוא איסורא דרבנן בזמן הזה דהא הקב"ה עמד וכו' כדפירש"י בעבודת כוכבים דף י"ב ולכן במ"ש רמ"א באה"ע סי' ה' ב' דעות בענין למכור תרנגולים לעובד כוכבים שיודע בו שהוא מסרסן אפשר לנהוג לקולא במקום צורך קצת ע"ש וכתב בתשב"ץ ח"ג סי' רס"ד דאף שמן הדין מותר לישראל לבשל לב"נ נבלה ולהושיט לו שאין אסור להושיט לב"נ אלא אמ"ה. מ"מ יש בזה כיעור להתעסק בנבילה וליכא משום איבה דמצי לאשתמוטי מיניה ע"ש. ובסי' רצ"ו כתב בני מעיים של שחיטת עובד כוכבים אסור להושיט לב"נ משום לפני עור וב"נ נקראו כל העובדי כוכבים אף ישמעאלים חוץ מישראל ע"ש:

סימן קנג

מפני שהם חשודים. עבה"ט ובתשובת ח"צ סי' פ"ד בהמה הנרבעת לעובד כוכבים מותר לשוחטה ולאכלה וכ"כ הט"ז סי' קנ"ג ודלא כב"ח בתשובה סי' קמ"א שאין להחמיר אם לא במקום שנהגו העובדי כוכבים שלא לאכלה והוא מפורסם ומטעם חילול השם בעיני העובדי כוכבים וכמ"ש בספר חסידים ע"ש ועיין במקום שמואל סי' צ"ח משיג על תשובת בית יעקב סי' ק"ח דס"ל דמדינא אסורה לשחוט לכתחלה בהמה הנרבעת לעובד

כוכבי' ודוחה ראיותיו ומסכי' לדברי הט"ז והצ"צ סימן מ"ו וק"א שם מבן המחבר ע"ש ומ"ש ג"כ בשם הב"ח בתשובה סי' קי"א להתיר אלא שסיים בסוף משום הרחק כו'. ז"א דהב"ח שם כתב דאף לפי פסק הרמב"ם דאין הבהמה נהרגת ברביעת עובד כוכבים מ"מ משום הרחק מן הכיעור ראוי שלא לקיימה בחיים אלא ימכרנה לעובד כוכבים לאכלה והדמים מותר בהנאה אבל הב"ח גופא ס"ל דאסורה בהנאה ונהרגת דקי"ל כרב ששת ע"ש אלא שכתב ואיני כדאי לחלוק על פסק הרמב"ם ומ"מ נראה אפילו יהיה הדין כדברי הרב כו' והוא דרך עמים וכן מבואר בשו"ת ח"צ סי' פ"ד שהב"ח דעתו לאסור וכמש"ל:

סימן קנט

מומר. כתב בשו"ת שבו"י ח"ב סי' ע"ג בדין מסור אם מותר להלוותו בריבית. הש"ח פסק דאסור ובח"צ מתיר וכן בתשובה שבסוף קיצור פרדס לת"ה כתב דמותר והמחבר כתב דבמסור אסור דלמא נפיק מיניה זרעא מעליא מה"ט אסור לאבד ממונו ביד כדאיתא בח"מ סי' שפ"ח. ועכ"פ ספיקא הוי ומ"מ אין מוציאין מיד המוחזק עיין בשו"ת סי' מ"ג כתב דאפילו מומר לערלות כיון שכופר בפרהסיא הוי כשאר מומר של הפוסקים דמותר להלותו ברבית ה"נ שרי וכן במסור אע"ג דאסור לאבד ממונו מ"מ בזה שנותן מדעתו שרי ע"ש וצ"ע וע' במ"ל הל' מלוה שהאריך בזה:

כתב בשו"ת תפארת צבי סי' ס"ג בדין מומר ומסור ע"ש וכתב דאף להמחמירין במומר דאסור להלות לו ברבית מ"מ אם לקח לא יחזיר ואם לקח רבית מישראל ואח"כ נעשה מומר א"צ להחזיר לו דהאיך אהדר ליה כי היכא דניחי היינו שיהיה חי עכשיו וכיון דעכשיו הוא מומר אזיל ליה העשה והניח בצ"ע וע"ש עוד בענין כותים וקראים:

סימן קס

בשו"ת תפארת צבי סי' מ"ח ומ"ט באם אמר המלוה אני אלוה לך ותן מנה לפלוני דהוי ר"ק אז אם הלוה נתן למקבל המנה דרך מתנה אין לו על המקבל כלום ויתבע את המצוה ליתן לו מדין ערב (לענ"ד צ"ע בזה כיון שהמעשה נתקיים שבאמת הלוה לו אין כאן תביעה מדין ערב רק שיכול לתבעו לאמוד טובת הנאה של המלוה בזה כמה היה נותן לאיש שיהיה שומע לו ליתן לפלוני מנה והנאה זו היא ר"ק שקבל וצריך להחזיר) אבל אם נתן לו ואמר לו אני נותן לך עבור שאני צריך ליתן לפלוני עבור הרבית שפיר מחזיר אם הוא רבית קצוצה ע"ש:

כתב בשו"ת נ"ב ח"א סי' מ' מותר ליתן זוזי דיתמי קרוב לשכר ורחוק להפסד וכן נהגתי וכתבתי בשטר עיסקא שעשיתי עם המקבל שזה זוזי דיתמי וקבל קרוב לשכר כו' ע"ש: כתב בשו"ת משאת משה חלק יו"ד סי' י"ז בהלואת אלמנות בריבית דרבנן במקום שנתפשט המנהג שאין מוחין בידם. ויש לצדד דמסתמא הוי כהתנ' דטרח בעסקא בשבילה ואם עתה אינו רוצה ליתן לאו כל כמיניה ומכ"ש כשנשבע לקיים פשר דבר שהבטיחו ושלא ישנה מהכתב שמחויב לקיים אבל ברבית דאורייתא יש למחות בידם ולהענישם ע"ז ע' שם: ושם כתב עוד בקטן שהלוו מעותיו רבית דרבנן והגדיל הקטן ובבא הפרעון אין הלוה רוצה ליתן הרבית והעלה שגובה הרבית שבזמן קטנות ואפי' אחר שהגיע זמן הגדלות יש מקום להתיר דעיקר טעמא לפי שאינו רגיל להתעסק כו' ואם בשעת הלואה זקף גם הרבית במלוה והם רבית דרבנן שהתירו לו מחויב זה לשלם: וכתב עוד באחין גדולים וקטנים שאוכלים בתפיסת הבית מנכסי אביהם שביד אפוטרופסים והוא מלוה ברבית דרבנן לצורך פרנסתם והעלה שהלוה מחויב לשלם להאפוטרופוס ויוכל ליתן חלק זה להקטנים ומ"מ הגדולים רשאין ליקח בנכסים האחרים כנגד זה ע"ש: וכ' עוד שם בשטר שכתוב בו ק' גרוש' שהם מ' זהו' רוספידים שזה היה בעת שהווינציי' היה ב' אריות וחצי ועתה בשעת פרעון שוה ג' אריות והעלה שצריך לשלם מ' רוספידים והביא שם מתשובת מוהרש"ך ח"ב דאין בזה משום רבית וגם לא אמרינן הלך אחר התחתון. ובמעות הקדש שמתירין בא"ר אפילו לכתחלה נראה ודאי דשרי וכ"ש למאי דכתיבנא דאפי' איסור דרבנן ליכא"ש:

כ' בשו"ת משאת משה חלק יו"ד סימן י"ח באפוטרופסים של מעות הקדש שהלוו ברבית קצוצה והלוה לא רצה לשלם והכריחוה לשלם וכבר נתחלק לעניי עולם כיון שאין לו על מי לחזור אין האפוטרופוס מחויב לשלם מכיסו ע"ש:

סימן קסא

כתב בשו"ת הרדב"ז ח"ג סימן תרל"ה המלוה את חבירו אסור לו לפרוע חובו של מלוה משום הערמת רבית ואם עבר ופרע אין מנכה לו דאבק רבית אין מוציאין ומצי אמר מפייסנא הוינא ונמצא שזה חוטא נפסד ע"ש:

כתב בשו"ת נ"ב חי' ע"ה במוכר סחורה לשמעון במנה ושמעון מתחייב כשיהיה לראובן מעות מחויב לחזור למכור לו במאתים אם מתנה עמו בתנאי בעת המכירה על זמן וכל שלא כלה הזמן אינו יכול למכור לאחרים אפשר שיש בו משום רבית אבל אם לא התנה לכך ובידו למכור אימת שירצה ואז לא יהיה לזה עליו כלום אין בו משום רבית ולכך

בשומא דהדרא אפילו נתייקר כמבואר בסי' ק"ג אין בו משום רבית כיון דזבנא כו' לא הדרא ע"ש:

[אבק רבית אינה יוצאה בדיינים]. כתב בשו"ת הרדב"ז חלק ג' סימן תרל"ה [סימן אלף ס] המלוה את חבירו אסור לו לפרוע חובו של מלוה משום הערמת רבית, ואם עבר ופרע אין מנכה לו, דאבק רבית אין מוציאין ומצי אמר מפייסנא הוינא, ונמצא שזה חוטא נפסד, ע"ש. כתב בשו"ת נודע ביהודה [מהדורא תנינא יו"ד] סימן ע"ה במוכר סחורה לשמעון במנה ושמעון מתחייב כשיהיה לראובן מעות מחויב לחזור למכור לו במאתים, אם מתנה עמו בתנאי בעת המכירה על זמן וכל שלא כלה הזמן אינו יכול למכור לאחרים אפשר שיש בו משום רבית, אבל אם לא התנה לכך ובידו למכור אימת שירצה ואז לא יהיה לזה עליו כלום, אין בו משום רבית, ולכך בשומא דהדרא אפילו נתייקר כמבואר [חו"מ] בסימן ק"ג [סעיף ט בהגה], אין בו משום רבית, כיון דזבנא כו' לא הדרא, ע"ש. שם סימן ע"ו באחד שהתחייב לתת דירה לבנו כמה שנים בעד חוב, ומת (המלוה) [הלוה], ובא זה לגבות עם עוד בעל חוב, אין מנכין לזה מה שדר מחמת רבית קצוצה, משום שאין על המלוה חיוב להחזיר ליורשי לוה רבית קצוצה שלקח מאביהן, ומכל שכן נגד בעל החוב של הלוה, והבן נקרא מוחזק בנכסים ואם כן אם מנכין לו השכירות הוה כמוציא מידו, ודין הוא שאין מוציאין מידו ליורשי הלוה, ומכל שכן לבעל חוב של הלוה, ע"ש:

כתב בתשובת מוהר"י הלוי סימן ב' ראובן היה לו שט"ח על עובד כוכבים על ג' אלפים ומכרו לשמעון בעד ב' אלפים על תנאי שאם לזמן פלוני יתן לו ך"ד מאות זהובים יחזיר לו השט"ח ההוא. והעלה שאף שהמקח קיים עד זמן הקצוב מכל מקום כשיתן לו המוכר לזמן ההוא ב' אלפים צריך להחזיר לו השטר דהו"ל הלואה למפרע והתנאי ליתן לו הת' זהובים הנוספים אסור לקיימו ואם נתן לו בטעות צריך להחזיר דאפילו אבק רבית כשנתן בטעות צריך להחזיר כמבואר בסימן קס"א ע"ש:

עוד שם סימן ה' מה שמנהיגי הקהל נותנים שט"ח על עצמן מקרן וריוח להמלוה על צד היתר הנוהג בין יחיד לחבירו שיתעסק בהם איזה זמן עד שירויח כו' אין זה היתר אף שהוא צורך מצוה וגם המלוה אסור להלות אך יוכלו ללות מעובד כוכבים ויגידו לו שהם שלוחי הקהל לשלם קרן ורבית לזמן דהיינו שיגבו מהצבור ואם לא יגבו ישלמו מכיסם ואף שנעשו ערבים קבלנים שרי ולא דמי לישראלהערב לישראל בעד עובד כוכבים וגם יוכלו ליתן משכונות שלהם לעובד כוכבים בתורת שאלה שמשאילין אותם להקל על הלואה זו וע"ש עוד דרך תקנה בהלואה זו וקצרתי:

כתוב בשאילת יעב"ץ ח"א סי' קמ"ז מי שנטל רבית קצוצה מחבירו והלה אינו תובעו הוא מחויב להחזיר מדיני שמים ואם מחל לו בפירוש שוב אינו יכול לחזור ולתבעו ועיין בט"ז סימן קס"א וכנה"ג חולק וס"ל שהבע"ת גובה הרבית קצוצה שנתן לוה שלו והוא ז"ל כתב שהדין עם הט"ז כשזה מחל לאחר שנתן הרבית אז מעשיו מוכיחין ע"ש כמה חילוקים בדבר:

כתוב בשו"ת משאת משה חלק יו"ד סימן ע"ד וז"ל במ"ש הט"ז סימן קס"א ס"ק ו' באחד שטען שאין לי לשלם רק מה שמגיע לו מאחד שלקח ממנו רבית אין מגבין לו הך הוראה לא ברירא לי דהנכסים נשתעבדו ואף דיהיב מדעתיה התורה לא מחלה ומ"ש כיון דלית ביה משום וחי אחיך עמך ז"א דאם חסה על גופו מכ"ש על נפשו שלא יהיה לוה רשע כו' ע"ש:

כתב בשו"ת תפארת צבי סימן ס"ג מי שהלוה לחבירו ונתן לו אתרוג בעד רבית מותר לצאת בו דהא קי"ל דאף שצריך להחזיר מ"מ לא נחתינן לנכסיה אם כן כיון שקנה הוא שלו ובשביל שהוא מחוייב להחזיר ואינו מחזירו אין זה מצוה הבאה בעבירה שאין העבירה בשביל שנוטלו לצאת דאף אם לא היה נוטל היה עובר על מצוה דאהדר ליה כי היכי דניחיה ע"ש:

עוד שם סימן מ"ח באחד שנתן למלוה רבית קצוצה ומת המלוה מנכה ליורשים מה שנתן לאביהם רבית קצוצה שאין בידו להוריש ממון זה ליורשים שאם היה חי היה הלוה מנכה לו הר"ק מחובו ע"ש:

סימן קסה

כתב בשו"ת הר הכרמל סימן י"ז להלות מטבעות לחבירו וזה מחזיר לו כבדים מהם אף פחות מחומש אסור רק אם אין יכול ליקח שבח על הכבדים ואין הריוח מצוי והוא מלוה לו אדומים או מטבע כסף ומקבל אחרים די"ל אלו לא לוה לזה היה מחליף לעצמו מטבע זו והיה מוצא בהם כבדים ע"ש:

סימן קע

עיין בשו"ת ב"ח סי' קי"ד בישראל שהלוה לישראל ובשעת הזמן פרעון נתן לו משכון של עובד כוכבים שעולה עליו רבית ולפי שלא היה שוה כ"כ אמר לו שהוא ערב בעד הקרן שמחוייב העובד כוכבים והמשכון יהיה מסור בידך ולא תתנהו עד שישלם הרבית ועתה טוען שלא נעשה ערב על הקרן הדין עם הלוה דאפילו כדברי המלוה דהא ערב שלא

בשעת מתן מעות לא משתעבד ואפילו אם היה בב"ד מ"מ בזה לא שייך בההיא הנאה דהימניה דהא כבר היה משועבד ועומד ע"י שטר ומה שיתן לו הרבית בעד המשכון כנותן רבית בערמה שהמתין לו חובו וגם דבערב בעד הקרן הוי קרוב לשכר ואיכא רבית דרבנן ואין מוציאין מידו. ויש לתמוה על מוהרא"י שלא כתב רק להחמיר דמחזי כרביתא. ע"ש והרמ"א סי' זה שכתב במשכון על הקרן יכול להיות ערב על הרבית נראה דדברים אלו בסרסור שמוכר לחבירו משכון ואומר לו של עובד כוכבים הוא והמעות לצורך עובד כוכבים כו' ובנ"ד שכבר הלוה ישראל ראשון לעובד כוכבים ועכשיו הוא שמוכרו לישראל אם ערב לו בשעת מתן מעות בעד הקרן אפילו אינו בעד הרבית הוי קרוב לשכר ורחוק להפסד דאין מוציאין מיד המקבל ע"ש:

סימן קעז

עוד שם בסימן ל"ג בממרני שכותבים סתם והעיסקא מתנה בע"פ אסור משום רבית דרבנן ואין מחייבין אותו לשלם הריוח אבל אם התנה לפני עדים או אפילו בלא עדים אלא שנכתב משמעות הש"ח ע"ס פלוני קרן מדכתב קרן מכלל שניתן על עיסקא והוה ככתוב בפירוש ומחייבין אותו לשלם גם הריוח ע"ש ועיין בט"ז סי' קע"ז ובשו"ת שב יעקב:

כתב בשו"ת משאת משה חלק יו"ד סימן ט"ו בשטר עיסקא היוצא על היתומים וכתוב בו תנאי העיסקא ואח"כ כתוב ועתה נתרצה שמעון ביד חלקו מהריוח סך ס"ה גרוש' בכל שנה בין פחתו בין הותירו וכתב דהוי רבית קצוצה ומנכין הרבית שאכל וע"ש שכתב לחלק בין מ"ש מהריב"ל בח"ג סי' ס"ב וגם הביא מהראנ"ח סי' ט"ו ומבי"ט סימן קל"ב ושו"ת פנים מאירות ח"ב סימן קנ"ב ושאר תשובות. וע"ש שכתב דאע"פ שכתוב שבועה בשטר לא חיילא לעבור אדאורייתא ואפילו איהו גופיה ומכ"ש יתמי דלא מחייבינן ע"ש:

עוד שם בסימן למ"ד במי שכלל ש"ח עם הרבית משני חדשים דלהבא לפי שהיה לו כתב קודם לזה שמה שיתן לו מעות יהיה על עיסקא. מ"מ שטר זה נעשה באיסור וישבע הלוה שלא היה ריוח בעיסקא זו כי כן תיקן מוהר"מ ז"ל בעיסקא שמקבל נאמן עכ"פ על הרווחים. אם לא שיטעון שהודה לו הלוה בשעת כתיבת השטר שכבר היה לו ריוח מן העיסקא הקודמת או שיאמר להד"ם או א"י ישבע המלוה היסת ע"ש:

עיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק יו"ד סימן מ"א שמותר לתת לשולחני מטבע שאינה של אותה מדינה והשולחני מחייב עצמו ליתן לו בלייפסיג בירידי הסמוך לשלם במטבע העודפת סך מה מטעם דאין זה רבית רק אוספי קא מוסיף בשביל טורח והוצאה ואחריות

הדרך וכ"כ בשו"ת מים רבים סימן ל"ח שכתב להתיר מטעם זה וכתב דכ"ש כשמשלם מטבע של מדינה אחרת ע"ש דזה הוי כסחורה ועיין בספר בת עיני תשובה מהגאון מהו' חיים ראפפארט ז"ל בענין הלואה במטבע דריטליך לשלם מביתו מטבע זהב והמחבר ז"ל חולק עליו והיינו לפי שענין דרך הלואה גמורה וכן אני רגיל להורות בהלואה לזמן והמלוה נותן איזה מטבע והפרעון הוא במטבע אחרת החשובה יותר כפי השער שבשוק לכתוב בש"ח נתינת המלוה כמות שהוא עצה"ע ולכתוב שאם ישלם במטבע פלוני פטור מהעיסקא לפי שנעשה דרך הלואה והפרעון הוא במקומו משא"כ מו"מ של השולחני שהוא דרך מקח וממכר שאין המטבע רק כפירי ומחייב עצמו לשלם במקום אחר ג"כ במטבע שאינה של מדינה אין זה רק כחליפין בסחורה ודרך מקח וממכר שהרי אין להם שער ידוע ועולים ויורדים ושרי לכ"ע עיין שם ומצאתי בשו"ת מוהר"י הלוי ז"ל אחיו של הט"ז שמחמיר בזה שצריך ג"כ שיהיה המעות שאומר שיש לו במקום אחר מוכנים בידו בשעת עשיית העסק ואף שאין לו רק מעט מ"מ יוכל להקנות לו אותו סך ואומר לו בפירוש שמוזיל גביה כו' וטעמו דאל"כ אין זה דרך מקח וממכר שאין יכול להקנות מה שאינו ברשותו כו' ע"ש. ולענ"ד כיון שהוא מטבע שאינו מוצא שם ה"ז כמוכר פירות בהקפה כשאין לו שער ידוע ואינו מתנה עמו אם לשנים עשר חודש כו' דשרי ומכ"ש בזה דמוזיל גביה בעד הוצאה ואחריות הדרך וכמ"ש ואפשר דמהר"י הלוי מיירי שיש לו שער ידוע ומ"ש שם שהחילוף הוא עולה ויורד היינו במשך הזמן וגם מיירי שמתנה לשלם בעיר הסמוכה בענין שאין בזה הוצאה ואחריות הדרך וצ"ע:

ושם כתבתי שאין היתר לתת לבעל המעות ש"ח שיש לו על אחר העולה יותר שאף אם יכתב בשטר שם הלוה והוא ימכרנו למלוה בדין כתיבה ומסירה או כדין בדינא דמלכותא מ"מ לא יצא מכלל אחריות ואסור למכור בפחות אם לא שיכתוב בו שמוסר הש"ח ומסלק עצמו מהאחריות ע"ש:

כתב בשו"ת שב יעקב סי' ל"ה מה שנוהגין לכתוב תנאי העיסקא תחת הש"ח אין חוששין מחמת שיכול לחתוך תנאי העיסקא וישאר השטר בלי תנאי דאין חוששין לרשיעי. וגם אם יפול לפני יורש אין לחוש רק אם אין כתוב תנאי העיסקא ע"ג השטר דאין לחוש שהרשיע לחתוך ולגבות שלא כדין. ודוקא בתנאי שבע"פ אוסר הרא"ש דבתר שטרא אזלינן ע"ש. והשואל כתב לסתור והמחבר חזר להעמיד הדברים. ומבואר מדבריו דאם חותמן ע"ז המלוה והלוה דרך ההיתר עדיף טפי דהוה כשטר דעקר לשטר וע"ש באריכות בדברי הט"ז סי' קע"ו:

כתב בשאילת יעב"ץ ח"א סי' ל"ט ראובן ושמעון שקנו סחורה ביחד בהקפה על חצי

שנה והסוחר אמר שינכה ד' למאה אם יתנו לו מעות מיד ונתרצה ראובן ושמעון לא נתרצה והלך ראובן ושלם להסוחר ונכה לעצמו הד' למאה מ"מ כשגובה משמעון א"צ לנכות לו כלום ואין בזה משום רבית ודוקא אם לקח הסוחר שטר משמעון שאז זכה ראובן בדין קניית שטרות אבל אם היה החוב של שמעון לסוחר בע"פ שאז יש לו דין פורע חובו שלא מדעת וגם בלא"ה אין כאן במה שיקנה ראובן המותר כיון שאין קנין למלוה ע"פ. ואף אם צוה לראובן לשלם עבורו מ"מ שוב נעשה כהלואה ואסור ליטול יותר ממה שנתן לסוחר עבור החוב דהוי רבית ע"ש. ונראה שזה נאמר לענין אם הסוחר מוותר בשביל הפרעון קודם זמנו אבל אם כבר הגיע הזמן והסוחר מוותר לראובן בשביל דשמעון משתמיט מיניה או שהוא בעיר אחרת וכיוצא אין כאן דין רבית כיון שכבר נתחייב שמעון לשלם וכיון שהוא בענין שמחויב לשלם לו ואין בו משום פורע שלא מדעתו הרי הוא מחויב לשלם לו כל החוב כמו שהוא ועדיין צ"ע בדין זה אם מה שויתר היה לפי שסבר ששמעון אינו רוצה לשלם לו וכיוצא ועיין בח"מ וגם צ"ע דמ"מ במאי קני ראובן החוב שכנגד הוויתור שישתעבד שמעון מחמת זה כיון דמלוה על פה הוא ועי' בח"מ לענין מעמד שלשתן בחוב מישראל לעובד כוכבים וצ"ע:

עוד שם סי' קמ"ח בעשיר שרוצה לקבל מעותיו מת"ח להאכיל פירותיהם דבר קצוב ה' או וא"ו למאה וידוע שהעשיר אינו צריך למעותיו אלא לטובת הת"ח אם כל האחריות על הנותן דהיינו על הת"ח שרי ואם האחריות על המקבל אך שהמקבל הזה אינו עוסק בהם כלל ואינו מרויח מאומה ונותן לו מכיסו הריוח ודאי דשרי ג"כ דמתנה בעלמא יהיב ליה ותע"ב ע"ש:

וכתב שם בעובדא דשו"ת חוות יאיר סי' קפ"ט שנתן מעות לעשיר על חביות יין בימי הבציר שיסתפק לצרכו ולא יחשיב לו אחריות וטורח וטיפול ומה שיחסר בשפיכה אין בזה איסור שזה לא נהנה רק רצה להנות לת"ח ומבואר בסי' קע"ז היכא דלית למקבל הנאה אפילו כל אחריות עליו והנותן אינו מפסיד ומרויח שרי כ"ש בזה שקיבל עליו זולא עכ"פ אפילו להראב"ד שרי. אך בעובדא שהביא שם בח"י באחד שהקדים דמי ב' חביות בחנם ע"מ שיעשה גם לצרכו חבית אחת זה ודאי אגר נטר שע"מ כן הקדים לו מעות ב' חביות כדי שישתכר בשלישית מה שהלה מפסיד טרחו ויציאותיו וזה רבית גמורה ע"ש:

כתב בתשובת אבקת רוכל סי' ה' המנהג בארצות אלו למכור זה לזה פרחים בהמתנה וקוצצים להם דמים לפרוע במעות כסף כמו ששוים הפרחים במשא ומתן שלעולם שוין לבן אחד בקירוב יותר במשא ומתן ממי שקונה אותם בדמים מיד השולחני לדעת

הפוסקים שטרשא דר"נ כל שאינו אומר אם מעכשיו כו' שרי שאין להם שער ידוע שאפי' במעות קצתם קונים כך וקצתם קונים ביותר ואפילו שברוב פעמים לא שכיח שיקנו אותם במעות כמו ששוים במו"מ כיון דקי"ל דדהבא נגבי כספא פירא הוי וגם אין העלאה אלא לדבר מועט הוי כמוכר לשון של זהב ומעלה לו עליו דבר מועט ואינו אומר אם מעכשיו כו' דשרי ה"נ כל שאינו מעלה הפרחים יותר ממה ששוים במו"מ שרי אבל אם מעלה יותר ניכר שמעליהו בשביל המתנת מעות והו"ל כמפרש ואסור. וע"ש שהביא הרבה פוסקים שפוסקים כטרשא דר"נ. וע"ש שאם פי' שהאחריות של הפרחים יהיה על המוכר עד שעת פרעון חובו אפשר דמותר אפי' לא נתן כל דהו בשכר טרחו דלא דמי לדרב חמא ע"ש. ועיין בתשובת הרדב"ז ח"ג סי' תנ"א כתב ג"כ כיון שבזמן שהפרוטות מרובים הדינר בזול ובזמן שהם מרובים הדינר ביוקר הרי אין שומתן ידוע דדהבא פירא הוא ועוד כתב צדדי היתר אחרים ע"ש:

עוד שם סי' קי"ב בענין שטר משכנתא מה שהתנו שאם יצטרך הממשכן לדור עם ביתו ידור באיזה בית שירצה כו' לא דמי לחכירי נרשאה אבל הכא השתא מיהא לא דר ושמא לא יבא לעולם לדור ועוד דהתם נעשה לתועלת בעל המעות משא"כ כאן אדרבה צער הוא לו שאם יש לו שוכר יצטרך להוציאו כו' ולענין התנאי שבסוף ד' שנים יכול לתבוע מעותיו התנאי באיסור והתנאי בטל והמשכנתא קיימת לדעת הרשב"א ע"ש:

עוד שם בסי' קל"ז ראובן שעשה עיסקא עם שמעון ואח"כ טוען שנתן לו רבית ושמעון משיב בהוכחה ורגלים לדבר שלא לקח רק בהיתר הדין עם שמעון שאפי' לא היה לו הוכחה נאמן לומר בהיתר לקח ואף שיש ע"א אין העד מעיד שנטל ממנו רבית רק שנתפשר עם הרבית ושמעון משיב שכן היה רק ששאל לחכם וגער בו ומאז חזר מאותו פשרה ותיקן הענין בהיתר אין כאן שבועה להכחיש העד ונאמן בלא שבועה כמ"ש הרא"ש והמרדכי. ועוד יש טעם אחר ששמעון כתב עמו בכל שנה שטר עיסקא וגם היום השטר ביד ראובן שהודה שקיבל מאתו הפרחים על התנאים הכתובים בשטר ואם איתא שהיה בידו מעות רבית היה לו לגבות שלו ושלא לכתוב שטר דבנ"ד אורחא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כו' ע"ש:

עוד שם סימן קנ"א במה שטוען שמעון שאף לו יהא שהיה רבית יש לו שטר מחילה על כל תביעה שיש לראובן וראובן מכחישו ואומר שמעולם לא מחל והנה להרמב"ם והרא"ש מועיל מחילה ברבית שכבר לקח לכן אם שמעון מוחזק ישבע ומאחר שהביא עד שמחל הו"ל עד המסייע שפוטר אמנם בלא"ה אפי' לראובן אין כאן רבית קצוצה להרמב"ם ורבותיו כיון שלא התנו על הריוח בשעת מתן מעות ס"ל דא"י בדיינים אף

ששאר פוסקים חולקים מאחר שנהגו בר"מ כהרמב"ם אין כח להוציא מידו ואפילו לשאר פוסקים הרי מכחישו ואומר שבהיתר נעשה ולכן אם שטר שמעון מקוים גובה שטרו בלא שבועה ע"ש ועיין בשו"ת מבי"ט ח"א סי' קל"ב בדין זה:

כתב בשו"ת הר הכרמל סי' ט"ז מה שמחזיק עור הבשר לוקח מהקצב העורות בסך קצוב חות משויה בשוק בשביל שמקדים לו מעות יש ללמד היתר דמתחלה בשעת קניית הבהמה קונה העור בשביל המחזיק ובשליחותו ועבש"ך ס"ק ל"א וגם י"ל שזה מחוקים של ז' טובי העיר שזהו מצב הקהלה כו' ולכן אפי' העורות ביד הקצב צריך ליתן לו שמצד הדין אין מוכר דבר שאינו ברשותו ע"ש וכולי האי ואולי והירא דבר ה' יוכל לעשות בהיתר שיקח אצל הקצב ש"ח על עיסקא באם שיתן לו העורות בסך כך אזי פטור מהעיסקא ע"ש:

כתב בשו"ת ב"ה סי' ט"ז בענין ראובן ושמעון שלוו מלוי והיה קלא דלא פסיק שבערך משך חצי שנה יורידו המטבע ולכן הם רוצים לשלם מיד כאשר הוא עובר לסוחר ולוי אומר שאין מחויב לקבלם כי הקלקול נראה לעינים העלה שאין יכולין לכופו לקבל תוך הזמן מאחר שהזמן נתקן לטובת המלוה והוא שיעור שבמשך הזמן ישובו המטבע לתיקונם ואין בזה רבית אף דמשבח בנסכא טפי מחומש דדוקא אם אחר ההלואה נשתנו העינים אבל כאן בשעת ההלואה היה ידוע שהפסיל המלכות המטבע אף שלא היה לו ברור רק חששא קרובה שהמטבע הגרועה לא היה אלא מפני דוחק המלחמה ולכן הלוה על ג' שנים שבדעת המלוה היה קרוב לודאי שבמשך הזמן תשוב המטבע לקדמותה והלוה עלה על דעתו שירויח כפלים במסחר במשך הזמן ממה שיפסיד בעליית המטבע א"כ שניהם נכנסו בספק ואין כאן רבית ועיין בתוס' כתובות דף מ"ז כו' ואפי' קרוב לשכר אין כאן דמי יודע העתידות והחדשות העינים לפי חוזק המלחמה והשקטתה שעי"כ יוסיפו או יפחתו המטבע וכיון ששניהם נכנסו בספק אדעתא דהכי קיבל על עצמו לשלם לזמן פלוני מעות העובר לסוחר ואין כאן רבית ע"ש. וע"ש דאם היה כאן איסור רבית אע"פ שאין כאן רק רבית דרבנן אע"פ שנתן ת"כ לקיים הפשר אין כח לכופו לפרוע מה שאסור מדרבנן כמ"ש ביו"ד סי' רל"ט אך באמת אין כאן רבית מטעם הנ"ל א"כ חל הת"כ לקיים הפשר וכופין אותו לפרוע ע"פ הת"כ ע"ש:

סימן קפא

קרח קרחה וכו'. כתב בשו"ת נ"ב ח"ב סי' פ' אין להתיר לגלח הזקן תחלה במספרים ואתר כך להעביר תער על הבשר במקום שהיה השער לפי שלא נשאר כדי נטילת הזוג

דליתא דשפיר חשיב גילוח אף בכה"ג ע"ש:

עוד שם בסי' פ"א שאין חילוק בין תער לאבן חד שחותך השער כגון פיגמאנט או פימסאן שטיין ואף במשיחה כעין טיח טיט שנשאר על הפנים עד שיתייבש ואח"כ גוררים טיח הטיט מעל פניהם יש ליזהר שלא לגרר הטיט בסכין או בשאר דבר חד שבקל יכול לבא בו לידי השחתה כו' ע"ש לכן יטלו קיסם או כלי עצם חלק לגרר שבזה אין חשש חיתוך שערות כלל ע"ש:

סימן קצז

שאלה כלה שיום חופתה הוא יום שביעי לראייתה אם יכולה לטבול ביום כדי שלא תהיה חופת נדה שאין לעשות לכתחלה חופת נדה כמבואר באה"ע סי' נ"א שכן דעת הרמב"ם והש"ך בסימן קצ"ו כתב דאע"ג דאנן אין מדקדקין בכך כמבואר באה"ע שם מ"מ ודאי היכא דאפשר בטהרה טפי עדיף ע"ש:

תשובה הנה בס"ס קצ"ז כתב הרמ"א בשם מהרי"ל שהכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום דהא לא באין אצל החתן עד הלילה והש"ך שם כתב נראה דהיינו דוקא לדידן שהכלות אינן טובלות בז' וכ"מ במהרי"ל דמיירי בכה"ג אבל במקום שהכלות טובלות בז' או לדידן אם נתקלקלה בימי ספירתה דאז טובלות מיד אחר ז' אינה יכולה לטבול ביום דהא ביום ז' לאו משום סרך בתה לחוד מתיירא אלא משום שמא תראה ותסתור ונמצאת זבה למפרע עכ"ל ובמנחת יעקב תמה בזה דהא לפי הטעם שאין באין אצל החתן עד הלילה אין חשש שמא תסתור דאז באמת לא תשמש וכתב ליישב בדוחק וכן הקשה בבאר היטב על הש"ך ובשו"ת פמ"א ח"ב משיג ג"כ על הש"ך בזה ופוסק להקל וכן בשו"ת עה"ג סימן כ' כתב על הש"ך ששגה ברואה דבהג"ה ש"ד כתב להדיא בשם מהרי"ל דליכא למיחש לדר"ש ולא לסרך בתה וכ"כ בספר סדרי טהרה והאריך אא"ז הגאון מהרא"ז זצ"ל הרבה וסיים סוף דבר הכל נשמע שאם כלו הז' נקיים ביום החופה עצמו אין לה לטבול ביום כיון שתהיה באותו לילה אצל החתן יש בדבר משום סרך בתה ואפילו אם הוא יום הח' נראה דג"כ שייך סרך בתה אף שיש לחלק כמ"ש במ"י על דברי הש"ך דביום ח' יש להקל טפי דהוי כגזירה לגזירה מ"מ אין זה מוכרח שהש"ך כ"כ לפי שסמך על טעם הרמ"א שאין באין אצל החתן עד הלילה שכתב כן לפי נוסחתו ולפי מ"ש ליתא וגם דעכ"פ צריך שתהיה החופה בלילה כמשמעות לשון הרמ"א ולא מסתבר להקל כשתלך לביתה אחר החופה ולא תבוא עד הלילה אך לענ"ד אף בכה"ג שהחופה תהיה בלילה אין להקל כיון דלא אשכחן דמיקל מהרי"ל אלא כשלא

יבוא עליה החתן באותו לילה כלל שהוא ליל שלפני החופה אבל אם החופה תהיה לעת ערב אין נראה להקל בשביל זה שלא נמצא זה כמהרי"ל ומכ"ש ביום ז' שאין להקל אף אם החופה תהיה בלילה ובספר דגול מרבבה כתב ג"כ להקשות על הש"ך דגם ביום ז' יש להתיר דהא לא שייך תראה ותסתור וכתב שאעפ"כ לא מלאו לבו של המנחת יעקב לחלוק על הש"ך אף שהרגיש בהשגה זו ומ"מ בשעת הדחק נראה להקל אף ביום ז' אבל באופן שלא יעמידו החופה עד צאת הכוכבים ממש אבל להעמיד החופה ביום וליסמך על שאין מייחדין אותם עד הלילה לא מהני בזה עכ"ל והיינו לפי הבנתם שבמהרי"ל מיקל אף שהבעילה תהיה בלילה כיון שאין באין עד הלילה ומפרש שמה שאין באין עד הלילה הוא מחמת שהחופה בלילה או דסברא דנפשיה קאמר דביום ז' דחשש היא משום בעילת זבה יש לחוש טפי שלא ליסמך על שאין מייחדין עד הלילה דזה לא מהני רק ביוח ח' שאין החשש רק משום סרך בתה אבל ליום ז' לא מהני רק צריך לאחר החופה עד הלילה ולפי מ"ש אין מהרי"ל מיקל בטבילה ביום החופה כלל וא"כ י"ל דאם לא טבלה ביום שלפני החופה שוב צריכה לטבול בלילה בין שתהיה החופה ביום או בלילה ולפי מנהג מדינות אלו שבלילה שלפני החופה שעושין סעודה בבית הכלה שקורין חתן מא"ל ומביאין החתן ג"כ לשם עם הבחורים לאחר הסעודה מייחדין החתן והכלה בחדר מיוחד מ"מ נראה דשפיר טובלת ביום דלא שייך בזה סרך בתה דאע"פ שמייחדין אותם מ"מ ידוע שהיחוד אינו לביאה רק בכדי לקיים דברי חז"ל אסו' לקדש אשה עד שיראנה וגם שיהא לבו גס בה ובכה"ג ליכא משום סרך בתה כמ"ש בהגה' ש"ד שהבאתי לעיל אבל ביום החופה נראה שאין להקל אך נלענ"ד במקום שהנשים מקפידות ע"ז ומתביישות בזה שהכלה אינה טהורה לפי שהדבר מפורסם בעת נתינת הקדושין ובחזירתם מהחופה והשמחה הוא להם לתוגה יש להתיר שתטבול ביום קודם החופה כיון דבלא"ה ראוי לעשות בטהרה כמ"ש הש"ך סימן קצ"ג דהכי עדיף טפי וכן הב"ש אך צריכה לטבול שנית בלילה כיון דאיכא כמה רבוותא דס"ל דאפילו טבלה ביום ז' בדיעבד לא עלתה לה טבילה וצריכה לחזור ולטבול בלילה וכמ"ש הש"ך שם וכן דעת מהרי"ל ג"כ א"כ אין להקל בטבילה זו וכן בשו"ת ח"צ מבואר שכתב על מי שהתיר לטבול בע"ש מבע"י ביום השביעי לאו שפיר עביד ועבר אדרבנן ולמקצת רבוותא אף בדיעבד לא עלתה לה טבילה כו' וסיים שאין להתיר רק תטבילנה בצונן ליל שבת או בהפגת צינתן כו' ע"ש וכן הוריתי הלכה למעשה אבל היכא שיום החופה הוא יום ח' והשעה צריכה שתטבול ביום קודם החופה אז אינה צריכה לחזור ולטבול שנית בלילה דביום ח' כ"ע מודים דבדיעבד עלתה לה טבילה אך יש להחמיר שלא לעשות החופה עד

הלילה ובפרט לפי מנהג מדינות אלו שמיד שחוזרים מן החופה מייחדין אותם בחדר בפ"ע ושייך בזה סרך בתה לכן אין לעשות החופה רק בלילה ואם מחמת איזה סבה והכרח צריך לעשותה ביום עכ"פ אין לייחד אותם אחר החופה עד הלילה הנלפענ"ד כתבתי דברי זעירא הק' אפרים זלמן מרגליות:

סימן שלז

כתב בשו"ת שבות יעקב ח"א סימן ס"ד אחד שלא פרע חובו לזמנו והתרה בו שיפרע לו שהוא יהיה יכול להרויח בהם ואם לאו יצטרך לשלם לו הריוח וקבל התראתו ונתרצה ליתן לו הריוח ועכשיו אינו רוצה ליתן לו משום איסור רבית הדין פשוט שיש בזה משום איסור רבית ודלא כהסמ"ע והש"ך סימן פ"א וכדמוכח להדיא בקידושין דף ו' דמוקי לה בדארווח לה זימני ונדחקו שם לפרש התוס' והרא"ש ולא מוקי בכה"ג וכן משמע בתשובת מ"ב סימן ל"ד ועיין בבית הלל סימן ק"ע שהמנהג בדיני ארצות לפסוק בזה פסידא דשוקא משום הפקר ב"ד אבל מדינא ודאי אסור ועיין בתשובת חו"י סימן ק"צ וכן מוכח מתשובת הרא"ש שפסק בש"ע סימן קס"ט סימן מ"ב לפסק הלכה ע"ש:

עוד בשו"ת שבו"י ח"ג סימן ע"ו בפירוש דברי הרמ"א סימן קס"ט סעיף י"ג וכ"ש דשבועת הלוה לא מהני שכבר מבואר בש"ע והביא דברי הבה"י ומפרש דמ"ש הש"ע אם ירצה לישבע א"נ ר"ל שחזר מדבריו שניים ורוצה לישבע שהוא של עובד כוכבים א"נ ואחר כך כתב ואפילו עדים כו' שהוא של ישראל וע"ז כתב רמ"א דכ"ש אם לוה רוצה לישבע שהוא שלו לא מהני ע"ש: